

CİDE İLÇESİNİN TURİZM COĞRAFYASI

**2021
YÜKSEK LİSANS TEZİ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

Fatih YAVRU

**Danışman
Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR**

CİDE İLÇESİNİN TURİZM COĞRAFYASI

Fatih YAVRU

Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	10
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	12
ARCHIVE RECORD INFORMATION	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	14
ARAŞTIRMA HİPOTEZİ	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	15
GİRİŞ	16
ARAŞTIRMA SAHASININ SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ.....	16
ARAŞTIRMA SAHASI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	17
1. BÖLÜM.....	19
CİDE TURİZMİNİ ETKİLEYEN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	19
1.1 Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler.....	21
1.2. Cide İlçesi İklim Özellikleri ve Turizm.....	29
1.2.1. Sıcaklık ve Turizm.....	29
1.2.2. Yağış ve Turizm.....	34
1.2.3. Nem-Bulutluluk ve Turizm.....	38
1.2.4. Basınç-Rüzgarlar ve Turizm	39
1.3. Doğal Bitki Örtüsü ve Turizm	40
1.4. Toprak Özellikleri ve Turizm	43
1.5. Hidrografya Özellikleri ve Turizm.....	47
2. İKİNCİ BÖLÜM	50
TURİZMİ ETKİLEYEN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	50
2.1. Nüfus Özellikleri.....	50

2.1.1. Nüfus Gelişimi.....	51
2.1.2. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı	54
2.1.3. Nüfus Hareketleri	58
2.1.3.1. Doğumlar ve Ölümler	59
2.1.3.2 Göçler	60
2.1.4. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Durumu	61
2.1.4.1. Nüfusun Eğitim Durumu.....	61
2.1.5. Cide’de Nüfusun Yoğunluğu ve Dağılışı.....	65
2.2. Yerleşme Özellikleri.....	69
2.3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri	77
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	83
CİDE İLÇESİNDE TURİZM VE TURİSTİK ÇEKİCİLİKLER.....	83
3.1. Turizmin Tarihsel Gelişimi	83
3.2. Cide’de Turizmin Tarihsel Gelişimi.....	90
3.2.1. Ulaşım ve Turizm	92
3.3. Türkiye Turizminde Cide İlçesinin Yeri.....	94
3.4. Kastamonu Turizminde Cide İlçesinin Yeri.....	96
3.5. Cide’de Turistik Organizasyonlar	97
3.5.1. Cide’de Konaklama Hizmetleri.....	98
3.6. Cide İlçesinde Doğal Turistik Çekicilikler.....	101
3.7. Cide İlçesinde Beşerî ve Kültürel Turizm Çekicilikler.....	121
3.8. Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Turizm ve İlkeleri	139
3.9. Sürdürülebilir Turizm Paydaşları ve Türkiye’den Sürdürülebilir Turizm Örnekleri.....	146
3.10. Sürdürülebilir Turizm Açısından Cide İlçesi.....	149
3.11. Cide’de Yerel Halkın Turizme İlişkin Görüşleri	153
3.12. Turizmin Cide’ye Sosyo-Ekonomik Etkileri	157
3.13. COVID-19 Pandemisinin Cide Turizmine Etkisi.....	158
SONUÇ	163
ÖNERİLER	167
KAYNAKÇA.....	169
TABLolar LİSTESİ	183
ŞEKİLLER LİSTESİ	185

HARİTA LİSTESİ.....	186
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	187
EKLER	189
ÖZGEÇMİŞ	191

TEZ ONAY SAYFASI

Fatih YAVRU tarafından hazırlanan “CİDE İLÇESİNİN TURİZM COĞRAFYASI” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR
Tez Danışmanı, Coğrafya Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 16.06.2021

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu) **İmzası**

Başkan : Prof. Dr. Prof. Dr. Serhat ZAMAN (UÜ)

Üye : Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eslere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Fatih YAVRU

İmza :

ÖNSÖZ

Turizm dünya genelinde gelişen ve değişen yaşam şartlarına bağlı olarak ülkeler ve bölgelere sağladıkları büyük ekonomik getiriler sayesinde her geçen gün önemini arttırmaya devam etmektedir. Turizmin gerçekleştiği sahalarda ekonomik etkiler ön plana çıksa da sosyal, kültürel ve çevresel etkileri de bulunmaktadır. Bu nedenle turizmin etkilerini bir bütün halinde değerlendirmek gerekir. Türkiye doğal ve kültürel yapısıyla birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu etkiler Türkiye'nin güzide bir mekân olarak ön planda kalmasını sağlamıştır. Türkiye'ye gelen turistler Akdeniz, Ege ve Marmara kıyılarını deniz turizmi kapsamında tercih etmektedir. Diğer yandan 21. yüzyılda değişen turizm algısına bağlı olarak ziyaretçileri başka mekanlara doğru sevk etmiştir. Daha çok bireyselliğin ön planda olduğu, alternatif turizm mekanlarına son zamanlarda ilgi artmıştır. Pandemi dönemi bahse konu alan durumu güçlendirmiştir. Yoğun kitle turizm düşüncesinin yerini alternatif turizm algısı almıştır. Bu noktadan hareketle Karadeniz kıyılarında turizm faaliyetleri artmış, insanlar söz konusu alanları tercih etmeye başlamıştır.

Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan Kastamonu'nun Cide İlçesi alternatif turizm türlerine sahiptir. "Cide İlçesi Turizm Coğrafyası" isimli bu araştırmada ilçenin mevcut turizm potansiyeli ortaya konulmuş, söz konusu potansiyel coğrafya biliminin temel prensipleri ile açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada Cide ilçesinde turizm varlığı birçok faktöre bağlı olarak anlatılmıştır. Ayrıca turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel boyutları da incelenmiştir.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, araştırmanın hazırlanma sürecinde örnek aldığım kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR'e tecrübe ve deneyimlerini aktararak bilimsel yönden gelişmemi sağladığı, ufkumu açtığı ve manevi desteğini üzerimden hiçbir zaman eksik etmediği için teşekkürü borç bilir saygılarımı sunarım.

Tez süresi boyunca yardımlarını esirgemeyen, desteklerini gördüğüm Prof. Dr. Fatih AYDIN'a Doç. Dr. Osman ÇEPNİ'ye, Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT'e, Doç. Dr. Ali ÇAĞATAY KILINÇ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ORAL'a teşekkür ederim. Ayrıca arazi çalışmasında yanımda olan arkadaşım Muharrem ÜTLÜ ve bilimsel katkılarını esirgemeyerek desteklerini hissettiren aynı Anabilim dalının doktora öğrencileri İsmail ÜNLÜ ve Emre DURAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Öte yandan araştırmanın veri toplama sürecinde büyük yardımı dokunan T.C. Kastamonu

Valiliği ve valilik bünyesinde alışan Ozan ÖZKAN'a teşekkür ederim. Bunlara ek olarak Lo Vadisi'ne ait bilgilerin temin edilmesinde Őermin KILIÇ'a, İbrahim DİNEK'e, Valla Kanyonu'na ait dokümanların elde edilmesinde yardımcı olan znur ŐENOL'a teşekkür ederim.

Son olarak eğitim hayatımın baőından sonuna kadar beni destekleyen aileme sonsuz Őükranlarımı sunarım.

Fatih YAVRU

Karabük-2021

ÖZ

Turizm, insanların gezip görme, çeşitli deneyimler yaşamak amacıyla sürekli ikamet ettiği alanlardan farklı yerleri ziyaret etmesi sonucunda insan-mekân etkileşimi konu alan unsurların tümünü içermektedir. Doğal ortamda meydana gelen söz konusu etkileşim, turizm olgusunun önem kazanmasını sağlamakta ve insanların destinasyon tercihlerini de etkilemektedir. Bir yandan ülke ekonomilerine döviz girdisi oluşturması, diğer yandan uluslararası tanınırlığı artıran turizm, turistik destinasyonlarda da birçok kişiye istihdam kaynağı olmaktadır. İnsanların gelir düzeyi ve yaşam standartlarındaki artışlar, turizme katılımı her geçen gün artırmaktadır. Dolayısıyla turizm sektörler içerisinde önemini korumakta ve ekonomik gelir içerisinde payını yükseltmeye devam etmektedir.

Bu çalışmanın amacı turizm coğrafyası kapsamında Cide ilçesinin turizm potansiyelini ortaya koymaktır. Bu kapsamda birinci bölümde turizmi etkileyen fiziki özellikler, ikinci bölümde turizme etki eden beşerî ve ekonomik coğrafi özelliklere değinilmiştir. Son bölümünde ise turizm çekicilikleri ve etkileri coğrafya bilimi kapsamında ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada iklimik veriler, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden, topografik veriler Harita Genel Müdürlüğü'nden, demografik veriler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan, turizm verileri Dünya Turizm Örgütü'nden Cide konaklama tesis ve sayıları ise Kastamonu İl Kültür Turizm Bakanlığı'ndan temin edilmiştir. Çalışmanın kaynağını oluşturan veriler, sahada gerçekleştirilen arazi gözlemleri ile desteklenmiştir. Elde edilen veriler Microsoft Word ve Microsoft Excel programları yardımıyla tablo ve grafik haline getirilmiş, sahada çekilen fotoğraflar ile görsel açıdan zenginleştirilmiştir. Araştırma alanına ait kartografik veriler ArcGIS 10.4 programı ile hazırlanmıştır.

Araştırmanın yöntemini nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve durum çalışması oluşturmaktadır. Ayrıca söz konusu analizden elde edilen bulgular görüşme tekniği ile desteklenmiştir. Analizde gözlem formu kullanılmıştır. Toplanan veriler üzerine temalar ve kodlar üretilerek Cide'nin turizm coğrafyası özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Söz konusu özellikler sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmeye gayret edilmiştir.

Sonuç olarak araştırma sahasının turizm değerleri doğal, beşerî ve kültürel doku etrafında şekillendiği görülmüştür. Söz konusu unsurlar doğal ve beşerî nedenlere bağlı olarak kültürel turizme kazandırılmadığı tespit edilmiştir. Cide'de turizm coğrafyası

özelliklerini belirlemek ve yörenin kalkınması için turizmle ilgili kurum ve kuruluşların daha fazla sorumluluk alması gerekmektedir. Bunlara ek olarak turizm paydaşlarından birisi olan yerel halkla birlikte hareket edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Cide İlçesi, Turizm Coğrafyası. Turizm Çekicilikleri

ABSTRACT

Tourism includes all the elements related to human-space interaction as a result of people visiting different places from their permanent residence in order to visit and see and experience various experiences. The interaction occurring in the natural environment ensures that the phenomenon of tourism becomes important and also affects people's choice of destinations. On the one hand, the creation of foreign currency inputs to the country's economies, on the other hand, tourism, which increases international recognition, is also a source of employment for many people in tourist destinations.

Increases in people's income levels and living standards increase participation in tourism every day. With its circulation, tourism remains important in the sectors and continues to increase its share in economic income.

The aim of this study is to demonstrate the tourism characteristics and potential of Cide district within the scope of Tourism geography. In this context, physical characteristics affecting tourism are discussed in the first part, human and economic geographical characteristics affecting tourism are discussed in the second part. In the last part, tourism infrastructure and attractiveness were tried to be associated within the scope of geography science.

In the study, climatic data were obtained from the General Directorate of Meteorology, topographic data from the General Directorate of maps, demographic data from the Turkish Statistical Institute, tourism data from the World Tourism Organization, CIDE accommodation facilities and numbers from the Kastamonu provincial Ministry of Culture and Tourism. The data that formed the source of the study were supported by field observations. The data obtained is made into tables and graphs with the help of Microsoft Word and Microsoft Excel programs, and is visually enriched with field photos. Cartographic data belonging to the research area has been prepared with ArcGIS 10.4 program.

The method of the research consists of document analysis from qualitative research techniques. In addition, the results obtained from the document analysis were supported by the interview technique. Observation form was used for Document Analysis. Themes and codes were produced on the collected data and an attempt was made to reveal Cide's tourism presence.

As a result, the tourism values of the research site were shaped around the natural, human and cultural texture. Canyon, Cave, Beach, National Park, Castle, Mosque and folkloric elements constitute the tourism values of the study area. It was determined that the elements in question were not brought to tourism due to natural and human reasons. For the implementation of sustainable tourism elements in Cide and the development of the region, political actors, tourism public institutions and organizations must provide the necessary regulations and act together with the local people, who are one of the tourism stakeholders.

Keywords: Cide District, Tourism Geography, Tourism Attraction

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Cide İlçesinin Turizm Coğrafyası
Tezin Yazarı	Fatih YAVRU
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	16.06.2021
Tezin Alanı	Coğrafya
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	191
Anahtar Kelimeler	Cide İlçesi, Turizm Coğrafyası, Turizm Çekicilikleri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Tourism Geography Of Cide District
Author of the Thesis	Fatih YAVRU
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	16.06.2021
Field of the Thesis	Tourism Geography
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	191
Keywords	Cide District, Tourism Geography, Tourism Attraction

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırma Cide ilçesinin turizm coğrafyası özelliklerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca çalışmada Cide ilçesinin fiziki ve beşerî coğrafya özellikleri ortaya konmuştur. Bunlara ek olarak yerel halkın turizme ilişkin görüşleri tespit edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda çalışmaya ait alt amaçlar şöyledir;

- Araştırma sahasının turizm özelliklerinin şekillenmesinde etkili olan faktörler nelerdir?
- Araştırma sahasının doğal, beşerî ve kültürel turizm kaynaklarını oluşturan unsurlar nelerdir?
- Yerel halkın turizme ilişkin görüşleri nelerdir?

İlgili alan yazın incelendiğinde Cide ilçesinin turizmine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında literatürde bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu çalışma Cide'nin turizm varlıklarını bir bütün halinde incelemesi açısından önemlidir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada Cide İlçesi Turizm Coğrafyası özellikleri saptanmaya çalışıldığı için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırma sahasına ait verilerin elde edilmesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturmadan ilgili alan yazın kapsamında taramalar yapılarak görüşme formu taslağı oluşturulmuştur. Görüşme formu uzman görüşüne sunulmuş son halini almıştır. Söz konusu sorular araştırma sahasının turizm özelliklerini, kaynaklarını, potansiyelini, pandeminin turizm üzerindeki etkisini ve yerel halkın turizme ilişkin görüşlerini kapsamaktadır. Araştırmada kaynak niteliği taşıyan veriler, görüşme formu yardımıyla 13 kişilik bir katılımcı grubundan elde edilmiştir. Söz konusu grup gönüllük esasına göre belirlenmiştir. Yöneltilen sorular yardımıyla katılımcıların görüşü alınmıştır.

Araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde 13 katılımcı tarafından yanıtlanan görüşme formu kodlanmıştır. Katılımcılar K1, K2 şeklinde

sınıflandırılmıştır. Toplanan veriler üzerine temalar ve kodlar üretilerek Cide ilçesinin turizm potansiyelini ortaya konmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZİ

H⁰ Cide’de turizm coğrafi faktörlerin kontrolü altında mıdır?

H¹ Cide’de turizm kaynaklarını neler oluşturmaktadır?

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

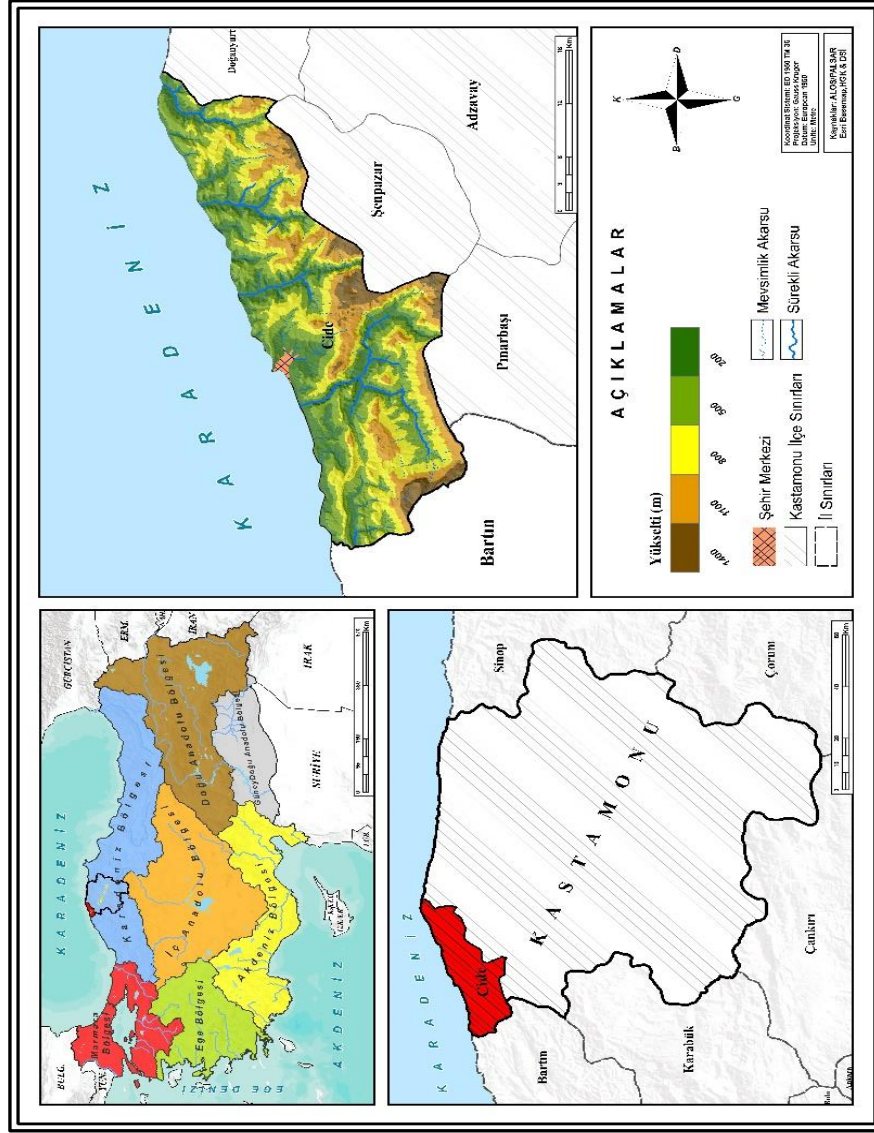
Çalışmanın konu kapsamı Turizm Coğrafyasıdır. Alan kapsamı ise Cide ilçesi olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda tezin içeriğini Cide’nin turizm coğrafyası özellikleri olan doğal ve beşerî kaynakların nasıl değerlendirildiğini belirlemek oluşturmaktadır. Cide turizmin şekillenmesinde etkili olan söz konusu özellikleri coğrafya bilimine bağlı olarak tespit edilmeye gayret gösterilmiştir. Çalışmanın Cide ilçesi turizmüne kaynak sağlayan unsurların potansiyelinin belirlenmesi ve turizm coğrafyası konulu çalışmalara katkı sağlanması beklenmektedir.

Çalışmanın sınırlıklarının ilkinin ulaşım oluşturmaktadır. Araştırma alanının her yerine ulaşım sağlanamamaktadır. Bu durum turizm varlıklarına erişimi güçleştirmektedir. Söz konusu unsurlara belirli mesafeye kadar karayolu ile ulaşılırken, bazı alanların orman örtüsü içerisinde kalmasından dolayı patika yollar ile ulaşım sağlanmaktadır. Ormanlık alanda bulunan turizm varlıklarının yönlendirme ve tabelalarının bulunmaması erişim noktasında sıkıntılar doğurmuştur. COVID-19 salgını nedeni ile arazi çalışmaları sınırlı sayıda yapılmıştır. Ayrıca pandemiye bağlı olarak yerel halk ve yetkililer ile gerçekleştirilmesi planlanan yüz yüze görüşmeler yapılamamıştır. Turizmle ilgili verilerin söz konusu kuruluşlardan temini konusunda çalışanların hastalığa yakalanması ve evlerinden işlerini yürütmeleri nedeniyle verilerin temininde gecikmeler yaşanmıştır. Bu durum Cide ilçesi turizm konaklama, Cide ilçesine gelen yerli-yabancı turist sayıları, Kastamonu’nun diğer ilçelerine ait turizm geliri ve konaklama bilgileri ve avlanan balık türü ve miktarı gibi bazı verilerin elde edilememesine neden olmuş ya da verilerin temin edilme süresini uzatmıştır. Bahse konu olan durumun önüne geçebilmek için e posta ile ulaşılmaya çalışılmıştır.

GİRİŞ

ARAŞTIRMA SAHASININ SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümü'nde $42^{\circ}1'10''$ ile $41^{\circ}44'4''$ kuzey enlemleri ile $32^{\circ}45'2''$ ile $33^{\circ}23'1''$ doğu boylamı arasında bulunmaktadır. Cide Kastamonu il merkezinin kuzeybatısında yer alır. Söz konusu araştırma sahası Kastamonu il merkezine 136 kilometre mesafede yer alır. İlçenin sınırları kuzeyde Karadeniz, doğuda Doğanyurt (Kastamonu), güneydoğuda Şenpazar (Kastamonu) güneyde Pınarbaşı (Kastamonu) batısında Kurucaşile (Bartın) ve Ulus (Bartın) ile son bulur (Harita 1).

Harita 1: Cide İlçesi Lokasyon Haritası

Cide İlçesi, Kastamonu iline bağlı 20 ilçesinden ve bunlardan denize sahili olan altı ilçeden biridir. Cide 1869 yılında Daday ilçesine bağlı bir köy merkezidir (Dinek, 2016). Cumhuriyetin ilanından sonra idari sistemde yapılan değişiklik sonucu ilçe statüsünü kazanmıştır. Cide ilçesi 683 kilometrekare yüz ölçümüne sahiptir. Cide ilçesinin 75 köyü ve bu köylere bağlı bulunan toplam 199 mahallesi bulunmaktadır. İlçeye bağlı belde ve kasaba yoktur. İlçe merkezi ise 16 mahalleden oluşmaktadır.

ARAŞTIRMA SAHASI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Cide ilçesi hakkında yapılmış bilimsel çalışmalar araştırılıp elde edilen bilgiler ışığında inceleme alanında yapılan turizm çalışmalarının birkaç makale ile sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında araştırma sahasına yönelik olarak lisansüstü düzeyde turizm coğrafyası konulu herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bunların dışında araştırma sahası hakkında daha önce yazılmış olan diğer bilimsel çalışmalar, nüfus-ekonomik kalkınma, Cide iklimi ve çevresel etkileri, jeoloji, yerleşme ve Cide ormanlarının vejetasyonu konularına değinmektedir. Bu çalışmalar sahanın genel özellikleri hakkında fikir vermektedir. Kaynak niteliğinde yer alan çalışmalar aşağıda sıralanmıştır;

Öztaş (1992) “*Cide Örneğinde Nüfus ve Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki*” çalışmasında nüfus ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Cide örneğini incelemiştir. Ekonomik gelişmede nüfus artışının olumsuz etkileri olacağı yorumlarına antitez olarak nüfus artışıyla istihdam kaynaklarının artmasının ekonomik gelişmeyi sağlayacağı yönünde tespitlerde bulunmuştur. Aynı zamanda nüfus artışı ve istihdam olanaklarının geliştirilmesinin yanında eğitimin önemi konusuna da vurgu yapmıştır. Kalkınma sağlamayı hedefleyen ülkelerin eğitilmiş kalifiye elemanlara ihtiyacı olduğunu sadece fiziksel iş gücünün ekonomik kalkınmada yetersiz olduğunu aktarmıştır. Ayrıca çeşitli nüfus teorilerine değinmiş ve gelişmişlik düzeyi ile nüfus arasındaki ilişkiye vurgu yapmıştır. Dünya geneli nüfus, ekonomik kalkınma, eğitim ve gelişmişlik durumlarına değinmiş ve Cide örneğini ele alarak Türkiye’nin sorunlarına çözüm stratejisi üretmeyi amaçlamıştır. Ayrıca bu çalışmadan araştırma sahasının 1992-2020 yılları arası nüfus ve ekonomisinin karşılaştırmasında faydalanılmıştır. Çalışmanın Cide ilçesinin turizm kaynaklarına yer vermesi, bu çekiciliklerin belirlenmesi ve günümüzde hangi durumda olduklarının bilinmesine katkı sağlamıştır.

Sunal (1998) “*Cide-Kurucaşile Dolayının Jeolojisi*” isimli araştırmasında Cide’nin ilçenin Tersiyer ’de gelişmiş faylarının ilçenin jeolojisine olan etkisini incelemiştir. Bu bilgiler doğrultusunda ilçe jeolojisinin günümüze kadar hangi jeolojik değişimlere uğradığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmamızda Cide ilçesinin jeolojisi hakkında kapsamlı bilgiler verdiği için bu çalışmadan faydalanılmıştır.

Tuğ (2006) “*Cide Çevresinin İklimi ve Çevresel Etkileri*” adlı çalışmasında Cide çevresinin iklimini ele alıp araştırmıştır. Araştırma sonuçlarından elde ettiği iklim verilerinden yola çıkarak iklimin çevresel etkilerini bilimsel olarak tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmasına kaynak oluşturması amacıyla meteoroloji istasyonlarından bilgi toplamıştır. Bu bilgiler ışığında Cide ve çevresinin iklim özelliklerine vurgu yapmıştır. İklimin fiziki ve beşerî olan coğrafi unsurlar üzerine yapmış olduğu etkileri anlatmıştır. Bu etkilerin insan faaliyetlerine etkisinden bahsetmiştir. İklim elemanlarını inceleyerek etkileri konusunda bilimsel yargılara varmayı amaçlamıştır. Bu eser Cide ve çevresinin iklimi hakkında temel eser olma özelliği gösterdiği için fayda sağlamıştır.

Ünlü (2017) “*Amasra-Cide Kıyı Boyu Yerleşmeleri; Özellikler, Sorunlar-Çözüm Önerileri*” isimli araştırmasında Amasra-Cide kıyı bandında yer alan yerleşmelerin yoğunlukları, fizyonomileri ve gelişme düzeylerini incelemiştir. Söz konusu saha kapsamında yerleşmeler topografyaya bağlı olarak konumlanmıştır. Bu durum yerleşmelerin fonksiyonel özelliklerini ve kentleşme düzeylerini etkilemiştir. Ayrıca araştırmacı Bartın-İnebolu D010 karayolunun yerleşmeler üzerinde yaptığı değişimler üzerinde durmuştur. Ayrıca araştırmacı Amasra-Cide kıyı bandında yer alan turizm değerlerinden yeterince yararlanılmadığını ifade etmektedir. Cide ilçesi turizm çekim alanları açısından çok fazla potansiyeli bulunmasına rağmen ulaşım ve konaklama alt yapısının yeterince gelişmemiş olmasını bölgenin turizm potansiyelinin gelişmesinde en büyük engel olarak görmektedir. Bu çalışmadan inceleme alanının yerleşme kısmında faydalanılmıştır.

Demiryuğuran (2018) “*Kastamonu İli Doğanyurt -Cide İlçeleri Toprak ve Sahil Kumu Numunelerindeki Doğal Radyasyon Seviyesinin Belirlenmesi*” isimli araştırmasında Cide ilçesinin toprak ve sahil kumlarını incelemiştir. 60 adet numune alan araştırmacı, çalışma sonunda toprak ve sahil kumunda radyum konsantrasyonları tespit edilmiştir. Çalışmamızda Cide ilçesi ve yakın çevresinin toprak türlerinin belirlenmesinde fayda sağlamıştır.

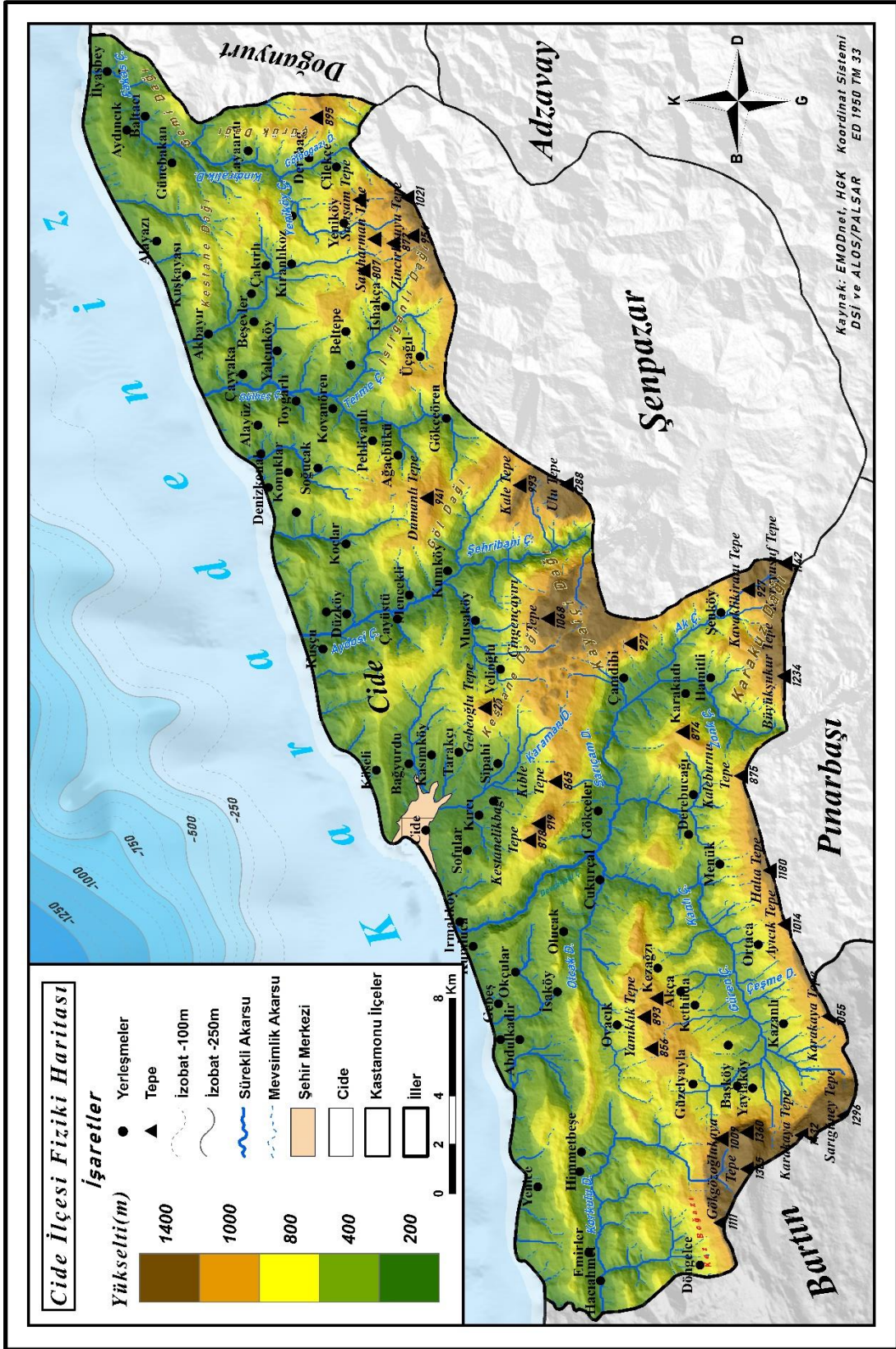
1. BÖLÜM

CİDE TURİZMİNİ ETKİLEYEN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Turizm anlayışının geçmişten günümüze kadar geçirdiği aşamaların her döneminde doğal turistik çekicilikler turizm faaliyetleri arasında daima yer bulmuştur. Cide’de bulunan turizm değerleri ve gerçekleştirilen turistik faaliyetleri incelediğinde ağırlıklı olarak doğal coğrafya etkisi ile gelişen bir turizm anlayışının hâkim olduğu görülmüştür. Bu doğal çevre özellikleri kanyonlar, vadiler, mağaralar, şelaleler, koylar ve plajlar gibi doğal coğrafi çekiciliklerdir.

Bu bölümde çalışma sahasının turizm faaliyetlerine etki eden doğal çekicilikler incelenecektir. Bu etkileşimi daha iyi anlamak amacıyla sırasıyla Cide ilçesinin jeolojisi, jeomorfolojisi, iklimi, bitki örtüsü, toprak ve hidroğrafyası anlatılacaktır.

Araştırma sahasının yükseltilerini Kuzey Anadolu Dağ Silsilesinin devamı olan Küre Dağları ve onun uzantıları meydana getirir (Mortan ve Atalay, 2008). Bahsi geçen dağlar güneyde ve güneybatı yönünde Karakuz ve Kayaıçi Dağı, güneybatıda Isırganlı Dağları oluşturmaktadır (Harita 2). Cide ilçesinin doğusunda ise Gemi ve Çürük Dağları bulunur. Ayrıca kuzeybatıda Kestane Dağı yer almaktadır (Tuğ, 2006). Bunlardan Gemi Dağı gemi yapımında kerestesinden faydalanılan ormanlık alandan, Kestane Dağı ise çevresinde bulunan zengin kestane ağaçlarından ismini alır. Ayrıca morfolojik unsurlara bağlı olarak kıyı ile iç kesim arasındaki yükselti farkı; sıcaklık, bitki örtüsü, bakı faktörleri gibi unsurlar değişkenlik gösterir. Bu durum bitki örtüsü kuşakları ve türlerin dağılışıma etki ettiği gibi kıyı ile iç kesim arasında yetiştirilen tarım ürünlerini de çeşitlendirir. Bunlara ek olarak Karadeniz Kıyı kuşağında bulunan dağların kıyı ve kıyı gerisinde belirli bir mesafede birden yükselmesi denizin aniden derinleşmesine neden olur. Bu durum yol yapım maliyetlerini artırdığı gibi karayolu ulaşım ağının kalitesini etkilemektedir. Cide ilçesinin yüksek alanları güney-güneydoğu ve güney yönleri oluşturur. Araştırma alanının en yüksek tepeleri, Karakaya Tepesi (1432m), Gökgözoğlukaya Tepe (1365m) ve Türbe Tepe (1360m)’dir (Tuğ, 2006).

Harita 2: Cide İlçesi Fiziki Haritası

Söz konusu tepelerin bir kısmı Bartın il sınırında yer almaktadır. Batıda Yenice'den başlayıp sahil boyunca İlyasbey Köyüne kadar olan kesimde bulunan alanlar 200-400 m aralığında yükseltide yer alır. Ayrıca Döngelce mevkiinde Öğlekaya Tepe'de Kez Boğazı geçidi mevcuttur (Harita 2).

1.1 Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

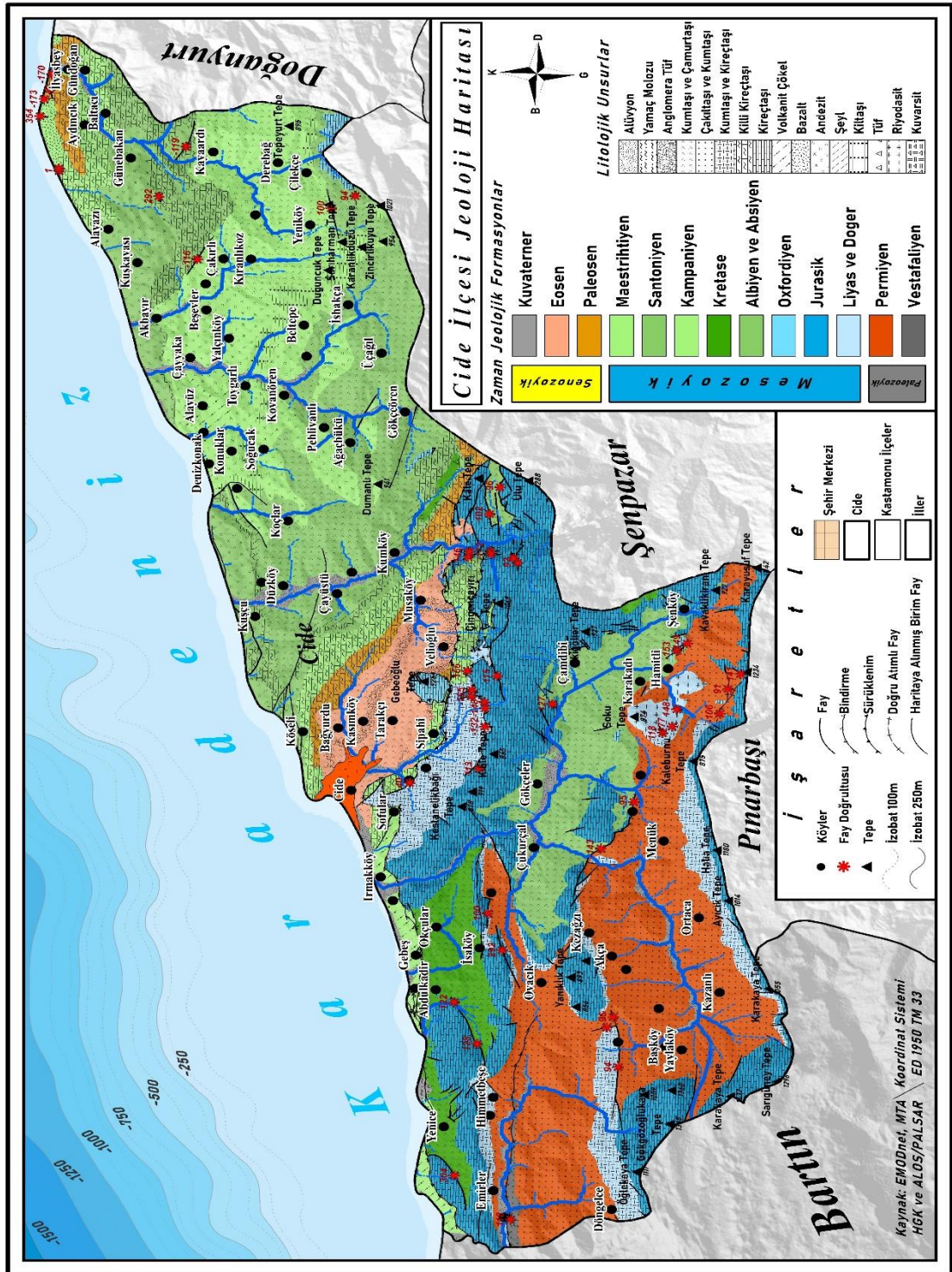
Çalışma sahası, jeolojik ve jeomorfolojik yapı bakımından çeşitli özellikler göstermektedir (Harita 3). Bu doğrultuda araştırma sahasında değişik zaman aralığında meydana gelmiş jeolojik birimler mevcuttur. Bölgede jeolojik zaman skalasında en eskiden-yeniye doğru; Mesozoik, Tersiyer ve Kuaterner dönemine ait jeolojik arazi birimleri bulunmaktadır.

Araştırma sahası jeolojik açıdan incelendiğinde genelinde Mesozoik ve Tersiyer ait arazilerin varlığı göze çarpmaktadır. Mesozoik döneme ait araziler Kretease, Jura ve Triyas döneminde oluşmuştur. Tersiyer dönemine ait araziler ise Paleosen, Eosen, Oligosen, Miyosen, Pliosen jeolojik devirlerine aittir (Gedik ve Aksay, 2002a). Araştırma sahasında bulunan mevcut formasyonlar yaşlıdan gence doğru Kapanboğazı formasyonu, Ulus formasyonu, Cankurtaran formasyonu, Yemişliçay formasyonu, İnaltı formasyonu, Himmetpaşa formasyonu, Çakraz formasyonu, Çaycuma formasyonu, Akveren formasyonu ve Atbaşı formasyonu şeklinde sıralanır (Tüysüz, Aksoy ve Yiğitbaş, 2004) (Harita 3). Bahsedilen formasyonların devamı niteliğinde olan volkanit üyeleri de araştırma sahasında yer kaplarlar. Araştırma sahasında yer alan bu formasyonlara ve üyeleri olan volkanitlere dair bilgileri çalışmanın bu bölümünde değinilecektir.

Kapanboğazı formasyonu Mesozoik dönemi Üst Kretase jeolojik devrinde oluşmuştur. Formasyon küçük bir sahayı kaplamasına rağmen birden fazla sahayı işgal etmektedir. Bahsi edilen alan, Cide ilçesi Kuşçu Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Aynı zamanda Çamaltı köyü- Kovanören köyleri istikametinde uzanış göstermektedir (Uğuz ve Sevin, 2010). Formasyonun belirleyici özellikleri arasında kırmızı rengi, mikritik kireç taşlarının varlığıdır (Sonel, Sarı, Coşkun ve Tozlu, 1989). Tabakaların renkleri yer yer değişmektedir. Aynı zamanda kireçtaşlarının tabaka kalınlıkları incedir.

Ulus formasyonu Mesozoik dönemi Erken Kretase jeolojik devrinde oluşumunu tamamlamıştır. Söz konusu hat Cide-Kurucaşile güneyinde mostralara vermektedir (Tüysüz vd. 2004). Çalışma alanı içerisinde Çayüstü Köyü mevkiinde görülmeye başlar.

Düzköy, Koçlar, Mencekli, Kumköy civarında bir hat halinde uzanır. Yaklaşık 40 km²'lik alanda yer kaplamaktadır (Sunal, 1998).

Harita 3: Cide İlçesi Jeoloji Haritası

Cankurtaran formasyonu, en geniş yayılış alanına sahiptir. Söz konusu formasyon Mezozoik dönemi Üst Kretase jeolojik devrinde meydana gelmiştir.

Formasyon doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Saha içerisinde birimin alt yüzeylerinde volkanik karakterli kayaçlar bol miktarda bulunmaktadır. Formasyonun en belirgin özelliği kireçtaşları, kumtaşları, silttaşı ve çakıltası aralanmasından meydana gelmesidir (Uğuz ve Sevin, 2010). Cide ilçesinin kıyı kuşağı boyunca Köpekkaya Burnu'ndan başlayarak doğuya doğru uzanmaktadır. Sahil boyunca yüzeylenen alan Kuşkayası Köyünde nihayete ermektedir. Ayrıca Günebakan ve Baltacı köyleri formasyonun iç kesimlerini oluşturmaktadır. Diğer yandan Cankurtaran formasyonu içerisinde yer alan volkanit üyeler bazaltik, -andezik lav tuf ve aglomeralardan oluşmuştur. Bu saha dikey ve yanal düzlemde çökeller oluşturmuştur. Formasyonun sınırları Cide-Doğanyurt ilçeleri arasında doğu-batı yönlü uzanışa sahiptir. Kalın tabakalarda yeşil, yeşilimsi boz ve kahverengi renklerde görülebilmektedir. Bazaltik ve andezit lavlar piroklastik madde içermektedir (Uğuz ve Sevin, 2010). Ayrıca söz konusu alan Çaycuma formasyonu içerisinde küçük bir alanda yer almaktadır.

Yemişliçay formasyonu, saha içinde az da olsa yer kaplamaktadır. Bahse konu olan formasyon Mesozoik zamanın Üst-Kreatese jeolojik devrinde meydana gelmiştir. Yemişliçay formasyonun bünyesini tuf, tüfit, aglomera, konglomera, kumtaşı, şeyl ve volkanit gibi yapılar oluşturur (Bacak ve Yılmaz, 2011). Bahsi geçen formasyonun araştırma sahasındaki yayılışı Cide ilçesinin batısında Kapısu Köyü'nün kuzeyinden Karadeniz kıyısının hemen gerisinde başlar. Daha sonra Karadeniz kıyı kuşağı boyunca doğu yönünde uzanır. Bu uzanış İrmakköy mevkiinde son bulur.

İnaltı formasyonu Mesozoik zamanın Malm-Erken Kreatese devrinde oluşmuştur. Yapı itibarıyla beyaz, bej ve gri renkli ince ve kalın tabakalı platform karbonatlarından ibarettir (Gedik ve Aksay, 2002). Birim Batı Karadeniz de geniş bir sahaya yayılış gösterir. Araştırma sahasında ise; HacıAhmet, Emirler ve Himmetpaşa köylerinin kuzeyinde, Giderosun güneyinde Kel Sırt, Kuşkayası Tepesi ve Domuzluk çevresinde Aşşağı Doğurca Mahallesi güney-güneydoğusunda Olacak ve Develi Mahallerinin kuzey ve güneyinde, Okçular Mahallesinin doğu-kuzeydoğusunda yayılış gösterir (Sunal, 1998).

Himmetpaşa formasyonu Mesozoik dönemin Jura alt devrinde oluşmuştur. Söz konusu formasyonun sınırları, Kemrelik Tepesinin batısından başlayarak bir hat boyunca uzanarak Halla Tepesinin kuzey sınırlarını oluşturmaktadır. Bahsi edilen tepe araştırma sahasında bulunan Kazanlı, Ortaca, Menük ve Öveçler köylerinin güneyinde

yer alır. Bu köyler Çakraz formasyonuna dahildirler, ayrıca Himmetpaşa formasyonu ile bir uyumsuzluk halinde uzanırlar. Diğer yandan bu formasyon güneyde İnaltı formasyonu ile çevrelenmektedir (Gedik ve Aksay, 2010). Sahada lokal olarak görüldüğü yerler arasında Çakrazboz formasyonun uyumsuzluk yüzeylerinden ince bir şerit halinde Kezağzıdan başlayarak yarım bir oval şeklinde Ovacık Köyünün güneydoğusuna tekabül eder. Yine araştırma sahasının mahallerinden biri olan Memiş mahallesi güneyine doğru Sofular ve Kırcı köylerini de içine alarak güneyden kuzeye doğru Akveren formasyonunu keserek İnaltı formasyonu uyumsuzluk yüzeyine kadar iner. Himmetpaşa formasyonunun iç yapısını şeyl, kumtaşı ve kireçtaşları oluşturur. Himmetpaşa formasyonu stratigrafik yapı itibarı ile 50-250 m arasında değişen kumtaşı-şeyl ve kuvars aralanmasından oluşur (Sunal, 1998). Gedik ve Aksay'a göre formasyon içerisindeki malzemelerin tane boyutu oldukça daireseldir. Kumtaşları iyi boylanmış, tane büyüklüğü açısından yuvarlak, içlerinde bol miktarda kömür kırıntıları bulundurmaktadır (Sunal,1998).

Çakraz formasyonu Mesozoik dönemi Permo-Triyas devrinde oluşmuştur. Söz konusu formasyonun litolojik analizinde içerisinde karasal çökellerin varlığı göze çarpar. Birimin ayırt edilmesini kolaylaştıran unsur yapısından dolayı oluşan kırmızı rengidir. Çakraz formasyonun karakteristiğini kızılımsı alacalı renkte çakıltaşı merclekleri içeren şeyl, çamurtaşı ve kumtaşı katmanlarından oluşur (Uğuz ve Sevin, 2010). Çakraz formasyonu yapısında fosil yoktur (Ünlü,2017). Formasyonun kabaca uç noktaları batıda Döngelce ve Kömeç köyü, doğuda Karakadı köyü 'dür, Kuzey ve güney yönlü uzanımında ise uç noktalar kuzeyde Himmetbeşe ve Olucak güneyde ise Kazanlı köyü çevresidir. Formasyon araştırma sahası olan Cide ilçesinde güneyde Karşı Dağ, Şeyh Dağı ve Karakuz Dağı otokton olarak görülür (Uğuz ve Sevin, 2010).

Çaycuma formasyonun batı sınırını Cide ilçesi Memiş Mahallesi oluşturmaktadır. Bu formasyon Tersiyer dönemi Erken-Orta Eosen devrinde meydana gelmiştir. Söz konusu saha kuzeybatı-güneydoğu yönünde Kasımköy, Velioğlu, Musa, Sipahi, Sırakaya ve Tarakçı köylerinde yüzeylenir. Aynı zamanda bahsedilen alan Sermeç Dağının yakın çevresi formasyonun güney sınırını oluşturur. Bu formasyon içerisinde kireçtaşı, aglomera, tüfit ve marn bulundurmaktadır. Ancak bu kayaçlar genel olarak kumtaşı-kıltaşı ve silttaşı aralanmasından oluşmaktadır (Şener ve Kırilangıç, 2014). Bu birimi çevreleyen diğer formasyonlar ise Akveren, Atbaşı ve İnaltı

formasyonlarıdır. Aynı zamanda birimin iç kısımlarında ve uzanış yönünde İlev volkanit üyeleri yer alır (Gedik ve Aksay, 2002).

Akveren formasyonu Tersiyer dönemi Erken Eosen jeolojik devrinde oluşmuştur. Bu formasyon Sinop ili Ayancık ilçesi sınırlarında bulunan Akveren (Akviren) köyünden ismini alır. Alayazı, Aydıncık, İlyasbey, Gündoğan, Çakırlı ve Baltacı köyleri Akveren formasyonun yer aldığı kısımları oluşturmaktadır. Formasyonun en önemli özelliği beyaz marn, kireçtaşı, karbonatlı kumtaşı, karbonatlı şeyl ve çörtlü kireçtaşı ihtiva etmesidir (Gedik ve Aksay, 2002) Aynı zamanda Sunal'a göre bu formasyon türbidit marn ve çamurtaşları içermektedir (Sunal, 1998). Bahsi edilen saha volkanik ve volkanoklastik kayaç grupları ile Yemişliçay grubu kayaçları içerleyerek Batı Karadeniz kıyı kuşağı boyunca uzanırlar (Özer, 2017). Diğer yandan Akveren formasyonu Cankurtaran formasyonu ile sınır oluşturmaktadır.

Atbaşı formasyonu Tersiyer dönemi üst Paleosen-Erken Eosen devrinde oluşmuştur. Formasyonun en belirgin özelliği kırmızı renkli marn ve kireçtaşlarından oluşmasıdır (Sunal, 1998). Oldukça homojen yapıya sahip olan alan marn ve karbonat kumtaşları, kırmızı-pembe renkli orta tabakalı yapılardan meydana gelmektedir. Kil açısından zengin olan bu formasyon 5 kilometrekarelik alanda yüzeilenmektedir (Tüysüz, Akbaş, Yiğitbaş, 2004). Bahsi edilen formasyonun sınırları Cide ilçesi ile Göynüklü dağı arasında mostralara vermektedir. Cide ilçesi içerisinde Gebeş, Çandır ve Hıdır mahallerinde istifler yer yer görülmektedir. Bu yüzey Cide ilçesi-Göynüklü Dağı doğrultusunda bir güzergâh halinde takip ederek devam eder.

Karadon formasyonu tekstürünü sarımsı gri renkli, ince-orta tabakalı çakıl, kumtaşı, kil taşı ve şeyller oluşturur. Dikkate değer en önemli özelliği ise tabakalarının içinde yüksek kalorili kömür damarlarının olması (Uğuz ve Sevin, 2010). Araştırma sahasında batıda Hacıahmet Köyü'nün güneyinden başlar. Doğu yönünde incecik bir yüzeilenme halinde ilerlemesini sürdürüp Himmetbeşe Köyü'nün güneyinde son bulur. Bunların dışında araştırma sahasının güneyinde magmatik kayaçlardan oluşan granitoyitler varlık gösterir. Birim yaş olarak Mesozoik dönemde oluşmuştur. Araştırma sahasında Gümeren ve Karakadı köyleri arasında yüzeilenir (Uğuz ve Sevin, 2010).

Jeolojik kaynaklar bulunduğu destinasyonlarda açık hava müzesi görevi görerek turistik çekim gücü oluşturmaktadır (Diker, Deniz ve Çetinkaya, 2016). Araştırma sahası sahip olduğu jeolojik özelliklerine bağlı olarak çeşitli jeoturizm kaynakları

bulundurmaktadır. Cide ilçesinde jeoturizm faaliyetleri gerçekleştirilebilecek unsurlar kanyon, mağara, dağ, vadi ve şelalelerdir. Bu kapsamda Cide’de Valla, Gömeren, Malyas, Aydos kanyonları, Kılıçlı Mağarası, Küre Dağı, Loç Vadisi ve Evken Şelalesi jeoturizm kaynağı olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Cide’de jeoturizm kaynakları Paleozoyik, Mesozoyik ve Senozoyik araziler üzerinde lokal olarak yayılış göstermektedir (Harita 3).

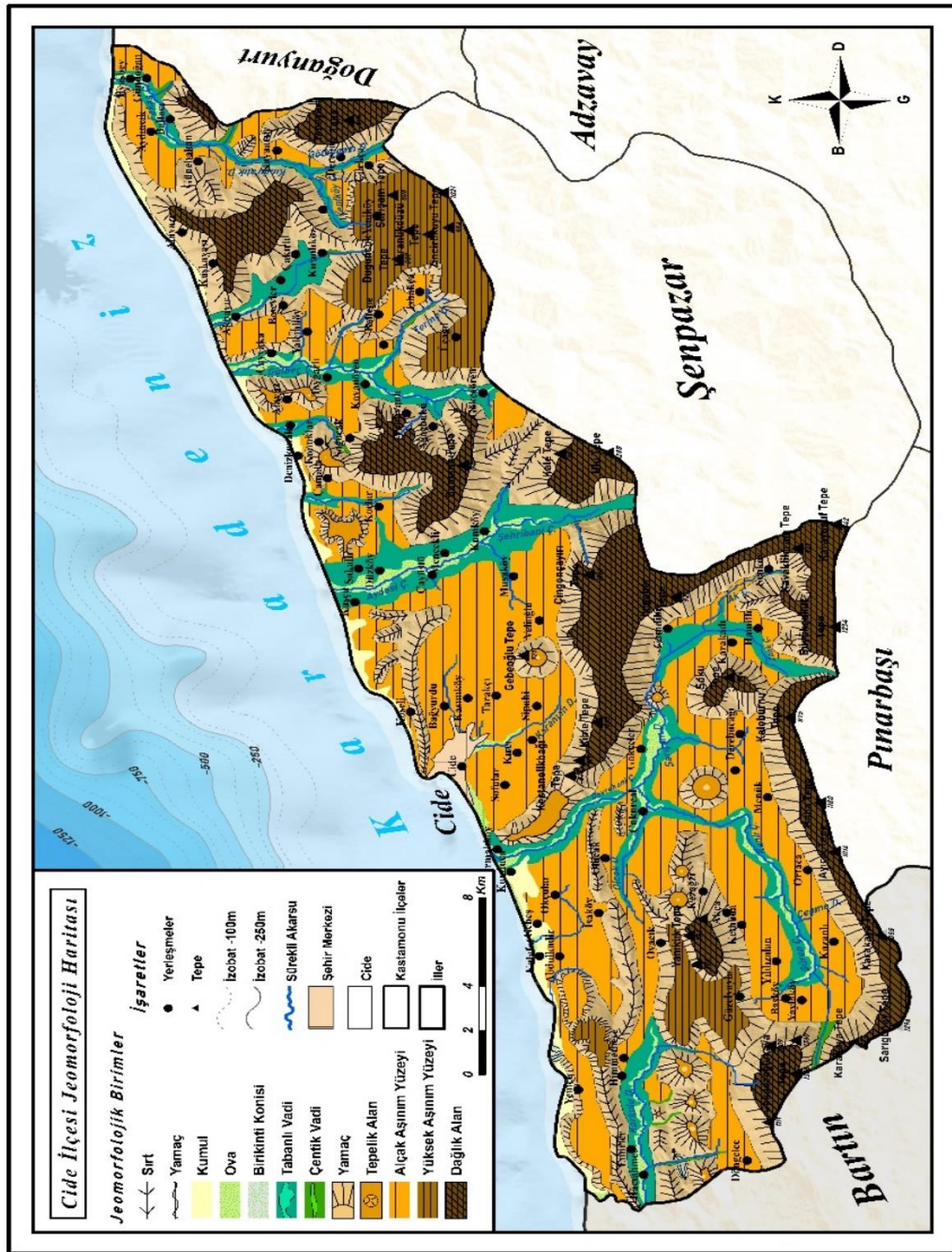
Tablo 1 : Cide İlçesi Jeoturizm Kaynakları

Temel Kategori	Örnek Jeositler
Kanyonlar	Valla, Gömeren, Malyas, Aydos
Mağaralar	Kılıçlı
Dağlar	Küre Dağları
Nehir Vadileri	Loç
Şelaleler	Evken, Poyracık

Araştırma sahasında jeolojik formasyonlarla mağara oluşumu arasında bir ilişki söz konusudur. Çalışma alanında Himmetpaşa formasyonu üzerinde yer alan Çadırini, Ballıcinini ve Okçular mağaraları formasyon yapısında yer alan kumtaşı, silt, kuvars ve konglomeralara bağlı olarak şekillenmiştir. Tüysüz vd (2004) söz konusu formasyonun kumtaşlarıyla silterin ardalanması sonucu meydana geldiğini kaydetmiştir. Bunlara ek olarak Gideros Mağarası Ulus formasyonu bünyesinde yer alan kumtaşı, şeyl, konglomera ve volkanit blok yapısına bağlı olarak meydana gelmiştir. Diğer yandan Ulus formasyonu içerisinde Sunduk üyesi alt formasyon birimi oluşmuştur. Bahsi geçen yapı kireçtaşları içermektedir. Karstik çözünme sonucu çeşitli büyüklükte yer şekillerden birisi olan mağaralar karbonatlı kayaların sular tarafından aşınması sonucu oluşmuştur (Zeybek, Aylar ve Dinçer, 2018). Araştırma alanında karst topografyasına ait oluşumlar Kılıçlı, İlgarini ve Dağlıkuyuluç mağaralarında görülmektedir.

Araştırma sahasının morfolojik özellikleri jeomorfolojik unsurların şekillenmesine yardımcı olmuştur. Bu amaçla araştırma sahasında bulunan kıvrımlar faylanmalar, karstik aşınım ve birikim şekilleri söz konusu alanda turizm varlığını ortaya çıkarmada önemli bir unsur olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Harita 4). Araştırma alanının kıyı morfolojisi incelendiğinde daha çok kıvrımlar, falezler, plajlar ve kıyı kumulları göze çarpmaktadır. Cide’nin batı kesiminde denizin kara ile birleştiği noktalarda sarp diklikler ve kayalıklar mevcuttur. Cide’nin doğu kesiminden başlayıp İlyasbey Köyü’ne kadar olan kesimde yer yer falezler mevcuttur. Kıvrımların varlığına bağlı olarak sarplık alanlar ve kayalar birbirine yakınlaşmakta veya uzaklaşmaktadır.

Ancak Kumluca-Gebeş-Kalafat mevkiinde daha önce var olan etmenler yerini düzlüğe bırakmaktadır.

Harita 4: Cide İlçesi Jeomorfoloji Haritası

Deniz kıyının hemen gerisinden başlamaktadır. Cide'nin en önemli morfolojik unsurlarından birisi de plajlardır. Plajlar çakıl ve kumların birikmiş olduğu kıyı şerididir (İnandık, 1957). Sadece kum ve çakıllardan meydana gelebildiği gibi her ikisi bir arada olabilmektedir. Cide plajının başlangıcı Irmak Mahallesi doğu kesiminden Cumhuriyet Mahallesi'ne kadar uzanmaktadır. 11 km kesintisiz plajıyla kıyı turizmi açısından

elverişli bir alana sahiptir. Plaj önünde kıyı kumulları bulunmaktadır. Tane boyutu büyük olan kumullar ise bir şerit halinde uzanmaktadır. Cide’de bulunan söz konusu yapı turizm etkinliklerinin daha çok kıyı turizmi şeklinde gelişmesini sağlamıştır.

Cide ilçesinde jeomorfolojik unsurlardan birisi olan kıvrımlar, faylanma hareketleri sonucunda antiklinal ve senklinal alanları oluşturmuştur. Söz konusu faylar incelendiğinde çoğunlukla ters yapıdan oluştuğu gözlenmiştir. Ancak ters fayların haricinde doğru atımlı faylar ve nadiren de olsa normal atımlı faylar araştırma sahasında mevcuttur Ayrıca Cide’de faylar üç kuşak halinde uzanmaktadır. Bunlardan birincisi; Armutluçayır, Apşara ve Malyas fay kuşağı, ikincisi ise Pelitova, Yoldere ve Olcak mevkiidir. Bu fayların sonuncusunu ise Kestane Dağından başlayıp Cide ve Gideros faylarıyla batı yönünde uzanmaktadır (Sunal, 1998).

Cide ilçesinde bulunan bir diğer jeomorfolojik unsur karstik aşınım ve birikim şekilleridir. Karstik alanlar turizm potansiyeli açısından zengin bir alana sahiptir. Araştırma alanında mağara, vadi, kanyon ve şelaleler gibi jeomorfolojik unsurlar mevcuttur. Karstik unsurlar farklı seviyelerde aşınım yüzeyleri geliştirmiş ve aşınım düzlükleri eğim azlığından dolayı sızma sağlayarak karstlaşmaya neden olmuştur (Zeybek vd. 2018). Araştırma sahasında yer alan kireçtaşlarının varlığı iklimik etkilere bağlı olarak *uvala*, *dolin*, *düden*, *lapy* ve *mağaralar* gibi karstik jeomorfolojik unsurların oluşumuna katkı sağlamıştır. Söz konusu karstik şekiller Irmakköy çevresinde başlayarak kuzeyden güneye doğru aralıklı şerit halinde kavisli bir şekilde uzanırlar. Karst topografyası karakteristik unsurlarını teşkil eden dolinler de bu güzergahta lokal olarak görülmektedir. Araştırma sahasının sınırları içerisinde Çamdibi Köyünün kuzeybatısında, Çamdibi-Gökçeler köyü arasında yer alan Çatal Pınar Tepenin kuzeydoğusunda görülmektedir (Zeybek vd., 2018).

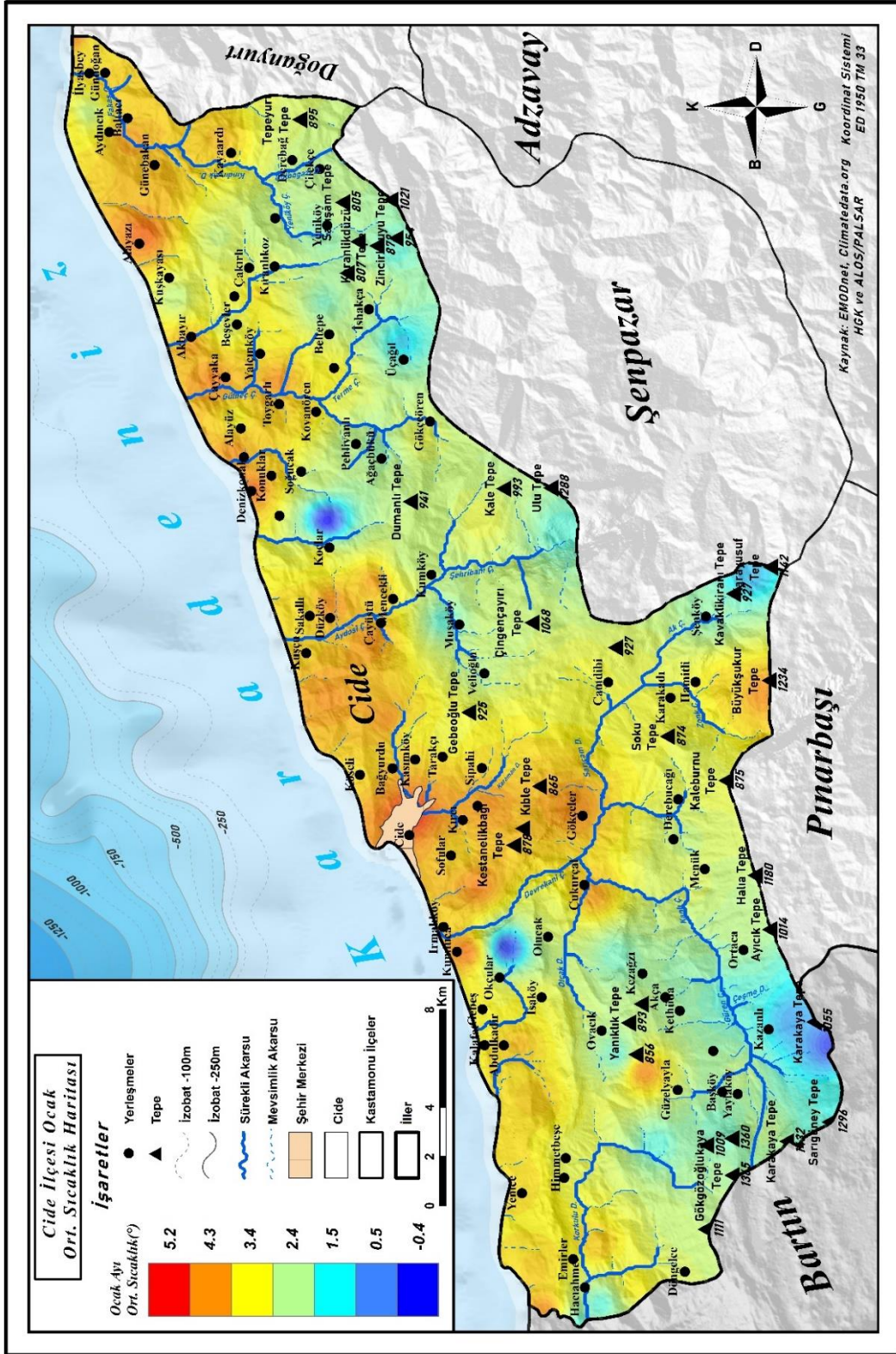
Cide’de bulunan karstik mağaralardan birisi Çamdibi Köyü yakınlarında oluşan Kılıçlı Mağarası’dır. Mağara içerisinde farklı boyutlardan oluşan birçok damlataşı travertenler, akarsu taraçaları bulunmaktadır. Diğer yandan bahsi geçen varlıklar sarkıt, dikit, sütun gibi karstik şekillerin oluşumuna katkı sağlamıştır. Ayrıca mağara içerisinde bulunan çekici unsurlar gerek yerli gerekse de yabancı turistlerin sağlık açısından faydalanma amacı ile bölgeye gelmesini sağlamaktadır (Zeybek vd., 2018).

1.2. Cide İlçesi İklim Özellikleri ve Turizm

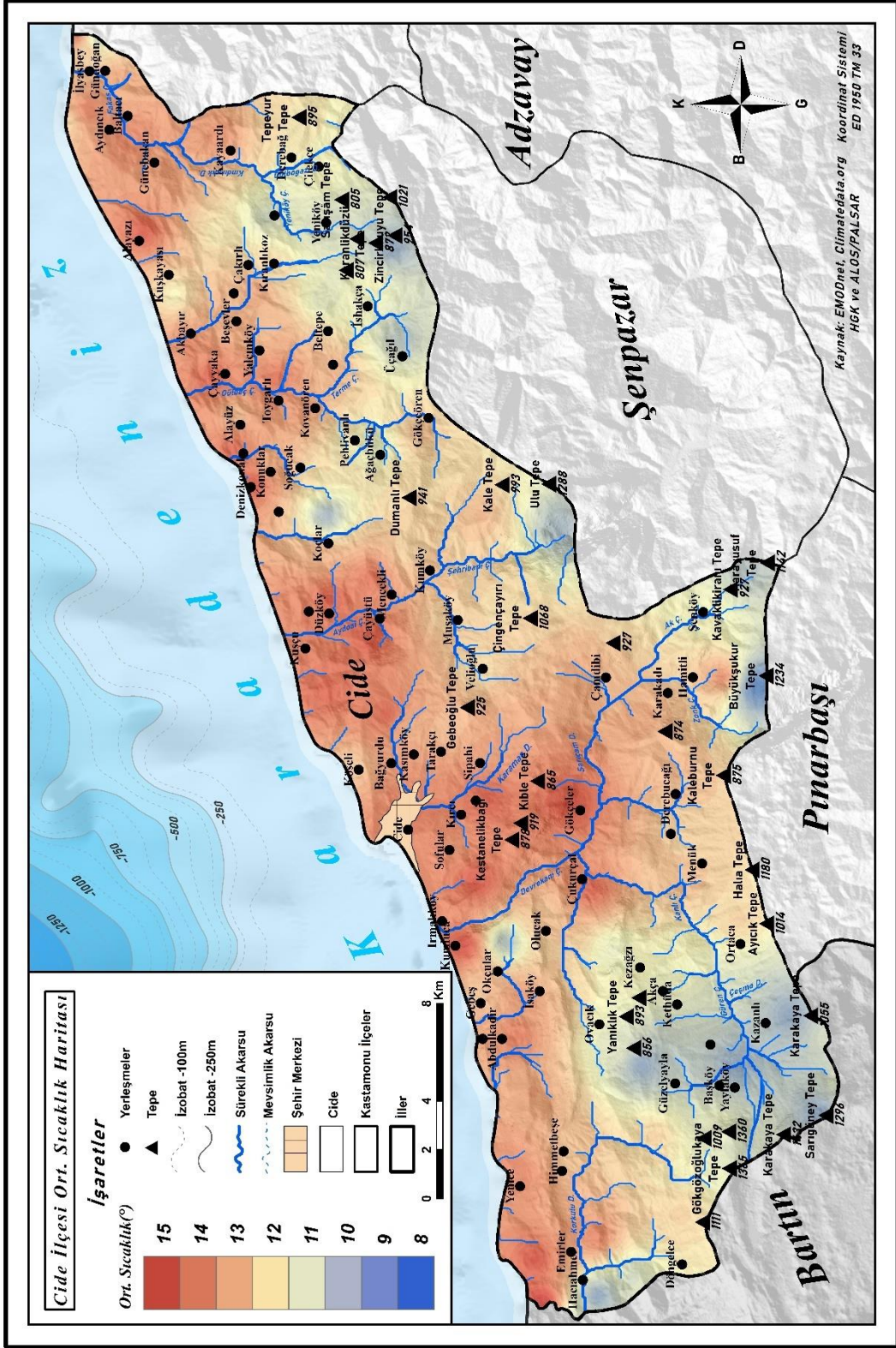
Bir sahada uzun yıllar boyu görülen hava olaylarının ortalama değerlerine iklim denir. Araştırma sahasında yazların ılık kışların serin olduğu tipik Karadeniz iklimi hakimdir (Erol, 2004). Herhangi bir yerin turistik çekim gücünün ortaya çıkmasında söz konusu alanın iklim özellikleri belirleyici rol oynamaktadır. İklim tipi ve iklim elemanlarının uzun yıllık ortalama değerleri, turistik çekim bölgelerinin oluşumunda ana unsurlardan birisidir (Doğanay ve Zaman, 2016). Bu bağlamda araştırma sahasının turizm özellikleri değerlendirilirken sıcaklık etmeni üzerinde durulacaktır. Turizm alanlarının çekiciliği hususunda sıcaklık önemli bir yere sahiptir. Cide ilçesinin sıcaklık değerleri Cide Meteoroloji İstasyonundan elde edilen veriler kapsamında incelenmiştir.

1.2.1. Sıcaklık ve Turizm

Araştırma sahasına ait meteorolojik değerler incelendiğinde aylık ve yıllık sıcaklıkların sene içerisinde değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bu değişkenliğin temel nedeni araştırma sahasının kuzey kesimini oluşturan Karadeniz ve kıyıdan itibaren birden yükselen Kuzey Anadolu Dağlarının uzantılarıdır. Söz konusu uzantılar kıyı ile iç kesim arasında sıcaklık farklarını doğurur (Harita 5). Buna bağlı olarak yıl içerisinde kıyı kesimlerinde denizelliğe bağlı olarak daha az sıcaklık değişimi yaşanırken Cide'nin iç kesimlerinde sıcaklık farkları belirginleşir (Harita 6). Dolayısıyla ocak ayı içerisinde kıyı ile iç kesimler arasında sıcaklık farkı yaklaşık 5 °C'ye ulaşır. Son olarak Cide ilçesinde Kuzey Anadolu Dağlarının oluşturduğu tepelik alanlarda yükselti sıcaklık ilişkisine bağlı olarak sıcaklıklarda belirgin bir düşüşe neden olur.

Harita 5: Cide İlçesi Ocak Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası

Harita 6: Cide İlçesi Yıllık Ortalama Sıcaklık Haritası

Cide ilçesinin aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde ortalama en düşük sıcaklık 5.8 °C ile şubat ayı, en yüksek ortalama sıcaklık ise 22.6 °C ile Ağustos ayıdır. Yıl içerisinde araştırma sahasında en yüksek maksimum sıcaklık değeri 27.0 C° ile

Ağustos ayında, en düşük maksimum sıcaklık değeri ise 10.1 °C ocak ayında görülmektedir. Cide ilçesinin minimum sıcaklık değerlerini ise en az 2.6 °C ile Şubat en yüksek minimum sıcaklık değerleriyle 18.1 °C ile Ağustos ayı oluşturmaktadır (Tablo 2).

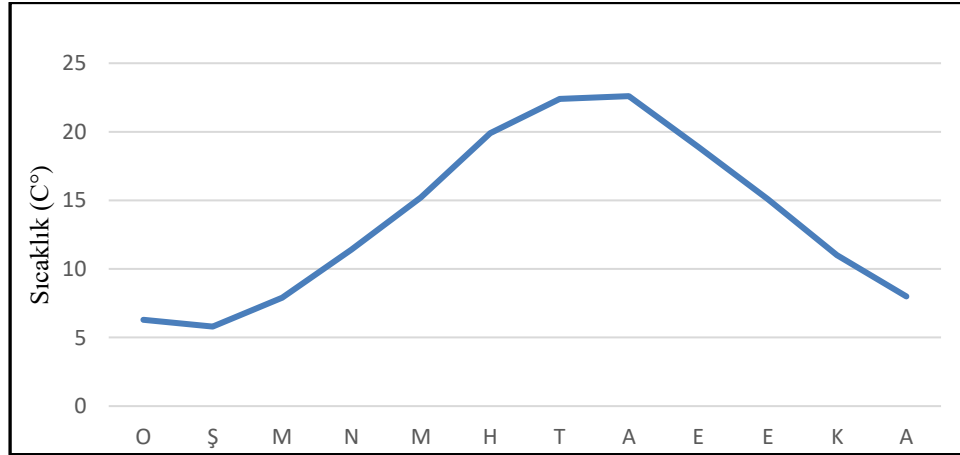
Tablo 2: Cide İlçesinin Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (°C) (1984-2016)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ortalama	6.3	5.8	7.9	11.4	15.2	19.9	22.4	22.6	18.9	15.1	11.1	8.0
Maksimum	10.1	10.0	12.3	15.9	19.5	24.0	26.5	27.0	23.6	19.7	15.5	11.8
Minimum	3.2	2.6	4.3	7.7	11.2	15.5	17.7	18.1	14.8	11.6	7.8	4.7

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Araştırma sahasında en düşük sıcaklık değerlerini Ocak ve Şubat ayları oluşturur. Şubat ayından sonra sıcaklık aylık periyotlar halinde artış gösterir. Yılın en sıcak ayları Temmuz ve Ağustos ayıdır. Sıcaklık artışları Ağustos ayından itibaren düzenli bir şekilde düşüş gösterir (Şekil 1).

Şekil 1: Cide İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri (1984-2016)

Sıcaklığa doğrudan etki eden bir unsurda güneşlenme süresidir. Güneşlenme süreleri uygulanacak turizm faaliyetleri bakımından turistik sahaların oluşmasında belirleyici etkiye sahiptir. Günlük, aylık ve yıllık güneşlenme süreleri turizm alanlarında ne tür turizm faaliyetlerinin gelişeceğini tayin ederler. Güneşli gün sayısı ve güneşlenme süresi turizm alanlarının çekici özelliklerini oluşturan temel değişkenlerdir (Doğanay ve Zaman, 2016).

Tablo 3: Cide Aylık Toplam Güneşlenme Süresi (1984-2016)

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ort.	1,51	3,12	4,25	5,53	7,44	9,36	10,34	9,5	7,15	5,1	3,25	1,42

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Güneşlenme süresi uzun ve güneşli gün sayısı fazla olan kıyıları kıyı turizmi bakımından çok daha fazla turist çekme potansiyeline sahiptir (Doğanay ve Zaman, 2016). Araştırma sahasının Ortalama Günlük Toplam Güneşlenme Süresi incelendiğinde en yüksek ortalama güneşlenme süresi 10,4 °C ile Temmuz ayında görülür. Günlük güneşlenme süresinin en düşük olduğu ay ise 1,42 °C ile Aralık'tır (Tablo 3).

Deniz suyu sıcaklıkları plaj turizmi faaliyetlerinin gerçekleşmesi ve insan konforu açısından etkili olan değişkenlerdir. Deniz turizmi kapsamında ideal deniz suyu sıcaklık değerleri 22-28 °C arasındadır (Güçlü, 2008). Tablo 4 incelendiğinde Cide ilçesinde plaj turizmi için ideal deniz suyu sıcaklıklarına en yakın değerler Temmuz (21,4 °C), Ağustos (22,9 °C) ve Eylül (23,3 °C) aylarında görülür. Bu nedenle Cide ilçesinde plaj turizmi bahsi konu olan aylarda yoğun olarak gerçekleşmektedir.

Tablo 4: Karadeniz Kıyısında Yer alan İstasyonların Aylık Ortalama Deniz Suyu Sıcaklıkları (2020)

	O.	Ş.	M.	N.	M.	H.	T.	A.	E.	E.	K.	A.
Hopa	10.4	9.3	9.8	10.7	13.5	17.5	20.7	22.4	24.3	22.1	16.6	13.5
Pazar¹	-	-	-	-	-	-	-	-	24.5	20.7	17.1	-
Giresun M.	11.2	9.5	10.0	11.2	15.4	20.5	25.3	26.1	24.2	21.8	17.2	14.5
Atakum	9.2	7.6	9.4	11.1	14.9	20.0	23.7	23.4	22.5	18.8	16.3	13.8
Sinop M.	11.4	9.3	10.5	11.3	15.1	19.5	25.7	25.3	23.3	21.5	17.7	13.7
İnebolu	10.1	9.2	9.6	10.1	14.1	20.1	22.7	21.4	21.3	21.5	16.9	13.8
Cide	10.5	9.3	9.7	10.5	14.4	20.5	21.4	22.9	23.3	20.6	19.3	16.4
Amasra²	7.5	6.8	9.2	11.4	15.5	19.7	21.3	23.2	20.7	18.8	15.8	12.4
Akçakoca	10.2	8.5	9.8	10.7	15.1	20.0	23.2	24.9	23.5	21.5	17.4	13.6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Karadeniz kıyı kuşağında bulunan diğer istasyonlara ait aylık ortalama deniz sıcaklıkları incelendiğinde Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde plaj turizmi için Sinop ve Giresun daha uygun iklimik koşullar sağlamaktadır. Diğer yandan bu aylar içerisinde deniz suyu sıcaklıkları diğer istasyonlara göre Hopa ve İnebolu'da daha düşüktür. Bu durum söz konusu alanların plaj turizmi kapsamında daha az tercih

¹ 2006 yılına aylık ortalama deniz sıcaklıkları verileri kullanılmıştır.

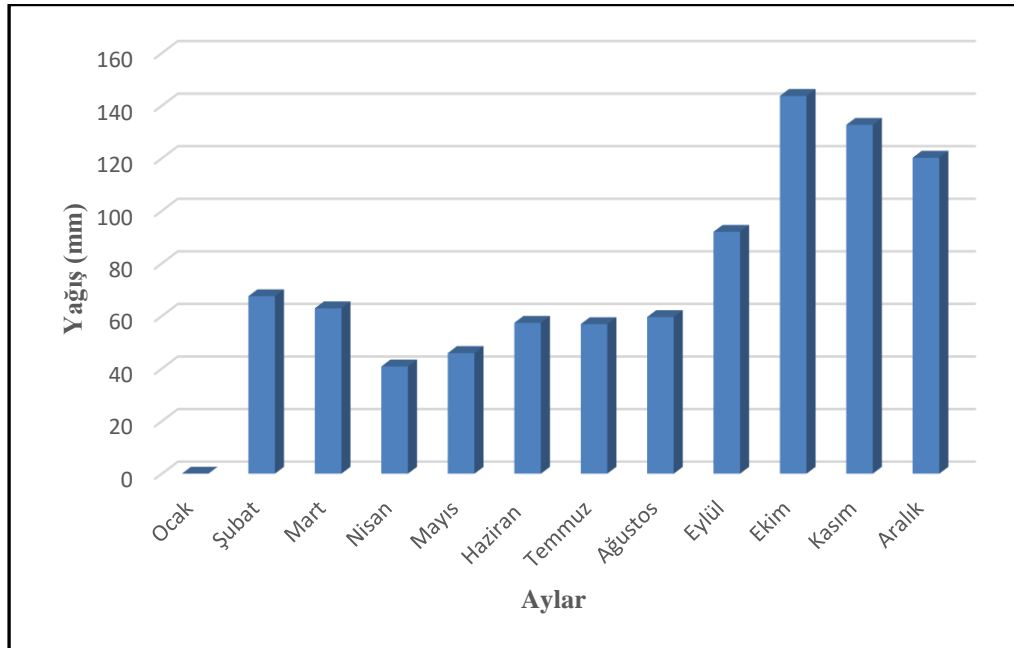
² 2008 yılına ait aylık ortalama deniz sıcaklıkları verileri kullanılmıştır

edilmesine neden olmaktadır. Deniz suyu sıcaklık değerlerindeki benzerliklere rağmen Amasra (Bartın) plaj turizmi açısından ön plana çıkmıştır. Cide ilçesi ile arasında 85 kilometre kadar kısa mesafe bulunan Amasra'nın ziyaretçiler tarafından bu denli tercih edilme nedeni kıyı gerisinde hizmet veren tesislerin kalitesi ve tanıtımın iyi yapılmasından kaynaklanmaktadır.

1.2.2. Yağış ve Turizm

Bulut ve sisleri oluşturan küçük çaplı su taneciklerinin birleşip daha sonra yoğunlaşmaya devam ederek belli bir ağırlığa geldikten sonra yeryüzüne düşmesine yağış denir (Erol, 2004). Turistik faaliyetlere yön veren iklim elamanlarından yağış etmeni turistler tarafından tercih edilen turizm türüne göre olumlu ya da olumsuz etkiler gösterir. Dinlenme turizmini tercih eden turist tipi için çekici unsurlar bol güneş, az yağış, istikrarlı sıcaklık ve nem olduğu gibi kış turizmini tercih eden turistler içinde belirli yağış türü ve sıcaklık değerleri çekici ve itici unsurları meydana getirir (Zengin, 2006). Bahsi geçen çekici ve itici değişkenleri belirlemek ve araştırma sahasının yağış değerlerini somutlaştırmak amacıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğünden veri temin edilmiştir. Elde edilen veriler ile oluşturulan Şekil 2 incelendiğinde yağışın yılın her ayında mevcut olduğu görülür. Yılın minimum yağış ortalaması düzeyi ocak ayında görülür. Cide'nin maksimum yağış ortalaması ise Ekim ayında görülmektedir

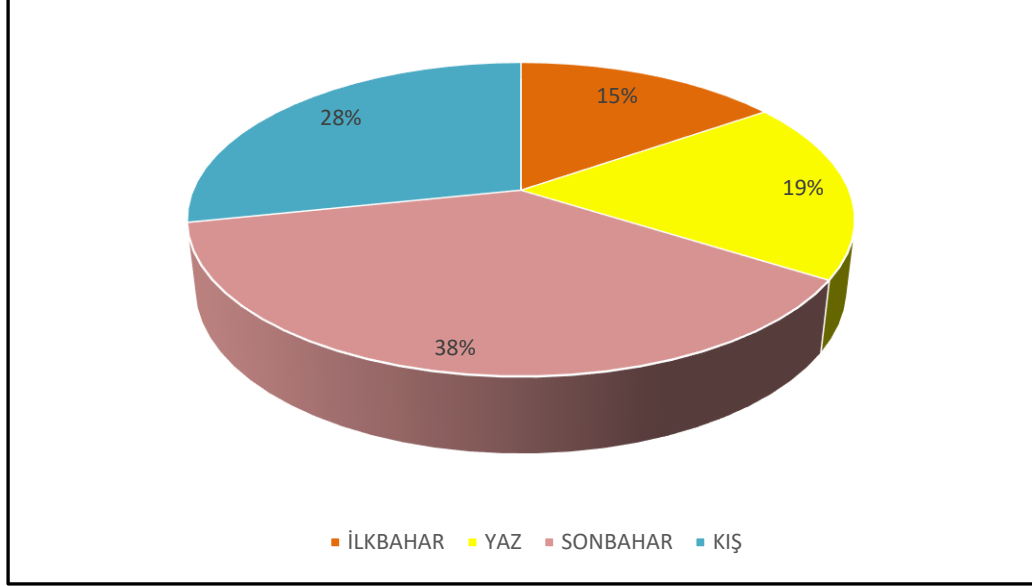
Şekil 2: Cide İlçesinin Aylık Yağış Ortalamaları (mm) (1984-2016)

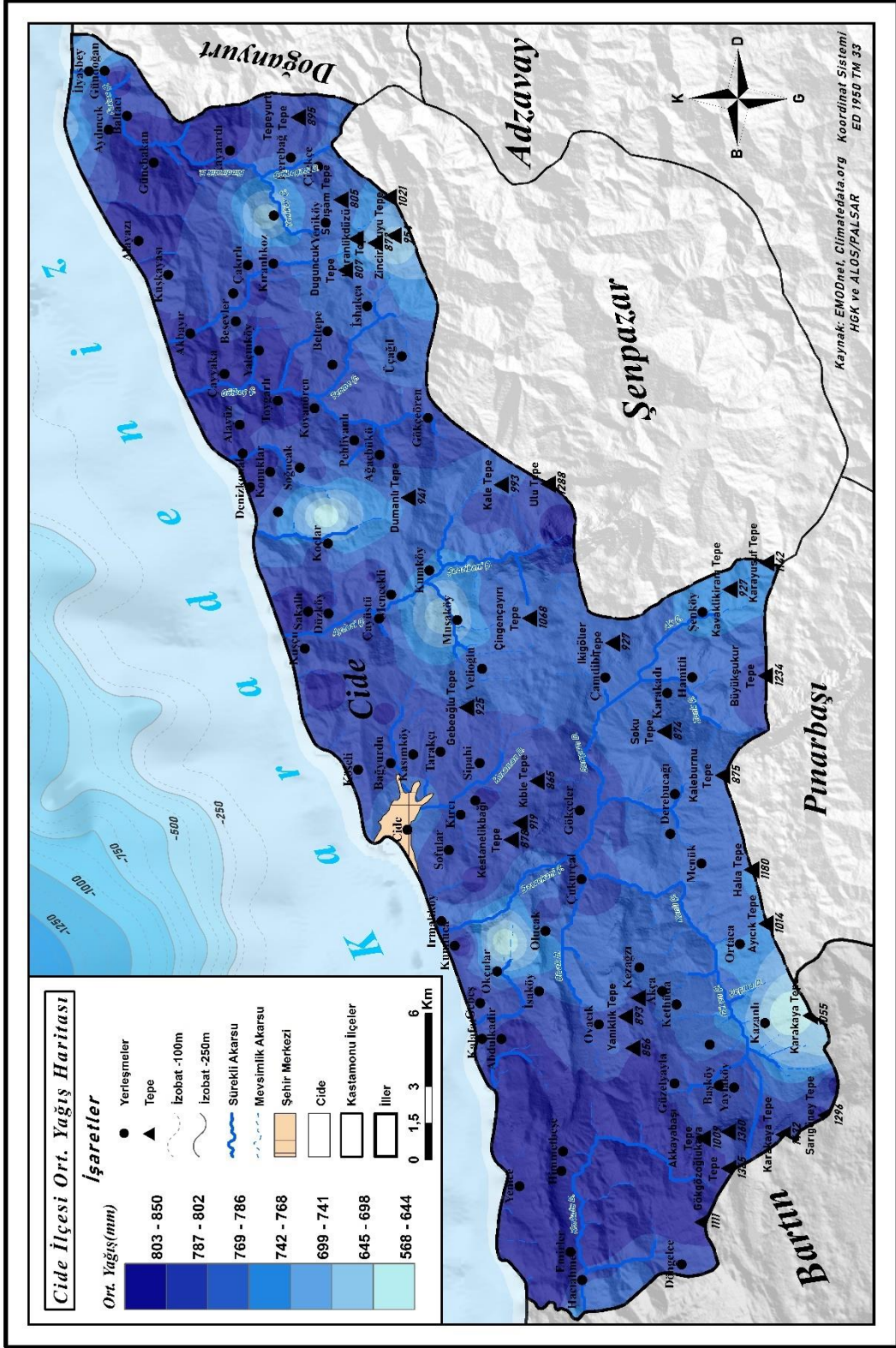
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Cide ilçesinde yağışların mevsimsel dağılışı incelendiğinde en fazla yağış miktarı %38 oranında sonbahar mevsiminde görülmektedir. Onu takiben %28 kış mevsimi ve %19 ile yaz mevsimi gelmektedir. En az yağış miktarı %15 ile ilkbahar mevsiminde oluşur (Şekil 3).

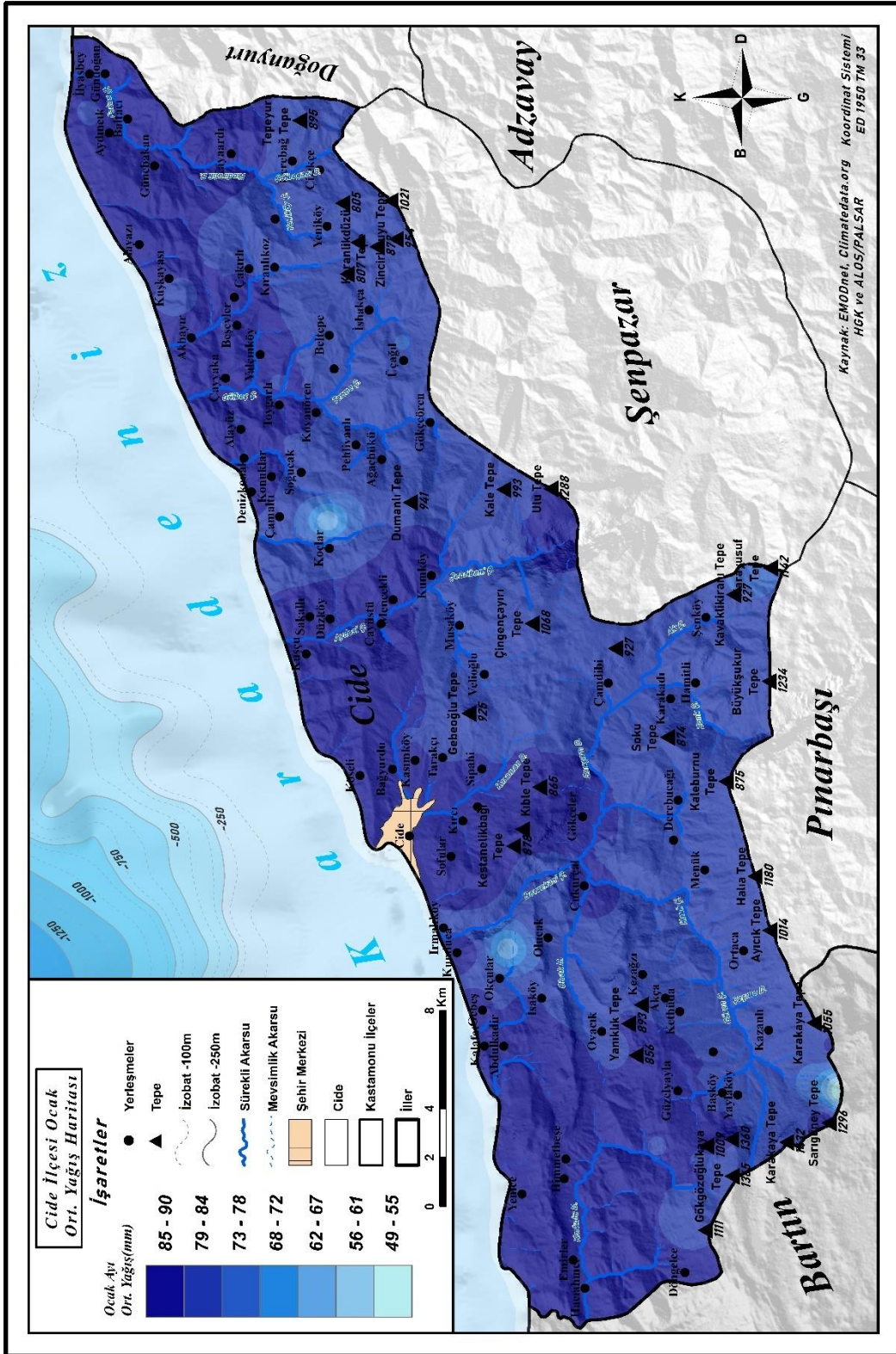
Şekil 3: Cide İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (1984-2016)

Bu nedenle araştırma sahası için söz konusu veriler doğrultusunda her mevsim yağışlı demek mümkündür. Öte yandan Cide ilçesinin en çok yağış görülen alanlarını kıyı kesimi oluşturur (Harita 7).

Harita 7: Cide İlçesi Yıllık Ortalama Yağış Haritası

Harita 8: Cide İlçesi Ocak Ayı Ortalama Yağış Haritası

Bu kesimler batıdan doğuya doğru Yenice-Cide Merkez- Köseli-Sakallı ve Denizkonak-İlyasbey köyleri arasında bir hat olarak uzanır Ayrıca kıyıda bulunan alanlarda yağış miktarı 850 mm'ye kadar çıkarken, bu değer iç kesimlerde morfolojik özelliklere bağlı olarak 600-650 mm'ye kadar düşmektedir. Araştırma sahasında güneybatı, güneydoğu ve yer yer orta kesimlerde yağış miktarları 600 mm'nin altına düşer (Harita 8).

1.2.3. Nem-Bulutluluk ve Turizm

Turizm faaliyetleri üzerinde doğrudan etkili olan bir diğer iklim elamanı ise bulutluluk ve nemdir. Cide ilçesi bulutluluk faktörü incelendiğinde ortalama bulutlu gün sayısı 150,9 gündür. Araştırmaya sahasında turistik faaliyetlerin canlılık gösterdiği aylar olan Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında ortalama kapalı gün süresinin en düşük seviyede olduğu görülür. Ortalama kapalı gün değerleri ise en çok Ocak (14,9), Kasım (12,8) ve Aralık (14,1) aylarında artmıştır (Tablo 5). Cide ilçesinin ortalama açık gün değerleri ise Haziran (10,4), Temmuz (13,9) ve Ağustos (14,6) aylarında maksimum seviyededir.

Tablo 5: Cide'nin Ortalama Bulutlu Gün, Açık Gün ve Kapalı Gün Sayıları (1984-2016)

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
O.B.G.	10,3	9,9	12	12,4	13,4	14,2	14,4	13,8	13,8	13,9	11,1	11,7	150,9
O.A.G.	2,9	3	4,6	5,2	8,5	10,4	13,9	14,6	11,2	7,8	4,7	3,8	90,6
O.K.G.	14,9	12,6	11,4	11	7,6	3,9	2,7	2,7	5	9,3	12,8	14,1	108

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Atmosferde bulunan su buharına, hava nemliliği denir (Erol, 1991). Havadaki nemlilik oranı da diğer iklim elemanları gibi turizm faaliyetlerinde önem arz eden bir konudur. Atmosferdeki nem miktarı bir sahanın turistik gücünü olumlu ya da olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Bir yerde havanın nem tutma kapasitesi doğrudan sağlık üzerinde etki oluşturur. Eğer nispi nem çok yüksekse, örneğin %70'in üzerindeyse, hava derinin üzerinden onu serinletecek miktarda nemi alamayacak ve vücudun gittikçe ısınmasıyla kendini rahatsız hissedecektir. Nispi nemin fazlalığı ise hava sıcaklığı 26° iken kalp krizi riskini artıracaktır; buna karşılık kuru havada sıcaklık 36° ye yaklaşırsa bile böyle bir tehlike çok daha düşük kalacaktır (Özgüç, 2017). Bu bağlamda araştırma sahasının nisbi nem miktarı Meteoroloji Genel Müdürlüğünden elde edilen veriler ile tablo haline getirilmiştir. Tablo oluşturulurken araştırma sahasının lokal bölgelerinde 7,14 ve 21 saatlerinde yapılan rasatlar kullanılmıştır. Bu veriler ışığında farklı saatlerde

yapılan ölçümler farklı sonuçlar vermektedir. Saat 7’de yapılan rasatta nisbi nem oranları en yüksek değerlere Mayıs (%72,8), Eylül (%78,6) ve Ekim (%78,8) aylarında ulaşmıştır (Tablo 6). Saat 14:00’da yapılan rasatlarda ise bu değerler Mayıs (%70), Haziran (%68,6) ve temmuz aylarında yüksek olarak ön plana çıkmıştır.

Tablo 6: Cide’nin Yıllık Nisbi Nem Değerleri (%) (1984-2016)

Nisbi Nem	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
07.00	73,3	73,8	72,2	73,7	76,1	72,8	72,7	74,7	78,6	78,8	73,9	71,1
14.00	66,3	66,3	65,3	68,1	70	68,6	68,7	67,6	65,7	67,4	66,7	64,6
21.00	74,9	75,9	75,5	78,6	82,4	80,8	80,8	80,8	81,6	81,7	77,1	73,2

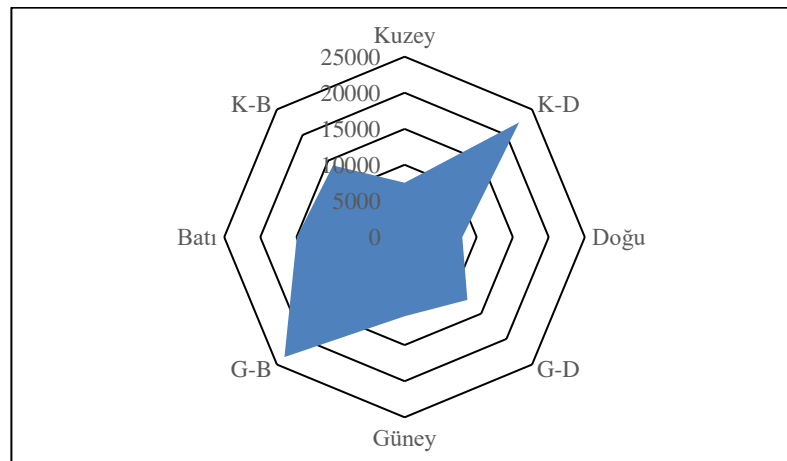
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Son olarak en yüksek değerler 21:00’da yapılan rasatlarda ölçülmüştür. Bu ölçüm değerleri ise Mayıs (%82,4), Eylül (%81,6) ve Ekim (%81,7) olarak ölçülmüştür. Araştırma sahasında en düşük nisbi nem ise üç farklı saatlerde yapılan rasatlar da Aralık ayında ölçülmüştür.

1.2.4. Basınç-Rüzgarlar ve Turizm

Basınç ve rüzgarlar günlük insan faaliyetlerinde olumlu ya da olumsuz etkiye sahiptir. Bu nedenle basınç ve rüzgarların insan faaliyetlerinden birisi olan turizm faaliyetlerine de etkileri söz konusudur. Söz konusu etkiye sebep olan unsur rüzgarların kendilerini meydana getiren hava kütlelerinin karakterlerine bürünmeleridir. Bunun sonucu olarak sıcak, soğuk, nemli ve kurutucu etkileri ulunur (Erol, 1991). Söz konusu etkilerde turistik sahaların çekici ve itici özellik almasında rol oynar. Araştırma sahasında basınç ve rüzgarların iklimatik etkileri Cide meteoroloji istasyonlarından alınan veriler doğrultusunda incelenmiştir.

Şekil 4: Cide İlçesi Yönlere Göre Yıllık Rüzgâr Esme Sayısı (1984-2016)

Yapılan analizler sonucu araştırma sahasının rüzgâr yönü kuzeydoğu ve güneybatıdır (Şekil 4). Söz konusu hâkim rüzgâr yönünün oluşmasında araştırma sahasının fiziki coğrafya unsurları etkilidir. Araştırma sahasının hâkim rüzgâr yönünün kuzeydoğu yönlü olması sahanın sıcaklık değerlerine düşürücü etkide bulunur (Kurter, 1971). Cide ilçesinin güney cephesinde bulunan Küre Dağlarının uzantıları da sıcak kökenli rüzgarların esiş yönlerini kesintiye uğratar. Bu nedenle araştırma sahasının rüzgarları soğuk kökenli kuzey rüzgarlarıdır (Mortan ve Atalay, 2008).

1.3. Doğal Bitki Örtüsü ve Turizm

Bitki örtüsünün oluşmasında sahanın sıcaklık, yağış gibi iklim elemanları, eğim ve bakıdan oluşan yüzey şekilleri ile toprak özellikleri önemli rol oynar (Atalay, 1994). Sıcaklık ve yağışın etkisi sahada bulunan birçok bitkinin orada tutunması, yayılması ve varlığını korumasında ana etkeni oluşturur.

Sıcaklık ve yağış bitki türlerinin yayılışı ve ekolojisini oluştururken, söz konusu yörenin vejetatif faaliyetlerini sağlar. Araştırma sahasında kıyıdan iç bölgelere gidildikçe sıcaklık değerlerindeki değişim doğal ortamda bitki türlerinin dağılışı ve yayılışında çeşitlilik oluşturur. Ayrıca arazinin yükseltisi de söz konusu özellik üzerinde etkiye sahiptir. Genel olarak bahsi geçen durum sıcaklık-yükseklik ilişkisi ile açıklanmaktadır. Buna bağlı olarak sıcaklık istekleri bitkilerin alt ve üst sınırını belirlemede önemli bir rol üstlenmektedir.

Bitki örtüsünün yayılışı arazinin eğim ve bakı değerlerine bağlı olarak değişir. Ayrıca dağların kuzey ve güney yamaçlarında güneş ışığının açısız konumu farklı bitki türlerinin oluşmasını sağlamaktadır. Söz konusu etkenlere bağlı olarak tabiat turistik bir çekim noktası haline gelmektedir. Turistik değerlerin oluşturduğu rekreasyon ve turizm faaliyetleri birçok insanın kişisel tutum ve zevklerine hitap etmektedir. Bitki örtüsünün meydana getirdiği koruluk ve ormanlık alanlar bünyelerinde piknik yapma, doğa yürüyüşü, avcılık ve kamp kurma gibi rekreasyon faaliyetlerine de olanak sağlamaktadır (Zengin, 2006).

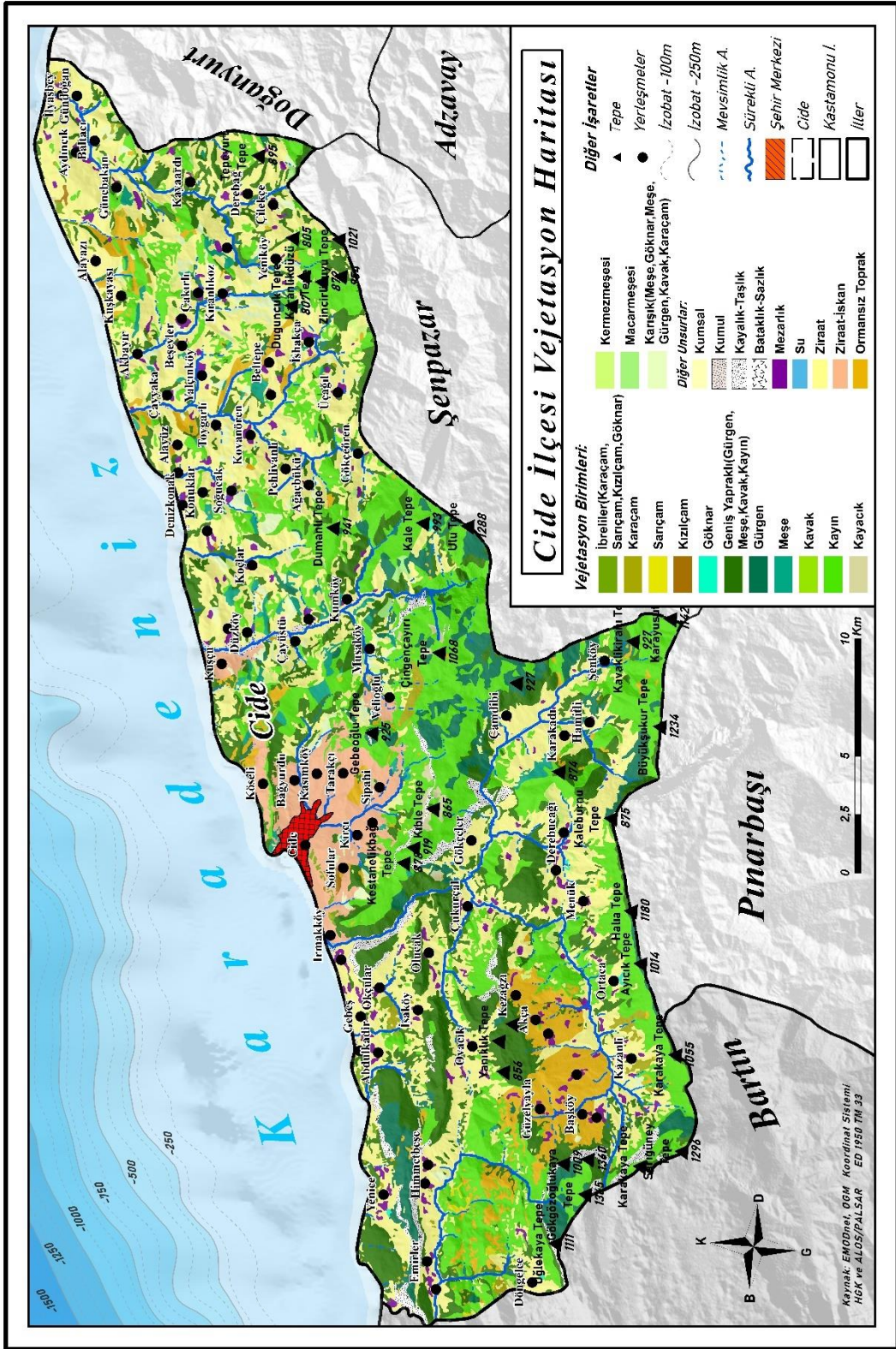
Doğal turistik çekim merkezlerini oluşturan bitki örtüsünün korunması ve sürdürülebilirliği açısından milli parkların kurulması önem teşkil etmektedir. Milli parkların bir diğer önemli fonksiyonu ise korunan flora ve fauna alanlarının insanlar tarafından ziyaret edilip turizm faaliyetlerine katkı sağlamasıdır. Araştırma sahası sınırları içinde bulunan Küre Dağları Milli Parkı koruma alanı olarak hizmet

vermektedir. Doğal kaynaklara bağlı ortaya çıkan relik, endemik bitkiler ve anıtsal ağaçlar bitki örtüsünün sağlamış olduğu potansiyel turistik çekim güçlerinden birkaçını oluşturmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2016).

Türkiye'nin kuzeyi bütün halinde Avrupa-Sibirya Flora bölgesine girer (Atalay, 1994). Araştırma sahası Avrupa-Sibirya Flora bölgesi Öksin alt florası içerisinde yer almaktadır. Batı Karadeniz Bölümü içerisinde bulunan çalışma alanının kıyı kesimi Karadeniz'in tipik bitki örtüsünü oluşturan nem isteği yüksek yayvan yapraklı bitki türleri yer almaktadır. Atalay (1994)'e göre Batı Karadeniz Bölümü kuzey kesiminin direkt deniz etkisine maruz kalan alanlarında, nemli ormanlar ardıl kuşakta ise kuru ormanlar yer almaktadır. Deniz etkisine açık olan kıyı kuşağını nemcil bitki türleri olan kayın (*Fagus orientalis*), meşe (*Quercus Robus* ve *Quercus Petrea*), adi gürgen (*Carpinus Betulus*), kestane (*Cestanea sativa*) ve ıhlamur (*Tilia Tomentosa*) gibi ağaçlar bir araya gelerek karışık ormanları oluştururlar (Tuğ, 2002) (Harita 9).

Araştırma sahasının kıyı kuşağında yer alan bu karışık ormanlar yerleşme amacı ve yerel halkın tarım sahası olarak insan tahribine uğramış buna bağlı olarak sahada maki ve psödomaki türlerine rastlanılmaktadır (Ünlü, 2017). İnceleme sahasının başlıca maki ve psödomaki türleri ise funda (*Erica Arborea*), kocayemiş (*Arbutus Unedo*), akçakesme (*Phillyrea Latifolia*), laden (*Cistus Creitus*), menengiç (*Pistacia Terebinthus*) ve katran ardıçlarından (*Juniperus Oxycedrus*) meydana gelmektedir. Söz edilen mevcut maki toplulukları bünyelerinde fındık, böğürtlen, dişbudak, yabani erik, muşmula ve üvez gibi türleri barındırır (Aydınözü, 2002).

İnceleme sahasında kıyından iç kesimlere doğru ilerledikçe sıcaklık, yağış şartlarının değişmesi, karasallığın ve yükselti değerlerinin artmasıyla Karadeniz ardıl kuşağı iğne yapraklı bitki toplulukları ortama uyum sağlamıştır. Söz konusu türler ilçenin kuzeyinde Kumluca ve Irmak mahalleri ve lokal alanlarında görülmektedir. Diğer yandan söz konusu çayın güneybatı yönünde ibrelili topluluklar devam etmektedir. Sahanın güneyinde Öveçler, batısında Kezaağzı ve doğusunda Gökçeler mahallerinin çevrelediği sahada da bahsi geçen türler bir kuşak halinde sürmektedir. Ayrıca araştırma sahasının kuzeybatısında Kurucaşile- Cide güneydoğu yönü Velioğlu Mahallesi yakınlarında iğne yapraklı türler içermektedir (Harita 9).

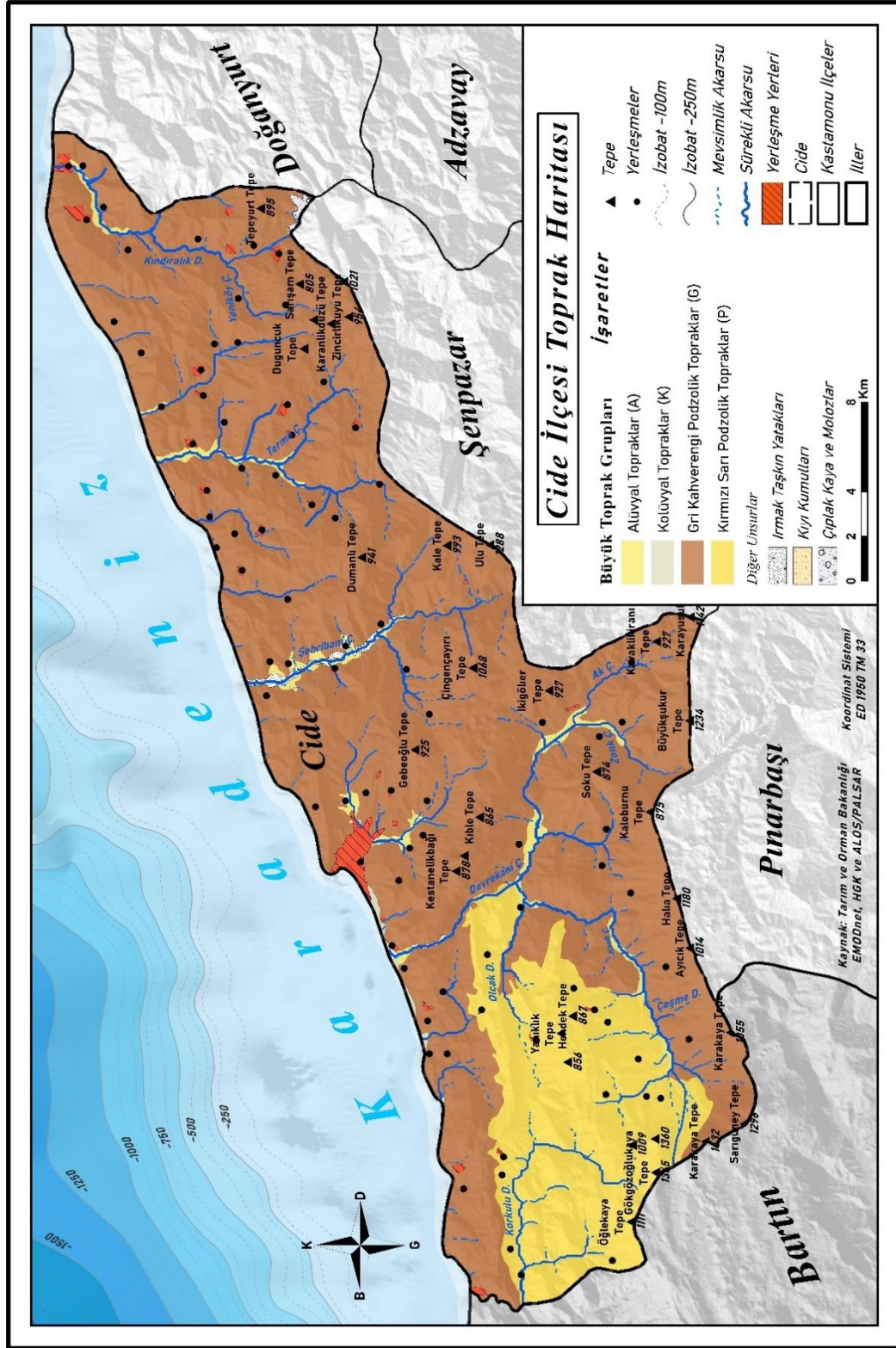
Harita 9: Cide İlçesi Vejetasyon Haritası.

Çalışma alanının iç kesimlerini oluşturan bu kuşakta görülen başlıca soğuşa dayanıklı bitki türleri göknar (*Abies*), sarıçam (*Pinus sylvestris*), ve yayvan yapraklı nemcil bir tür olan kayın (*Fagus orientalis*) ağaçlarından oluşan karışık ormanlar ve bu ormanların alt tabakasını oluşturan fındık (*Corylus avellana*), ormangülü (*Rhododendron Ponticum*), karayemiş (*Prunus Laurocerasus*), çoban püskülü (*Ilex Aquifolium*), kayacık (*Ostrya Carpinifolia*) ve şimşir (*Buxus Sempervirens*)'dir (Atalay, 1994).

1.4. Toprak Özellikleri ve Turizm

Toprak çeşitli kayaların ve organik maddelerin fiziksel ve kimyasal etkiler neticesinde (parçalanma, çözünme, ayrışma) form değiştirerek yerin yüzeyinde belirli bir yayılış ve derinliğe sahip bitkilerin durak yeri ve besin temini sağladığı organik ve canlı bir unsurdur (Atalay, 1989). Toprak oluşumunda iklim, bitki örtüsü, topoğrafya, ana materyal ve zaman gibi faktörler rol oynamaktadır. Bahsi edilen faktörler araştırma sahasında toprak türlerinin oluşmasında etkisi vardır. Buna bağlı olarak inceleme sahasında; Gri-kahverengi podzolik topraklar, kırmızımsı-sarı podzolik topraklar ve alüvyal topraklar bulunmaktadır (Harita 10).

Gri-kahverengi podzolik topraklar, çok yıkandığı için asidik karakter göstermektedir. Söz konusu özellik iklim-toprak yapısı ilişkisi açısından Karadeniz Bölgesi'nin karakteristiğini yansıtmaktadır. Bu toprak türü yapraklarını döken ağaçların altında gelişim göstermiştir. Yılmaz (2018)'e göre podzolleşme ve yıkanma podzol topraklara oranla daha yumuşaktır ve geniş alanlarda dağılış göstermektedir. Geniş yapraklı ormanlar bu toprak türleri üzerinde sağladığı uyuma bağlı olarak iyi gelişim sağlamıştır. Sözü geçen ormanların B horizonunda organik atıklar çürür ve mineraller birikim yapmaktadır. Bir sirkülasyon olarak ilgili zonda devam etmektedir. Sonuç olarak toprak sürekli olarak baz yönünden zengin kalır (Atalay, 2016). Aynı zamanda toprak ayrışmasına bağlı olarak gelişen zengin humus ve iyi gelişmiş drenaj yapısı bu topraklarda bitki örtüsünün gür şekilde oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu toprak türü araştırma sahası Cide'de geniş bir yayılış sahasına sahiptir (Harita 10).

Harita 10: Cide İlçesi Toprak Haritası

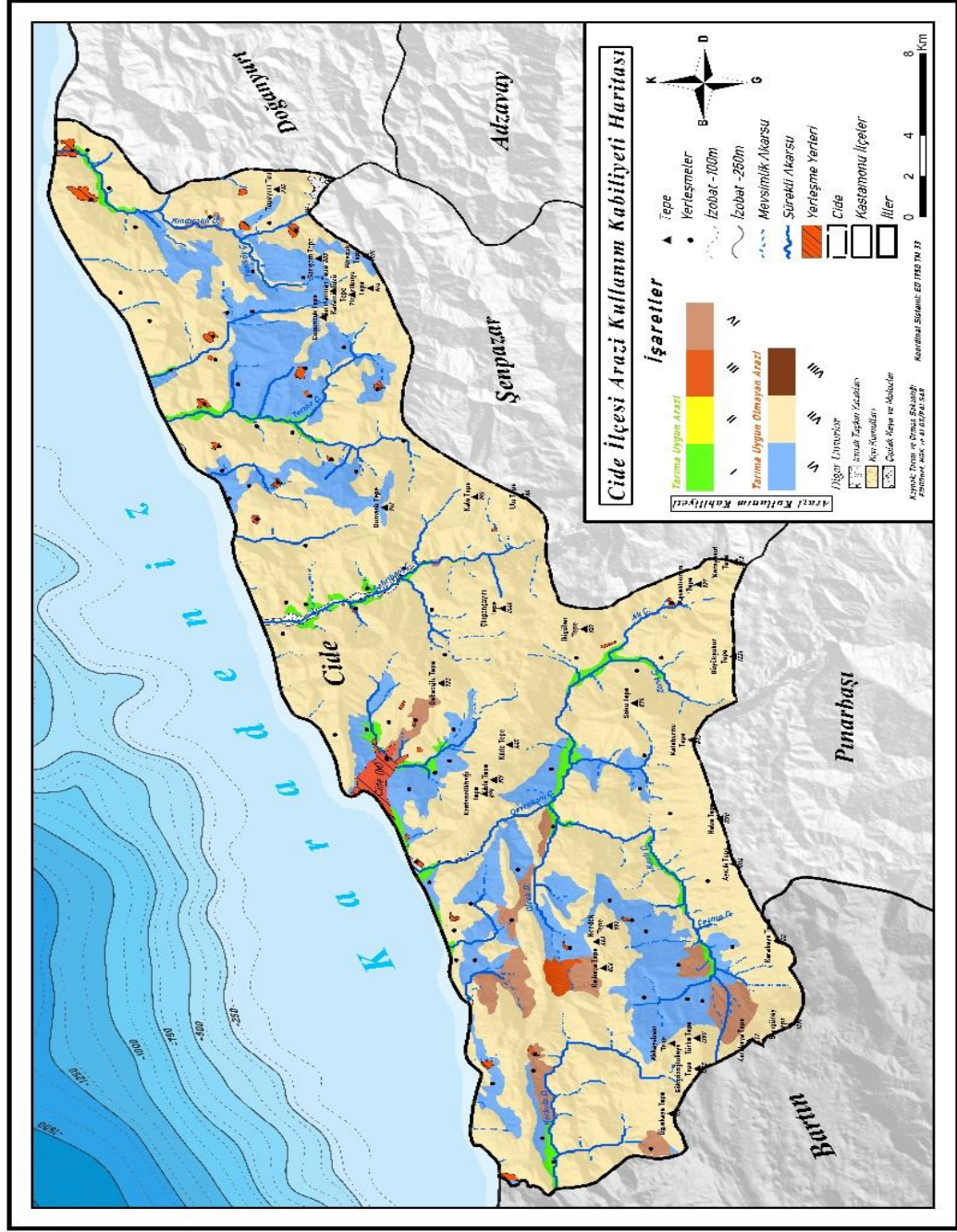
Araştırma sahasında görülen bir diğer toprak türü de kırmızımsı-sarı podzolik topraklardır. Nemli iklim şartları söz konusu toprakların oluşmasında en büyük etkindir (Yılmaz, 2018). Yıkınmanın etkisine bağlı olarak toprak katmanlarında mineraller

dengeinde farklılıklar olmaktadır. Toprağın rengini oluşturan sarı ve kırmızı renkler toprak bünyesindeki demirin oksitlenmesi ile sarı renk ise aşırı yıkanma sonucu oluşur. (Atalay, 2016). Araştırma sahasında Devrekâni Çayı'nın batısı, kuzeyde Emirler mahallesi güneyde Yayla Mahallesi civarında yayılım göstermektedir.

İnceleme alanında yer alan bir diğer toprak türü de alüvyal topraklardır. Alüvyal topraklar, akarsuların kaynağından başlayarak akışı boyunca kopardığı malzemeleri taşıyarak akış hızının azaldığı yerde bu malzemeleri biriktirmesiyle oluşmuş topraklardır. Alüvyal toprakların bulunduğu alanlar deltalarda nehirlerin taşkın ve biriktirme alanları, eski akarsu yatakları, tektonik kökenli olukların içerisindeki düzlüklerdir (Atalay, 2016). Bu topraklar, zon oluşması için yeterli zamana sahip olmadığından belirli bir profil sergilemezler (Ergene, 1987).

Alüvyal topraklar gerekli drenaj şartları sağladığında tarımsal faaliyetler açısından verimli hale gelir. Bahsi geçen özellik ana materyallere bağlı olarak oluşmaktadır. Ana materyal içerisinde bulunan organik maddeler toprağın verimini artırmaktadır. Ayrıca alüvyonun koptuğu ana materyal toprağın karakteristik özellikleri ve görünümüne etkide bulunmaktadır. Bu durum; ana materyal kireçli ise alüvyon kireçli, killi ise alüvyon da killi, kumlu ise alüvyonda kumlu, koyu renkli ise alüvyonda koyu renkli olmasını sağlar (Atalay, 2016). Alüvyal topraklar Devrekani, Aydos ve Güble çaylarının yakın çevresinde görülmektedir. Sözü geçen topraklar araştırma sahasında lokal alanlarda görülmektedir.

Cide ilçesi arazi kullanım kabiliyeti açısından I, II, III, IV, VI, VII ve VIII. sınıf araziler bulunmaktadır. Çalışma alanında VII. sınıf araziler geniş bir alanda yayılmaktadır. Söz konusu araziler tarımsal faaliyetler açısından elverişsiz, yüksek eğimli ve ormanlık alanlar ihtiva etmektedir (Harita 11).

Harita 11: Cide İlçesi Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası

Diğer yandan I, II ve III. sınıf arazilerde zirai faaliyetler yapılabilmektedir. İlçedeki tarımsal üretim bu arazilerde gerçekleşmektedir. Bahsi geçen araziler ilçede bulunan akarsular çevresindeki alanlarda görülmektedir. Ayrıca söz konusu alanlar yaban hayatın korunup sürdürülmesi, kamp faaliyetleri ve doğa yürüyüşleri gibi dinlenip eğlenme faaliyetleri için uygundur (Tekeş, 2017).

1.5. Hidrografya Özellikleri ve Turizm

İnsanoğlu yerleşmeleri genellikle su kaynakları ve verimli tarım alanlarında kurmayı tercih etmiştir. Bu doğrultuda su insan yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olarak kendine yer bulmuştur. Zamanla suyun artan önemi ona yüklenen anlamı çeşitlendirmiştir. Yerkürenin önemli bir bölümünün sular ile kaplı olması ve çeşitli amaçlar için kullanımı, ekosistemde suyun etkisini gözler önüne sermektedir. Diğer yandan insanların zirai işlemlerde suyu kullanması ve bitkilerin yaşamlarını sürdürmede önemli görevleri bulunmaktadır. Bu amaçla doğal ortam ve insan yaşamında su kritik bir görev üstlenmektedir.

Doğal çevreye bağımlı hidro-turistik kaynaklar arasında yer alan akarsu ve göller turistik faaliyetlere uygun potansiyel çekim gücü yüksek unsurlardır (Doğanay ve Zaman, 2016). Birbirinden farklı alanlarda turistik çekim gücüne sahip olan söz konusu kaynaklar rafting, kano gibi ekstrem sporlara ve doğa yürüyüşlerine imkân sağlamaktadır. Doğal peyzaja bağlı turistik çekim gücüne sahip olan Valla Kanyonu uluslararası ölçekte doğa yürüyüşleri, dağcılık ve kaya tırmanışına ilgi duyan ekstrem spor tutkunlarına hitap eden turistik çekim merkezleri arasında yer almaktadır (Tanrısever, İbret, Aydınöz ve Cansız 2016). Diğer yandan bu alanda yaban hayatı, kuş gözlemciliği ve panoramik fotoğraflar çekme gibi alternatif turizm aktiviteleri yapılmaktadır. Ayrıca yine inceleme sahasında bulunan Malyas, Aydos ve Gömeren kanyonlarında alternatif turizm aktivasyonları yapılmaktadır.

Araştırma sahasında bulunan başlıca akarsular; Devrekani, Aydos, Güble ve Fakaz Çayı'dır (Harita 12). Bu akarsulardan bazıları kaynaklarını ilçe sınırlarından, bazıları da ilçe sınırlarının dışından alır. Söz konusu akarsular araştırma sahası sınırlarında güney-kuzey yönlü akış kaydederek Karadeniz'e dökülür (Tuğ, 2006). Diğer yandan bahsi geçen akarsuları besleyen dereler ve onların oluşturdukları kolları yıllık yağış değerlerine bağlı olarak su seviyelerinde değişmeler yaşanmaktadır.

Çalışma alanının en büyük akarsuyunu Devrekani Çayı oluşturur. Bu akarsu ismini ilçenin kuzeyindeki Devrekani ilçesinden alır. Seydiler ilçesinden Azdavay'a ulaşan akarsu Valla Kanyonunu takip ederek Cide ilçe merkezinin batı kesimini oluşturan Irmak Mahallesi mevkiinde denize dökülür. Döküldüğu alandan dolayı bu akarsu Irmak Mahallesi sakinleri tarafından Irmak Çayı olarak adlandırılır. Literatürde söz konusu çay Devrekani Çayı olarak geçmektedir.

Harita 12: Cide İlçesi Hidrografiya Haritası

Araştırma sahasının bir diğer hidrografik unsuru ise Aydos Çayı'dır. Bahsi geçen akarsu kuzey-güney yönlü akış kaydederek Aydos civarında denize dökülmektedir (Tuğ, 2006). Akarsuyun uzunluğu 73,8 km ve debisi 6,419 m³/sn' dir (Kastamonu Valiliği, 2019). Aydos Çayı kaynağını Şenpazar sınırları içerisinde akış gösteren Şehrebanî çayından alır. Kuzey-güney ve batı yönlü akış kaydeden bu akarsu Aydos Kanyonunun oluşumunda rol oynamıştır (Anonim, 2011). Kanyonun derinliği 700-750 metreyi bulur ve 6 km yürüyüş mesafesine sahiptir. Sözü edilen alan turistlere büyüklü küçüklü birçok şelale ve göl manzarası sunmaktadır (Belkayalı ve Aydın, 2016).

Çalışma alanında ifade edilecek son hidrografik kaynak Güble Çayı'dır. Kaynağını 1000 metrenin üzerinde dağlık sahalardan (Isırganlı Dağı, Akçadağ, Kabadağ, Sarıyer Dağı) alan akarsu araştırma alanında bulunan diğer kaynaklar gibi röliefte uygun şekilde kuzey-güney yönlü akış göstermektedir. Söz konusu akarsu yüksek dağları dar ve derin vadileri aşarak Çayyaka Mahallesinden Karadeniz'e dökülmektedir. (Tuğ, 2006).

Araştırma alanında dereler de bulunmaktadır. Söz konusu derelerden ilki Emirler Deresidir. Bu dere kaynağını Kapısuyu çayının kollarından alır. Bir hat boyunca akış kaydeden Kapısuyu Deresi Emirler ve Hacıahmetli Mahallesi mevkiinde topografya düzgün olarak akmaktadır. Diğer yandan Karacakiraz, Kızılca, Karayel, Olcay ve Fakaz dereleri çalışma sahasının diğer hidrolojik kaynakları arasında yer almaktadır. Araştırma alanında bulunan bu dereler yüksek alanlardan doğup havza ile rölyef arasında uyumsuzluklar meydana getirmektedir. Bu durum akarsu akım düzenlerinde değişkenlik sağlamaktadır (Erinç, 1957).

2. İKİNCİ BÖLÜM

TURİZMİ ETKİLEYEN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Bir yerin sahip olduğu nüfus potansiyeli, yerleşme yapısı ve ekonomik özellikleri söz konusu mekânın gelişme kaydetmesi ya da geri kalmasında bazı etkilere sahiptir. Bunlardan birisi olan nüfus yoğunluğuna bağlı olarak gerçekleştirilen ekonomik aktiviteler bir mekânın turistik çekim gücü kazanmasını sağlar. Örneğin dağlık alanlar, soğuk bölgeler ve çöllerin insanlar tarafından tercih edilmesi, söz konusu alanlarda turistik tesislerin kurulmasını sağlamıştır. Bu durum bahse konu olan yerlerde istihdam imkanların doğmasına neden olmuştur (Özgüç, 2011). Ayrıca turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği alanların beşerî ve ekonomik açıdan gelişmesi yeni bir çehre kazanmasına imkân tanımıştır.

Bir turistik sahanın gelişmesi ya da geri kalmasına etki eden nüfus, yerleşme ve ekonomiyle birlikte turizm bir bütün olarak değerlendirilir. Bu nedenle araştırmanın ikinci bölümünde turizm ile etkileşim halinde bulunan beşerî ve ekonomik unsurlar bir bütün halinde açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1. Nüfus Özellikleri

Yeryüzünde sınırları belirli bir mekân üzerinde belirli bir zamanda bulunan insan sayısı nüfus olarak ifade edilmektedir (Şahin, 2010). Doğumlar, ölümler ve göçler gibi farklı değişkenler nüfusun durağan bir yapıda olmasının önüne geçmektedir. Nüfus yapısını oluşturan bu demografik değişimler, yeryüzünde coğrafi olayları açıklamada önem teşkil etmektedir. Bundan dolayı, yeryüzünde nüfusun dağılışını açıklarken bölgesel farklılıklar gösteren iklim, toprak, bitki örtüsü, hidrografya ve yer altı zenginlikleri gibi unsurları etraflıca incelemek gerekmektedir (Tanoğlu, 1969). Bütün bunlar yer yüzeyindeki seyrek ve yoğun nüfuslu alanların tespitinde anahtar bir rol üstlenmektedir.

Turizm merkezlerinin iş olanakları, sosyal hizmetler, tatil imkânı gibi fırsatları sunması bu bölgenin ziyaret edilme olasılığını artırmaktadır. Sözü geçen durum sahanın ekonomik yapısında kıpırdanma, yerleşim alanlarının yatay ve dikey yayılışında önemli farklılıklar oluşturmaktadır. Ayrıca nüfus yoğunluklarının dağılışında da etki derecesine sahiptir. Yukarıda bahsedilen özellikler nüfus gelişimi, yayılışı, yaşı, cinsiyeti ve eğitim

durumlarının dinamikliğini sağlamaktadır. Turizm coğrafyası açısından da bir yerde nüfus hareketliliği sahanın sosyoekonomik yapısında değişmelere neden olmaktadır.

Turizmin sağladığı iş olanakları bir yeri göç merkezi haline getirirken nüfus yoğunluğunu artırmaktadır. Göç veren yerlerde ise nüfusun azalmasına yol açar. Ayrıca bu göçler beraberinde geleneksel aile bağlarının kopması ve daha çok çekirdek aile yapısını ortaya çıkmasında etkili olur (Zengin, 2006).

2.1.1. Nüfus Gelişimi

Araştırma sahasında nüfusun gelişimi Türkiye İstatistik Kurumu Verileri ve Kastamonu Vilayet Salnameleri gibi yazılı kaynaklara bağlı olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışma alanı Antikçağda Paphlagonia bölgesinde Aigialos ismi ile bilinmektedir (Karasalihoğlu, 2014). Söz konusu saha günümüzde Batı Karadeniz bölümünde bulunan Kastamonu'ya bağlı Cide ilçesinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Strabone Geographika adlı eserinde Aigialos için 100 stadyumdan uzun bir sahil olduğu ve burada aynı ismi taşıyan bir köy olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca Homeros Paphlagonia içerisinde bulunan yerleşim yerlerini sayarken Kytoros ve Aigialos'u Troiaya savaşında askeri destek veren kentler olarak anlatmıştır. Bu ifadelerden yola çıkarak Cide'nin Antikçağda belli bir nüfusa sahip olduğunu söylenebilir.

Araştırma sahasında nüfusun miktarı ve cinsiyetine ait yazılı kaynaklara 19. yüzyılın ilk yarısında rastlanmaktadır. Bu yüzyılda Kastamonu Sancağına bağlı olan Cide ve Hoşalay Nahiyesine³ ait veriler bulunmaktadır. Söz konusu kaynaklar Osmanlıda modern anlamda ilk nüfus sayımı niteliği taşıyan 1831 nüfus sayımlarıdır. Sayımlarda esas alınan konu Osmanlı tebaasının askeri gücünü oluşturan erkek nüfusun belirlenmesi ve vergi mükellefiyetini tespit edilmesidir (Güneş, 2014). Ayrıca 1831 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımlarının bir diğer önemli özelliği de nüfusun dini inançlarının da kayıt altına alınmasıdır (Karal, 1995). 1831'de Cide ve Hoşalay kaza statüsünde birbirine komşu olan iki farklı yerleşim birimidir. Bahsi geçen kazalardan Cide kazasının nüfusu 1831 nüfus sayımına göre toplam 4455'tir. Diğer yandan Hoşalay kazası ise 6586 kişiden oluşmaktadır (Tablo 7). Sayımlarda tespit edilen bu nüfus sadece erkek nüfusu oluşturmaktadır. Ayrıca sayımlarda nüfusun sağlık durumları da göz önünde bulundurulmuştur.

³ Nahiye bucak anlamına gelmektedir. 2012 yılında çıkan 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile bucakların tüzel kişilikleri kaldırılmıştır.

Tablo 7: 1831 Tarihli Kastamonu Salnamesine Göre Cide Kazasının Nüfusu

	Yıl	0-12	12-40	40+	Hasta Nüfus	Toplam Nüfus
Cide	1831	1861	898	1571	115	4455
Hoşalay	1831	3035	1855	1554	142	6586

Kaynak: (Karal, 1995)

İnceleme alanına ait nüfus kaynaklarından bir diğeri de 19. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleştirilen salname kayıtlarıdır. 1892-1901 yılları arasında yapılan sayımda Cide ilçesinin nüfusu artış göstermiştir. Bilindiği gibi sayımlarında erkek nüfusu kayıt altına alınmaktadır. Ancak sözü geçen yıllarda kadın nüfusunun dahil edilmesi ile cinsiyet oranı, dağılımı ve cinsiyet bazında artışlar ve azalışların tespiti daha kolay hale getirmiştir. Tabloda 6'da görüldüğü üzere 1892'de 40.281 olan nüfus 1898'de 41.082'ye 1901'de ise 41.502'e yükselmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: 1892-1901 Kastamonu Salnamesine Göre Cide Nüfusu

Yıl	1892	1898	1901
Cide	40281	41082	41502

Kaynak: (Şahin, 1992)

Bu dönemde geçmişte kaza statüsünde yer alan Hoşalay, Cide'ye bağlanarak Cide nüfusunu artırmıştır. Ayrıca 20. Kastamonu Vilayet Salnamesi (1899) incelendiğinde Cide nüfusunu oluşturan gayrimüslim bir tebaanın olmadığı görülmektedir (Şahin, 1992).

Cumhuriyetin ilanını takip eden yıllarda idari kademelerde bazı değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu değişiklikler il ve ilçe statüsü yeniden tanımlanmaya yöneliktir. Bu amaçla 1924 yılında yapılan değişiklikle Kastamonu, Bolu ve Zonguldak il statüsüne yükseltilmiştir (Taşlıgil, 1993). Diğer yandan idari kademedeki Cide ise ilçe statüsünde kalmaya devam etmiştir.

1927 yılı yapılan Genel Nüfus Sayımıyla beraber araştırma sahasında demografik nitelikleri ve nicelikleri hakkında rasyonel bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu bağlamda çalışma alanının nüfusuna ait değişkenlere değinilecektir.

Tablo 9 incelendiğinde 1927 yılında 36.226 olan kişi sayısı 1935'te 41.575 yükselmiştir. 1940-1945 yılları arasında nüfus artmaya devam etmiştir. 1927'den 1945'e kadar oransal olarak %17,4 artmıştır. Diğer yandan 1950 sayımında nüfus 37.869'a düşmüştür. Bunda temel etken İkinci Dünya Savaşı'nın olası etkileridir. Cide nüfusu

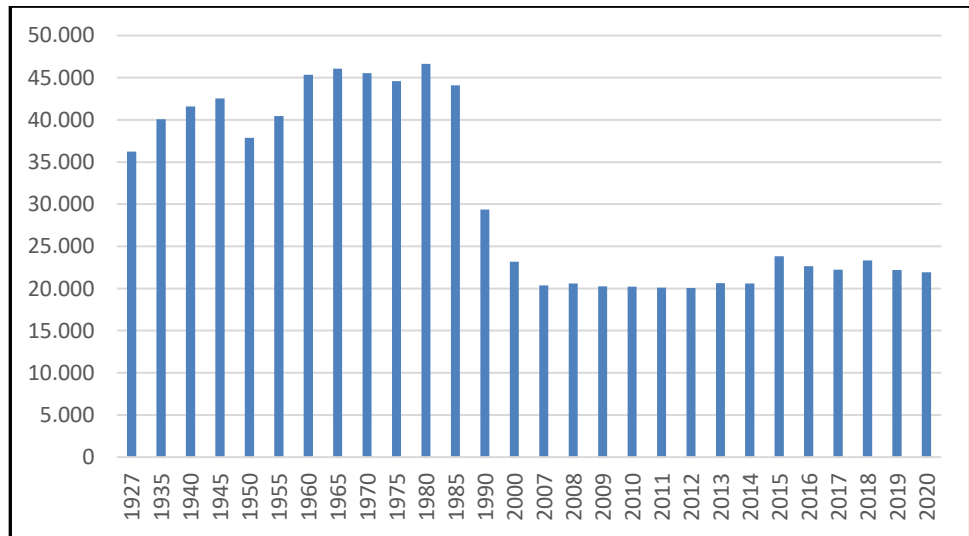
1960’da 45.365 olan nüfus, 1965,1970 ve 1975 sayımlarında değışkenlik göstermiştir. 1990’da ise nüfus giderek azalmıştır. Bu dönemde nüfus 29.355’e düşmüştür. 30 senelik süre içerisinde nüfus oransal olarak %35,2 oranında azalmıştır (Şekil 5).Bu azalışta temel sebep işçi göçleri olarak yorumlanabilir. 2000 yılında nüfus bir önceki nüfus sayımına göre düşüş devam etmiştir. Bu dönemde nüfus oransal açıdan %21,1 oranında azalmıştır. Azalma nedeni ise İstanbul ve çevre illere yapılan işçi göçleridir. 2007-2014 yılları arasında nüfusta belirgin bir değışim yaşanmamıştır. 2015 yılında ise %15,6 oranında artış yaşanmıştır. Söz konusu artışı ortaya çıkaran durum Haziran 2015 Türkiye genel seçimidir. 2020’de ise nüfus 21.919 kişidir.

Tablo 9: Cide İlçesinde Nüfusun Değişimi (1927-2020)

Sayım Yılı	Toplam	Sayım Yılı	Toplam
1927	36.226	2007	20.382
1935	40.086	2008	20.589
1940	41.575	2009	20.253
1945	42.544	2010	20.204
1950	37.869	2011	20.085
1955	40.455	2012	20.077
1960	45.365	2013	20.616
1965	46.078	2014	20.613
1970	45.534	2015	23.838
1975	44.573	2016	22.642
1980	46.628	2017	22.212
1985	44.099	2018	23.329
1990	29.355	2019	22.196
2000	23.161	2020	21.919

Kaynak: TÜİK

Şekil 5: Cide Nüfusu (1927-2020)

Kaynak: TÜİK

Üç ayrı dönem halinde değerlendirilen Cide nüfusunun 1927-1960 dönemleri arasında artarak pozitif, 1960-1990' da negatif yönde gelişme kaydetmiştir. 1990-2020'de ise negatif yönlü seyir devam etmiştir (Şekil 5). Bu durumun temel sebepleri ise iş bulma ümidiyle büyükşehirlere ve yurtdışına yapılan işçi göçleridir.

2.1.2. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Nüfusun demografik yapısının ortaya çıkardığı sonuçları anlamlandırma açısından yaş ve cinsiyet yapısı önemli bir yere sahiptir. Bu parametrenin incelenmesi nüfusun yıllara, bölgelere ve ülkelere göre gösterdiği farklılıkların ortaya konmasını sağlar (Başbüyük, 2005). Böylece elde edilen bulgular ışığında nüfusun gelecek yıllarda karşılaşması mümkün olan değişimler konusunda önlem alınmasına yardımcı olur.

Nüfus konusunda alınacak olan önlemlerin belirlenmesinde cinsiyet yapısı önemli rol oynamaktadır. Çünkü herhangi bölgede bulunan kadın ve erkek nüfusunun birbirlerine oranları sahanın yaşadığı değişimi ortaya koymaktadır. Coğrafya Camiasının sıklıkla kullandığı bir kriter olan cinsiyet oranı bir yerde 100 ya da 1000 kadına düşen erkek sayısıdır (Tümertekin ve Özgüç, 2015). Cinsiyet oranının bilinmesi ise herhangi bir yerin sosyo-ekonomik boyutu hakkında bilgi edinmeyi, bu bilgiler ışığında geleceğe dönük planlar yapılmasına yardımcı olur (Özdemir, 2015).

Tablo 10 incelendiğinde araştırma sahasının 1927 ve 1945 yılları arası cinsiyet yapısı, sayım dönemleri ve nüfus tespitlerine göre kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek nüfusu arasındaki cinsiyet oranı 1927 yılında 72,6 iken; 1945'te ise 86,4'e yükselmiştir (Tablo 10).

1927 yılı genel sayımlarında kadın nüfus sayısı erkek nüfus sayısından fazla çıkmıştır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşında erkek nüfusun silah altına alınması kadın nüfus oranının yüksek olmasına neden olmuştur (Özdemir, 2015). 1950-1960 yıllarını kapsayan döneme gelindiğinde DİE'de (TÜİK) veri olmadığı için söz konusu döneme ait Cide'nin cinsiyet durumu üzerine yorum yapmak güçleşmektedir.

Bilindiği üzere İkinci Dünya Savaşının tüm dünyada olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti üzerinde de sosyal ve ekonomik yönde olumsuz etkileri olmuştur. 1950'li yılların sonuna gelindiğinde savaşın ekonomik ve sosyal etkilerinin geride kalması, ölüm oranlarındaki azalma nüfus artış hızı üzerinde olumlu etkiler göstermiştir. Söz konusu etki 1965 yılı Genel Nüfus Sayımlarına yansımaları kadın nüfusu 23.978 kişi,

erkek nüfusu 22.100 kişi nüfusun cinsiyet oranı ise 92,6 şeklinde olmuştur. Ancak Cide 1990 yılı sayımlarına göre nüfus büyük ölçüde azalmıştır (Tablo 10).

Tablo 10: Cide Nüfusu Cinsiyet Oranı (1927-2020)

Yıl	K	E	C.O ⁴	Yıl	K	E	C.O
1927	19.817	14.406	72,6	2007	10.260	10.122	98,6
1935	21.500	18.586	86,4	2008	10.383	10.206	98,2
1940	22.527	19.048	84,5	2009	10.131	10.122	99,9
1945	22.814	19.730	86,4	2010	10.085	10.119	100,3
1950	-	-	-	2011	10.033	10.052	100,1
1955	-	-	-	2012	9.994	10.083	100,8
1960	-	-	-	2013	10.164	10.452	102,8
1965	23.978	22.100	92,6	2014	10.209	10.404	101,9
1970	23.608	21.926	92,8	2015	11.818	12.020	101,7
1975	23.097	21.476	92,9	2016	11.179	11.463	102,5
1980	24.844	21.784	87,6	2017	10.929	11.283	103,2
1985	23.303	20.796	89,2	2018	11.474	11.855	103,3
1990	15.759	13.596	86,2	2019	11.023	11.173	101,3
2000	12.046	11.115	92,2	2020	10.871	11.048	101,6

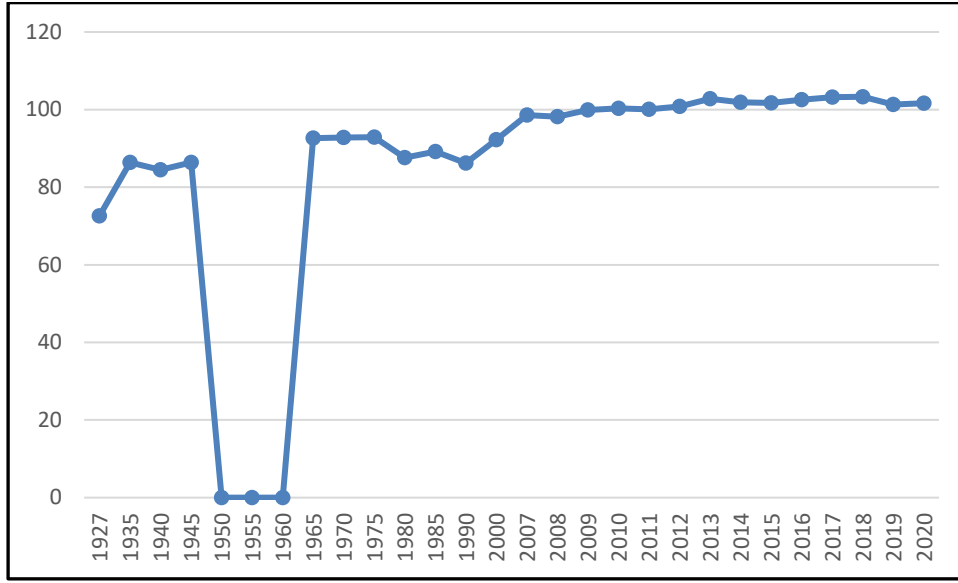
Kaynak: TÜİK

Araştırma sahasında yapılan arazi çalışmalarından elde edilen bilgiler neticesinde nüfus artış hızında yaşanan düşüşün nedenleri arasında büyük şehirlere verilen göç gelmektedir. Şekil 6 incelendiğinde Cide ilçesi nüfusunda görülen bu değişimin 2000 yılına kadar kendini kişi sayısında düşüş olarak yansıttığı görülür. Araştırma sahasının nüfusunda yaşanan azalmalar 2000 yılından 2015 yılına kadar devam etmiş, 2015 yılından sonra ise gözle görülür bir artış sergilemiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında yerel seçimlerde Cideli vatandaşların ikametlerini Cide'ye aldırması ve Cide Belediyesi'nin kamu hizmetlerinden daha fazla pay almak istemesidir.

1927-2010 yılları arasında kadın nüfusu erkek nüfusundan fazladır. 2010 ADNKS'ye göre kadın nüfusu 10.085, erkek nüfusu ise 10.119 kişidir. Bahsi geçen dönemde erkek nüfusundaki 34 kişi fazladır ve cinsiyet oranı 100,3'tür. Cide'de kadın nüfusunun erkek nüfustan fazla olması durumu 83 yıl (1927-2010) sürmüştür. Ancak 2010-2020 yılları arasında erkek nüfus sayıca kadın nüfusundan fazladır (Şekil 6)

⁴ Çalışmada C. O olarak ifade edilen kısaltma Cinsiyet Oranı'dır.

Şekil 6: Cinsiyet Oranına Göre Nüfusu (1927-2020)

Kaynak: TÜİK Verilerinden Derlenmiştir.

Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı kadar önemli olan bir diğer unsur ise nüfusun yaş gruplarına göre dağılımıdır. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı belirlenmesi bir mekân üzerinde bulunan nüfusun, toplumsal ve sosyolojik olaylarını anlama konusunda bilgiler vermektedir. Tümertekin ve Özgüç'e (2015) göre nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı, iş gücü kapasitesinin belirlenmesi, besin ihtiyacı, sosyal hizmetlere duyulan gereksinim, aile tipleri, doğum-ölüm oranları ve göç olgusu gibi faktörlere bağlı olarak gelişir.

Araştırma sahasında nüfusun dar aralıklı gruplandırmaya göre yaş ve cinsiyet yapısı incelendiğinde 0-4, 5-9 ve 10-14 arası grubunun toplam nüfusun %13'üne karşılık geldiği görülmektedir (Tablo 11). Ayrıca bahsi geçen yaş gruplarında kişi sayısı açısından erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

Eğitim çağındaki 15-19 yaş grubu incelendiğinde %4,7'lik bir dilimi meydana getiren yaş grubunda kadın nüfusu erkeklere oranla fazladır. Cide'nin işgücünü temsil eden 15-64 yaş arası grup ise ilçe nüfusunun %67,1'ini oluşturmaktadır. Dikkat çeken bir diğer unsur ise çalışan nüfusu oluşturan dilimin %23,4' ünü 50-54, 55-59 yaş gruplarının meydana getirir. Bahsi geçen durumun sebebi büyük şehirlerde çalışan nüfusun emekliliklerine yakın zamanda veya emekli olunca Cide ilçesine geri dönüş sağlamasıdır. İnceleme alanında yaşlı nüfus oranı ise %27,7'dir.

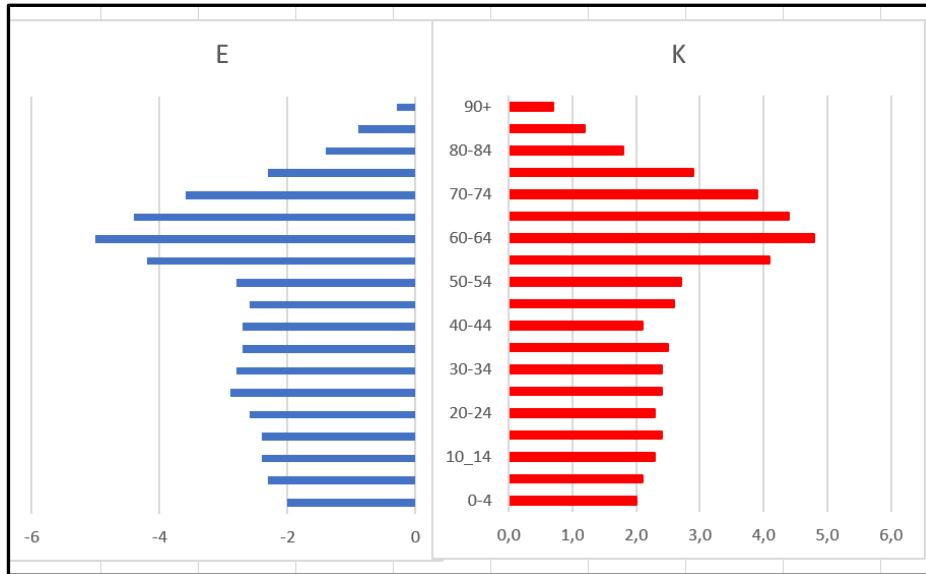
Tablo 11: Cide’de Nüfusun Dar Aralıklı Gruplandırılmaya Göre Cinsiyet ve Yaş Yapısı (2020)

Yaş G.	E	K	T	%
0-4	441	431	872	3,9
5-9	512	458	970	4,4
10-14	526	510	1036	4,7
15-19	530	521	1051	4,7
20-24	580	514	1094	4,9
25-29	638	518	1156	5,2
30-34	603	518	1121	5,1
35-39	584	555	1139	5,1
40-44	602	469	1071	4,8
45-49	572	567	1139	5,1
50-54	611	591	1202	5,4
55-59	931	892	1823	8,3
60-64	1086	1062	2148	9,7
65-69	962	968	1930	8,8
70-74	790	854	1644	7,5
75-79	511	637	1148	5,2
80-84	317	399	716	3,2
85-89	193	263	456	2
90+	59	144	203	1
Top	11048	10871	21919	100

Kaynak: TÜİK

Dar aralıklı gruplandırılmaya göre Cide ilçesinin yaş ve cinsiyet yapısını gösteren nüfus piramitleri incelendiğinde genç nüfusun yaşlı nüfusa oranla daha düşük değerlere sahip olduğu görülür.

Şekil 7: Cide Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2020)

Kaynak: TÜİK

Cide'nin dar aralıklı nüfus piramidinde dikkat çeken bir diğer özellik ise 15-19 ve 20-24 yaş arası grubun nüfus değerleridir. 15-19 yaş arası grubun 20-24 yaş arası gruptan fazla olmasının nedeni 20-24 yaş grubunun askerlik hizmeti, iş imkanları ve eğitim gibi sebeplerle farklı illere göç etmesidir (Şekil 7).

Nüfusun geniş aralıklı gruplandırması araştırma sahasının demografik yapısını anlamak, aktif ve bağımlı nüfusun tespiti yapmak açısından yüksek derecede öneme sahiptir (Özdemir, 2015). Bu nedenle Cide'nin aktif ve bağımlı nüfusunu belirlemek açısından dar aralıklı nüfus piramidi esas alınmıştır.

Türkiye'de yaşlı nüfusun dağılışı incelendiğinde bölgeler arası farklılıklar mevcuttur. Bu farklılığı ortaya çıkaran temel etkenler doğumlar, ölümler ve ortalama yaşam süreleridir (Özdemir, 2016a). Karadeniz Bölgesi de Türkiye'de yaşlı nüfusun fazla olduğu yerlerden birisidir. TÜİK tarafından yayımlanan 2020 ADNKS verilerine göre yaşlı nüfusun en fazla yer aldığı il %19,8 ile Sinop'tur. Kastamonu %18,6, ve Artvin %17,1 oranla onu takip etmektedir (TÜİK, 2021). Araştırma sahasında yaşlı nüfus %27,8'lik bir dilim kapsamaktadır. Ayrıca 65+ ve üzeri yaş grubunda kadınların erkeklere göre rakamsal olarak fazladır (Tablo 12).

Tablo 12: Nüfusun Geniş Aralıklı Gruplandırmaya Göre Cinsiyet ve Yaş Yapısı (2020)

Yaş G.	E	T. N. %	K	T. N. %	T	T. N. %
0-14	1479	13,3	1399	12,9	2.878	13,1
15-64	6737	60,9	6207	57,0	12.944	59,0
65+	2832	25,7	3265	30,0	6.097	27,8
Toplam	11048	100	10871	100	21.919	100

Kaynak: TÜİK

Bu durumun ortaya çıkmasında kadınların erkeklere göre daha uzun yaşaması etkili olmaktadır. Diğer yandan nüfusun %13,1'ni genç nüfus oluşturmaktadır. Söz konusu grup 0-14 yaş grubunu içermektedir. Cide'nin bağımsız yetişkin nüfusunu temsil eden 15-64 yaş grubunun payı ise %59'dur.

2.1.3. Nüfus Hareketleri

Herhangi bir mekânın nüfus hareketlerini doğumlar-ölümler ve göçler oluşturmaktadır. Cide ilçesinin nüfus hareketlerinin inceleneceği bu bölümde TÜİK' de geçmiş yıllara ait bilgilerin sınırlı olması nedeniyle 2012 yılından öncesine ait göç kavramı arazi çalışmasından elde edilen bilgiler ışığında aktarılacaktır.

2.1.3.1. Doğumlar ve Ölümler

Araştırma sahasında 2014-2019 yılları arasında 1.110 canlı doğum gerçekleşmiştir. Bahse konu olan yıllarda doğumların 562'si erkek, 548'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu yıllar içerisinde en fazla doğum 2012 yılında 212 kişi, en az ise 2014'te 166 kişidir. Diğer yıllarda doğum sayıları birbirine yakındır. Ayrıca doğumlar cinsiyet değişkenleri açısından değerlendirildiğinde en az erkek kişi 2014 yılında dünyaya gelmiştir. 2019'da 86 kişi bunu takip etmektedir. 2016'da ise 108 kişi dünyaya gelerek kayıtlar arasında en yüksek doğuma ulaşılmıştır (Tablo 13). Diğer yılların doğum ortalaması 96,6'dır. Kadınlar açısından incelendiğinde ise 2017 yılında 81 canlı doğum olmuştur. Bu doğum kayıtlar arasında en az olanıdır. Bunu 2018'de 84 canlı doğum takip etmektedir. Diğer yılların doğum ortalaması 95,7'dir.

Tablo 13: Cide İlçesinde Doğum Sayıları (2014-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2014	78	88	166
2015	90	93	183
2016	108	104	212
2017	103	81	184
2018	97	84	181
2019	86	98	184
Toplam	562	548	1.110

Kaynak: TÜİK

İnceleme alanının 2009-2019 yılları arası ölüm oranlarına ait tablo incelendiğinde ise çeşitli nedenlere bağlı olarak 2.961 kişi ölmüştür. Söz konusu yıllarda 1730 erkek ve 1231 kadın ölümü gerçekleşmiştir (Tablo 14).

Tablo 14: Cide İlçesinde Ölüm Sayıları (2009-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2009	130	103	233
2010	141	111	252
2011	164	113	277
2012	129	85	214
2013	154	112	266
2014	141	117	258
2015	157	118	275
2016	178	130	308
2017	177	112	289
2018	178	121	299
2019	181	109	290
Toplam	1.730	1.231	2.961

Kaynak: TÜİK

Cide’de 2009-2019 yılları arası dönemde en az ölüm 2012 yılında 129’u erkek ve 85’i kadın olmak üzere toplam 214 kişi olarak kayda geçmiştir. Araştırma sahasında 2016 yılı ölüm oranlarının en yüksek olduğu dönemi oluşturmaktadır. Bahsi geçen yıllarda 178’i erkek ve 130’u kadın olmak üzere toplamda 308 kişi ölmüştür (Tablo 14).

2.1.3.2 Göçler

Göç, insanların hayatlarını idame ettirdiği herhangi bir ikamet yerini geçici ya da uzun süreli olarak terk ederek farklı bir ikamet noktası tercih etmesi olayıdır (Tümertekin ve Özgüç, 2015). Kırsal alanlardan büyük şehirlere doğru yaşanan göç olgusunun temel nedeni tarım arazilerinin parçalı bir yapı göstermesi ve geçim sıkıntısından kaynaklanmaktadır (Türkdoğan, 1999). Ayrıca Türkiye’de iç göçlerin meydana gelmesinde sosyo-ekonomik değişkenliklerin ülke içinde dengesiz dağılışı göstermesi önemli bir rol oynamaktadır. Bu dengesiz dağılışı, 1950’den sonra yaşanan sanayileşme ve imar faaliyetlerinin de etkisiyle büyük şehirleri kırsal nüfusun çekim merkezi haline getirerek göç almasına neden olmuştur (Doğanay ve Alım, 2016).

Araştırma sahasında yaşanan göç hareketliliği ifade edilen nedenlere bağlı olarak yaşanmıştır/yaşanmaya devam etmektedir. Şehirleşme sürecine bağlı olarak 1950 ve 60’lı yıllarda görülen kırdan kente göç Cide nüfusunun da büyük şehirlere göç etmesi olarak kendini göstermiştir. İnceleme alanının göç verileri incelendiğinde 2012 yılında aldığı göçün vermiş olduğu göçten az olduğu görülmektedir. Ancak sonraki yıllarda göç alım oranının arttığı görülmektedir. Göç oranlarında görülen bu artış sebebi insanların büyükşehir hayatından uzaklaşmak istemesidir. Ayrıca 2015 yılında Cide nüfusunun fazla olmasının temel sebebi büyükşehirde olan kimselerin seçim nedeniyle ikametlerini Cide aldıklarıdır. Nitekim 2015 yılında %147’lik oran bunu doğrulamaktadır (Tablo 15).

Tablo 15: ADNKS’ye Göre Cide İlçesi Göç Oranları (2012-2019)

Yıl	Nüfus	Aldığı	Verdiği	Net Göç	Göç Hızı (%)
2012	20.077	1.239	1.345	-106	-5
2013	20.616	1.829	1.262	567	28
2014	20.613	1.627	1.516	111	5
2015	23.838	4.708	1.441	3.267	147
2016	22.642	2.189	3.337	-1.148	-49
2017	22.212	2.297	2.612	-315	-14
2018	23.329	3.213	2.035	1.178	52
2019	22.196	1.320	2.454	-1.134	-50

Kaynak: TÜİK

2016-2017 yılları arasında net göç miktarı negatif yönde gelişmiştir. 2018 yılında göç hızı %52 olarak kaydedilmiştir.

2.1.4. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Durumu

2.1.4.1. Nüfusun Eğitim Durumu

Nüfusun eğitim düzeyi denildiğinde akla ilk gelen nüfusun okur yazarlık seviyesidir. Eğitim düzeyi yüksek olan ülkeler incelendiğinde okur yazarlık seviyesinin ülkenin ekonomik kalkınma seviyesine olumlu etkilerde bulunduğu görülmektedir (Şahin, 2010). Bu olumlu etkiler doğum oranları, ortalama yaşam süresinin uzunluğu ve nüfusun istihdam alanları gibi nüfus değişkenlerinde kendini göstermektedir. Nüfusun eğitim seviyesinin düşük olduğu ülkeler incelendiğinde ise doğum oranlarının yüksek, ortalama yaşam süresinin kısa ve istihdam alanlarının birincil ekonomik faaliyetler üzerinde yoğunlaştığı görülür. Ayrıca bu gibi alanlarda eğitim kurumları nicelik ve nitelik yönünden yeterli düzeyde değildir.

Araştırma sahasının geçmişten günümüze eğitim seviyesini anlamak amacıyla öncelikle bazı okulların tarihçesinden kısaca bahsedilecektir. Daha sonra günümüzde mevcut eğitim-öğretime devam eden eğitim kurumları incelenecektir. Cide'nin bilinen en eski eğitim kurumu Mektep-i Rüştîye adıyla 1892'de eğitime başlamış daha sonra da Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Cumhuriyet İlkokulu adını alarak eğitim hayatını sürdürmüştür (Açıksöz, 2017). Bahsi geçen okul 1910 yıllarında bir yatılı okul, bir kız ilkokulu ve ilerleyen dönemlerde de 6 yıllık ilk ve ortaokul olarak eğitim vermiştir. 1942 ve 1944 yılları arası yenileme çalışmaları yapılan okul daha evvel kagir-ahşap kaplamalı bir şekilde eğitim vermekteyken daha sonra dış cephe ve iç mimarisi yenilenmiştir. Ayrıca söz konusu okul 1950 yılına kadar Cide merkezde eğitim veren tek ilkokul olma özelliğine sahiptir. 1950'li yıllarla beraber Cide'de bir ortaokul açılmış bu sayede eğitim için çevre iller ve büyük şehirlere gitmek zorunluluğu ortadan kalkmıştır (Yalçınkaya 2011). Günümüzde eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek şekildedir (Fotoğraf 1).

1950'li yıllarda bir ilkokul ve ortaokulun hizmet verdiği Cide'de, günümüzde eğitim kurumları nitelik ve nicelik açısından artmıştır. Bu artışla beraber ilçede çeşitli kademelere hizmet veren kurumlar görülmektedir. Araştırma sahasının 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında aktif eğitim kurumları incelendiğinde 1 anaokulu, 5 ilkokul, 4 ortaokul, 3 lise ve 1 tane Kastamonu Üniversitesi'ne bağlı bulunan meslek yüksek okulu hizmet vermektedir.

Fotoğraf 1: Cide İlçesinde Yer Alan Cumhuriyet İlkokulu

Bu kurumlarda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında eğitim gören toplam öğrenci sayısı 2.201 kişidir. Cide Rifat Ilgaz Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrenci sayısı 635'tir. Ayrıca 635 öğrenci arasında 13 kişinin ilgili kurumun Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümünde eğitim görmesi yüksek derecede turizm potansiyeline sahip olan Cide'nin turizm sektöründe ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman ihtiyacını karşılaması açısından yeterli görülmemektedir.

Araştırma sahasında yer alan diğer eğitim kurumları incelendiğinde ise ilkokula giden öğrenci sayısı 765'tir. Ortaokul 379, lise 422'dir. Diğer yandan ön lisans düzeyinde eğitim gören 635 kişi bulunmaktadır. Genel toplamda 2201 kişi eğitim görmektedir (Tablo 16). Ayrıca inceleme alanında dikkat çeken eğitim kurumu Cide Şehit Ayşe Aykaç Yatılı Bölge Ortaokulu Okulu'dur. Bahsi geçen eğitim kurumu uzak köylerden eğitim amacıyla Cide'ye gelen öğrencilere kolaylık sağlamaktadır. Cide'nin arızalı topografyasına rağmen taşınmalı eğitim sistemi birçok kişinin bu hizmetten faydalanmasını sağlamaktadır.

Tablo 16: 2012-2020 Cide Eğitim Kurumları Öğrenci Sayıları

Okul Adı	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	T
Cumhuriyet İ.O ⁵	274	262	277	275	244	263	254	253	244	2.346
Baltacı İ.O	101	102	103	97	88	88	87	118	86	870
Çakırlı İ.O	22	22	23	16	14	16	12	10	9	144
Ş ⁶ . Şevki Eren İ.O	140	146	130	137	131	141	157	147	120	1.249
Ş. Ayşe YBO	313	234	215	200	192	166	161	162	138	1.781
Ş. Necmi Y. İ.O	268	288	269	242	285	271	281	312	306	2.522
Ş. Osman O.O ⁷	215	233	187	182	213	197	193	199	138	1.757
İlyas Bey F.A O.O	189	181	153	142	144	121	124	113	103	1.270
Biröl Durası AL	-	161	184	213	242	184	160	119	263	1.526
Ş. Ensar AİHL	180	184	168	112	171	204	224	238	159	1.640
C. Bayram MTAL	159	119	113	128	117	120	196	186	-	1138
C. Rifat Ilgaz MYO	-	-	-	-	577	533	761	782	635	3.288
TOPLAM	1.861	1.932	1.822	1.744	2.418	2.304	2.610	2.639	2.201	19.531

Kaynak: Cide İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Nüfusun okur-yazarlık seviyesi üzerinde öğrenci ve eğitim kurumları etkili olduğu kadar eğitim hizmeti veren kişi sayısı da etkilidir. Tablo 17 incelendiğinde Cide geneli eğitim kurumlarında 43'ü ilkokul, 75'i ortaokul ve 69'u lise olmak üzere toplam 187 kişinin eğitim verdiği görülmektedir.

Tablo 17: Cide İlçesinde Görevli Öğretmen Sayıları (2020-2021)

Okul Adı	Öğretmen Sayıları
Cumhuriyet İlkokulu	14
Şehit Osman Yılmaz Ortaokulu	15
Atatürk İlkokulu	17
Şehit Şevki Eren Yatkın İlkokulu	5
Baltacı İlkokulu	7
Şehit Ayşe Aykaç Yatılı Bölge Ortaokulu	20
İlyasbey Fahri Aygün Ortaokulu	14
Şehit Necmi Yıldırım Ortaokulu	26
Şehit Ensar Ayanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi	24
Biröl Durası Anadolu Lise	24
Cide Bayram Yusuf Aslan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	21
Toplam	187

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

⁵ İlkokul İ.O şeklinde kısaltılmıştır.

⁶ Şehit Ş. olarak kısaltılmıştır

⁷ Ortaokul O.O. şeklinde kısaltılmıştır.

Cide ilçesinin toplam nüfusu 22.196'dır. 2019⁸ yılı TÜİK Cide ilçesi eğitim istatistiklerine göre okuma yazma bilen, bilmeyen, lisans, lisansüstü orta öğretim öğrenci sayısı 14.389 kişidir. Genel nüfus toplamından eğitim istatistikleri çıkarıldığında ortaya 7807 kayıt dışı kişi çıkmaktadır. Bu kişiler herhangi bir eğitim kurumunda okumamış ya da kayıt olmamış olabilir. Bu doğrultuda araştırma sahasında okuma yazma bilenlerin oranı 14.389 kişi üzerinden değerlendirilecektir.

Cide'nin okur yazar nüfusundaki değişimleri incelemek amacıyla 2008-2019 yılları arası dönemi kapsayan bir tablo oluşturulmuştur. Cide İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak oluşturulan tablo incelendiğinde Cide nüfusunun %86,2'sini okuma yazma bilen, %12,2'sinin okuma yazma bilmeyen %1,6'sının ise eğitim durumu bilinmeyen nüfustan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 18 incelendiğinde 2008-2019 yılları arası Cide'nin okuma yazma bilen nüfusunun sürekli arttığı, okuma yazma bilmeyen ve eğitim durumu bilinmeyen nüfusun ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 18: Cide Nüfusunun 2008-2019 Yılları Arası Eğitim Durumu

Yıl	O.Y.B. ⁹	İlk.	Lise ve Den.	Yük. ve Fak.	Lisansüstü	Bilinmeyen	Toplam
2008	4272	7387	1313	446	19	1266	14.703
2009	3967	7607	1410	488	23	1065	14.560
2010	3618	7940	1604	490	40	939	14.631
2011	3209	8075	1765	627	39	712	14.427
2012	3090	8185	1827	676	40	694	14.512
2013	2294	8669	1789	810	51	650	14.263
2014	2293	8623	1899	930	45	335	14.125
2015	2279	9905	2490	1278	82	313	16.347
2016	2176	9292	2381	1238	65	248	15.400
2017	2070	9184	2358	1205	95	225	15.137
2018	1930	9656	2587	1328	101	235	15.837
2019	1759	8343	2629	1314	108	236	14.389

Kaynak: TÜİK

Bahsi geçen artış ve azalmaları rakamsal olarak ifade edecek olursak okuma yazma bilmeyen nüfus 2008 yılında 4.272 kişi iken, 2019 yılına gelindiğinde 2.513 kişi

⁸ 2020 yılı eğitim istatistikleri TÜİK veri tabanında henüz yayınlanmadığı için 2019 verileri kullanılmıştır.

⁹ Okuma Yazma Bilmeyen nüfus için O.Y. B. kısaltması yapılmıştır.

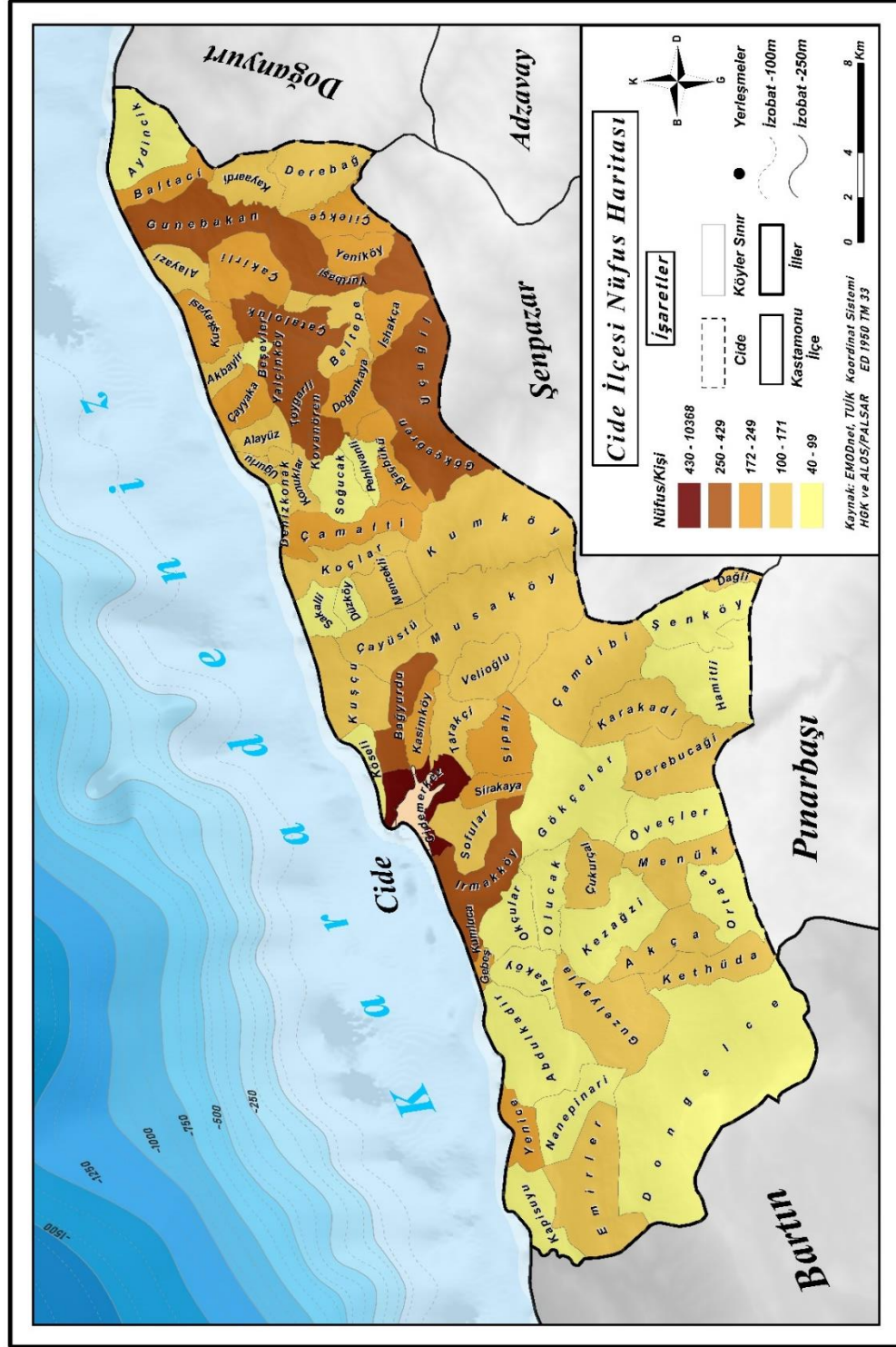
azalarak toplamda 1.759 kişidir.Öte yandan 2008 yılında 9.165 kişi olan okur yazar nüfus sayısı 3.229 kişi artış göstererek 2019’da 12.394’e yükselmiştir.

İlköğretim düzeyinde eğitime sahip olan nüfus incelendiğinde 2008’de 7.387, 2019’da 8.343 kişiye ulaşmıştır. Söz konusu yıllar arası lise ve dengi meslek okulları mezunları 1.313 kişiden 2.629 kişiye çıkarak 2 katı oranında artmıştır (Tablo 18). Öte yandan yüksek okul ve fakültelerden mezunları da 446 kişiden 1314 kişiye yükselmiştir. Ayrıca lisansüstü eğitim alan öğrenci sayısı 2008 yılında 19 kişi iken 2019 yılında 108 kişiye yükselmiştir.

2.1.5. Cide’de Nüfusun Yoğunluğu ve Dağılışı

Nüfus dağılışı ve yoğunluğu fiziki ve beşerî koşullara bağlı olarak doğal çevrenin insanoglu tarafından nasıl kullanıldığını göstermektedir (Özdemir, 2015). Nüfusun yoğunluğu ve dağılışı üzerinde fiziki ve beşerî unsurlar etkilidir. İnsan nüfusunun belirli bir alanda yoğunlaşması-seyrekleşmesi ve dağılışında o yerin iklim, su, yeryüzü şekilleri ve toprak özellikleri gibi fiziki özelliklerinin yanı sıra beşerî özellikleri de etkilidir (Şahin, 2010). Söz konusu beşerî özellikler araştırma sahasında ulaşım şartlarının iyi, sosyo-ekonomik ve şehirs el faaliyetlerin bol olduğu kıyı kuşağında nüfus yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Ayrıca kıyıların yoğun nüfuslu yerler olarak öne çıkarken dağlık alanların seyrek nüfuslu yerler olarak öne çıkması fiziki özelliklere bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırma sahasının nüfus dağılışı haritası incelendiğinde nüfus miktarının en fazla olduğu yer Cide İlçe Merkezi’dir. Irmakköy ve Bağyurdu köyü nüfusun yoğun olduğu diğer yerlerdendir. Ayrıca ilçenin doğu ve güneydoğu kesimlerinde yer alan Günebakan, Yurtbaşı, Üçağlı, Gökçeören, Çataloluk, Yalçınköy, Toygarlı ve Kovanören köyleri çevre köylere göre nüfusun fazla olduğu yerleşmelerdir. İnceleme alanında nüfus miktarının az olduğu köyler ise Cide ilçesinin güneyinde Hamitli-Şenköy ve batısında ise Döngelce-Kapısuyu köyleridir (Harita 13).

Harita 13: Cide İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası

Türkiye Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü resmî sitesinde yer alan parsel sorgulama uygulaması yardımıyla araştırma sahasının mahallerinin büyüklüğü tespit edilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler doğrultusunda 2020 ADNKS ile aritmetik nüfus yoğunluğu hesaplanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bilgilere göre 21919 nüfusa sahiptir.

Cide'nin aritmetik nüfus yoğunluğu ise %33,8¹⁰'dir. Cide nüfusunun %75,6'sı şehir merkezinde geriye kalan %25,4'lük kesim ise kırsal alanda ikamet etmektedir (Tablo 19). Bu durum Cide'nin nüfus yoğunluğu ve dağılışında dengesizlikler olduğunu gösterir.

Tablo 19: Cide'de Mahallelere Göre Nüfus Yoğunlukları (2020)

Mahalle	Yüzölçümü	%'si	Nüfusu	%'si	Nüfus Yoğunluğu
Abdülkadir	945,8	1,4	91	0,4	0,09
Ağaçbükü	876,6	1,3	197	0,8	0,22
Akbayır	349,2	0,5	153	0,6	0,43
Akça	602,1	0,9	131	0,5	0,21
Alayazı	342,7	0,5	119	0,5	0,34
Alayüz	330,4	0,5	164	0,7	0,49
Aydıncık	630	0,9	89	0,4	0,14
Baltacı	522,5	0,8	249	1,1	0,47
Başköy	708,4	1	123	0,5	0,17
Beltepe	671,8	1	132	0,6	0,19
Beşevler	192,4	0,2	81	0,3	0,42
Çakırlı	608,4	0,9	245	1,1	0,4
Çamaltı	790,6	1,2	191	0,8	0,24
Çamdibi	2921,5	4,5	108	0,4	0,03
Çataloluk	606,6	0,9	287	1,3	0,47
Çayüstü	1020,8	1,5	132	0,6	0,12
Çayyaka	478,8	0,7	210	0,9	0,43
Çilekçe	590,2	0,9	191	0,8	0,32
Çukurçal	1040,8	1,6	120	0,5	0,11
Denizkonak	128,3	0,1	83	0,3	0,64
Derebağ	983,2	1,5	166	0,7	0,16
Derebucağı	1129,2	1,7	115	0,5	0,1
Doğankaya	602,4	0,9	220	1	0,36
Döngelce	1321,2	2	58	0,2	0,04
Düzköy	340,8	0,5	68	0,3	0,19
Emirler	915,2	1,4	122	0,5	0,13
Gökçeler	2120,9	3,2	92	0,4	0,04
Gökçeören	1140	1,7	298	1,3	0,26
Gündoğan	371,5	0,5	191	0,8	0,51
Günebakan	1498,5	2,3	429	1,9	0,28
Güzelyayla	858,4	1,2	139	0,6	0,16
Hacıahmet	836	1,2	91	0,4	0,1
Hamitli	1089,1	1,6	65	0,2	0,05
Himmetbeşe	625,5	0,9	38	0,1	0,06
İlyasbey	344,1	0,5	316	1,4	0,91
İsaköy	519,3	0,8	92	0,4	0,17
İshakça	751,31	1,1	193	0,8	0,25
Kapısuuyu	464,2	1,4	48	0,2	0,1
Karakadı	915,6	1,4	119	0,5	0,12

¹⁰ Nüfus yoğunluğu hesaplanırken, toplam yüz ölçümü 100'e bölünür. Ardından çıkan sayı toplam nüfus ile çarpılır. Çıkan sonuç % işaretli ile gösterilir.

Kayaardı	705	1	150	0,6	0,21
Kazanlı	1183,4	1,8	124	0,5	0,1
Kethüda	1114,3	1,7	136	0,6	0,12
Kezağzı	1112,9	1,7	65	0,2	0,05
Kıranlıkoz	168,9	0,2	139	0,6	0,82
Koçlar	854	1,3	130	0,5	0,15
Konuklar	418,9	0,6	128	0,5	0,3
Kovanören	336,8	0,5	77	0,3	0,22
Köseli	749,5	1,1	317	1,4	0,42
Kumköy	2058,3	3,1	166	0,7	0,08
Kuşçu	598,5	0,9	143	0,6	0,23
Kuşkayası	664,5	1	189	0,8	0,28
Mencekli	591	0,9	163	0,7	0,27
Menük	890,7	1,3	117	0,5	0,13
Musaköy	1341,7	2	145	0,6	0,1
Nanepınarı	755,1	1,1	98	0,4	0,12
Okçular	554,9	0,8	76	0,3	0,13
Olucak	663,9	1	68	0,3	0,1
Ortaca	925,5	1,4	40	0,1	0,04
Ovacık	1018,4	1,5	161	0,7	0,15
Öveçler	829	1,2	79	0,3	0,09
Pehlivanlı	321,3	0,4	99	0,4	0,3
Sakallı	364,4	0,5	81	0,3	0,22
Sırakaya	801,4	1,2	56	0,2	0,06
Soğucak	590,1	0,9	193	0,8	0,32
Şenköy	1709,1	2,6	66	0,3	0,03
Toygarlı	486	0,7	306	1,3	0,62
Uğurlu	267,9	0,4	293	1,3	1,09
Üçağıl	911,1	1,4	123	0,5	0,13
Velioğlu	806,1	1,2	134	0,6	0,16
Yalçinköy	499,4	0,7	293	1,3	0,58
Yaylaköy	497,2	0,7	128	0,5	0,25
Yenice	737,7	1,1	239	1	0,32
Yeniköy	590,4	0,9	211	0,9	0,35
Yıldızalan	454	0,7	81	0,3	0,17
Yurtbaşı	805,9	1,2	319	1,4	0,39
Bağyurdu	749	1,1	346	1,5	0,46
Cumhuriyet	282,8	0,4	1872	8,5	6,61
Ece	215,1	0,3	414	1,8	1,92
Gebeş	211,4	0,3	199	0,9	0,94
Irmak	622,2	0,9	415	1,8	0,66
Kalafat	269,4	0,4	144	0,6	0,53
Kasaba	98,3	0,1	3627	16,5	36,8
Kasım	301,1	0,4	226	1	0,75
Kemerli	46,5	0,07	436	1,9	9,37
Kırcı	103,8	0,1	295	1,3	2,84
Kumluca	307,9	0,4	418	1,9	1,35
Memiş	127,8	0,1	487	2,2	3,81
Nasuh	139,3	0,2	1263	5,7	9,06
Sipahi	1257,8	1,9	176	0,8	0,13
Sofular	705,1	1	171	0,7	0,24

Tarakçı	677,5	1	141	0,6	0,2
TOPLAM	64676,5	100.0	21.919	100.0	94,6

Kaynak: TÜİK

Tablo 19 incelendiğinde nüfus yoğunluklarının en yüksek olduğu yerler Kasaba, Kemerli ve Nasuh mahalleridir. Bunlardan Kasaba Mahallesi 36,8 nüfus yoğunluğu ile kilometrekareye en fazla kişinin düştüğü yer olarak tabloda göze çarpmaktadır. Cide'nin kilometrekareye düşen kişi sayısı bakımında yoğun diğer mahallerini 9,3'ünü Kemerli ve 9,6'sını ise Nasuh Mahallesi oluşturmaktadır. Cide'nin eski mahallerinden biri olan Kasaba mahallesi Cide ilçesi nüfusunun yaklaşık %17'sini oluşturur. Bu doğrultuda Cumhuriyet Mahallesi %8,6 ve Nasuh Mahallesi %5,8'ine karşılık gelmektedir. Kilometrekareye 100 kişi üstü olan yerler yoğun nüfusludur. Bu alanlar eğitim, sağlık, idari ve sosyal hizmetlere sahip olmasıyla ilgilidir.

Araştırma sahasının nüfus yoğunlukları incelendiği yüksek yoğunluğa sahip mahallerin kıyıya yakın yerlerde olması dikkat çeker. Bu durumun temel nedenleri arasında kıyı kuşağında sürdürülen ekonomik faaliyetler gelmektedir. Diğer yandan arazi çalışmalarında elde edilen gözlemlere bağlı olarak iç kesimlerde nüfus yoğunluğunun düşük olması doğal çevre şartlarına bağlı olarak ulaşımın ve ekonomik faaliyetlerin sınırlılığından kaynaklanmaktadır. Ayrıca iç bölgelere gidildikçe mahallerin alan büyüklüğünün artması ve su ihtiyacı meskenlerin birbirinden uzak olmasına etki etmiştir.

Araştırma sahasında şehir merkezine uzak konumda yer alan Çamdibi, Ortaca ve Şenköy mahalleleri nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu yerlerdir. Bunlardan Çamdibi 2921,5 dekar, Ortaca 925,5 dekar ve Şenköy 1709,1 dekar alana sahiptir. Bu alanlarda Çamdibi'de 108 kişi, Ortaca'da 40 ve Şenköy'de 66 kişi bulunmaktadır. Alansal açıdan büyük olan köy yerleşmelerinde nüfus yoğunluğu %0,03'tür. Dolayısıyla kilometrekareye başına çok az kişi düşmektedir. Bahse konu olan durumun ortaya çıkmasında köylerin Cide ilçe merkezine uzaklıkları ve ulaşım açısından erişilebilir bir alanda yer almamalarıdır. Ayrıca Cide geneli toplam nüfusunun %0,4'ünü Çamdibi, %0,3'ünü Şenköy ve %0,1'ini Ortaca mahalleleri meydana getirmektedir. Dolayısıyla söz konusu köyler hizmetlerden yararlanma konusunda geri kalmaktadır.

2.2. Yerleşme Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde Cide'nin günümüzdeki yerleşme dokusunu anlamak için yerleşmenin kuruluşu, tarihsel seyri ve bu seyrinde geçirmiş olduğu evrimler

incelenecektir. Nüfus bölümünde birkaç satır ile değinilen yerleşme konusuna bu bölümde ayrıntılarıyla yer verilecektir.

Günümüzden binlerce yıl önce avcı ve toplayıcı ilkel toplumlar yabani hayatın tehlikelerinden korunma, beslenme ve dinlenme amaçlı barınaklara ihtiyaç duymuşlardır. İhtiyaçları neticesinde gerek doğal gerekse kendilerinin inşa ettikleri barınaklarla bu ihtiyaçlarını karşılamaları insanın yerleşim faaliyetlerini oluşturmuştur (Tanoğlu, 1969). Söz konusu faaliyetler beraberinde yerleşim alanlarında yapısal değişiklikleri ortaya çıkarmıştır. Önceleri ağaç kavukları ve mağaraları tercih eden insan zamanla kendi imar ve inşa ettikleri yapılarda yerleşim faaliyetlerinde bulunmuştur. İnsanoğlunun doğa karşısında artan bilgi ve tecrübelerini teknolojik yeniliklerle bir araya getirmesi insanın doğa üzerindeki gücünü arttırmıştır. Doğal ortam üzerinde hakimiyeti artan insanoğlu yeni yerleşim sahaları ve ünitelerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Söz konusu yerleşmelerin günümüzde kat sayıları, kullanım amaçları ve mimari özellikleri gibi fonksiyonel özellikleri değişime uğramıştır.

Araştırma alanında yapılan arkeolojik araştırmalar neticesinde elde edilen tarihi bulgular sahanın geçmişini Mezolitik, Kalkolitik, Erken Tunç Devri I muhtemelen geç Erken Tunç Devri ve Demir Çağı (M.Ö 1200) ve Helenistik döneme kadar götürmektedir (During ve Glatz, 2010).

Paphlagonia bölgesi tarih boyunca farklı toplumlar tarafından yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Paphlagonia bölgesinin kıyı kesimi coğrafyası nedeniyle ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü alanlar olarak göze çarpmaktadır. Kıyılarda sürdürülen bu ticari faaliyetler, yerleşmelerin kıyı kuşağında yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Ayrıca kıyı kuşağından iç bölgelere gidildikçe akarsu vadileri etrafında kurulmuş dağınık yerleşmeler de bulunmaktadır. Söz konusu yerleşme dokusunun iç bölgelere gidildikçe artmasının sebebi su kaynaklarının bolluğu ve de kıyıdan gelecek istilalardan korunma ihtiyacıdır (Dökü, 2008).

Cide'nin ticaret güzergahında yer alması bölgenin mekânsal erişilebilirliği, malların bir yerden başka bölgeye taşınması, demografik hareketler gibi birtakım parametreler üzerinde avantajlar doğurmuştur (Akbulut, 2016). Söz konusu özellikler Cide'nin ticari faaliyetleri ve yerleşme dokusunun oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bu çerçevede ticaret rotası Cide'nin ekonomik çehresini değiştirmiştir. Bahsi edilen ticari rota Helen kaynaklarına göre Amastris/Sesamos'tan başlayarak Eryt(r)inoi,

Kromna (Tekkeönü ya da Kurucaşile), Kytoros (Gideros Koyu, Sütlüce), Aigialos (Cide Merkez Sahili ve Eski Karaağaç), Klimaks (Kazallı), Thymena/Teuthrania (Denizkonak ve Uğurlu Köyleri Arası), Timolaion, Karambis (Kerempe), Marsylla/Kallistratia (Doğanyurt), Zephyrion (Kayran), Garios, Abonouteichos (İnebolu), Aiginetes (Hacıveli), Kinolis (Ginolu), Antikikonis, Koloussa, Stephane ve Potamoi liman şehrinden geçerek son olarak Sinop'a uzanmaktadır (Kuşçu, 2016).

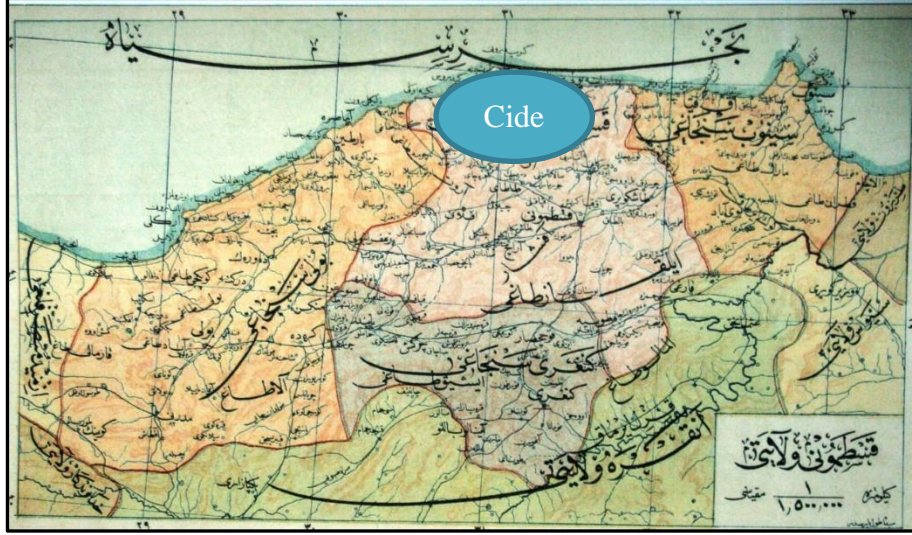
Antikçağı geride bırakıp 11. ve 12. yüzyıla gelindiğinde Anadolu'ya akınlar yapıldığı görülmektedir. Söz konusu akınları tetikleyen olay Malazgirt Zaferidir. Malazgirt savaşının ardından devam eden keşif hareketlerine bağlı olarak Kastamonu dolaylarında fetihler yapılmıştır. Sözü geçen fetihler 1080 yılında Kastamonu Kalesi'nin ele geçirilmesiyle devam etmiştir. Bu dönemde Selçuklu ve Bizans devletleri arasında bölgenin hakimiyeti sürekli olarak değişmiştir. Bahsi geçen Bizans ve Selçuklu hakimiyet mücadelesi Çobanoğulları uç beyi Yavlak Arslan'ın Gideros Kalesini fethi ile sonuca bağlanmıştır. Bu fetihden sonra Kastamonu tamamen Türk egemenliğine girmiş ve Karadeniz kıyılarında Türk etkinliğinin artmasına da fayda sağlamıştır (Yakupoğlu ve Musalı, 2018). Bu çekişmelerin yaşandığı dönemde Cide'nin batı kıyısında bulunan Gideros Kalesinin konumu itibarıyla güvenli bir yerleşim yeri ve liman olarak kullanıldığı görülmektedir. Yakupoğlu (2009)'na göre Selçuklu Devleti'ne bağlı bir beylik olan Çobanoğulları Beyliği döneminde Kastamonu hızla gelişmiş ve şehir kültürünü yansıtan bir Anadolu kenti olarak gelişme kaydetmiştir.

Çobanoğulları Beyliği'nin egemen olduğu alanlarda beyliğin yıkılmasından sonra Candaroğlu Beyliği bölgeyi ele geçirmiştir. Beylik ismini kurucusu Selçuklu emiri Şemsettin Yaman Candar'dan almaktadır. Candaroğlu Beyliği kuruluş dönemine ait güvenilir kaynakların yetersizliğinden dolayı kuruluş tarihi hakkında kesin bir şekilde bilinmemektedir (Albayrak, 2018). Bölgede Türk kültürünün oluşmasında ve refah seviyesinin artırılması yolunda adımlar atan Çobanoğlu Beyliği'nin bu görevini ilerleyen dönemlerde de aksamadan devam etmiştir. Selçuklu Devleti'ne tabi olan Çobanoğlu beyliği ve mirasçısı sayılan Candaroğlu beyliği döneminde Kastamonu şehirleşme, nüfus, iktisadi yapı bakımından gelişmiştir. Ayrıca Kastamonu'nun gelişmesinde sahada yürütülen ahilik faaliyetleri de etkili olmuştur (Yakupoğlu, 2009).

Antik Çağda Paphlagonia sınırlarında kalan Cide Osmanlı devleti zamanına gelindiğinde Bolu iline bağlı bir divan merkezi durumundadır (Şekil 9). O dönemde

divan merkezleri idari anlamda birkaç köyü bir arada yönetebilme işlevine sahiptir (Ünlü, 2017).

Şekil 8: Kastamonu ve Bolu Sancağının 14-15 yy. İdari Açından Durumu

Kaynak: Nihat Yasa Arşivi

Çobanoğulları ve Candaroğulları beyliklerinin refah düzeyini yükseltmek amaçlı izledikleri iskân siyaseti Kastamonu'nun 1461 yılında Osmanlı imparatorluğu hakimiyetine girmesiyle devam etmiştir. Osmanlı hâkimiyetindeki Kastamonu Anadolu beylerbeyliğine bağlı bir sancak hüviyeti kazanarak sosyal ve ekonomik anlamda gelişimini devam ettirmiştir (Yakupoğlu, 2009).

Osmanlı egemenliğinde bulunan Kastamonu 15 yüzyılda köy-bölük (divan), niyabet, (nahiye) şeklinde idari bir örgütlenme içerisindedir (Dinek, 2016). Söz konusu idari örgütlenme zaman içerisinde işlevini kaybetmiştir. Zamanla yerleşme yapısı ve yerleşmelerin fonksiyonel özelliklerinde yaşanan değişimler bölge özelinde muhtarlık teşkilatının kurulmasına zemin hazırlamıştır (Özçağlar, 2015).

Muhtarlık müessesesi ilk olarak imparatorluğun başkenti İstanbul'da kurulmuştur. İstanbul dışındaki kent, kasaba ve köylerde muhtarlığın kurulması ise 1833-1836 yıllarına rastlamaktadır. İlk defa Kastamonu mahalleleri ile sancağa bağlı kazaların mahallelerinde muhtarlık teşkilatı kurulmuş, II. Mahmut halkın bu örgütlenmeden hoşnut olduğunu görünce, bütün ülkede muhtarlıkların kurulmasını emretmiştir (Dinek, 2016 s:14). Dinek (2016)'in işaret ettiği gibi Daday ilçesine bağlı bir köy merkezi olan Cide ilçesi Cumhuriyetin ilanından sonra idari kademede ilçe statüsüne yükselmiştir.

Yerleşme Şekilleri: Mesken tipleri ve yerleşme şekilleri üzerinde etki eden doğal ve beşerî unsurlar mekân ve zamana göre evrim geçirerek değişime uğrar. Bir zamanlar rölyef etkisi, su ihtiyacı, savunma ihtiyacı, sosyal ve ekonomik çekicilikler ile toplu yerleşmeler kurulurken günümüzde bu faktörlerin etkileri azalmıştır. Ayrıca geçmişte insanların doğal çevrelerinde bulunan taş, toprak ve ağaç gibi yapı malzemelerini gelenek görenek, bilgi birikimleri ve zevklerine göre kullanarak ev inşa ettikleri görülmektedir (Tanoğlu, 1969). Günümüz şartlarında tuğla, demir, çimento ve kiremit gibi yapı gereçleri çağdaşlaşmanın etkisi ile farklı teknik ve tasarımla amaca uygun bir şekilde inşa edilmektedir.

Yerleşmeler kullanım amaçları, süreleri, yayılışları ve şekilleri bakımından birbirleriyle farklılıklar gösterir. Bu farklılıkların oluşması doğal ve beşerî çeşitliliğin bir sonucudur. Yerleşme; ev ve eklentilerinden oluşan barınma ve ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü korunaklı barınma yeridir. Barınma faaliyetlerinin yürütüldüğü bu yerleşmeleri makro düzeyde kır ve şehir yerleşmeleri olarak ikiye ayırılır (Doğanay, vd. 2018).

Kır yerleşmeleri kendi içlerinde devamlı ve geçici kır yerleşmeleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. İnceleme alanı 1 şehir merkezi ve 75 köyden oluşmaktadır. İnceleme sahasında devamlı kır yerleşmeleri köyler ve bu köylerin mahallerinden meydana gelir.

Köy yerleşmelerinden bahsetmeden önce köy kavramı üzerinde durmakta fayda vardır. Bu başlıkta literatürde çeşitli açıklamaları olan köy terimi yerleşme coğrafyası açısından açıklanmaya çalışılacaktır. Köy, 18/3/1924 yılında 442 sayılı kanun numarasına göre nüfusu 2000'den az, birincil ekonomik faaliyetleri tarımsal fonksiyonlar ile karşılanan, kendine özgü karakteristik yapıya sahip kırsal yerleşme üniteleridir (Özdemir, 2016). Bazı araştırmacılardan Özçağlar (2015) ise bir yerleşmenin köy statüsünde sayılabilmesi için 5000'den az nüfus kriterini öne sürmektedir. Bilindiği üzere yerleşmelerin kuruluşunda yeryüzü şekilleri, su kaynakları ve savunma ihtiyacı gibi unsurlar etkilidir. Bahsi geçen unsurlar köy yerleşmelerinin dağınık ya da sık yapılı yerleşmeler olmasına neden olmaktadır.

Köylerin yönetim alanları içerisinde birden fazla köy yerleşmesi bulunduğu, köy yerleşmeleri idari açıdan mahalle statüsü kazanmaktadır (Özçağlar, 2015) Mahallelerin kırsal alanlarda köy idari alanları içerisindeki dağılışı düzenleri çeşitli

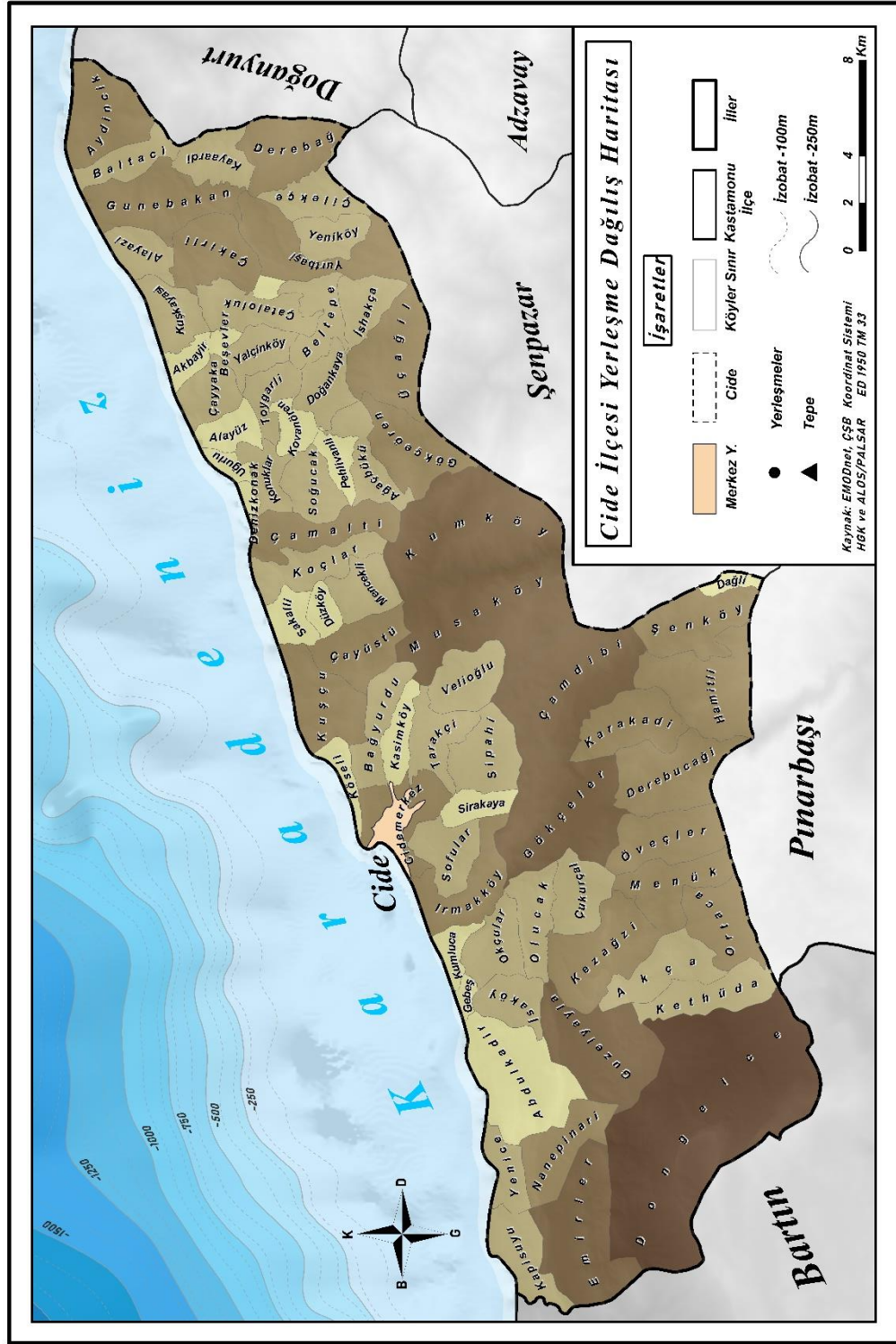
faktörlere bağlıdır. Köy arazisinin jeomorfolojik özellikleri, hidrografik şartları, tarım, orman otlak alanlarının dağılımı ve bunlardan yararlanma durumu, köy sınırları içerisinde yaşayan insanların birbirleriyle olan münasebetleri, işlek yollara yakın olma isteği vb. faktörler mahalle yerleşmelerinin köy yönetsel alanı içerisindeki dağılım düzenini etkilemektedir (Özçağlar, 2015).

Araştırma sahasında 75 köy ve bu köyler dışında ilçe merkezini oluşturan 16 mahalle yer almaktadır. İnceleme alanını oluşturan yerleşmeler ağırlıklı olarak köy yerleşmeleridir. Araştırma alanında yapılan arazi etütlerinde köy yerleşmelerinin dağınık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Cide'de yerleşmelerin dağınık dokuya sahip olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Yapılan gözlemler neticesinde su kaynaklarının bol olması dışında, arızalı morfoloji, tarım arazilerinin dar alanlarla sınırlı olması gibi özellikler yerleşmelerin dağınık ve nispeten küçük olmasına neden olmuştur. Söz konusu arazi yapısı gerek yerleşke düzenine gerekse de ekonomik faaliyetlere etki eder.

Cide'de yerleşim yerlerinin çoğunlukla eğimli alanlarda kurulması yörenin topografik özelliklerine bağlıdır. Ayrıca sosyoekonomik faaliyetler bu faktör içerisinde şekillenir. Dar bir alanda ortaya çıkan yerleşme yamaçların paralel olduğu ve eğim derecelerinin müsaade ettiği ölçüde fındık ve mısır tarımı için uygun şartları sunmaktadır. Ayrıca sahanın nem ve yağış özellikleri dikkate alındığından insanların dar ve parçalı alanlarda tarımsal faaliyet gerçekleştirdiği görülür (Ünlü, 2017).

Yerleşmeler, kurulma amaçları bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Bazı yerleşmeler su kenarında bazıları ise verimli tarım alanlarına yakın bir yerde kurulur. Diğer yandan yerleşmeler kurulurken savunma ve güvenlik tedbirleri de belirleyici özellikler içerisinde yer almaktadır (Özdemir, 2016). Örneğin araştırma sahasının kıyı kesiminde bulunan yerleşmeler geçmişte ulaşım, deniz ticareti, balıkçılık ve liman gibi fonksiyon özellikleri yönüyle ön plana çıkarken günümüzde bu durum yerini turizme bırakma eğilimindedir.

Cide'nin mevcut turizm potansiyelinin fark edilmesi sahanın yerleşiminin gelişme sürecini hızlandırdığı söylenebilir. Söz konusu gelişim Cide'de kıyı kuşağında bulunan yerleşim yerlerindeki turistik yatırımlar ve mesken sayısında artışlar olarak kendini göstermektedir. Kıyı kuşağında artan mesken sayısı yerleşmelerin kuzey-güney, doğu-batı yönünde sınırlarını genişleterek gelişme göstermesini sağlamıştır (Harita 14).

Harita 14: Cide İlçesi Yerleşme Dağılışı Haritası

Araştırma sahasında turizm faaliyetleri daha çok plaj turizmi şeklinde gerçekleşmektedir. Plaj turizmi talebinin fazla olması Cide’de turistik yatırımların kıyı kesiminde yoğunlaşmasını sağlarken, kıyı gerisindeki alanların mevcut potansiyelinin değerlendirilememesine neden olmaktadır. Diğer yandan 2000 yılında Küre Dağları

Milli Parkı'nın bölgede faaliyete geçmesi ile Cide özelinde turizm daha anlamlı hale gelmiştir. Bu çerçevede bölgeye plaj turizmi yanında eko turizm faaliyetlerini gerçekleştirmek için turistler gelmeye başlamıştır. Böylelikle kıyı kesiminin tekelinde bulunan turizm faaliyetleri kırsal bölgelere doğru kayarak Cide'nin kırsal turizm potansiyelini ön plana çıkarmıştır.

Sözü geçen turizm faaliyeti inceleme alanın sınırlarında yer alan yerleşmelerin önemini arttırmıştır. Araştırma sahasının güneyinde Kazanlı, Akça, Öveçler, Hamitli, Şenköy ve Çamdibi gibi köyler doğal güzellikleri ve alternatif turizm çekiciliklerine bağlı olarak çeşitli turizm etkinliklerinin yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Şehir yerleşmesi: İnceleme alanında kent kimliğine sahip tek yerleşme Cide İlçe Merkezi'dir. Türkiye'de kır ve kent ayrımı konusunda idari bölünme, nüfus kriterleri, fonksiyon özellikleri, sosyo-ekonomik ve kültürel farklılar gibi çeşitli ölçütler dikkate alınmaktadır. Kır ve kent ayrımında bu denli çeşitli ölçütlerin bulunması bilim insanlarının fikir ayrılıklarına düşmesine neden olmuştur. Ayrıca söz konusu durum kente ait tanım yapmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle kır ve kent ayrımı bazı kriterler ile açıklanacaktır.

Kentlerin yerel yönetim açısından en belirgin özelliği bünyesinde belediye teşkilatı bulundurmasıdır. Belediye teşkilatı bir yönetim organizasyonunu ifade eder. Keleş (1961)'e göre belediye teşkilatı kurulan yerleşmelerin kent kabul edilmesi gerektiğini ileri sürer (Keleş 1961 akt. Doğanay 2014).

Planlama ölçütü açısından kent ise, kentlerin artan demografik niteliklerine bağlı olarak daha rahat yaşam ortamı sunması için yapılan çalışmalardır. İdari sınır ölçütüne göre, belirli bir yönetim biriminin sınırları içerisinde kalan yerler kentsel alanları oluşturur (Keleş, 2015). Diğer yandan kent yerleşmelerinin nüfus kriterine göre değerlendirildiğinde Darkot, Selen ve Darkot 3.000, Tunçdilek ve Tümertekin 5.000, Keleş, Tümertekin ve Emiroğlu 10.000+, Özçağlar ve Özgür 20.000 eşliğini baz almıştır. Ancak bir yerleşmenin kent olma nitelikleri nüfusu 20.000 veya daha fazlası olduğu zaman belirmez (Doğanay, 2014). Nitekim bu limitten az olan yerlerde kentsel yaşam söz konusudur. Coğrafyacılara arasında kabul gören 10.000 ve üzeri nüfus fazla olmasını kabul etmektedir (Özdemir, 2016). Bu nedenle kentleri nüfus kriterine göre inceleyen bilim insanları birden fazla ölçüt ileri sürmüşlerdir. 07.04.1928 yılında kabul edilen Köy

Kanunu ile nüfusu 2000'e kadar olan yerleşmeler köy, 20.000 üzerinde yer alan yerleşmeler şehir olarak kabul edilmiştir (Resmî Gazete, 1924).

Fonksiyonel açıdan ise şehrsel yerleşmeler bünyesinde birincil, ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyetleri barındıran yerlerdir. Söz konusu değişkenler sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin tamamını ifade eder (Özdemir, 2016). Bu bağlamda şehrsel alanlarda tarım dışı fonksiyonlar, kırsal alanlarda ise tarımsal fonksiyonlar ön plana çıkmaktadır.

2.3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Ekonomik coğrafya, insanların hayatlarını idame ettirebilmek adına ekonomik kaynakları kullanarak gerçekleştirdiği mal ve hizmet üretimi, değiş tokuş ve tüketim sürecinin işlevsel benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulmasıdır (Tümertekin ve Özgüç, 2012). Bu işlevsel benzerlik ve farklılıkların yerleşmelerin kuruluşu, gelişimi ve ortadan kalkışı gibi sosyal olaylarda da etkili olmaktadır (Özdemir, 2015). Söz konusu durum Cide'nin de sosyal ve ekonomik yapısında değişimlerin olmasına sebep olmuştur.

M.Ö. 8 yüzyıl ile M.Ö. 3 yüzyıl arası Cide ekonomisinin temel geçim kaynağı ormancılıktı. Söz konusu faaliyeti ortaya çıkaran en önemli unsur kuşkusuz şimşir ağaçlarıydı. Şöyle ki Atina'dan puhu kuşu, Mısır'dan buğday, Hellespont (Çanakkale)'tan balık, Kilikya'dan safran almakla Sesamos ve Kytoros'dan şimşir almak eş anlama gelmekteydi (Özdemir, 2015). Osmanlı devrinde ise daha çok liman fonksiyonunun ön plana çıktığı yer olarak bilinmektedir. Kastamonu Şeriyeye sicillerinde kendir, urgan, bakır, kereste, çadır, pirinç ve tahıl gibi doğal çevreden temin edilen malzemelerin ordu gereksinimleri karşılamak için gemilere yükletildiği kaydedilmiştir. (Ozanoğlu, 2017).

19. yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde ise Cide'nin ekonomik özelliklerinde bir dönüm noktası olması beklenen kömür ocakları kurulmaya çalışılmıştır. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Cide'nin kömür ocaklarında alınan numunelerin halis maden kömürü olduğu anlaşılmıştır. 19. yüzyılın son çeyreğinde Sarkis Balyan isimli bir Ermeni'ye kırk yıllığına imtiyazı verilmiştir. Sarkis Balyan'ın ise işletme imtiyazını birkaç yıllığına İtalyanlara verdiği ocaklar kısa süre sonra kapanmıştır. 1950'li yıllarda tekrardan hizmete giren Erküt Kömür Ocağı üretim ve nakliye sıkıntıları nedeniyle kapanmıştır (Yalçınkaya, 2011).

Araştırma sahasının ekonomik yapısı incelendiğinde ilk sırada tarım, ikinci sırada hayvancılık, üçüncü sırada ormancılık ve en sonda balıkçılık faaliyetlerine dayalı olduğu görülür (Kuzka, 2013). Ancak yapılan arazi çalışmaları ve görüşmeler neticesinde Cide'nin ekonomik faaliyetlerini oluşturan tarım, hayvancılık ve ormancılığın dışında turizm faaliyetlerinin de yavaş yavaş ilçe ekonomisinde pay sahibi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu durum gerek Cide'nin bulunduğu konum gerekse doğal çevre özelliklerinin bir sonucudur. Cide'nin ekonomik özelliklerini oluşturan faaliyetler ayrı ayrı başlıklar altında bahsedilecektir.

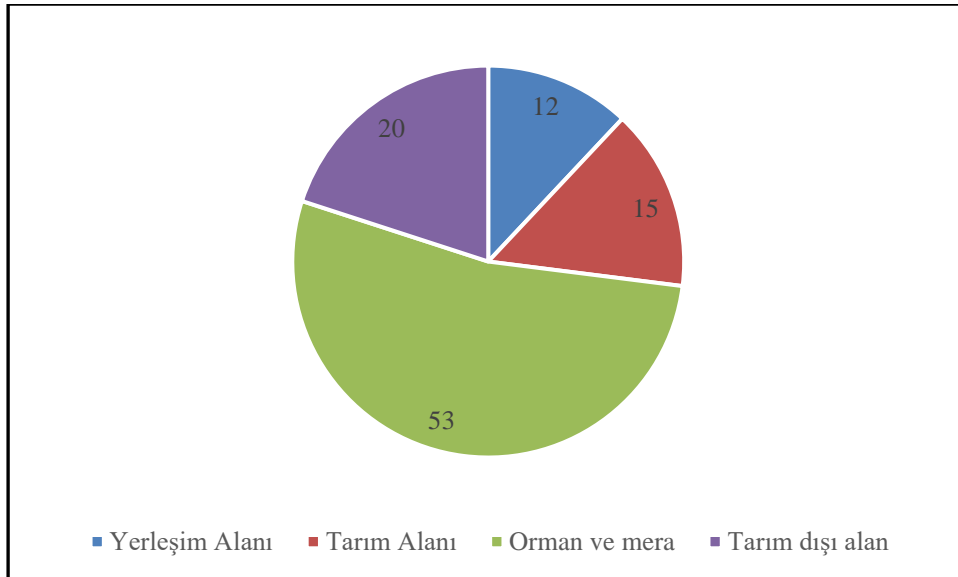
Tarım: Cide İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden alınan verilere göre araştırma sahası arazi kullanım açısından incelendiğinde toplam arazi varlığı 839,520 dekadır. Bunlardan %15'ini tarım alanları, %12'si yerleşim alanları oluşturmaktadır. Diğer yandan bölgenin büyük bir bölümü (%53) orman ve mera arazi ile kaplıdır (Tablo 20). Son olarak tarım dışı alanlar %20'lik dilimi oluşturmaktadır (Şekil 9).

Tablo 20: Cide İlçesi'nin Arazi Kullanım Durumu (2019)

Cide	Tarım Alanı	Orman ve Mera	Tarım Dışı Alan	Yerleşim Alanı
Yüz Ölçümü(da)	299,615	339.734	126.535	73.636
%	%15	%53	%20	%12

Kaynak: Cide İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Şekil 9: Cide İlçesi Arazi Kullanım Durumu (%)

Kaynak: Cide İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir

Araştırma sahasının 1950 yılı tarımsal üretimi 2.48 ton hububat, 133 ton sebze ve 8.204,5 ton meyvedir. Söz konusu dönemde Cide tarım ürünlerini mısır, buğday, elma, armut, erik, kiraz vişne ceviz ve incir gibi çeşitli tarım ürünleri oluşturmaktadır.

Günümüzde ekonomik getirisi yüksek tarımsal ürünlerden olan fındık fidanları 1950 sonrasında İl Özel İdaresi teşebbüsleri ile Cide’de ekimi sağlanmıştır. Söz konusu fındıklar Ordu ve Giresun illerinden getirilmiştir (Ozanoğlu, 2017).

Araştırma sahasında tarla bitkileri ekiliş alanları değerlendirildiğinde en fazla paya sahip buğday ve mısırdır. Ekiliş alanları dikkate alındığında fındık ilk sırada gelmektedir (Tablo 21). Fındıktan sonra yörenin iklimik özelliklerine bağlı olarak kestane üretimi söz konusudur.

Tablo 21: Ekili Dikili Alanlardaki Ürünler-Ekiliş Alanları ve Üretimleri (2019)

Tarla Bitkileri	Ekiliş (Da)	Üretim (Ton)
Mısır	4.000	554
Buğday	3.300	553
Sebzeler	4.890	-
Meyveler	29.530	6.848
Fındık	26.585	4.600
Ceviz	590	123,9
Kestane	2.355	2.123,98

Kaynak: Cide İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Ayrıca inceleme sahasında dikkat çeken en önemli özellik tarımsal üretimin büyük bir bölümü meyve ve fındık yetiştiriciliğine dayalı olmasıdır (Fotoğraf 2). Diğer yandan tarla bitkilerinden mısır ve buğday ürünlerinin ekiliş alanları farklı olmasına rağmen üretim miktarları birbirine yakındır.

Fotoğraf 2: Cide Abdülkadir Köyünde Yer Alan Fındık Bahçelerinden Bir Görünüm

Meyvelerden fındık geniş bir ekim sahası olmasına rağmen rekolte bazında üretim azdır. Buna rağmen ticari olarak fındık tarımı gerek geleneksel bir tercih olması gerekse de yörenin iklimatik koşullarının uygun olması bu ürüne talebi canlı tutmaktadır (Tablo 21).

Ancak çalışma alanında kestane ekim alanlarının diğer meyvelere göre az olmasına rağmen üretimi en çok olan üründür. Bahsi geçen meyveler dışında Cide’de yetişen başka meyveler de vardır ancak ticari boyutu yok denecek kadar azdır. Bu meyveler Cide pazarında yerel halkın ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Son olarak araştırma sahasında lokal alanlarda daha çok aile ihtiyaçlarını gidermek için bahçe tarımı şeklinde ziraat yapılmaktadır.

Hayvancılık: Sığır, manda gibi ekonomik değere sahip hayvanların üretilmesi, beslenmesi ve pazarlanması sürecine büyükbaş hayvancılık denilmektedir. Türkiye’de büyükbaş hayvancılık mera ve ahır hayvancılığı olarak iki şekilde yapılmaktadır (Koday, 2005; Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011; Güngördü, 2011). Hayvancılık faaliyetlerinde en fazla gider, hayvanın tüketmiş olduğu yem masrafıdır. Yem masrafını en aza indirmek amacıyla otlakların yaygın olduğu alanlarda mera hayvancılığı daha fazla tercih edilmektedir. Ancak araştırma sahasında meraların yetersiz olması ve mera hayvancılığında et ve süt veriminin düşük olmasından dolayı büyük çapta hayvancılık yapılamamasına neden olmuştur.

Hayvancılık faaliyetlerinde en az hayvan varlığı kadar dikkate alınması gereken bir diğer özellik de hayvanların genetik verimlilik dereceleridir. Bu bakımdan hayvan soyları ile birim hayvandan alınan verim oldukça önemlidir (Doğanay ve Orhan, 2017). Birim hayvandan daha fazla verim elde edebilmek için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla yerli ırkı oluşturan et ve süt verimi düşük sığırların yerine ya kültür sığırları tercih edilmekte ya da yerli sığırlar melezleştirilerek et ve süt verimliliği artırılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 22 incelendiğinde araştırma alanında en fazla yetiştiriciliği yapılan hayvan türü süt sığırlarıdır. Oransal olarak %43,8’e karşılık gelmektedir. Ayrıca kültür altına alınan buzağı ve danalar çalışma alanında yetiştiriciliği yapılan hayvanlar arasında ikinci sırada gelmektedir. %15,6 oranla süt sığırlarını takip etmektedir. Diğer yandan %10 oranında eşek hayvanı mevcuttur. Söz konusu hayvan dağ köylerinde yük

taşımacılığında yararlanılmaktadır. Geriye kalan %30,6'lık kesimi ise manda, yerli koyun, keçi ve at hayvanı oluşturmaktadır.

Tablo 22: Cide'de Yetiştirilen Hayvanların Türlerine Göre Dağılımı (2010-2020)

Hayvan Cinsi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Süt Sığırları	4234	4117	4280	4062	3507	3877	4267	3828	2984	3773	3198
Melez Sığır	147	149	150	130	108	114	226	435	557	743	713
Yerli Sığır	547	541	537	496	295	384	332	295	288	285	31
Manda	153	139	161	328	191	167	287	162	268	203	127
Buzağı ve Dana	2382	2399	2424	2190	1840	1945	1591	1983	2152	2218	1144
At	84	85	82	82	75	68	69	69	65	62	67
Katır	804	810	820	765	748	681	673	670	680	582	530
Eşek	822	826	830	775	774	765	771	771	770	771	735
Yerli Koyun	1870	1867	1888	1740	1538	1418	1459	894	673	642	465
Merinos Koyunu	-	-	-	-	-	-	-	-	324	275	282
Keçi	65	61	64	105	79	83	82	140	146	135	-
Toplam	11108	10994	11236	10673	9155	9502	9757	9247	8907	9689	7292

Kaynak: TÜİK

Dağlık mekanların ekonomik özelliklerini oluşturan faaliyetlerden biri de arıcılıktır (Zaman, 2005). Cide'nin kısa alanda değişen yükselti değerleri ve iklim özelliklerinin sağlamış olduğu doğal bitki çeşitliği arıcılık faaliyetlerine artmasında etkili olmuştur. Araştırma alanında arıcılık köklü bir geleneğe sahiptir. TÜİK veri tabanında arıcılık faaliyeti yapan işletme sayısı 355'tir. Diğer yandan 2018 yılı itibarı ile 18197 adet arı kovanı mevcuttur. Dolayısıyla arıcılık Cide'de sürdürülen ekonomik faaliyetler arasında önemli bir yere sahiptir.

Cide ilçesinde sürdürülen ekonomik faaliyetlerden bir diğeri de balıkçılıktır. Bu kapsamda Türkiye İstatistik Kurumu ve Cide İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden Cide'de sürdürülen balıkçılık faaliyetlerine ait rakamsal veriler talep edilmiştir. Ancak bahsi geçen kurumlarda konu kapsamında veri kaydı bulunmamaktadır. Bu nedenle Cide sürdürülen balıkçılık faaliyetleri hususunda arazi gözlemlerine bağlı kalarak değerlendirilecektir.

Araştırma sahasına farklı dönemlerde gerçekleştirilen arazi çalışmalarında balıkçılık faaliyetlerinin yaz mevsiminde çok az gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu durumun temel nedenleri Nisan-Eylül aylarında balık av yasağı geçerlidir. Ancak yaz mevsiminde balıkçılık faaliyetleri sahilde bulunan restoran ve çay bahçelerinde hizmet veren işletmeler tarafından yapılmaktadır. Bu mevsimde balıkçılık faaliyetleri birkaç taka, kayık ve olta balıkçılığı şeklinde amatör avcılar tarafından Cide'nin balık ihtiyacını karşılamaya yönelik sürdürülmektedir. İnceleme alanında avlanan balık türlerinden

bazıları hamsi, istavrit, palamut, kefal, çinakop, uskumru ve barbunyadır. Ancak avlanan balıkların net miktarına ait bilgiler bulunmamaktadır. Cide ekonomisinde balıkçılık faaliyetlerinin payı ise yok denecek kadar azdır.

Madencilik ve Enerji Kaynakları: Araştırma sahasında taşkömürü ve kuvarsit olmak üzere bilinen iki tür maden rezervi bulunmaktadır. Maden rezervleri dağılışına bakıldığında Hacıahmet, Emirler, Nanepınarı, Himmetbeşe köylerinin oluşturduğu Cide Pelitovası civarında 1 milyon tondan fazla maden kömürü rezervi bulunmaktadır. Kuvarsit yatakları ise Döngelce mevkiinde bulunur. Söz konusu maden 990.000 tonluk rezerve sahiptir. Günümüzde Cide’de madencilik faaliyetleri sürdüren bir işletme yoktur (Kuzka, 2013). Ancak geçmişte Erküt Köyü günümüzdeki ismi Sırakaya Köyü civarında bulunan maden kömürleri 1950 yılı öncesinde bir İtalyan firması tarafından iki ocak halinde birkaç yıl işletilmiştir. Bahsi geçen firma ocaklardan çıkan kömürlerin nakliye zorluğundan dolayı işletmeye son vermiştir. Erküt maden kömürleri 1950 yılı sonlarında yerel bir işletmeci tarafından tekrar aktif hale getirilmek istenmiştir. Ancak yine lojistik yetersizlikler ve üretimin beklenenden az olması nedeniyle kapatılmıştır (Yalçınkaya, 2011).

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CİDE İLÇESİNDE TURİZM VE TURİSTİK ÇEKİCİLİKLER

3.1. Turizmin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bir varlık olan insan tarihin farklı zamanlarında bulunduğu coğrafyada hareket halinde olup konum değişmiştir. Doğal ortamda beşerî ilişkiler turizm faaliyetlerinin oluşmasını sağlamıştır. Turizm olgusunun çok yönlülüğü turizmin farklı disiplinler tarafından incelenmesinin önünü açmıştır. Bahsi edilen ilişkiler turizm coğrafyasının araştırma alanına girer. Bu ilişkiler doğrultusunda meydana gelen turizm faaliyetlerinin yapıtaşlarını oluşturan temel unsur coğrafyanın araştırma konusudur. Bu kapsamda interdisipliner bir alan olan turizmi coğrafya odaklı kavramsal açıdan açıklamak gerekirse;

Turizm, bireylerin istirahat etmek, seyahat etmek, gözlemde bulunmak, yeni yerler tecrübe etmek, spor aktivitelerinde bulunmak ve bu aktivitelerde aktif yer almak, entelektüel açıdan kendini geliştirmek için ya da sırf seyahat etmekten alınan kişisel haz sebebiyle yapılan yolculuklardır (Doğanay ve Zaman, 2016).

Turizm, insanların yıl içinde sürekli olarak ikamet ettikleri konumdan, hayatlarını idame ettirdikleri temel kaynakların (yeme, içme, barınma, iş imkânı) bulunduğu bölgelerin dışına seyahat ederek gittikleri yerde barınma ihtiyaçlarını sektörde turizm hizmeti veren işletmelerin temin ettiği ürün ve kolaylıkları kullanarak yaptıkları belirli zaman aralığı olan konaklamalardır (Özgüç,2017). Turizm, insanların yaşadıkları yerden farklı bir yere veya ülkeye gittikleri ve orada belli süre konaklamaları sonrasında yine kendi yerlerine ülkelerine dönme etkinlikleridir (Köksal,1994).

Turizm tanımlarından hareket edildiğinde; turizm kişilerin gezip görme merakı, farklı tatlar alma amacı, bilme isteği gibi güdülerle farklı ortamlarda geçici olarak konaklayıp mekânsal olarak yer değiştirmesi halidir. Turizmin dar anlamda tanımını ise; insanların ekonomik kar elde etme amacı gütmeyen belirli bir zaman konaklama şartı ile seyahat etmesidir olarak açıklayabiliriz. Bu zaman Dünya Turizm Örgütü tarafından 24 saatten çok 1 yıldan az olarak sınırlandırılmıştır. Bunun haricinde yapılan kısa süreli faaliyetler turizm olayının gerçekleşmesi için gerekli koşullar incelendiğinde temelde insan faktörü dikkat çeker. Çünkü sosyal bir varlık olan insanın kişisel zevkleri doğrultusunda kendisi için çekiciliği bulunan mekanlara doğru bir hareketlilik

gerçekleştirir ve böylece turizm meydana gelir. Küresel ölçekte turizmin tarihsel gelişimi incelendiğinde ilk çağlarda turizme yönelik seyahatler daha çok ticaret, dini inançlar, sağlık ve spor gibi amaçlar için gerçekleştirilmiştir (Evliyaoğulları, 1989). Bu bağlamda kimilerine göre tekerleğin icadından (M.Ö. 4000) sonra kısa mesafelerde de olsa insanlar yaşadıkları yerin dışına seyahat etmeye başlamıştır. Bu seyahatler eski Mısır Piramitleri ve tapınaklarına gerçekleşmiştir. Ayrıca Eski Yunan'da sportif amaçlı Olimpiyat Oyunları'nın gerçekleştirilmesi turizm faaliyetleri olarak değerlendirilmiştir. Bahsi edilen unsurlar turizmin başlangıcı sayılması fikri üzerinde düşündürmüştür. Bunlara ek olarak sıcak iklimlerde yaşayan yüksek gelirli kesimin kişisel zevkleri doğrultusunda iklimin bunaltıcı etkilerini azaltmak için daha uygun iklimik şartları olan mekanlarda belirli süreler konakladığı görülür (Özgüç, 2017).

Orta Çağ'da ise turizm genellikle her yıl belirli dönemlerde periyodik olarak hac vazifesini gerçekleştirmek isteyen hacı adayları tarafından kutsal saydıkları mekanların ziyareti şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Orta çağda yaşanan Haçlı Seferleri, ticari faaliyetler ve maceracı insanların dünyayı keşfetme arzusu, yeni yerler görme merakı ve ulaşılamayan yerlere ulaşma güduları yine turizm özelliği taşıyan seyahatlerdendir (Doğanay ve Zaman, 2016). Diğer yandan Orta Çağ'dan sanayi devrimine kadar geçen süre zarfında dünya nüfusunun gelir kaynağını oluşturan ana kaynaklar tarım ve ticaret olarak ön plana çıkmaktadır. Bu dönemde turizm kavramının gereklerinden biri olan boş zaman kavramı henüz oluşmamıştı. Ayrıca turistik seyahatler belirli bir zümrenin elindeydi. Bu grubun İngiltere'de büyük bölümünü aristokrat sınıfı oluşturuyordu. Yıllar süren geziler sayesinde aristokratların dünya görüşü, genel kültürü ve bilgi birikimini artmıştır. Dolayısıyla elde edilen tecrübeleri devlete aktararak politikalar belirlenmesine katkı sağlamıştır (Özgüç, 2017). Modern anlamda turizm faaliyetlerinin başlangıcı olarak kabul edilen Sanayi devrinde ise seyahat gücü yine sermayeyi elinde tutan iş sahiplerinin elindeydi (Doğanay ve Zaman, 2016). Üst zümre ise üretim maddelerine farklı pazarlar arama ve piyasa nabzı tutmak için çeşitli seyahatler yapmaktaydı. Bu seyahatler esnasında konaklama mekanlarında turistik faaliyetlerde bulunmaktaydılar. Örneğin konaklama merkezlerindeki eğlence mekanlarında kumar oynayarak, kaplıcalarda vakit geçirerek, restoranlarda harcama yaparak, deniz ve güneş banyolarından faydalanarak turistik faaliyet gerçekleştirmişlerdir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri olan konaklama imkanlarının artması da dikkat çekmektedir (Özgüç, 2017). Söz konusu durum zamanla kırsal kesimden şehirlere yönelen nüfusun

refah seviyesindeki artış nedeniyle turizmin belli bir zümre dışında gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır. Ancak bu dönemde mesai saatleri fazlalaşması toplumun alt tabakasını oluşturan işçi sınıfı için turizme ve seyahate ayrılacak boş zaman kavramı oluşmasını engellemiştir. Ayrıca yine Sanayi Devrinde Prütanizm¹¹ odaklı bir yaşam tarzına sahip olan işçiler haftalık izinlerini evlerinde dinlenerek ya da farklı bir ek iş yaparak geçirmekteydi (Doğanay ve Zaman, 2016; Özgüç, 2017).

Bahsi geçen dönemde dünyada kurulmaya başlayan turizm endüstrisi Osmanlı Devleti topraklarında da kendini göstermiştir. Söz konusu Turizm endüstrisi Osmanlı Devleti topraklarında ‘‘Ecanip Sinaatı¹²’’ adı ile 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmeye başlamıştır. Kırım Savaşı sonrası 1863 yılında Osmanlı imparatorluğunun topraklarında İstanbul Sultan Ahmet Meydanında ‘‘Sergi-i Umum-i Osmani’’ adıyla sergi açılmıştır. Civar yörelerden yoğun bir kalabalık halinde sergiyi görmeye gelen ziyaretçiler dönemin gazetelerinde geniş bir yer bulmuştur (Toprak, 1993).

Öte yandan Osmanlı devletinde başlayan turizm hareketleri beraberinden konaklama ihtiyacının doğmasına sebep olmuştur. Bu dönemde konaklama ihtiyacını karşılaması amacıyla birçok konaklama yeri ortaya çıkmıştır. Ayrıca turizm merkezlerine lokasyon olarak yakın bulunan birkaç Müslüman ve gayrimüslim Osmanlı tebaasının hanelerinde bulunan odaları kiraya verdiği görülmektedir. Bu durumun sonucu olarak Osmanlı topraklarında çeşitli yasa ve düzenlemeler ortaya çıkmıştır (Çetin, 2018). 19. yüzyılın ikinci yarısında turizm faaliyetleri tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı imparatorluğunda da ekonomik gücü yüksek bir zümre tarafından gerçekleştirilmektedir. Bahsi geçen dönemde İngiltere Oteli sahibi Mösyö Misiri adlı gayrimüslim bir şahıs tarafından düzenlenen 42 günlük Avrupa gezisi 75 Osmanlı lirası iken Robert Koleji yatılı ücretinin yıllık yatılı ücreti 44 Osmanlı lirası olması bu durumu desteklemektedir (Toprak, 1993).

Sanayi devrimi sonrası Avrupa ise 1900’lü yılların başına kadar İngiltere’de işçi sınıfının çalışma şartlarını iyileştirme konusunda yaptıkları girişimler aydınlar tarafından desteklenmiştir. Dolayısıyla mesai saatlerinin azalmasına bağlı olarak yarım gün daha fazla tatil yapabilme şansı doğmuştur. Böylelikle arta kalan zaman kavramı

¹¹ İngiltere’de çalışmayı fazilet dinlenmeyi lüks olarak kabul eden doktrin ve ibadet şeklidir.

¹² Ecanip kelimesi ecebi’nin çoğulu anlamında kullanılmaktadır. Günümüzde yabancı kelimesine karşılık gelmektedir. Sinaat ise bugünkü sanayi anlamındadır. Her iki kelime Osmanlı döneminde turizm endüstrisi olarak ifade edilmektedir.

belirginleşerek ve toplumun alt tabakasını oluşturan işçi sınıfının gününbirlik seyahatlere katılmasına imkân vermiştir. Aynı zamanda bu dönemde bireylerin ekonomik güçlerinin artmasına bağlı olarak tatil kavramının toplumun her kesiminde yaygınlaştığı görülmektedir. (Özgüç, 2017). Yine sözü geçen bu dönemde para karşılığında yaz tatili seçeneği mevcuttur. Kısa zaman aralığı ve ulaşımın günümüzdekinden ilkel olması sebebiyle yaz tatillerinin yaşanılan yerlere yakın olmasının tercih edildiği görülmektedir. Bu dönemde demir yolu ulaşımının turizme entegre edilmesiyle daha profesyonel ve istikrarlı turizm seyahatlerinin gerçekleştirilmesine olanak vermiş ve akabinde modern seyahat acentelerinin temelleri oluşturulmuştur. Seyahat acentelerin yeme, içme, konaklama, rehberlik ve tur hizmetleri insanları turizme daha ılımlı hale getirmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise insanlar artık daha sıra dışı yerler görme isteği duymaktaydı. Bu sebeple mevcut turizm mekanlarına devamlı bir yenisi eklenmekte ve alternatifleri arttırılmaktaydı (Doğanay ve Zaman, 2016).

Önceleri yılın belli mevsimlerini kaplayan turizm faaliyetleri sunulan alternatif mekanlar ile artık dört mevsimde yapılmaktaydı. Ulaşım altyapısındaki ilerlemeler karayollarının gelişmesini sağlamıştır. Doğal olarak turizmde karayolu daha çok tercih edilir seviyeye gelmiştir. 21. yüzyılda turizm gelirlerinin ülke ekonomilerindeki payının gittikçe artması ülkelerin turizme verdiği değeri arttırmıştır. İç ve dış turizmde bu doğrultuda yasalar ve teşvik kanunları çıkartarak turizmi desteklenmiştir. Günümüzde ise bahsi edilen durum daha çok deniz ve havayolu ulaşım ağları tercih edilmektedir. Havayolu turizmde zaman ve mesafe kavramını minimuma indirerek insanların zaman tasarrufunu sağlamıştır. Denizyolu turizmi incelendiğinde zaman endişesi olmayan bireyleri büyük gemi ve yatlarla günler, haftalar, aylar süren turlara yönelttiği görülmüştür. Karayolu turizmi ise alternatif karayolu araçları (karavan) turizmde konaklama imkanını genişletmektedir. Erişilebilirliğin ve sosyal medya gücünün artmasına bağlı olarak tatil paketleri, kamp organizasyonları gibi turizmde teşvik edici unsurlar daha çok ön plana çıkmıştır. Bu durum turizmin uluslararası alanda fiziksel ve ruhsal rehabilitasyon kavramını ortaya çıkarmıştır (Özgüç, 2011).

Tablo 23 incelendiğinde Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verileri turizmin yaygınlaştığını çok daha somut bir şekilde ortaya koymaktadır. 2017-2020 yılları arası kişi bazında dünya geneli en çok turist ağırlayan ülkeler Fransa, İspanya ve ABD'dir. Söz konusu yıllarda Türkiye gelen ziyaretçi sayısı bakımından 6. sırada yer almaktadır. 2019 Aralık ayı Çin'in Hubei Eyaleti Wuhan şehrinde başlayan

ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19, ülke ekonomilerini derinden etkilemiştir. Aynı zamanda politik ve sosyokültürel açıdan bütün dünyada tedarik zincirlerinin bozulmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak ülkelerin ziyaretçi sayıları ve turizm gelirlerinde düşüşler görülmüştür (Kervankıran ve Bağmancı, 2020). Dünya turizminde önde gelen ülkelerinin 2019 yılı ziyaretçi sayıları incelendiğinde Fransa, İspanya ve ABD ilk sırada yer almaktadır. Ancak 2020’de yukarıda ifade edilen nedenlere bağlı olarak ziyaretçi sayılarında belirgin düşüşler yaşanmıştır. Uluslararası Turizm Örgütü (2021)’e göre dünya geneli turist sayıları %73 oranında düşmüştür. Kıtalar bazlı incelendiğinde düşüşün en belirgin olduğu yer Güneydoğu Asya’dır. Bahsi edilen mekânda 2020’de %84 oranında daha az kişi ziyaret etmiştir. Bunun en büyük nedeni COVID-19 pandemisidir. Diğer yandan Afrika ve Ortadoğu %74, Avrupa ve Amerika %69 oranla Güneydoğu Asya’yı takip etmektedir (UNTWO, 2021).

2020 yılı itibarıyla dünya genelinde turistlerin en fazla ziyaret edildiği ülkeler ABD, İtalya ve Meksika’dır (Tablo 23). Diğer yandan pandemi döneminde Çin ve Fransa gelen turist sayılarına ait veri bulunmamaktadır. Söz konusu dönemde İspanya’da %67,7, ABD’de %63,9, İtalya’da %48,7 ve Türkiye’de %43 oranında azalma yaşanmıştır.

Tablo 23: Ülkelere Göre Gelen Turist Sayısı (Milyon) (2017-2020)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020
Fransa	86,9	89,4	90	-
İspanya	81,9	82,8	83,7	19
ABD	77,2	79,7	79,3	19,4
Çin	60,7	62,9	65,7	-
İtalya	58,9	61,6	64,5	25,4
Türkiye	37,6	45,8	51,2	15,9
Meksika	39,3	41,3	45	24,3
Tayland	35,6	38,2	38,9	6,7
Almanya	37,8	38,9	39,6	12,4
İngiltere	39,5	38,7	39,4	9,7
Japonya	28,7	31,2	32,2	4,1
Avusturya	29,5	30,8	31,9	15,1
Yunanistan	27,2	30,1	31,3	7,2

Kaynak: UNWTO, 2020

Türkiye’de turizm kurumları anlamında Cumhuriyet döneminde iki kurum ön plana çıkmaktadır. Bu kurumlardan ilki 1923-1957 yılları arasında Atatürk’ün kişisel girişimleri ile hazırlanan Türk Seyyahin Cemiyeti daha sonra Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu adıyla bilinmektedir. İkincisi ise Türkiye Turizm Kurumu’dur

(Doğanay ve Zaman, 2016). Söz konusu kurum 1971 yılında Kültür Bakanlığı, 1972’de yeni bir kararla söz konusu bakanlık yeniden müsteşarlık haline getirilmiş, 1977’de Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı bünyesinde ortak olarak kurulmuştur. 29 Nisan 2003 tarihinde çıkartılan *4848 sayılı yasa* ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ismini almıştır (KTB, 2021a). Bu gelişmelere bağlı olarak turizm kurumları kurumsallaşmıştır. Ayrıca turizme ait birçok sorun giderilmiştir. Dünya turizminde önemli bir yer edinen Türkiye her yıl komşu ülkeler ve dünya ülkeleri tarafından ziyaret edilmektedir. Bu ziyaretler ülke ekonomisine yüksek miktarlarda döviz girdisi sağlamaktadır.

Tablo 24 incelendiğinde 2020 yılı verilerine göre dünyada turizm gelirleri en yüksek ilk üç ülkeyi ABD, İspanya ve Fransa oluşturur. Söz konusu ülkelerin turizm gelirlerinin bu denli yüksek olmasının nedeni, doğal turizm çekicilikleri, hizmet kalitesi ve turizm politikalarıdır. Öte yandan bahsi geçen tabloda dünya turizm gelirleri açısından Türkiye 13. sıradadır. En çok ziyaret edilen ülkeler arasında 6. sırada yer alan Türkiye, turizm gelirlerinde 13. sıradadır.

Tablo 24: Ülkelere Göre Turizm Gelirleri Milyon Dolar (\$) (2017-2020)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020 ¹³
ABD	210,7	214,7	214,1	105,9
İspanya	75,3	81	79,7	23,4
Fransa	58,9	66	63,8	32,2
Tayland	52,4	56,4	60,5	34,5
İngiltere	48	50	52,7	36,7
İtalya	44,2	49,3	49,6	16
Japonya	34,1	42,1	46,1	14
Avustralya	41,7	45	45,7	33,2
Almanya	39,9	43	41,6	23,4
Macao	35,9	40,7	39,5	8,5
Çin	38,6	40,4	35,8	21,1
Hindistan	27,4	28,6	30	25,5
Türkiye ¹⁴	22,5	25,2	29,8	12,1

Kaynak: UNWTO, 2020

Bu durumun temel nedeni her şey dahil turizm paketleridir. Bu paketler turistlerin harcama yapmalarını engellemektedir. Dolayısıyla daha az gelir elde edilmektedir. 2020’de ise dünya turizm gelirlerinde ilk sırada ABD yer almaktadır.

¹³ Dünya Turizm Örgütü 2020 yılına ait verilerde pandemi döneminde veri eksikliklerine bağlı olarak net bir şekilde veri paylaşımı yoktur. Yayımlanan eserde ülkelerin turizm gelirlerinin ne kadar azaldığını kaydetmiştir. Tablodaki veriler hesaplanarak bulunmuştur.

¹⁴ Dünya Turizm Örgütü verilerine göre Türkiye 9,6 milyon dolar turizm gelirinine sahiptir. Ancak Kültür Turizm Bakanlığına söz konusu veri 12,1 milyon dolardır. Tabloda bakanlık verisi esas alınmıştır.

İngiltere ve Tayland ABD'yi takip etmektedir. Ayrıca Avustralya söz konusu dönemde turizm gelirlerini artıran ülkeler arasında yer almıştır. 2020'de turizm gelirleri düşen ülkeler incelendiğinde İspanya, Fransa, İtalya, Japonya ve Türkiye'de belirgin düşüşler mevcuttur. Bu durumun yaşanmasında turizmde ülkelerin getirdiği uluslararası seyahat kısıtlamaları, toplu hareketlilik yasağı ve evde kalma politikaları büyük rol oynamıştır (Gössling, Scott ve Hall, 2020).

Tablo 25 incelendiğinde Türkiye 2003-2019 yılları arası turizm gelirlerinin genel olarak artış eğiliminde olduğu, ancak bazı yıllarda turizm gelirlerinde belirgin düşüşlerin yaşandığı görülmektedir. Türkiye turizm gelirlerinde yaşanan düşüşlerin sosyo-ekonomik, siyasi, politik ve çevresel yönden birçok nedeni bulunmaktadır. Bahsi geçen nedenler piyasalardaki ekonomik durgunluk, savaşlar, askeri darbeler, terör olayları, doğal afetler ve salgın hastalıklardan kaynaklanmaktadır (Davras ve Aktel, 2018). GSMH turizm gelirlerine oranladığında en yüksek oran 2019 yılındadır. Bunu 2003 yılı takip etmektedir. Söz konusu oranın en düşük olduğu yıl ise 2016'dır. 2003-2020 yılları arasında turizmin GSMH'deki ortalaması oransal olarak %3,5'tir.

Tablo 25: Türkiye'nin 2003-2020 yılları Turizm Gelirleri

Yıllar	Turizm Geliri Bin (\$)	Ortalama Harcama (\$)	GSMH'deki Yeri (%)
2003	13.854.866	850	4,4
2004	17.076.607	843	4,2
2005	20.322.111	842	4,1
2006	18.593.951	803	3,4
2007	20.942.500	770	3,1
2008	25.415.067	820	3,3
2009	25.064.482	783	3,9
2010	24.930.997	755	3,2
2011	28.115.692	778	3,4
2012	29.007.003	795	3,3
2013	32.308.991	824	3,4
2014	34.305.903	828	3,7
2015	31.464.777	756	3,7
2016	22.107.440	705	2,6
2017	26.283.656	681	3,1
2018	29.512.926	647	3,8
2019	34.520.332	666	4,6
2020	12.100.000	762	3,4

Kaynak: Kültür Turizm Bakanlığı, 2021

Turizm gelirlerinin düşmesinde Türkiye'de 2020 Mart ayında başlayan uluslararası seyahat yasaklamaları bunda en büyük etkiye sahiptir. Turizm gelirleri 2020

Mart ayında %60, Haziran'da ayında %80, Ağustos ayında ise %73,6 oranında azalmıştır (Kervankıran ve Bağmancı, 2020). Pandemi döneminde turizm gelirleri 2019-2020 döneminde %65,1 azalmıştır (KTB, 2021).

2006 yılında dünya genelinde yaşanan Kuş Gribi salgını Türkiye'yi de olumsuz yönde etkilemiştir. Turizm gelirleri önceki senelere göre düşüş yaşamıştır. Öte yandan 24 Kasım 2015 yılında Türkiye'nin sınır ihlali nedeniyle Rusya'nın savaş uçağını düşürmesi politik bir kriz oluşturmuştur. Bu durum neticesinde Rusya tur satışlarını ve charter uçuşlarını yasaklama politikası uygulayarak Türkiye turizmini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca 15 Temmuz 2016 yılında görülen darbe girişimi sonucu yaşanan ülke içi güvenlik zaafı gibi durumlar da Türkiye turizmini olumsuz yönde etkileyen toplumsal olaylardır (Davras ve Aktel, 2018).

3.2. Cide'de Turizmin Tarihsel Gelişimi

Turizm insanların yoğun çalışma temposundan uzaklaşıp herhangi bir destinasyonda dinlenme amacıyla gerçekleştirdiği sosyal bir ihtiyaçtır. 21. yüzyılda turizm etkinliklerinde lüks tüketim alışkanlıklarından daha çok ucuz ve temiz konaklama işletmelerine doğru bir kayma yaşamaktadır (Emir, 2018). Dinlenme turizm imkanlarının yaygın olduğu alanlarda turizm faaliyetleri pansiyonlarda gerçekleşmektedir. Söz konusu pansiyonlarda turistler yörenin örf, adet ve geleneklerini tanıma fırsatı bulmaktadır. Ayrıca pansiyonlarda ev ortamı hâkim konumda olduğu için gelen turistler rahatlama ve dinlenme açısından yeterli konforu bulmaktadır.

Pansiyon kelimesi Latince ödeme ve ücret anlamına gelen *pensio* kelimesinden türemiştir. Bahsi geçen kelime Fransızca'da ücret, maaş ve gelir anlamında da kullanılmaktadır. Konaklama hizmeti veren pansiyonlar yılın belirli bir dilimi ya da tamamında kiraya verilmekte, tercihlere göre çeşitli hizmetler sunmaktadır. Geçmişte kiralık oda olarak bilinen pansiyonlar, son zamanlarda yeme-içme ve dinlenme hizmetlerini de bünyesine katmıştır (Sezgin, 2001). Dolayısıyla pansiyonlar zaman içerisinde kullanım amacı ve hizmet kalitesi bakımından fonksiyonel değişikliğe uğramıştır. Pansiyonlar daha çok orta dereceli işletmelerdir. Lüks tüketim merkezlerine göre daha samimi ve içtenliğin olduğu yerlerden birisi olan pansiyonlarda kültürel özellikler ön planda olmaktadır. Bahsi edilen alanlarda aile bireylerine ait olan pansiyonda iletişim daha kolay sağlanmakta ve ailevi ortam kolaylıkla inşa edilebilmektedir (Emir, 2018).

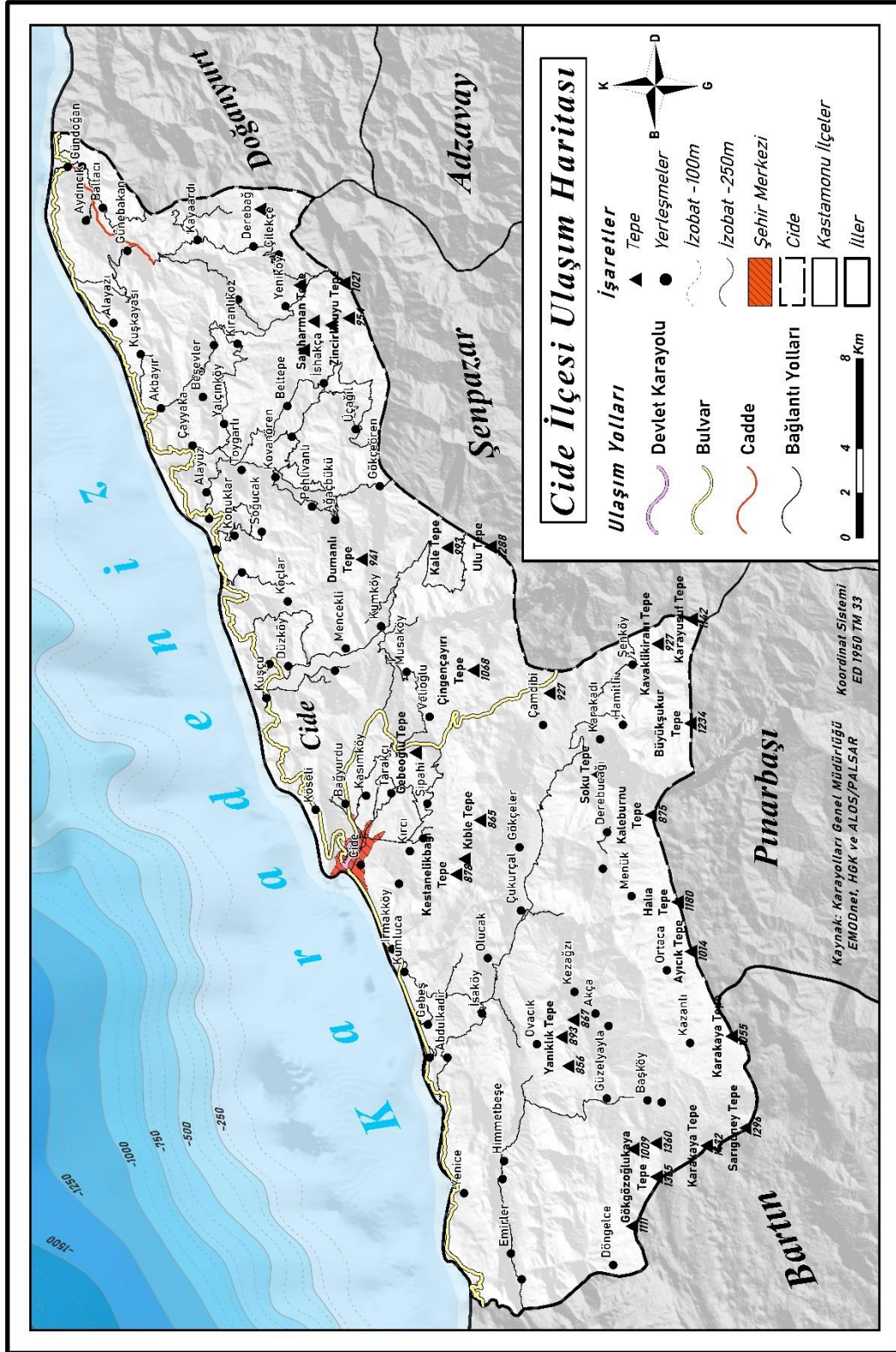
Cide’ de turizm faaliyetlerinin ilk olarak ne zaman başladığı ve nasıl geliştiği konusunda alan yazınında net bilgiler bulunmamaktadır. Günümüz ve yakın geçmişe ışık tutmak amacıyla yılın farklı zamanlarında gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve sözlü görüşmeler neticesinde bazı bulgular elde edilmiştir. Araştırma alanında turizm faaliyetlerinin tarihsel geçmişi 40-45 seneye kadar uzanmaktadır. Cide’de ilk turizm etkinlikleri daha çok ev pansiyonculuğu şeklinde ortaya çıkmıştır. Arazi çalışmaları esnasında yapılan görüşmeler doğrultusunda “1980-2000 yılları arasında pansiyon tarzı işletmelerin yoğunlukta olduğu, yeterince donanımlı turizm tesislerinin olmaması, Cide’de pansiyon tarzı turizmin gelişmesini sağlamıştır” şeklinde görüşler ileri sürülmüştür. Bu durum yörenin sosyoekonomik durumuyla yakından alakalıdır. Ayrıca pansiyon tarzı işletmeciliğin ilk başta gelir getirmemiştir. Ancak daha sonra yöreye gelen turist sayısındaki artışlara bağlı olarak pansiyonların popülerliği artırmıştır. Böylece pansiyon işletmelerinin araştırma alanında 1995-2000 yılları arasında aşama kaydettiği ileri sürülebilir. Ayrıca K2 “1972-1974 yılları arasında temeli atılmış olan bina İl Özel İdaresi tarafından yapıldı. 1980 yılında hizmete açıldı. Bu bina turistik olarak kullanılan ilk binadır” şeklinde bilgi vermiştir. Söz konusu yer Cide Bayram Yusuf Aslan Uygulama Oteli binasıdır. Bu yapı daha sonra yapılan restorasyonlarla modern hale getirilmiştir. Diğer yandan K4 “Cide’de ilk olarak pansiyon tarzı konaklamalar hizmet vermekteydi ancak zamanla sahilde bulunan eski yapı Yusuf Arslan tarafından onarım çalışması başlatılarak otel olarak hizmet vermeye başladı” şeklinde görüş bildirmiştir. Söz konusu durum ev pansiyonculuğuna bağlı olarak turizm işletmelerinin yapıldığını doğrulamaktadır. Diğer yandan K1 ve K5 “Pansiyonlar, oteller ve günlük daireler şeklinde zaman içinde gelişme göstermiştir” şeklinde düşünülmektedir. Bunlara ek olarak K6 ve K7 “bu konuda kesin bilgi vermenin yanlışı olacağı” şeklinde beyanat vermiştir. Bu doğrultuda Cide’de turizm faaliyetlerinin yapılan sözlü görüşmeler ve gözlemlere bağlı olarak 20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıktığı ve turizmin daha çok pansiyonculuk şeklinde sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Zamanla yörenin tanıtımı, alt yapı ve ulaşım sistemlerinin gelişmelerine bağlı olarak tesisleşme yönünde adımlar atılmıştır. Cide’de bulunan Bayram Yusuf Aslan Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi & Uygulama Oteli bu kurumlardan ilkidir. Bunlara ek olarak Salcıoğlu ve Salapurya otel başta olmak üzere araştırma sahasında 7 tane otel bulunmaktadır. Ayrıca 15 adet pansiyon çalışma alanında turizm hizmetlerini karşılamaktadır. Cide’ye gelen turistlerin büyük bir çoğunluğu yörede bulunan tesislere

bağlı olarak pansiyonlar ve otellerde konaklamaktadır. Ancak doğa turizmi kapsamında gelen turistler, kendi imkanlarıyla orman alanları içerisinde ve kıyıda belediyenin tahsis etmiş olduğu yerlerde kamp kurmaktadır. Bu durum işletmecilerin ekonomik açıdan zarar görmesine neden olmaktadır. Ancak Cide'nin doğal ortam koşulları düşünüldüğünde bu tür faaliyetler doğa turizmine düşkün turistlerin bölgeye her sene daha fazla sayıda gelmesini sağlamaktadır. Ayrıca turistler sosyal medya kullanım tercihleriyle Cide'nin tanıtımına daha fazla katkı sağlamaktadır. Sosyal medyada yörenin tanıtımının son zamanlarda artması Batı Karadeniz'de doğa ve kamp turizmi kapsamında Cide'nin tercih edilebilirliğini artırmaktadır.

3.2.1. Ulaşım ve Turizm

Ulaşım insan hayatını hemen hemen her yönden etkilerken turizm üzerine de etki etmiştir. Doğanay ve Zaman, 2016'ya göre ulaşılabilirlik, erişilebilirlik ve güçlü bir ulaşım ağının bulunması turizm potansiyeli bulunan alanların turizme kazandırılmasında vazgeçilmez unsurlardandır. Turizme teşvik edici rol oynayan ulaşım imkanları, turizmin gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlarken aynı zamanda erişilebilirliği artırmaktadır. Turizm faaliyetleriyle sıkı bir ilişkisi bulunan ulaşım kriteri aynı zamanda gerçekleşecek turistik faaliyetlerin lojistik yönünü de tamamlayıcı rol oynar. Turizm açısından ulaştırma ve ulaşım hizmetleri, turistin mevcut yaşadığı mekândan geçici olarak ayrılarak, planlanan varış noktasına ulaşması daha sonra tekrar devamlı ikamet noktasına dönüşünü sağlayan taşımacılık hizmetlerinin kapsar (Zengin, 2006).

Araştırma sahasında karayolu, demiryolu, havayolu ve denizyolu gibi ulaşım türlerinden sadece karayolu ulaşımı aktif olarak kullanılmaktadır (Harita 15). Çalışma alanı denizyolu ulaşımı potansiyeli bulunmasına rağmen, karayolu ulaşımı kadar rağbet görmemesi sebebiyle çok fazla gelişmemiştir. Deniz daha çok balıkçılık faaliyetlerinde tercih edilmektedir. Diğer yandan Cide'nin kuzey kesimlerini oluşturan Kestane Dağları, güney ve güneybatısını kaplayan Küre Dağları uzanış yönü ve doğrultusu nedeni ile demiryolu yapımını güçleştirmektedir (İbret, Aydınöz ve Baştemur, 2013). Havayolu ulaşımı ekonomi, konfor, hız, emniyet ve zaman tasarrufu açısından sağladığı avantajlar ile ön plana çıkan alternatif ulaşım türlerindedir (Güner ve Gülay, 2018). Araştırma sahasına en yakın havalimanı 1959 yılında kurulmuş olan Kastamonu Havalimanı'dır. Bahsi geçen havalimanı 1960 yılından sonra yeterli yolcu sayısı bulunmadığı gerekçesiyle kapatılmıştır.

Harita 15: Cide ilçesi Ulaşım Haritası

Kastamonu Havalimanı 1993 yılına kadar âtil durumda varlığını sürdürmüştür. 1993’de ise tekrar bir revizyon geçirerek aktif hale getirilmiştir. Ancak uçuş sayılarının kısıtlı olması ve sadece belirli rotalara hizmet vermesi nedeniyle çok fazla tercih edilen

alanların dışında kalmıştır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2013). 2013 yılında Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nce Kastamonu Havalimanına 110 milyon lira yatırım gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yatırım ile havalimanı 2013 yılında iç hatlar seyahatine açılarak Kastamonu'ya ulaşımı biraz daha kolay ve hızlı hale getirmiştir (Milliyet Gazetesi, 2013). Ayrıca havalimanı bölgenin ulaşım çeşitliliğine olumlu etkiler de bulunmuştur. Ancak havalimanının lokasyonu nedeniyle Cide'de havayolu ulaşımının gelişmesini engellemiştir. Ayrıca bünyesinde bir turizm ofisinin olmaması Cide turizminin gelişmesine herhangi bir etki sağlamamıştır.

Öte yandan Kastamonu Havalimanının haftanın belirli günlerinde sadece iç hatlarda belirli alanlara uçuş yapması nedeni ile Cide ulaşımına pek katkı sağlamamaktadır. Bütün bunlar değerlendirildiğinde Cide'de ulaşım doğal olarak Batı Karadeniz kıyı kuşağında D010 karayolu ile sağlanmaktadır (Harita 15). Ayrıca D010 karayoluna alternatif güzergâh olarak D759 karayolu da mevcuttur.

Cide'nin morfolojik özellikleri ve ulaşım ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda ulaşım alt yapısı yeterince gelişmediği için Batı Karadeniz Bölümü turizm destinasyonları arasında daha az ziyaretçi ağırlamaktadır. Bu durum Amasra'nın gerek erişilebilirlik gerekse de turizm konaklama ve işletmecilik bilgisine bağlı olarak daha fazla tercih edilmesini sağlamaktadır. İstanbul ve Ankara'dan turizm amaçlı gelen turistler bahsi edilen nedenlere bağlı olarak Cide'yi pek tercih etmemektedir. Ancak sınırlı turizmi kapsamında ziyaretçi gelmektedir.

3.3. Türkiye Turizminde Cide İlçesinin Yeri

Cide ilçesi geçmişten günümüze Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi farklı devletlerin egemenliğine girmiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti egemenliği altında bulunduğu dönemde İpek Yolu üzerine inşa edilen Karaağaç Limanı sayesinde Anadolu ile Rusya arasında ticari bağlantılar sağlamıştır. Cide konumu ve tarihin farklı dönemlerinde çeşitli medeniyetler tarafından iskân sahası olarak kullanılması nedeniyle tarihi, kültürel ve doğal birçok turistik çekim gücüne sahiptir (İbret, Aydınöz ve Baştemur, 2013).

Cide'ye gelen turistlerin büyük bir bölümünü yerli turistler, çok az kısmını ise yabancı turistler oluşturur. Bunlardan yerli turistleri, sınırlı turizmi kapsamında İstanbul ve Ankara'dan gelen ziyaretçiler oluşturmaktadır. Ancak günümüzde gerek sosyal

medya araçları gerekse diğer dijital yayın organlarında Cide'nin doğal ve beşeri çekiciliklerini gösteren paylaşımlar yapılması turistlerin sayısında olumlu yönde bir artış sağlamıştır. Ayrıca inceleme alanına gelen ziyaretçiler Cide'nin doğal ve beşeri güzelliklerini ölçüt alarak ikinci evleri satın alma yoluna gitmektedir. Bu durum ziyaretçilerin bölgede kalıcı iskân sahibi olmasını sağlamaktadır.

Araştırma sahasında Kültür ve Turizm Bakanlığı belgeli konaklama tesisi bulunmamaktadır. *Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair 2005/1 No'lu Tebliğ Şartları* sağlanmadığı için (Resmî Gazete, 2005) Cide'de bahsi edilen nitelikte tesis yapımı gerçekleştirilememiştir.

Cide'ye gelen ziyaretçilerin konaklama mekanları olarak genellikle ilk sırada pansiyon, ikinci sırada belediye son sırada ise kamu belgeli konaklama yerlerini tercih ettiği görülmüştür (Tablo 26). Pansiyonların tercih edilme nedenleri arasında ücretlerinin uygun olması ve pansiyon sahiplerinin göstermiş olduğu misafirperverlik etkili olmuştur.

Tablo 26'da verilen bilgiler incelendiğinde 2012-2020 yılları arasında Cide'de bulunan konaklama tesislerinde geceleyen ziyaretçi sayılarında istikrarlı bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2020'de Cide'ye gelen ziyaretçi sayılarında göz görülür bir düşüş olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu düşüşü ortaya çıkaran nedenler; COVID-19 pandemisi, şehirler arası seyahat yasağı ve ziyaretçilerin kişisel tutumlarıdır. Diğer yandan araştırma sahasında ağustos ayında gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve sözlü görüşmeler neticesinde bazı bulgular bu durumun tersine işaret etmektedir. Bu konu ile ilgili gözlemler "Pandeminin Cide Turizmine Etkisi" adlı başlıkta kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır.

Tablo 26: 2012-2020 Yılları Arası Cide Ziyaretçi Sayıları

Yıllar	K.T.B. Blg.	Belediye Blg.	Kamu Blg.	Pansiyon Blg.	Toplam
2012	-	812	569	1864	3245
2013	-	845	612	1923	3380
2014	-	882	694	1996	3572
2015	-	941	712	2045	3698
2016	-	1073	805	2099	3977
2017	-	1112	845	2204	4161
2018	-	1196	914	2269	4379
2019	-	1275	998	2362	4635
2020	-	974	614	879	2467

Kaynak: Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü

Araştırma sahasında gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine dair gelen ziyaretçilerin, hangi illerden geldiği, yerli ve yabancı turist sayıları, Cide'nin turizm gelirleri ve bu gelirlerin Türkiye'deki karşılığı dair Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü gibi kurumlardan veri talebinde bulunulmuştur. Ancak bahsi geçen konulardaki verilerle ilgili kayıt tutulmadığı için detaylı bir analiz yapılamamıştır.

3.4. Kastamonu Turizminde Cide İlçesinin Yeri

Çalışmanın bu bölümünde Cide'nin Kastamonu ili turizmindeki öneminden bahsedilecektir. Çalışmada elde edilen veriler Kastamonu ili ve Cide ilçesine gelen konaklama sayılarından ibarettir. Ancak TÜİK, Kültür Turizm Bakanlığı ve Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü bünyesinde Kastamonu ili ve diğer ilçelerine ait ziyaretçileri sayısı, turizm gelirleri, ziyaretçilerin nerelerden geldiği hakkında veri tutulmamaktadır. Bu nedenle Cide'nin Kastamonu turizmindeki yeri gözlem ve tespitlere dayalı olarak açıklanacaktır.

Kastamonu tarihi geçmişi ve bulunduğu coğrafyaya bağlı olarak doğal, beşerî ve kültürel birçok turizm çekiciliğine sahiptir. Bu durum Kastamonu'da çeşitli turizm aktivitelerin yapılmasını sağlamaktadır. 2012-2020 yılları arasında konaklama verileri incelendiğinde yıllar arasında konaklama sayılarının değiştiği görülür. 2012-2014 yılları arasında konaklayan kişi sayısı düzenli olarak azalmıştır. 2015 yılında bir önceki seneye göre %4,6 oranında artmıştır. Diğer yandan kayıt dönemleri içerisinde 2017 yılında en fazla konaklamanın yapıldığı yıldır. Söz konusu yılda 920.826 kişi konaklamıştır (Tablo 27).

Tablo 27 : Kastamonu İli ve Cide İlçesine Ait Konaklama Sayıları (2012-2020)

Yıllar	Kastamonu	Cide	%
2012	645.355	3245	0,5
2013	541.538	3380	0,6
2014	553.699	3572	0,6
2015	737.183	3698	0,5
2016	560.441	3977	0,7
2017	920.836	4161	0,4
2018	554.532	4379	0,7
2019	795.456	4635	0,5
2020	226.541	2467	1

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

2018-2020 yıllarında Kastamonu'ya gelen ziyaretçi sayılarında düşüş belirginleşmiştir. Bu yıllarda düşüşün temel nedenleri turistlerin turizm destinasyon

tercihlerini değiştirmeleri ve COVID-19 pandemisidir. 2020 yılı Kastamonu ili konaklama sayılarının en düşük olduğu dönemdir. Bu durum COVID-19 salgın hastalığı tedbirleri kapsamında uygulanan sokağa çıkma yasakları ve seyahat kısıtlamalarıdır.

Kastamonu turizminde Cide ilçesinin yeri incelediğinde 2012-2019 yılları arasında konaklama sayılarında ciddi bir artış söz konusudur. Bahsedilen dönemde oransal olarak %153,6 artmıştır. Bu durum belirtilen dönem içerisinde Cide'nin turizm konusunda nispeten saygınlığını artırdığını göstermektedir. Bu dönem turistlerin tatil anlayışlarının değişmesi Cide daha fazla tercih edilen turizm destinasyonlar arasında yer almıştır. Ancak 2020 yılında COVID-19 pandemisi nedeniyle bütün dünyada olduğu gibi Cide'de konaklama sayıları %-109,7 oranında düşmüştür. Ancak Kastamonu il genelinde turizme katkısı %1 düzeyindedir. Eldeki rakamlar sadece Cide için geçerli olduğu için bu kıyaslama yapılmıştır. Cide ilçesinin Kastamonu turizmindeki yeri oransal olarak %0,4-0,7 arasındadır. 2020 yılında Kastamonu'da konaklayan ziyaretçi sayıları düşerken Cide'nin Kastamonu ili turizmindeki payının artması Cide'nin COVID-19 pandemi döneminde ziyaretçi kabul ettiğini göstermektedir.

3.5. Cide'de Turistik Organizasyonlar

Turistik olayların gerçekleştirildiği festival, panayır, şenlik ve fuarlar gibi kültürel faaliyetlerin yoğunlaştığı özel günler farklı kültürel özelliklerin tanıtımı ve kaynaşması açısından önem taşımaktadır (Erdoğan, 2019). Bu sayede turistik yönden pazarlaması yapılan mekanlar sosyal, ekonomik, politik açıdan gelişmişlik seviyelerini de arttırmış olurlar (Giritoğlu ve Avcıkurt, 2010). Ayrıca bahsi geçen faaliyetler gerçekleştikleri alanların tanınmasında ve turizm potansiyelinin değerlendirilmesinde büyük etkilere de sahiptir. Kültür turizmi kapsamında önemli bir etkinlik türü olarak festivaller yılın belirli zamanlarında kutlanarak, gerçekleştiği yörenin kültürel özelliklerini taşıyan geleneksel organizasyonlardır (Özgürel, Alan ve Bingöl, 2015).

Araştırma sahasında gerçekleştirilen turistik organizasyonlar Cide Rıfat Ilgaz Sarı Yazma Kültür ve Sanat Festivali ve Cide Uluslararası Kültür, Sanat ve Gençlik Festivalleridir. Festival ismini kadınların yöresel kıyafetlerinin bir parçası olan sarı renk üzerinde çiçek motifleri bulunan bir yazmadan almıştır. İlk olarak 1995 yılında gerçekleştirilen Cide Rıfat Ilgaz Sarı Yazma Kültür ve Sanat Festivali her yıl Temmuz ayının 7'si ile 10'u arasında gerçekleştirilmektedir. Festival boyunca çeşitli konser, söyleşi ve yarışma aktiviteleri gerçekleştirilir. Katılımcılar çoğunlukla Cide ikamet eden

insanlardan, İstanbul, Ankara gibi metropollerde ikamet edip yaz aylarını Cide de geçiren kişiler ve yerli turistlerden oluşmaktadır (Ateş ve Oktay, 2019).

Öte yandan Cide'nin bir diğer turistik çekim gücü olarak ön plana çıkan organizasyon Cide Uluslararası Kültür, Sanat ve Gençlik Festivali Ağustos'un ilk haftası gerçekleştirilmektedir. Festival çeşitli yarışmalar, folklor ve tiyatro gösterileri, konserler gibi aktivitelerden oluşmaktadır. Cide Belediyesi tarafından organize edilen festivalin ana teması 20 farklı dalda başarı ödülleri vererek ilde ve ilçede bulunan gençleri, iyilikte, güzellikte, doğruda ve azmetme becerisi attırmak için yarıştırmak ve heveslendirmektir (Ateş ve Oktay, 2019).

3.5.1. Cide'de Konaklama Hizmetleri

Turizmin vazgeçilmez öğelerinden biri olan konaklama genel anlamda gecelemeyi ifade eden bir kavramdır. Turistik çekim gücü yüksek mekanlarda turizmin gelişmesi büyük oranda o yerin konaklama kapasitesi ve kalitesine bağlıdır (Özgüç, 2017). Ayrıca söz konusu mekanların sunmuş olduğu hizmetler tercih edilme oranlarını arttırırken mevcut turistik sahada istihdam alanlarının artmasına da yardımcı olur. Turizm olgusu yapı itibariyle otonom bilgisayarların kullanımı dışında diğer teknolojilerin kullanımı açısından sınırlı bir yapıya sahiptir. Bu durumun bir sonucu olarak insan emeğine duyulan ihtiyaç varlığını korumuş, yatırımların konaklama ve diğer altyapı hizmetlerine yönelmesine neden olmuştur. Böylelikle turizm sektörü birçok insan için istihdam alanı oluşturmaktadır (Yıldız, 2011).

Araştırma sahasında 1950 yıllarda konaklama ihtiyacını otel ve han olarak hizmet veren yapılar karşılamaktadır. Bahsi geçen işletmeler o yıllarda dışarıdan gelen turistlerden ziyade daha çok hükümet binalarında, çarşı pazarda ve hastanede işleri olan uzak köylerden gelen insanlara hizmet vermiştir (Yalçınkaya, 2011). Günümüzde ise Cide'de hizmet veren birçok otel bulunmaktadır (Fotoğraf 4 ve 5).

Cide Bayram Yusuf Aslan Turizm Uygulama Oteli araştırma sahasında ziyaretçilere konaklama hizmeti veren tesislerden birisidir. Söz konusu tesis 30 oda ve 60 kişilik yatak kapasitesi ile Cide'nin en büyük konaklama tesisi olarak ön plana çıkmaktadır. Konum olarak Cide Nasuh mahallesinde kıyının hemen gerisinde D-010 karayolu üzerinde yer alır. Erişilebilir noktada olmasından dolayı hastane ve belediye gibi hizmet alanlarına yakındır. Bu durum tesisin diğer konaklama işletmeleri arasında tercih edilebilirliğini arttırmaktadır (Fotoğraf 3) (Tablo 28).

Fotoğraf 3: Cide Bayram Yusuf Aslan Turizm Uygulama Otelinden Bir Görünüm

İnceleme alanında modern anlamda otel olarak konaklama hizmeti veren bir diğer tesis ise Kastamonu Üniversitesi bünyesinde yer alan Cide Konukevi'dir. Tesis 22 oda ve 44 kişilik yatak kapasitesine sahiptir. Nasuh mahallesinde yer alan konukevi turistlerin konaklama amacıyla tercih ettiği diğer mekanlardandır. Bunlara ek olarak Cide Konukevi yerel halka istihdam imkânı sağlamaktadır (Fotoğraf 4 Tablo 27).

Fotoğraf 4: Cide Konuk Evinden Bir Görünüm

2020 Yılı Cide Mevcut Konaklama Tesisleri incelendiğinde araştırma sahasında turizm işletme belgeli toplamda 22 konaklama işletmesi bulunmaktadır. Söz konusu işletmelerin 15'i pansiyon 7'si otel işletmesi olarak hizmet vermektedir (Tablo 27). Cide konaklama tesislerini oluşturan işletmelerin toplam oda kapasitesi 263 yatak kapasitesi ise 565'dir. Cide'nin konaklama işletmelerinin büyük çoğunluğunu pansiyonların oluşturduğu görülmektedir. İnceleme alanında yapılan görüşmeler neticesinde bu durumun nedenlerinin ekonomik yönden güçlü yatırımcıların bulunmaması, ulaşım şartlarının sınırlı olması gelen ziyaretçilerin tercihleri gibi sebepler kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 28: 2020 Yılı Cide Mevcut Konaklama Tesisleri

Konaklama Tesisleri	Türü	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Bayram Yusuf Aslan Turizm Uygulama Oteli	Otel	30	60
Salcıoğlu Otel	Otel	20	50
Salapurya Otel	Otel	30	49
Cide & Beşiktaş Belediyesi Sosyal Tesisleri	Otel	22	44
Cide Konuk Evi K.Ü.U. O	Otel	22	44
Yalı Otel	Otel	15	30
Cide Belediyesi Sosyal Tesisleri	Otel	6	16
Huzur Apart Pansiyon	Pansiyon	12	40
Güven Kasap Pansiyon	Pansiyon	12	24
Çalım Aile Pansiyonu	Pansiyon	10	22
Selen Pansiyon	Pansiyon	4	21
A.E.G. Pansiyon	Pansiyon	10	20
İlyada Pansiyon	Pansiyon	10	20
Naz Life Apart	Pansiyon	10	20
Sahil Pansiyon	Pansiyon	5	18
Arslan Pansiyon	Pansiyon	8	16
Bakcaklar Pansiyon	Pansiyon	8	16
Kaptan Aile Pansiyonu	Pansiyon	8	16
Işık Aile Pansiyonu	Pansiyon	9	15
İzgi Pansiyon	Pansiyon	4	8
Gündoğdu Pansiyon	Pansiyon	4	8
Kılıç Pansiyon	Pansiyon	4	8
Toplam		263	565

Kaynak: Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü

Araştırma sahasında bulunan konaklama tesislerinin dağılım özellikleri incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun kıyı kuşağında yer aldığı görülmektedir. Söz konusu durum Cide'nin sahip olduğu kıyı turizmi potansiyelinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Cide konaklama işletmelerinin büyük bir kısmını oluşturan pansiyonlar Liman Mahallesi ve Memiş Mahallesi arasında yoğunluk gösterir. Ancak Gideros Koyu çevresi ve Memiş Mahallesi arasında lokal olarak yayılış gösteren pansiyonlarda bulunmaktadır.

Şekil 10: Cide’de Konaklama Tesislerinin Hava Fotoğrafından Görünümü

3.6. Cide İlçesinde Doğal Turistik Çekicilikler

Doğal turistik çekicilikler kıyılar, hidrografik kaynaklar, ormanlar ve tabiat manzaralarından oluşur. Söz konusu kaynaklar turizm endüstrisine kazandırılarak yerli ve yabancı turistin kullanımına sunulmaktadır (Zengin, 2006).

Araştırma sahasının doğal turizm çekiciliklerini mağaralar, plajlar, kanyonlar vadiler, şelaleler, milli park ve ormanlar gibi unsurlar oluşturmaktadır (Tablo 29) (Harita 16).

Tablo 29: Cide’nin Doğal Turistik Çekicilikleri

Mağara	Plaj ve Koy	Kanyon	Milli Park	Şelale	Vadi	
Gideros	Uğurlu	Aydos (Sakallı)	Valla	Küre Dağları	Evken	Loç
İlgarini	Gilivri	Değirmenağzı	Gömeren		Poyracık	
Kılıçlı	Kapısı	Çamaltı	Malyas			
Dağlıkuyluç	Güble	Denizkonak	Aydos			
Okçular İni	Fakaz	Coşnaraltı				
Çadır İni	Köselialtı	Gökçekale				
Ballicı İni	Gazallıaltı	Gideros Koyu				
Uçakdibi	İnciraltı					

Kaynak: İbret, 2016 ve Cide Belediyesi Turizm Haritasından Değiştirilerek Yeniden Hazırlanmıştır.

Milli Park: Yeryüzünde herhangi mekânın devlet tarafından gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte geçerli yasalarla doğal ve beşerî güzelliklerini koruma altına aldığı ekosistemlerdir (Doğanay ve Zaman, 2016). Türkiye’de turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesinde bu parklar önemli bir paya sahiptir. Milli parklar kapsamında yer alan kanyon, mağara, göl, yaban hayatı, özgün mimari örnekler ve tarihi özellikler insanların ilgisini çekmektedir. Milli parklar sahip oldukları korunmuş beşerî ve doğal yapıları ile turizm faaliyetleri için çekim merkezi haline gelmekte fakat koruma ve kullanma dengesi sağlanamayan yerlerin sürdürülebilirlikleri tehlike altına girmektedir (Doğanay ve Zaman, 2016). Kitle turizminin yoğun talebini karşılamak için milli parklarda inşa edilen konaklama tesisleri, kamp alanları, otopark ve karavan park yerleri sahada insan sirkülasyonunun arttırmaktadır. Bu durum koruma ve kullanma dengesini bozmaktadır. Bu nedenle koruma ve kullanma dengesinin sağlıklı gerçekleştirilemediği alanlar koruma altındaki bir yaban alanı olmaktan çıkarak turizm merkezi olma tehlikesi yaşamaktadır (Özgüç, 2017).

Küre Dağları Milli Parkı: Kastamonu ve Bartın il sınırlarını kapsayan milli park 37.000 hektarlık bir sahada konumlanmıştır. Ancak park çevresinde bulunan koruma alanlarıyla birlikte toplam 80.000 hektara ulaşmaktadır. Milli parkın 17.000 hektarı Bartın, 20.000 hektarı ise Kastamonu il sınırları içerisinde yer alır. Söz konusu parkın Kastamonu il sınırları içerisinde yer alan kısmı Pınarbaşı, Azdavay, Şenpazar ve Cide ilçelerini kapsamaktadır (Kazancı vd., 2009; Daşdemir ve Güngör, 2008). Dünya Doğayı Koruma Vakfı tarafından 2000 yılında Milli Park ilan edilen Küre Dağları Milli Parkı barındırdığı mağara, göl, akarsu ve kanyon gibi yeryüzü şekilleri turistik cazibelerini arttırmaktadır. Avrupa’nın en iyi milli parklarına verilen Panpark sertifikasına sahip olan Küre Dağları Milli Parkı bahsi geçen özelliklerin yanı sıra sahip olduğu zengin flora ve faunasıyla da dikkatleri cezbetmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009; Tanrıseven, vd. 2016).

Küre Dağları Milli Parkı’na ulaşım D010 ve D759 karayolu ile çeşitli güzergahlardan sağlanmaktadır. Bu giriş kapılarından üç tanesi Cide ilçesinde yer almaktadır. Küre Dağları Milli Parkına Cide ilçesinden ulaşımın sağlandığı kapılar Loç Bölgesi, Gideros ve Kapisuyu civarında bulunmaktadır (Akman, 2020). Bunlara ek olarak Pınarbaşı ilçesinde de giriş bulunmaktadır (Fotoğraf 5). Bu durum parka birden fazla alandan giriş yapılabildiğini göstermektedir. Arazi çalışmalarında yapılan

gözlemlere bağılı olarak milli parka erişim noktasında tabela ve ulaşım yollarının yetersizdir.

Fotoğraf 5: Küre Dağları Milli Parkı Pınarbaşı İlçesi Giriş Kapısından Bir Görünüm

Mağaralar: Araştırma sahasında birçok mağaranın bulunması Cide'nin mağara turizmi potansiyelini arttırmıştır. Ayrıca söz konusu mağaralar arkeolojik özellikler, tarihi değerler ve doğal oluşum şekilleri nedeniyle de mağara turizmini cazip hale getirmektedir.

Gideros Mağarası: Gideros Köyünde sahilde sarp kayaların içerisinde yer almaktadır. Mağarayı meydana getiren galerilerde Bizans dönemine ait Hristiyan mabedi kalıntı mevcuttur. Mağaranın tavanına işlenmiş bulunan çok sayıda haç motifleri, yazılar bulunmaktadır. Ayrıca mağara içerisinde bulunan bir diğer tarihi ve kültürüer unsurları oluşturan çanak ve çömlekler de mağaranın geçmişinin Klasik ve Bizans Dönemine dayandığını kanıtlar niteliktedir (During ve Glatz, 2010a).

Gideros Mağarasının bulunduğu konum ulaşımı zorlaştırmakta ve turizme kazandırılmasını güçleştirmektedir. Mağara ulaşımındaki dezavantaj mağaranın insanlar tarafından tahrip edilmesini bir nebze de olsa engellemiş ve korunması açısından avantaj sağlamıştır. Ancak Gideros Mağarası'nın taşıdığı arkeolojik değer nedeniyle birçok

kaçak kazı ve tahribata maruz kaldığı da arazi çalışmaları neticesinde elde edilen bilgiler arasındadır.

İlgarini Mağarası: Mağara Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde ormanlık alanda 3. ve 4. zaman oluşumlu doğal bir kayalık içerisinde yer almaktadır. 1371 metre rakıma ve 858 metre uzunluğa sahip olan mağara uzunluk açısından dünyanın dördüncü büyük mağarası olarak bilinmektedir (Öztaş, 1992). Mağara girişinin ağız kısmı 22 metre genişliği ve 30 metre yüksekliği ile devasa büyüklükte doğal kemerli bir görünüme sahiptir (Fotoğraf 6) (Fotoğraf 7). Mağara girişinde yolun iki yöne ayrıldığı bölümde Bizans dönemine ait olduğu düşünülen yerleşim yeri izlerine rastlanmaktadır. Bu yollardan sağ taraftaki yoldan ilerlendiğinde mağaranın doğal güzelliklerini yansıtan sarkıtlar bulunmaktadır. Mağaranın bu bölümünde sarkıtlar, odalar ve su sarnıçlarının varlığı nedeniyle Avizeli Salon olarak adlandırılmıştır (Oktay, İşlek ve Yaşar, 2016).

Fotoğraf 6: İlgarini Mağarası Girişinden Bir Görünüm

Mağara girişinde yolun iki kanada ayrıldığı noktadan soldaki yola ilerlendiğinde düzlük bir alan çıkmaktadır. Düzlük alanın bitiminde görülen dikdörtgen planlı bir yapı kalıntılarından sonra kavisli bir yol izlenerek ikinci düzlük alana gelinmektedir. İkinci düzlük alanda kayalara oyulmuş lahit mezarlar ve bir kiliseye ait şapel kalıntıları bulunmaktadır. Mağarada bulunan ikinci düzlük alan geride bırakıldığında ise kısa bir

koridordan geçerek önce bir balkona daha sonra sarkıtların bulunduğu bir gölete ulaşılmaktadır (Öztaş, 1992).

Fotoğraf 7: İlgarini Mağarası İçerisinden Bir Görünüm

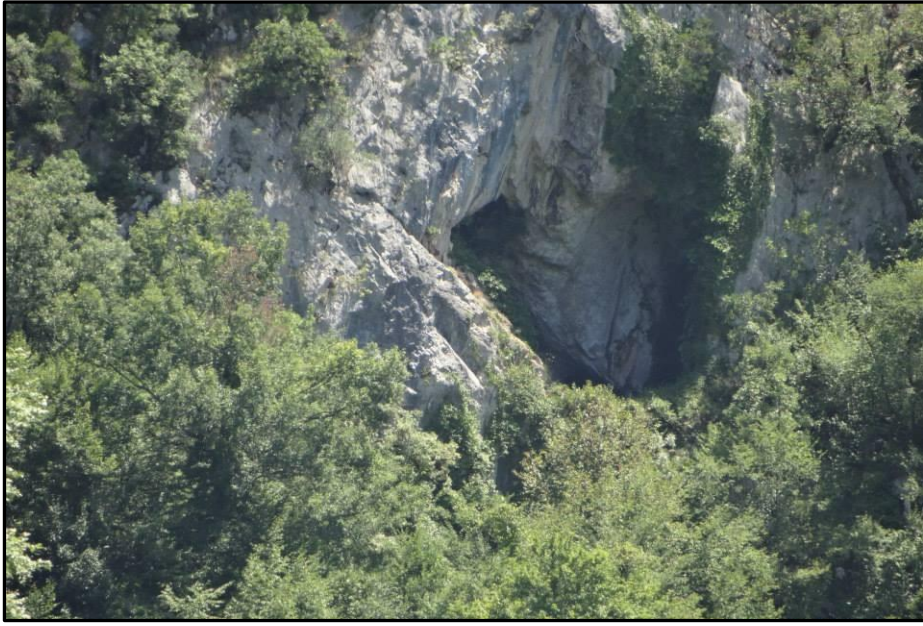

Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde yer alan İlgarini Mağarası'na ulaşım karayolu ile iki alternatif güzergahtan sağlanmaktadır. Bunlardan ilki Cide'ye bağlı Derebucak Köyü'ne kadar mesafe motorlu taşıtlar ile ulaşılmaktadır. Ancak bu kesimden sonra gerek düzgün yol şartlarının olmaması gerekse de yörenin doğal arazi yapısı mağaraya ulaşımı güçleştirmektedir. Kalan kesim yürüyerek tamamlanabilmektedir (Öztaş, 1992). İkinci alternatif yol ise Kastamonu'ya bağlı Pınarbaşı İlçesi güzergahında yer almaktadır. Pınarbaşı'ndan başlayan güzergâh Küre Dağları Milli Parkı Valla Kanyonu girişinden sonra belirli mesafe kadar motorlu kara taşıtları ile sağlanmaktadır. İlgarini Mağarasına bu noktadan sonra 2,5 km kadar patika yoldan yürüyüşle ulaşılmaktadır. Patika yol içerisine sık aralıklarla yerleştirilmiş ahşap tabelalar ve dinlenme noktaları ziyaretçilerin ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Ziyaretçilerin yolu kaybetmemeleri için yürüyüş güzergahını yerel rehberler eşliğinde tamamlaması faydalı olacaktır. İlgarini Mağarasında bulunan arkeolojik kalıntılar ve doğal güzellikler mağara turizmi açısından birer çekici unsur oluşturmaktadır. Ancak tarihi eser niteliği taşıyan arkeolojik kalıntılar defineciler tarafından tahrip edilirken doğal bir çekicilik unsuru oluşturan sarkıt ve dikitler bilinçsiz ziyaretçiler tarafından hasara uğratılmıştır. Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen girişimler sonucu

2019 yılında tamamlanan 2,5 km uzunluğundaki ahşap platformlardan oluşan yürüyüş yolu sahanın turistik çekim gücünü ve potansiyelini olumlu yönde etkilemiştir.

Kılıçlı Mağarası: Araştırma sahasında gerek doğal güzelliği gerekse arkeolojik özelliğiyle ile yüksek derecede turizm potansiyeline sahip bir diğer mağara Kılıçlı Mağara'sıdır. Küre Dağları Milli Parkı sınırları kapsamında bulunan Kılıçlı Mağara'sı lokasyon olarak araştırma sahasının köylerinden biri olan Çamdibi Köyünde Evliyaharman Kayalığı civarında yer almaktadır (Zeybek vd., 2018). Üç ana salon ve bu salonları birbirlerine bağlayan galerilerden oluşan mağaraya giriş Kuzeybatı yönünden 12,5 metrelik bir koridordan sağlanmaktadır (Fotoğraf 8). Mağaranın estetik güzelliklerini oluşturan galeriler traverten havuzları ve basamakları, sarkıt, dikit, sütun ve flama gibi karstik aşınım şekillerinden oluşmaktadır (Zeybek vd., 2018) (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 8: Kılıçlı Mağarası Girişinden Bir Görünüm

Kılıçlı Mağarasının turizm potansiyelini karstik şekillerin yanı sıra arkeolojik çalışmalarda elde edilen tarihi eser niteliğindeki seramik kalıntıları olumlu yönde etkilemiştir. Mağara içerisinde defnecilerin yapmış olduğu kaçak kazı alanlarında Orta kalkolitik, Geç Tunç Çağı ve Demir çağı ile eşleştirilen kap ve seramik kalıntıları bulunmuştur (Şerifoğlu, Doring ve Glatz, 2012).

Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde bulunan Kılıçlı Mağara'sı Cide ilçe merkezine 26 km uzaklıktadır. Kılıçlı Mağarasına Çamdibi Köyü Meydan Mahallesi

kadar D759 kara yolundan motorlu taşıtlar vasıtasıyla ulaşım sağlanmaktadır. Çamdibi Köyü Meydan Mahallesi varıldıktan sonra olumsuz arazi şartları ve kara yolunun bulunmaması mağaraya ulaşımı güç hale getirmektedir. Bu nedenle kalan mesafe patika bir yol izlenerek 1-2 km yürüyüş ile kat edilmektedir (Zeybek vd. 2018).

Fotoğraf 9: Kılıçlı Mağarasına Ait Karstik Şekillerden Bir Görünüm

Kılıçlı Mağarası sahip olduğu karstik şekiller, göletler, tabiat güzellikleri ve tarihi kalıntılarıyla yüksek derecede turizm potansiyeline sahiptir. Ayrıca Küre Dağları Milli Parkı bünyesinde bulunan diğer mağara ve kanyonlara konum itibarıyla yakın olması da turizm potansiyeline olumlu etki etmiştir. Bu sayede mağara turizmine ilgi duyan turistlerin milli park içerisinde ziyarette bulunduğu önemli bir lokasyon olmuştur. Ancak bu denli yüksek bir turizm potansiyeline sahip olan Kılıçlı Mağarası'nın profesyonel olarak turizme kazandırılması için turistik altyapı yeterli düzeye getirilmelidir (Zeybek vd. 2018). Ayrıca bunlara ek olarak ulaşım sorunu, yeme içme ve konaklama tesisleri eksikliklerinin giderilmesi sahanın turizm açısından tercih edilebilirliğini arttıracaktır. Dolayısıyla mağara çevresinde gerçekleştirilecek düzenlemeler bölgede trekking, bisiklet turları, foto safari ve macera turizmi gibi sürdürülebilir turizm aktivitelerinin araştırma alanında yapılmasını kolaylaştıracaktır.

Okçular Kaleini: Mağara adını Cide ilçesinde yer alan Okçular Kale'sinden almıştır. Kalenin inşa edildiği kaya çıkıntısı üzerinde Cide sahilini iç kesimlere bağlayan Okçular Vadisine hâkim bir noktada bulunmaktadır. Gökçekale Mağarası içerisinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar neticesinde Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı çanak-çömleğinin yanı sıra Klasik sonrası dönemlere ait kalıntılara ulaşılmıştır (During ve Glatz, 2010a).

Şekil 11: Okçular Kaleini Mağara Planı

Kaynak: (Şerifoğlu, vd. 2012).

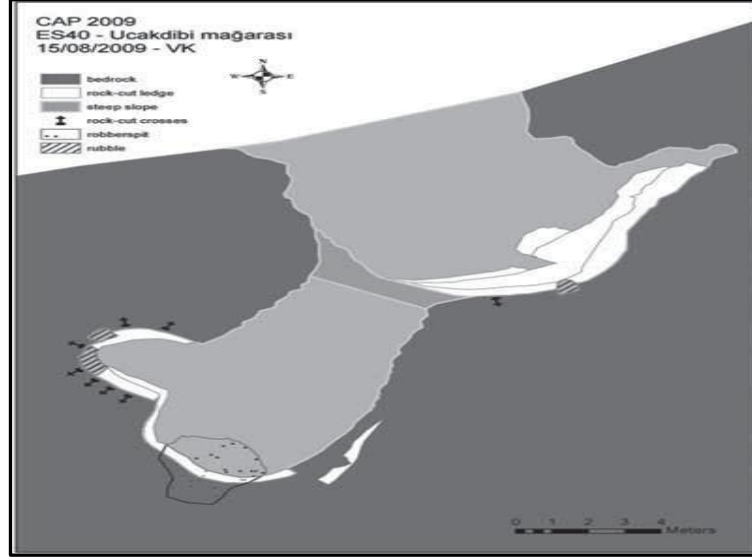
Çadırini Mağara: Mağara konum olarak Cide'nin kuzeybatısında Kalafat Mahallesi civarında Gideros Koyu'na çok yakın bir mesafededir. Mağara ile bağlantılı olduğu tespit edilen bir Bizans kilisesi ve kayalara oyulmuş çeşitli yapı kalıntıları bulunmaktadır. Mağara içerisinde Kalkolitik dönem izleri taşıyan çanak çömlek ve insan kalıntılarına ait bulguların elde edilmesi mağaranın arkeolojik değerini ortaya koymaktadır (During ve Glatz, 2010a).

Ballicini Mağarası: Cide'de Kalkolitik Çağa ait tarihi kalıntıların bulunduğu bir diğer nokta olan Ballicini Mağara'sı Cide Abdülkadir Köyü yakınlarında bir iç vadi üzerinde yer alır. Ayrıca mağara içerisinde Kalkolitik Çağın dışında Erken Tunç Çağı, Klasik Dönem gibi dönemlere ait çeşitli çanak-çömlekler kalıntılarına da rastlanmıştır (Şerifoğlu, vd. 2012; During ve Glatz, 2010a).

Uçakdibi Mağarası: İnceleme alanında Öveçler Köyünde bulunan Uçakdibi Mağarası tamamen el işçiliğiyle kayaların oyulduğu insan emeğinin ürünü yapay bir

mağaradır. Ayrıca Bizans-Hristiyan kültürüne ait dini sembollerin yoğun olduğu iki mağaradan birisidir.

Şekil 12: Uçak Dibi Mağara Planı

Kaynak: (Şerifoğlu, vd. 2012).

Mağara içerisinde görülen duvarlara oyulmuş kürsüler, kubbeler ve haç motifleri mağaranın geçmişte dinsel bir fonksiyona sahip olduğunu göstermektedir. İnceleme alanında belirgin şekilde dinsel motiflerin görüldüğü Uçak Dibi Mağarası'nın ulaşımının ücra yerlerden sağlanması buranın keşişler tarafından kullanıldığı ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Mağaranın taşımış olduğu dinsel semboller turizm potansiyelini arttırmaktadır (Şerifoğlu, vd. 2012; During ve Glatz, 2010a).

Dağlı Kuyluç Mağarası: Cide'nin güneydoğusunda Şenpazar İlçesi Dağlı Köyüne yakın bir konumda yer almaktadır. Bu nedenle Dağlı Kuylucu adı ile de bilinmektedir (Oktay vd., 2016). Mağara resmi kayıtlara göre Türkiye'nin en derin yeri olan Çukurpınar Düden'inden daha geniş bir ağıza sahiptir. Dağlı Kuyluç Mağarası hakkında ilk olarak Atlas Dergisi Gezi Ekibi ve daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü tarafından yapılan mağara etüdü sonucu net bilgiler elde edilmiştir. Söz konusu etüde göre;

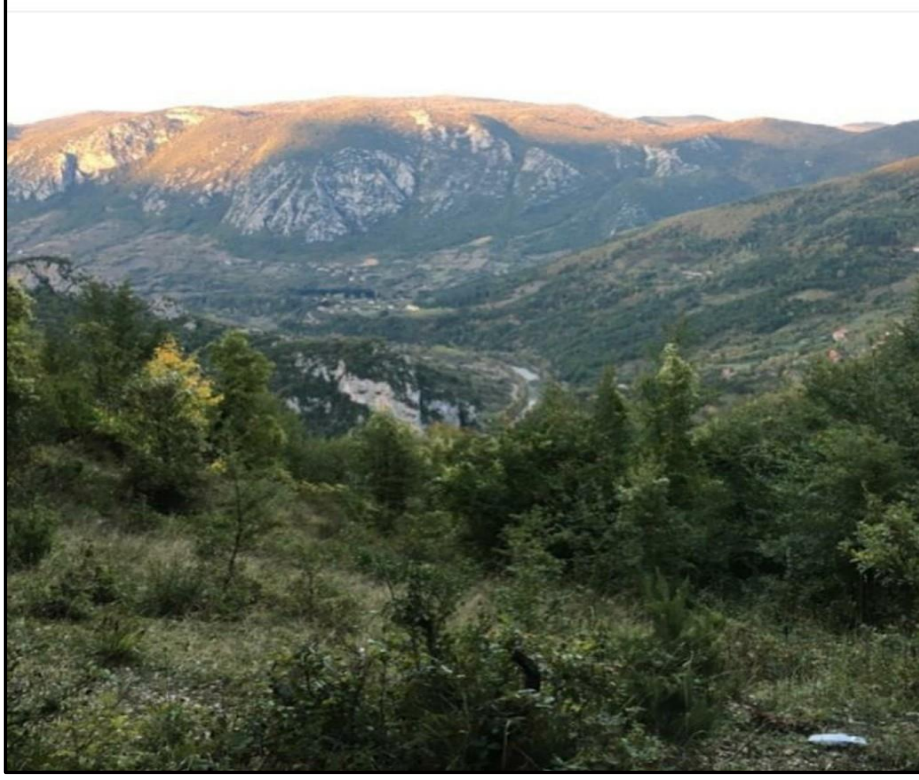
“Mağara girişinde iki akarsuyun birleşerek cadı kazanları oluşturup ilerledikleri bir kol var, bu kolun 40-50 metrede mağarayla birleşmesi muhtemel. Mağara ağzı çok geniş bir baca şeklinde takriben 100 metrelik bir inişle başlıyor. 100-120 metre derinliğe kadar yüzey iklimi mağara içerisinde hissediliyor. İlk inişin 50. metresinde güneybatı su mağarayla birleşiyor. -100 metrede döşeme şelalenin oluşturduğu gölün mağara derinliklerine döküldüğü noktaya ulaştı. Burada şelale yönünden esen kuvvetli ve soğuk bir rüzgâr var. Buradan itibaren aktif kol yerine kuru ve sıcak olan fosil koldan ilerleyerek

yaklaşık -120 metre derinlikte ana galeriye tekrar ulaşıldı” (Yüksek, 1994, S:28). Bu mağara önemli ölçüde turizm potansiyeline sahiptir. Ancak turizme kazandırılması için araçlarla mağaraya kadar karayolu ulaşımının sağlanması gereklidir. Mağara çevresinde turistlerin vakit geçirebileceği işletmeler, kamp alanları, konaklama tesisleri, yürüyüş yollarının temini turizm potansiyelini arttıracaktır. Ayrıca mağara içerisinde ışıklandırma ve yürüyüş platformlarının yapılması aktif sporlarla uğraşan kişilerin dışında farklı kitlelerinde mağara turizmine katılmasının önünü açacaktır.

Vadiler: Vadiler sahip olduğu jeolojik-jeomorfolojik özelliklere bağlı olarak doğal turistik çekicilikleri bünyesinde barındırır. Gerekli altyapı çalışmaları tamamlandığında sürdürülebilir turizm alanlarına dönüşürler. Öte yandan vadilerin yüksek noktalarına kurulan seyir terasları ziyaretçilere eşsiz doğa manzaraları sunmaktadır. Çeşitli turizm faaliyetleri için kullanılan vadiler buldukları alanların ekonomilerine olumlu katkı sağlarlar (Aylar ve Çoban, 2006). Araştırma alanında turizm amaçlı kullanılan vadilerden birisi Loç Vadisi’ dir. Küre Dağları Milli Parkı kapsamında korunan Loç Vadisi doğal yapısı ile çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği bir mekandır.

Loç Vadisi: Vadinin ismi 16. yüzyıl Tapu Tahrir Defterleri, 438 Sayılı Anadolu Vilayeti Muhasebe Defteri ve 456 Sayılı Kastamonu Vakıf Tahrir Defterinde yer almamaktadır. Ancak etrafında yer alan Fille, Hondıras ve Dağlı köylerinin isimleri kayıtlarda yer almaktadır. Bu bulgulardan hareketle vadinin ismi 17. yüzyılda Anadolu’ya yapılan iskân neticesinde buraya gelenlerin isimlendirdiği bir yer olabilir. Loç Vadisi ilk olarak 19. yüzyıl tahrir defterlerinde yer almaktadır (Dinek, 2021). 19. yüzyıla kadar Erküt Divanı’na bağlı kalmıştır. Daha sonra idari sistemde değişiklik sonucu günümüzde Çamdibi köyünün değiştirilen ismi olmuştur. Loç sözcüğü Osmanlıca ve Farsça şaşı anlamına gelir. Arapça “kalabalık, guruh, cemaat” anlamı da bulunmaktadır. Diğer yandan Cide ilçesinin köy adlarında Arapça ve Farsça isimler mevcuttur. Bölgeye yerleşen halkın bir kısmının, Karadeniz’in kuzeyinden gelen Kıpçaklar ve Oğuz Türklerinden oluştuğu dikkate alındığında geldikleri yöreler olan İran, Irak ve Suriye gibi yerlere ait isimlerin verilmesi muhtemeldir. Dolayısıyla bazı köy isimlerinin Arapça ve Farsça olmasının nedeni bundan kaynaklanmaktadır.

Fotoğraf 10: Loç Vadisinde Bir Görünüm

Loç Vadisi, Cide'nin güneyinde Çamdibi, Hamitli, Şenköy ve Karakadı köylerinin bulunduğu alanda yer alır (Çimen, 2016) (Fotoğraf 10). Bu vadi Devrekani Çayı çevresinde 8 kilometre boyunca uzanmaktadır. Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından vadi içerisine turizm etkinliklerini gerçekleştirebilmek amacıyla Loç Seyir Terası inşa edilmiştir. Yapımında ahşap malzeme kullanılan yapı iki katlıdır. Bahse konu olan teras ziyaretçilerine kanyon, akarsu ve orman manzaralarından oluşan doğa güzelliklerini deneyimleme fırsatı vermektedir. Vadi içerisinden geçen Devrekani Çayı ve çevresinde birçok kamp ve piknik alanı mevcuttur. Cide'den Loç Vadisi Seyir Terasına ulaşım D-759 karayolu üzerinden gerçekleştirilir. 18 kilometre boyunca Kastamonu- Şenpazar istikametinden Loç Vadisi Seyir terası tabelasına kadar araçla ulaşım imkânı vardır. Geriye kalan 1100 metrelik mesafe ise yürüyerek tamamlanabilmektedir.

Kanyonlar: Karstik alanlarda akarsu aşındırması sonucu oluşmuş "U" şeklinde geniş tabanlı dik vadilere kanyon denilmektedir (Atalay, 2004). Kanyonlar dik yamaçları, yaban hayatı, bitki çeşitliliği gibi doğal peyzajın sağladığı turizm çekicilikleri sayesinde önemli turizm merkezi olma potansiyellerine sahiptir. Trekking, hiking ve foto safari, gibi aktiviteler gerçekleştirilebilir. Ayrıca özel ekipmanlar yardımıyla

tırmanış, yüzme ve atlayış faaliyetlerinden oluşan kanyon turizminin çekiciliği yüksek turistik aktiviteleridir (Doğaner, 2014).

Kastamonu'nun kuzeybatısında yer alan Pınarbaşı, Azdavay, Şenpazar, Küre ve Cide ilçeleri sınırları içerisinde birçok kanyonu barındırmaktadır. Bu ilçelerde kanyonların fazlaca görülmesi Kastamonu'nun kuzeybatısının Kanyonlar Bölgesi olarak adlandırılmasını mümkün kılmaktadır (İbret ve Cansız, 2016). Bu bölge içerisinde Valla, Gömeren, Malyas ve Aydos kanyonları bulunmaktadır.

Valla Kanyonu: Valla Kanyonu Kastamonu İlinin kuzeybatı yönünde, Cide ve Pınarbaşı ilçeleri arasında yer alır. Murat başı Köyü sınırında başlayan kanyon Hamitli Köyü üzerinden Cide'ye uzanarak Gömeren civarında son bulur (Tanrısever, vd. 2016). Kanlı Çay ve Devrekâni Çayı'nın birleşerek Küre Dağlarını yarıdığı kanyonun uzunluğu 12 kilometre, kanyon duvarlarının yüksekliği ise 800 ile 1200 metre arasında değişmektedir (Tanrısever, vd. 2016; Türker ve Çetinkaya, 2009). Kanyon doğal güzellikleriyle yabani hayvanlara yaşam alanı vermektedir. Diğer yandan bünyesinde yer alan floristik özellikler birçok endemik türün kanyonda hayat bulmasını sağlamıştır. Jeomorfolojik özelliklere bağlı olarak doğa yürüyüşleri, trekking, panoramik fotoğrafçılık, rafting gibi birçok sportif faaliyetlerin söz konusu alanda gerçekleşmesine imkân vermektedir (Tanrısever, vd. 2016).

Fotoğraf 11: Valla Kanyonu Yürüyüş Parkurundan Bir Görünüm

Valla Kanyonu yürüyüş parkurları ve doğa fotoğrafçılığı açısından önemli bir değerdir (Fotoğraf 11).

Fotoğraf 12: Valla Kanyonu Seyir Terasından Bir Görünüm

Ayrıca 2020-2021 yılları arasında tamamlanan Valla Kanyonu Seyir Tepesi Yürüyüş Parkuru kanyonu belirli bir mesafeden izleme olanağı vermektedir. Turistlere eşsiz bir ortam sunmaktadır (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 13: Valla Kanyonu Giriş Kapısından Bir Görünüm

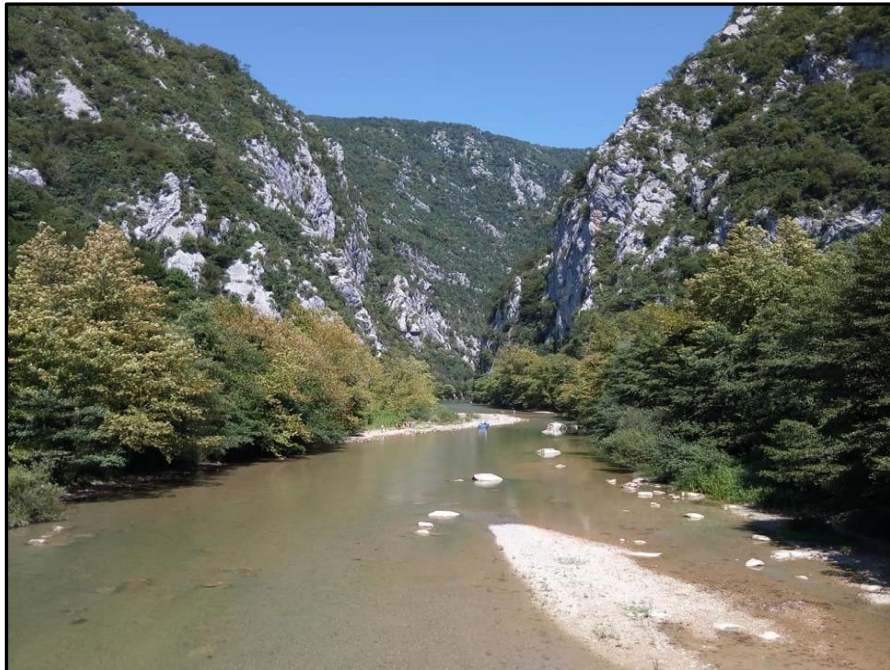

Valla Kanyonu'na ulaşım sağlamak için önce D-759 karayolu üzerinden belirli bir mesafe ilerleyerek Azdavay'a, daha sonra da Pınarbaşı ilçesine ulaşım sağlanmalıdır. Pınarbaşı ilçesine varıldığında tabelalar takip edilerek kanyona giriş sağlanır. Belirli mesafeye kadar araçlarla erişilebilen kanyonun son bir kilometresine patika yoldan ulaşılır (Fotoğraf 13).

Gömeren Kanyonu: Pınarbaşı ilçe sınırlarından başlayan Valla Kanyonu 6 kilometre boyunca akış gösterip Cide'ye sınırlarını ulaştığı yerde Gömeren Kanyonu ismiyle bilinmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009). Gömeren Kanyonunun ortalama uzunluğu 800 metredir. Derinliği ise 300-350 metre arasında değişmektedir (Belkayalı ve Aydın, 2016). Kanyon içerisinde ve çevresinde doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği, bitki gözlemciliği, kamp ve rafting gibi turistik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi mümkündür. Gömeren Kanyonuna ulaşım Cide- Şenpazar kara yolunun 23. kilometresinden Hamitli-Şenköy istikametine dönülerek sağlanmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Malyas Kanyonu: Araştırma sahasında Gökçeler köyü civarında bulunan Malyas Kanyonu birçok turizm faaliyetlerine uygun doğal yapısı ile yüksek turizm potansiyeline ve çekiciliğine sahiptir. Cide ile arasında 22 km mesafe bulunan kanyon 5 kilometre uzunluğa sahiptir (Türker, 2013). 650-900 metre yüksekliğe sahip olan kanyon doğal güzellikleri ile doğa severlerin ilgisini çekmektedir (Fotoğraf 14).

Fotoğraf 14: Malyas Kanyonundan Bir Görünüm

Kanyon çevresi doğal ve estetik güzellikleri ile foto safari, trekking, kanyoning, kuş gözlemciliği gibi turizm faaliyetlerine imkân sağlamaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009). Malyas kanyonuna ulaşım Cide ilçe merkezinde bulunan yön tabelalarını takip ederek toprak yol üzerinden araçlarla sağlanmaktadır.

Aydos Kanyonu: Kanyon güney-kuzey yönlü akış gösteren Aydos Çayı tarafından oluşturulmuştur. Kanyon içerisinde irili ufaklı birçok şelalenin bulunduğu 10 kilometrelik yürüyüş güzergahına sahiptir (Kazancı, Suludere, Mülazımoğlu, Tuzcu, Mengi ve Hakyemez, 2009). 700-750 metre derinliğe sahip kanyon Cide İlçe Merkezine 15 kilometre mesafededir (Fotoğraf 15).

Fotoğraf 15: Aydos Kanyonundan Bir Görünüm

Şelaleler: Bir akarsu yatağında çeşitli nedenlere bağlı olarak oluşmuş eğim diklikleri üzerinden dökülen su kütlelerine şelale denir. Şelaleler sahip oldukları estetik manzaraları ve çok fazla rastlanmayan bir hidrografik unsur olmaları nedeniyle insanların ilgisini çekmektedir. Ayrıca şelaleler ulaşım yollarının yeterliliği, kamp alanları ve konaklama tesislerinin varlığı nispetinde bir turistik çekim merkezi haline gelebilecek potansiyele sahiptir (Doğanay ve Zaman, 2016). Araştırma sahasında yer alan Evken, Poyracık ve Gömeren şelaleleri doğal güzellikleri ile turizm potansiyeli yüksek yerlerdir. Ancak ulaşım ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle çok fazla

bilinmemektedir. Bu durum ziyaretçiler için olumsuz bir etki oluştursa da şelalelerin doğallığının korunmasında olumlu bir etki olmuştur.

Poyrazcık Şelalesi: İnceleme alanında yer alan en büyük şelale olması nedeniyle Poyracık Şelalesi turistik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu şelale Aydos Vadisini ikiye bölen Aydos Çayı civarında yer almaktadır. Yüksekliği 30 metreyi bulan şelale üç basamak halinde akış göstermektedir. Şelalenin ilk basamağını oluşturan kısımda suyun döküldüğü yerde havuz oluşturmadan ince bir kanal halinde ilerleyerek 5 metrelik bir şelaleden tekrar döküldüğü görülür. Şelalenin ikinci basamağında suyun döküldüğü yerde bir havuz oluştuğu görülmektedir. Şelalenin üçüncü basamağı oluşturan son basamakta ise suyun 15 metre yükseklikten dökülerek akışını sürdürdüğü görülmektedir (Karasalihoğlu, 2020).

Evken Şelalesi: Araştırma sahasında Loç Vadisinin kuzeybatısında bulunan Evken Şelalesi doğal güzellikleriyle dikkat çekmektedir (Fotoğraf 16). Şelale üzerinde oluşan travertenlerin demir açısından zengin olan sular sayesinde kırmızı rengini alması ve yosunlarla kaplı taşlar görsel açıdan estetik bir değer katmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009) (Fotoğraf 16).

Fotoğraf 16: Evken Şelalesinden Bir Görünüm

Cide İlçe Merkezine uzaklığı 21 kilometre olan Evken Şelalesine ulaşımın büyük kısmını kara yolu sağlanmaktadır. Bu şelaleye Gökçeler Köyü'ne varmadan hemen önce ayrılan 1 kilometrelik patika yol yardımıyla yürüyerek ulaşılır. Gökçeler Köyü Evken Mahallesi yakınlarında yer alan şelaleye Temmuz aylarında rehber eşliğinde geziler düzenlenmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Koy ve Plajlar: Turizm faaliyetlerinin aktif olarak gerçekleştiği sahaların en önemlilerinden birini deniz kıyıları oluşturmaktadır. Deniz kıyıları sahip oldukları doğal koy ve plajlar ile turizm aktiviteleri için hem mekân hem de kaynak sağlamaktadır. Söz konusu kaynaklar yüzmeye, dalış, yatçılık, balık tutma, güneş banyosu ve manzara seyri gibi birçok faaliyetin gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır (Özgüç, 2017).

Araştırma sahasını oluşturan Cide sahip olduğu koy ve plajları ile yüksek derecede plaj turizmi potansiyeli olan turistik sahalardır. Cide sahilinde yer alan plaj ve koylar bozulmamış doğal yapıları ile turistik çekim gücü oluşturan başlıca noktalar. Ancak Türkiye'de iç turizm faaliyetlerinin yoğun görüldüğü diğer Batı Karadeniz kıyılarında olduğu gibi Cide ilçesi de uluslararası ziyaretçiler açısından çok tercih edilmemektedir. Bu durum bir dezavantaj gibi görünse de yörenin doğal güzelliklerinin korunmasını sağlamaktadır.

Kapısı Plajı: Cide'nin Batısında Bartın İli Kurucaşile İlçesi sınırı yakınlarında yer alan Kapısı Plajı deniz ve yeşilin iç içe olduğu eşsiz Cide plajlarından birisini oluşturmaktadır. Gökçekale Plajı ile lokasyon olarak birbirine çok yakın olan Kapısı Plajına ulaşım deniz ve karayolu ile gerçekleştirilmektedir. Karayolu ulaşımının sağlandığı D010 karayolu üzerinde kurulu olan Kapısı Köyü plaja en yakın yerleşim alanıdır. Bu nedenle yörede yaşanan insanların bir kısmı tarafından Kapısı Plajı olarak adlandırılmaktadır.

Gökçekale Plajı: Kapısı Plajı doğusunda yer alan Gökçekale Plajı sahip olduğu kumsalın hemen ardından başlayan ormanların oluşturduğu güzel manzara ve plajın bakir yapısı şehrin kargaşalı hayatından kaçan ziyaretçiler için mükemmel manzaralar sunmaktadır (Fotoğraf 17). Bu nedenle Cide'nin turizm potansiyeli yüksek plajlarından birisidir. Plajın turizm potansiyeli sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirildiği takdirde ziyaretçilerin uğrak mekanlarından olması muhtemel doğal güzelliklerin başında gelir. Gökçekale Plajına ulaşım D010 karayolundan belli bir mesafe araçlarla, daha sonra ise yürüyerek dik yamaçtan bir patika yol yardımıyla gerçekleştirilmektedir.

Fotoğraf 17: Gökçekale Plajından Bir Görünüm

Gideros Koyu: Gideros Koyu araştırma sahasında doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihi dokusuyla dikkat çeken koylardan birisidir. Koy Cide'ye 13 kilometre mesafe uzaklıkta yer alır. Koyun denize açılan ağzı 130 metre çapı ise 514 metre dir (Yılmaz, 2016). Bu koy sahip olduğu korunaklı yapısı sayesinde Karadeniz'in hırçın dalgalarının etkisini hissettirmemektedir. Bu nedenle deniz sıcaklığının uygun olduğu her mevsimde denize girmeye elverişlidir (Fotoğraf 18).

Fotoğraf 18: Gideros Koyu Batı Girişinden Bir Görünüm

İnce yassı çakıllardan oluşan küçük bir plajı bulunmaktadır. Gideros Koyuna ulaşım D010 karayolundan gerçekleşmektedir. Koyun doğu ve batı girişinden ulaşım sağlandığı takdirde gelen ziyaretçilere hizmet veren işletmelerin varlığı göze çarpmaktadır. Gideros Koyu deniz ve yeşilin buluştuğu eşsiz manzarası sayesinde kampçılar tarafından sıklıkla tercih edilen bir doğa harikasıdır. Sahada aktif olarak yüzme, kamp ve doğa fotoğrafçılığı gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir.

Cide Merkez Plajı: Araştırma sahasının en önemli plajlarından birisi de Cide Merkez Plajı'dır. D010 karayolu üzerinde ulaşımı en kolay Cide plajlarının başında gelmektedir. Bu plaj sahip olduğu alansal büyüklük, ulaşım kolaylığı ve kumsal özellikleri ile turistik çekim gücü yüksek yerlerden biridir (Fotoğraf 19) (Fotoğraf 20). Plaj sahip olduğu doğal güzelliklerin yanı sıra şehrin içinde olması, turistik tesislerin varlığı nedeniyle yaz aylarında yoğun ziyaretçi nüfusuna sahiptir. Ayrıca gerek kıyıda ve gerekse kıyı gerisinde yer alan işletmelerin sağlamış olduğu hizmetler bu noktanın tercih edilmesinde ana unsurdur.

Fotoğraf 19: Cide Plajından Bir Görünüm

Fotoğraf 20: Cide Plajına Ait Farklı Bir Görünüm

İnceleme alanında yer alan diğer plajları Aydos (Sakallı), Değirmenağzı, Coşnaraltı, Çayyaka koyları ve Uğurlu, Akbayır, Denizkonak, Köselialtı, Gazallıaltı, İnciraltı, Çamaltı, Güble, Gilivri ve Fakaz Plajı oluşturmaktadır. Söz konusu plajlar D010 karaya yolu istikametinde yer almaktadır. Coşnaraltı Koyu gibi birkaç istisna plaj dışında genelde araç ile ulaşmak mümkündür. Plajların geneli çakıldan ya da kum-çakıl karışımından bir kumsal özelliği göstermektedir.

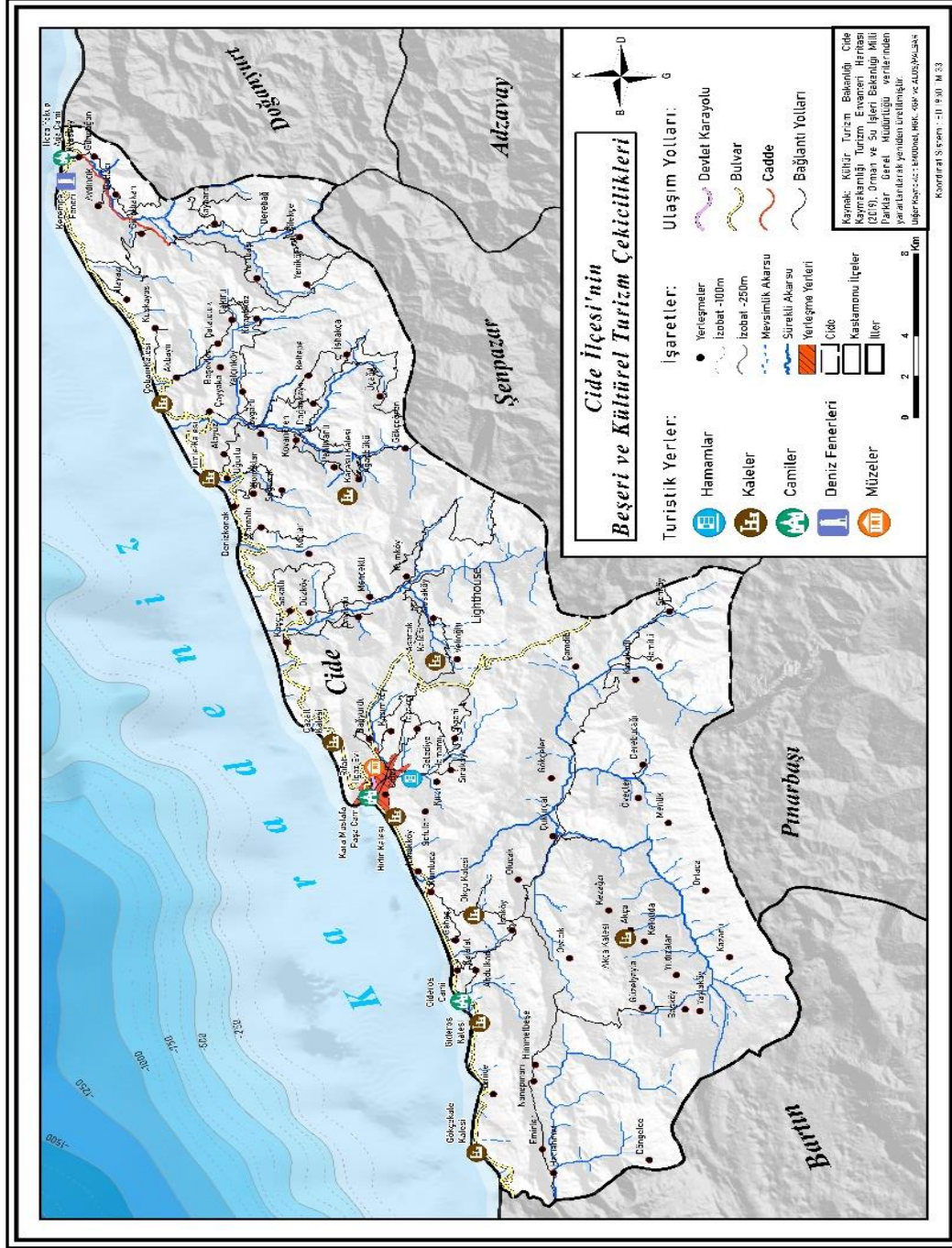
3.7. Cide İlçesinde Beşerî ve Kültürel Turizm Çekicilikler

Araştırma sahasının başlıca beşerî ve kültürel turizm varlıklarını Tablo 30'da görüldüğü gibi kaleler, camiler, deniz fenerleri, hamam ve tarihi eser niteliği taşıyan Cide meskenleri oluşturmaktadır (Harita 17).

Tablo 30: Cide'nin Beşerî ve Kültürel Turizm Çekicilikleri

Kale		Cami	Deniz Feneri	Hamam
Hıdır	Okçu	Gideros Koyu	Kerempe	Belediye
Gideros	Timne	Kara Mustafa Paşa		
Akça	Çoban	Hacı Yakup Ağa		
Karasu	Gazallı			
Asarcık	Gökçe			

Kaynak: Cide Belediyesi

Harita 17: Cide ilçesinin Beşeri ve Kültürel Turizm Çekicilikleri

Kaleler: Araştırma sahasının sınırlarını oluşturan Cide’de yer alan kaleler mimari özellikleri ve tarihsel geçmişleri nedeniyle turistik çekim gücü oluşturan önemli arkeolojik kalıntılardır. Cide geçmişten buyana Bizans ve Osmanlı gibi çeşitli devletlerin iskân sahası olmuştur. Bu sayede farklı kültürlerle ait maddi ve kültürel değerlere sahiptir. Bir kıyı yerleşmesi olarak denizden gelen düşman tehdidine açık olması Cide kıyılarında birden fazla kalenin inşa edilmesini sağlamıştır. Günümüzde

varlıklarını sürdürmeye devam eden Cide kaleleri söz konusu kültürel yansımaların önemli bir örneğidir.

İnceleme alanında bulunan kaleleri Hıdır, Okçular, Gideros Koyu, Asarcık, Timne, Çoban, Akça, Karasu ve Gazallı kaleleri oluşturmaktadır. Bahsi geçen kalelerden birçoğu definecilerin tahribi ve bakımsızlıktan dolayı harabe haldedirler. Ayrıca Cide'nin turizm potansiyeli açısından büyük önem taşıyan kalelerden birçoğuna karayolu taşıtları ile ulaşım imkansızdır. Kalelere ulaşım genel olarak belli bir mesafe araçlarla daha sonra da yürüyerek patika yollardan sağlanmaktadır. Ancak bu patika yollar artık ormanlaşarak ve kaybolmuştur. Cide'nin beşerî turizm kaynaklarını oluşturan kalelerin sürdürülebilir turizme kazandırılabilmesi için ulaşım imkanları geliştirilmeli ve restore edilmelidirler. Gerekli restorasyonlar sağlandığı takdirde eşsiz deniz ve orman manzarasının yanı sıra tarih kokan mimarisıyla ziyaretçilerin uğrak noktalarından biri olma potansiyeline sahiptir.

Gökçekale Kalesi: Çalışma sahasının kalelerinden biri olan Gökçekale Cide'nin batısında Gökçekale Plajı ile aynı konumda bulunmaktadır. Geçmişten bu yana tahrip altında kalenin günümüzde yalnızca kalıntılara rastlanmaktadır. Ayrıca Gökçekale burnu mevkiinde Helenistik dönemin izlerini taşıyan kaya mezarlarının bulunması sahanın tarihi hakkında ipuçları vermektedir (Şerifoğlu, vd. 2012).

Gideros Kalesi: Cide'ye 13 kilometre mesafede bulunan bir başka kale de Gideros Kalesi'dir. Doğal korunaklı yapıdaki bir koy çevresine inşa edilmiştir. Gideros Koyu'nun denizden girişinde bulunan iki tepeye karşılıklı inşa edilen kaleler bulunmaktadır (Öztaş, 1992). Gideros Kalesi'ni oluşturan Doğu Kalesi 200 metre boyunda ve 30 metre eninde kayalık bir burun üzerine inşa edilmiştir. Doğu Kalesi'nin inşa edildiği burunda güvenliği arttırmak amaçlı tahkim edilmiş 2 metre kalınlığında ve 4 metre yüksekliğinde duvarlar bulunmaktadır (Fotoğraf 22). Ayrıca kalenin su ihtiyacının karşılandığı bir sarnıç yer almaktadır. Gideros Koyu batısında yer alan tepede kurulmuş batı kalesi de doğu kalesindeki gibi tahkim duvarları ve su mahzeninden oluşmaktadır (Gökoğlu, 1952) (Fotoğraf 21). Gideros Kalesi çevresinde yapılan gözlemler ve yerel halk ile yapılan görüşmelerde kalelerin defineciler tarafından tahrip edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca geçmişten beri Karadeniz'in sert koşullarına maruz kalması nedeniyle harabe halde olduğu gözlemlenmiştir. Gideros Kale'si kalıntılara ulaşım D010 karayolu ile Gideros Koyu'na kadar araçlarla sağlanabilmektedir.

Fotoğraf 21: Gideros Kalesi Doğu Ucu Kalıntılarında Bir Görünüm

Fotoğraf 22: Gideros Kalesi Batı Ucu Savunma Duvarlarından Bir Görünüm

Okçular Kalesi: Cide'nin bir diğer tarihi kalesi olan Okçular Kalesi ise kıydan geride Okçular Köyü mevkiinde yer alır. Okçular Kale'si bir vadi üzerinde altında mağara bulunan doğal bir kaya çıkıntısı üzerinden Karadeniz'i gören hâkim bir alana inşa edilmiştir (During ve Glatz, 2010a). Kalenin inşa edildiği kayanın kuzey, doğu ve batı tarafları dikey şekilde kesilmiş bir duvarı andırmaktadır. Güney ise moloz taşı ile

inşa edilen duvarlardan oluşmaktadır (Gökoğlu, 1952). Bahsi geçen duvarların bir kısmı günümüzde yıkılmış durumdadır (Fotoğraf 13). Kaleye ulaşım Okçular Köyü üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Hıdır Kalesi: Kale inceleme alanının batısında Sofular Köyü yakınlarındaki Hıdır Mahallesi'nde bir tepe üzerine inşa edilmiştir (During ve Glatz, 2010a). Hıdır Kalesi'nin inşa edildiği tepenin batısında iki adet kale burcu ve bir savunma duvarı kalıntılarına rastlanmaktadır. Kalenin inşasında kullanılan yapı malzemeleri moloz taş, tuğla ve harçtır. Kullanılan malzeme ve mimarisi Okçular Kalesi ile benzer özellikler göstermektedir (Gökoğlu, 1952). Kaleye ulaşım karayolu taşıtları ile Sofular Köyü üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Gazallı kalesi: Kale Cide'nin doğusunda Köseli Köyü'nün Gazallı Mahallesi'nde yer alır. Kale denizden 100 metre yüksekte bir burun üzerinde inşa edilmiştir. Gazallı Kalesi'ne giriş, güneyde kalenin kara ile bağlantı noktasını oluşturan boyun üzerindeki kapıdan sağlanmaktadır (Gökoğlu, 1952). Kale surları ve burçları kullanılan yapı malzemesi, mimari yapısı ile Okçular, Hıdır ve Çobankale kaleleri ile benzer özellikler göstermektedir. Kaleye ulaşım D010 karayolu ile Köseli Köyü Gazallı Mahallesi'ne kadar araçla sağlanmaktadır.

Timle Kalesi: Cide kıyılarında yer alan kalelerden bir diğeri olan Timle Kalesi Cide'nin doğusunda Uğurlu Köyü civarında bulunmaktadır (Harita 16). Timle Kalesi karşılıklı olarak inşa edilmiş Balıklo ve Kale Ortası olarak adlandırılan iki kaleden oluşmaktadır. Bahsi geçen kalelerden ilkinin oluşturan Balıklo Kalesi doğal bir tepe üzerinde deniz ve Timle Deresinden tahmini 100 metre yükseklikte kurulmuştur. Kalenin kuzeyi ve doğusu dik coğrafyası ile korunaklı yapıya sahiptir. Bu nedenle kale üzerinde güneyde bulunan boyundan ulaşım sağlanabilmektedir (Gökoğlu, 1952). Timle Kalesini meydana getiren kalelerden Kale Ortası denilen yapı doğudan batıya doğru 90 metre boya, kuzeyden güneye ise 40 metre enine sahiptir. Kale içerisinde bir su sarnıcı kalıntıları ve dış surla ait izlerin olduğu görülmektedir. Ayrıca üzerindeki düzlükte bulunan çanak ve çömlek kalıntıları kalenin askeri amaç dışında bir iskân sahası olarak da kullanıldığını göstermektedir (Gökoğlu, 1952).

Çoban Kalesi: Araştırma sahasının en batısında Güble ve Gilivri plajları arasında bulunmaktadır. Kale eskiden Ayalas Tepe olarak adlandırılan yerde denizden tahminen 50-60 metre yüksekte doğal bir kaya üzerinde inşa edilmiştir (Öztaş, 1992).

Güneyinde bir boyun ile kara bağlantısı kuran kale küçük bir yarımadaı andırmaktadır. Kalenin doğu-batı ve kuzeyi denizlerle çevrili dik kayalıklardan oluşmaktadır (Gökoğlu, 1952). İnşa edildiği dönemde bulunduğu konum itibarıyla denizden ve karadan gelebilecek tehditler karşısında doğal korunaklı bir yapıdadır. Ayrıca doğal ortamın sağladığı korunaklı yapısı sayesinde günümüzde net şekilde görülmesi mümkün olan kale burçlarını birbirine bağlayan savunma duvarları bulunmaktadır (Fotoğraf 23). Ancak araştırma sahasında gerçekleştirilen arazi gözlemlerinde bahsi geçen savunma duvarlarının gerek tabiat gerekse insanlar tarafından tahrip edildiği gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 23: Çoban Kalesi Karadeniz'den Görünümü

Savunma duvarlarının gerisinde bulunan arkeolojik kazılarda yerleşim yerlerine ait ev kalıntılarına rastlanmaktadır. Bahsi geçen kalıntılardan elde edilen çanak ve çömleklerin Bizans dönemine ait olduğu tespit edilmiştir (During ve Glatz, 2010a). Kalenin inşasında kullanılan malzemeler Timle ve Hıdır kalesinde kullanılan malzemeler ile benzerlik özelliği göstermektedir. Mimari açıdan görsel ve estetik bir manzaraya sahip olan kaleye ulaşım D010 karayolu üzerinde Çayyaka mevkiine kadar araçlarla daha sonrası D010 kuzeyine dik ormanlık alanda yürüyerek gerçekleştirmek mümkündür. Ancak ormanlık alandaki patika yolun sarmaşık dikenleri ile kaplanması ve tehlikeli olması nedeniyle Çoban Kalesine ait incelemeler deniz yolu ile ulaşım sağlanarak gerçekleştirilmiştir.

Akça Kalesi: Araştırma sahasının güneybatısında kıyının gerisinde iç kesimlerde inşa edilmiş kalelerden birisini Akça Kalesi oluşturmaktadır. Kale Cide'nin Kethüda ve Kezağzı köyleri arasında bir lokasyonda inşa edilmiştir (Harita 16). Doğal bir tepe üzerine inşa edilen kale doğu- batı yönünde uzanır. Kalenin tepesinde düzlük bir alanı çevreleyen kalıntılardan buranın 2 metre kalınlığındaki duvar çevrelendiği anlaşılmaktadır (Gökoğlu, 1952).

Asarcık Kalesi: İnceleme alanında mimari özellikleri belirgin şekilde görülen sayılı mekanlardan biri de Asarcık Kalesi'dir. Kale konum olarak Cide'nin batısında Veliöğlü Köyü'nde yer almaktadır. Kalenin burçlarını birbirine bağlayan savunma duvarlarının tahmini yüksekliği 15-20 metre arasındadır. Kale inşasında kullanılan en önemli yapı malzemelerini oluşturan taşların yörede Gelibolu Tepesi olarak adlandırılan noktadan geldiği söylenmektedir. Asarcık Kalesine ulaşım D759 karayolu (Cide-Kastamonu karayolu) üzerinden araçlarla Veliöğlü Köyüne varılarak sağlanabilmektedir (Harita 16).

Camiler: Araştırma sahasında gerek tarihi gerekse mimari özellikleri ile turistik çekim potansiyeline sahip turizm varlıkları arasında camiler de yer almaktadır. Cide'nin turizm varlıklarına dair yapılan literatür taramalarında üç adet tarihi caminin varlığına ulaşılmıştır. Bu camiler Gideros, Kara Mustafa Paşa ve Yakup Ağa camileri dir. Bahsi geçen camilerden Gideros ve Yakup Ağa camileri geçirdikleri restorasyon sayesinde günümüzde varlıklarını sürdürmeyi başaramışlardır. Ancak Cide'nin tarihini yansıtan bir diğer cami olan Kara Mustafa Paşa camisine ait kalıntılar günümüze ulaşmamıştır.

Kara Mustafa Paşa Camisi: Kastamonu *Asarı Kadimesi* adlı eserin verdiği bilgiye göre cami (916 H. 1510 M.) yılında inşa olmuş ve (1160 H. 1747 M.) tarihinde mübayaacı¹⁵ İsmail Ağa adlı bir hayır sahibi tarafından tamir ettirilmiştir. İlk yaptırınının Kara Mustafa Paşa olduğu rivayet olunmaktadır (Gökoğlu, 1952 S.238). Ancak bahsi geçen tarihi mekânın günümüze kadar ulaşması mümkün olmamıştır (Fotoğraf 24).

¹⁵ Toptan veya parekende yerlerden eşya alan kimseye denir.

Fotoğraf 24: Günümüzde Kara Mustafa Paşa Camiinden Bir Görünüm

Gideros Camisi: Cide'nin turistik çekim gücüne sahip beşerî kaynaklarından bir diğeri de Gideros Cami'sidir. Araştırma sahasının batısında yer alan Gideros Koyu kıyısında inşa edilmiştir. Caminin giriş kapısı üzerine Kuran-ı Kerim'de yer alan Saf Suresi 13. ayetin bir kısmının ve camii inşasının tarihinin işlendiği görülmektedir. Ayette “Yardım ve zafer Allah'tan ve pek yakın bir fetih “anlamı bulunmaktadır. Caminin inşa edilme tarihi ise 1313 olarak yazılmıştır (Fotoğraf 25). Günümüzde bahsi edilen yapının 1897 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 25: Gideros Cami Girişindeki Osmanlıca Kitabeden Bir Görünüm

İnceleme alanında gerçekleştirilen gözlemler neticesinde caminin ibadete ve ziyarete açık bölümlerini oluşturan iki katın inşasında yapı malzemesi olarak taş ve ahşabın tercih edildiği gözlemlenmiştir. Tahmini 50-60 santimetre kalınlığında taş duvarları bulunan caminin pencere pervazları, zemini, asma katı, tavanı ve minberi ahşap malzemedен inşa edilmiştir. Ayrıca caminin altında kuzey yönünde kapısı bulunan bir bölme daha vardır. Ancak ziyaretçilere kapalı durumdadır. Cami içerisinde dört biryanda büyüklü küçüklü birçok pencere bulunmaktadır. Bu pencereler cami aydınlatmasında gün ışığından faydalanmayı maksimum seviyeye çıkartmıştır (Fotoğraf 26).

Camiye ulaşım D010 karayolunun 13. kilometresinden sağ tarafa doğru Gideros Koyuna inen kesme taş ile döşenmiş yoldan gerçekleştirilmektedir. Caminin önüne kadar araçlarla ulaşımın olması ziyaretçilere kolaylık sağlamaktadır.

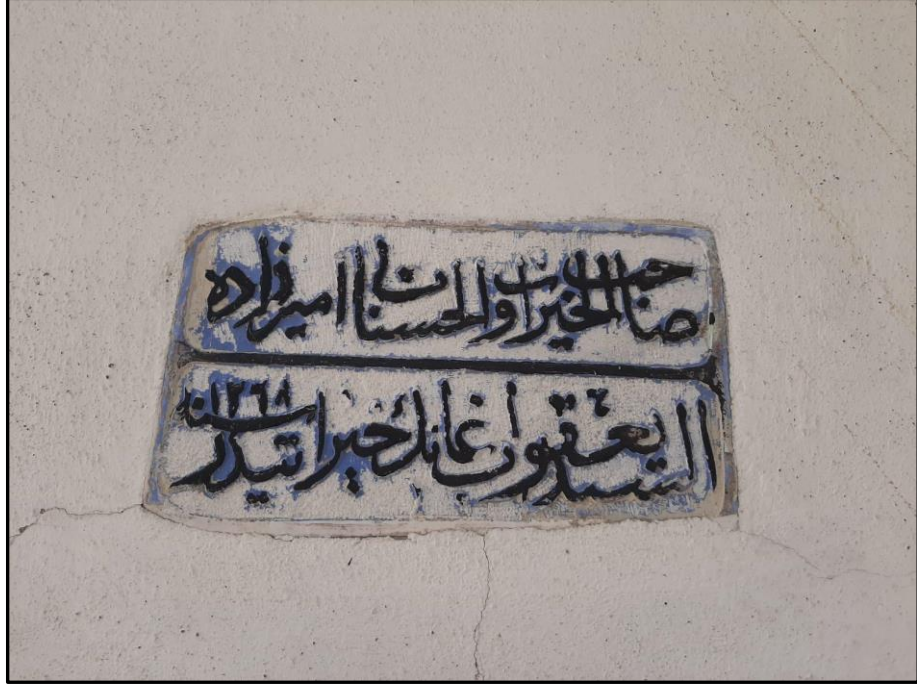
Fotoğraf 26: Gideros Camiinden Bir Görünüm

Yakup Ağa Camisi: İnceleme alanının bir diğer tarihi eser niteliği taşıyan camisidir. Cide'nin en doğusundan İlyasbey Köyü sınırlarında yer almaktadır. Caminin giriş kapısının hemen yanı başına işlenmiş Osmanlıca yazı” Sahib-ül hayrat el-hasenâd Emir zade El-seyyid Yakub Ağanın hayratıdır sene 1268” anlamına gelmektedir

(Fotoğraf 27). Bu yazıdan anlaşılacağı üzere cami Miladi takvime göre 1851-1852 yıllarında inşa edilmiştir.

Fotoğraf 27: Yakup Ağa Camisine ait Osmanlıca Kitabe

Fotoğraf 28: Yakup Ağa Camisinden Bir Görünüm

Yakup Ağa Camisi ahşap bir minare ve sol tarafında üzeri kurşun kaplı sekizgen bir şadırvana sahiptir. Caminin inşasında yapı malzemesi olarak Gideros Koyunda olduğu gibi ahşap ve kesme taş kullanılmıştır. Caminin kesme taş kullanılarak inşa edilen taş duvarlarının kalınlığı 50-60 santimetreyi bulmaktadır. Ancak günümüzde sıva altında kalmıştır (Şengür, 2020) (Fotoğraf 28). Camiye giriş yönü kuzeydoğuya bakan ahşap bir kapıdan sağlanmaktadır. Bu kapıyı geçince tahmini 3 metre uzunluğunda 10 metre eninden bir alan vardır. Bu alanda yer alan merdiven aracılığıyla caminin tamamen ahşap malzemedен kullanılmış asma katına çıkılmaktadır. Caminin minberi, zemini, tavanı ve pencere pervazları ahşap malzeme kullanılan diğer alanları oluşturur. Ayrıca yine bu alan içerisinde bulunan taş kemerli ahşap bir kapıdan namaz kılınan asıl bölüme giriş sağlanmaktadır.

Cide'nin doğusunda buluna Yakup Ağa Camisine ulaşım D010 karayolu güzergahından İlyasbey Köyü çarşısına varılarak gerçekleştirilmektedir. Geçirmiş olduğu restorasyon sayesinde estetik görünümüne tekrar kavuşan cami günümüzde ibadete açık haldedir.

Deniz Fenerleri: Issız denizlerde geceleri gemi kaptanlarının yön bulması için inşa edilen deniz fenerleri günümüzde bu amaçların dışında tarihi, mimari ve doğal peyzaj güzellikleri ile insanların dikkatini çekmektedir. İnceleme sahasında bulunan Kerempe Feneri 'de bunlardan birini oluşturur.

Kerempe Feneri: Cide'nin Aydıncık Köyü sınırları içerisinde yer alan Kerempe Burnu üzerine 1884 yılında Fransızlar tarafından inşa edilmiştir. Fener ismini Kastamonu'nun en kuzey noktası olan Kerempe Burnu'ndan almıştır. Denizden yüksekliği 82 metre yüksekliğe olan fenerin, kule yüksekliği ise 8 metredir. "Devvar" adlı bir sistemle çalışan fenerin ışığı 20 mil deniz mesafesi yani 37 kilometre menzile ulaşmaktadır (Yücel, 2019).

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü tarafından ulusal miras kapsamında koruma alınan fener estetik yapısıyla dikkat çekmektedir (Yücel, 2019). Sahada gerçekleştirilen görüşmelerde bir takım gezi kulüplerinin Kerempe Feneri ve Karadeniz kıyılarında bulunan diğer fenerler de dahil olmak üzere turlar düzenlendiği bilgisine ulaşılmıştır. Fransız mimarisinin izlerini taşıyan Kerempe Feneri, gelen ziyaretçilere Karadeniz kıyılarının eşsiz doğal

güzelliklerini görme fırsatı sunmaktadır. Kerempe Fenerine ulaşım D010 karayolu üzerinden araçlarla gerçekleştirilmektedir.

Hamamlar: Hamamlar Türk geleneğinde maddi ve manevi temizliğin gerçekleştiği mekanlardandır. Aynı zamanda insanların bir araya geldiği, toplumsal iletişimin gerçekleştirildiği yerlerdir (Büyükkol ve Arda, 2016). Bu kapsamda Türklerde hamam kültürü tarihsel olarak canlılığını korumuştur. Bu kapsamda araştırma sahasında kültürel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte, aktüel olarak kullanılan bir adet hamam mevcuttur.

Cide Belediye Hamamı: Cide'nin günümüze kadar ulaşmayı başarabilen tek hamamı Cide Belediye Hamamı olarak bilinen hamamdır (Fotoğraf 29). Cide Belediye Hamam'ının girişinde bir bilgilendirme metni bulunmaktadır. Bu metne göre ilk olarak 1897 yılında Arap Abdullah Efendi tarafından Osmanlı gümrük emiri İshak Ağanında yardımlarıyla inşa ettirildiği yazmaktadır. Daha sonra bir dönem kapalı olan hamam 1950 yılında Cide Belediye Başkanı Fethi İmer tarafından tekrar aktif hale getirilmiş ve 1979 yılına kadar faal bir şekilde kullanılmıştır. 2004-2019 yılları arasında sergi salonu olarak hizmet veren Arap Abdullah Efendi Hamamı 2019 yılında Cide Belediyesi tarafından restore edilerek tekrar hizmete açılmıştır.

Fotoğraf 29: Arap Abdullah Efendi Hamamından Bir Görünüm

Cide Belediye bilgilendirme metninde bahsi geçen hamamın ilk kuruluş tarihi 1897 olarak verilse de Yalçinkaya'ya göre hamam 1920'li yıllarda faaliyete geçtiği belirtilmektedir (Yalçinkaya, 2011). Konum olarak Cide İlçe merkezinde yer alan hamama ulaşım D010 karayolundan Atatürk caddesi istikametinde 1 kilometre gidilerek sağlanmaktadır.

Tarihi Evler: Bir yararlanma ve ekonomik faaliyetlerde bulunma alanı olan yerleşmeler kültürel mirasın yansımalarıdır (Doğanay, vd. 2018). Çünkü yerleşim alanları barındırdıkları mesken tipleri ile o iskân sahasının kültürü, coğrafyası, yapı malzemesi ve inşa tekniklerinden bir bütün oluşturmaktadır.

Araştırma sahasın da yapılan gözlemlerde Cide'nin kültürel mirasını oluşturan mimari yapıların varlığı dikkat çekmiştir. Cide'nin kültürünü yansıtan bu yapıların birçoğu günümüzde Kastamonu Valiliği tarafından korunması gerekli kültür varlığı kapsamında muhafaza altına alınmıştır. Ancak taşınmaz tarihi eser niteliğindeki bu yapıların konumlarına dair tam bir liste ve bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu meskenlerin tarihçeleri, inşa teknikleri, mimari üslupları ve konumlarına ait kesin bilgilere yer verilmemiştir.

Tarihi Cide Evleri: Araştırma sahasının tarihsel ve kültürel mirasının gelecek nesillere aktarımında Cide'nin eski evleri önemli bir paya sahiptir. Çünkü bir mekânın mimari mirası o yerin tarihsel süreç içerisindeki kültürel kimliğini yansıtan maddi ve manevi izleri yansıtmaktadır (Ulusoy Binan, 2017-2018).

İnceleme alanında gerçekleştirilen gözlemlerde Cide'de bulunan eski evlerin inşasında yapı malzemesi olarak genellikle ahşap ve taş malzeme kullanımının yaygın olduğu görülmüştür (Fotoğraf 30). Söz konusu yapılarda göze çarpan diğer özellik ise genellikle giriş kapıları üzerinde bir cumbanın¹⁶ yer almasıdır. Ayrıca evlerin tüm cephesinde bulunan pencerelerin çokluğu o dönemlerde evlerin aydınlatılmasında gün ışığından olabildiğince faydalanılmasının amaçlandığını göstermektedir.

¹⁶ Eski evlerde, pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölümdür.

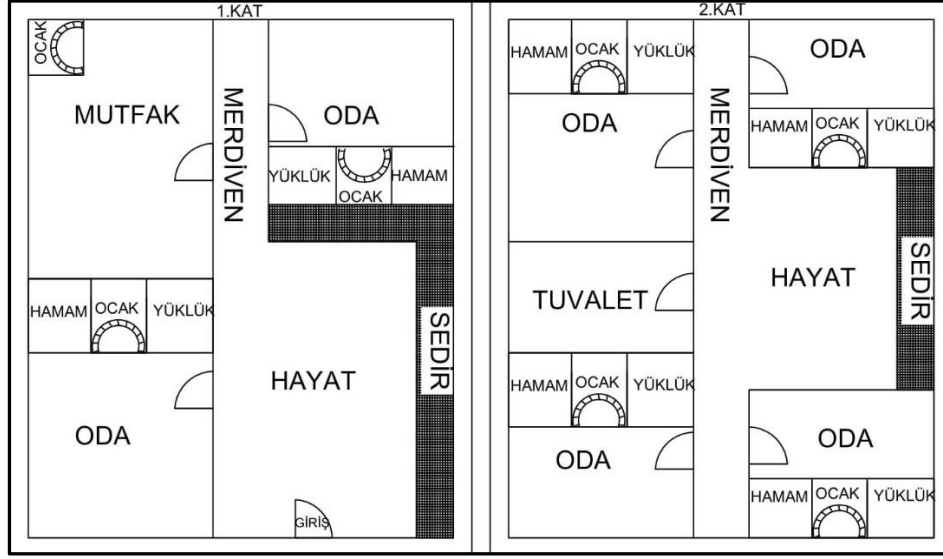
Fotoğraf 30: Tarihi Cide Evi Ön Girişinden Bir Görünüm

Çoğunluğu iki kattan oluşan evlerin iç mekân özellikleri incelendiğinde giriş katta yer alan mutfak, lavabo ve odaların genellikle “Hayat” olarak adlandırılan geniş bir salon görevindeki alana açıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca evin sokak girişi ve üst katlar ile bağlantının sağlandığı ahşap merdivenlerde salonu andıran bu bölümde yer alır. Giriş ve ikinci katlar ile bağlantı sağlayan ahşap merdivenler genellikle bir ya da iki pencere yardımıyla aydınlatılan uzun bir koridora ulaşmaktadır. Bu koridor katta bulunan tüm odaların kesişme noktalarıdır. Odalar aile içerisindeki sosyal yaşantıya uygun olarak düzenlenmiştir. Oda içlerinde ocak, hamam ve yüklük¹⁷ bölmeleri bulunmaktadır (Şekil 13). Bu bölmeler evli çiftler tarafından yemek yapma, su ısıtma ve duş alma gibi çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Cide evlerinde görülen bu özellikler aile mahremiyetine verilen önemi göstermektedir. Bu özellikler ev sahiplerinin sosyoekonomik durumları ve aile içerisinde bulunan bireye bağlı olarak değişmektedir.

¹⁷ Eski evlerde oda içlerinde yer yatağı, yorgan ve yastık gibi malzemelerin muhafaza edildiği ahşap kapaklı bölmedir.

Şekil 13: Cide Ev Planı¹⁸

Mutfak Kültürü: Toplumların geçmişten günümüze aktarmış olduğu beslenme tarzları ve yeme içme alışkanlıklarını oluşturan mutfak kültürü turizm potansiyeli yüksek birer kültürel çekicilik unsurlarıdır (Kızılırmak, Albayrak ve Küçükali, 2014). Konumu, tarihi geçmişi ve pek çok uygarlığa ev sahipliği yapması nedeniyle medeniyetler beşiği olarak adlandırılan Türkiye zengin bir mutfak kültürüne sahiptir. Turistik çekim gücü yüksek kültürel bir öge olarak yöresel mutfak kültürlerinin tanıtımı gerek yöre ekonomisine katkı gerekse mutfak kültürünün korunması açısından önem arz etmektedir (Çokişler ve Türker, 2015).

Cide Mutfağı: Bir toplumun mutfak kültürünün oluşmasında yaşanan coğrafya önemli bir role sahiptir. Çünkü o coğrafyanın iklimi, dini ritüelleri, bölgeye has bitki ve hayvan türleri ve ekonomik faaliyetleri mutfak kültürünü şekillendiren dinamiklerdir (Kızılırmak, Albayrak ve Küçükali, 2014). Söz konusu dinamiklerin etkileri Cide mutfağında da kendini göstermektedir. Ayrıca iklime bağlı olarak sebze ve meyve çeşitliğinin fazla olması, bahse konu olan unsurların Cide mutfağında önemli bir yere edinmesine olanak sağlamıştır (Tablo 31) (Fotoğraf 31).

Tablo 31: Cide Mutfağına Ait Yemeklerin Bir Kısmı

Çorbalar	Et Yemekleri	Sebze Yemekleri	Unlu Mamuller	Tatlılar
Mısır Çorbası	Balık Izgara	Pırasa Dolması	Kuru Yufka Böreği	Pekmez Ekşisi
Uğmaç Çorbası	Balık Buğlama	Eşi-Eşi	Kabak Böreği	Kaymaklı Armut Tatlısı
Yartmaç Çorbası	Balık Kızartma	Kuru Biber Salatası	Isprıtlı Börek	Avuz Tatlısı-Süt Kesigi

¹⁸ Ev planı arazi çalışmalarında edinilen gözlemlerle, yörenin yaşça büyüklerine sorularak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Süt Çorbası	Papas Pilakisi	Patlıcan Biber Kavurması	Yumurtalı Börek	Kestane Hoşafı
Şaştım Aşı	Kuyu Kebabı	Kabak Kavurması	Göbüt Ekmeği	Cevizli Elma Reçeli
	Kuru Yufka Tiridi	Kocabakla Haşlaması	Kömeç Ekmeği	Cevizli Helva
		Pazılı Pırasa Yahnisi	Kırtlaç Ekmeği	Kuru Yufka Tatlısı
		Diken Ucu		
		Pırasa Kavurması		

Kaynak: Yalçinkaya, 2011

Araştırma sahasının mutfak kültürü incelendiğinde et, sebze ve unlu mamullerin ön planda yer aldığı bir beslenme kültürüne sahip olduğu görülmektedir (Fotoğraf 31) (Fotoğraf 32). Cide mutfağı bulunduğu coğrafyanın kimliğinden izler taşımaktadır. Söz konusu coğrafi kimliğin bir göstergesi olarak Karadeniz kıyısında yer alan diğer yerleşmelerde olduğu gibi Cide mutfak kültüründe de çeşitli balık yemeklerinin pişirilmesi örnek gösterilebilmektedir.

Fotoğraf 31: Cide Mutfağında Yer alan Pırasa Dolması ve Pırasa Kavurması

Fotoğraf 32: Cide Mutfağında Yer alan Kuru Yufka Tiridi

Yöresel Kıyafetler: Araştırma sahasının geleneksel kıyafetleri Cide kültüründen izler taşıyan belirgin öğelerdir. Ancak literatürde Cide yöresine ait erkek kıyafetlerine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde sadece Cide kadınlarının yöresel giyim kültüründe bahsedilecektir. Cideli kadınların yöresel kıyafetleri sarı yazma, paçalık, peştamal, entari, çorap ve çarık gibi ayrıntılardan meydana gelmektedir (Yalçınkaya, 2011). Günümüzde yöresel Cide kıyafetleri festival ve gösterilerde folklor amacıyla kullanılmaktadır (Fotoğraf 33).

Sarıyazma: “Cideli kadınların baş örtüsü olarak kullandıkları sarı zemin üzerinde çiçek motifleri bulunan bir başörtüsüdür.

Paçalık: Basma kumaştan üretilmiş olup beyaz bezden bir don paçasına dikilmiş, diz üzerinden ayak bileğine inen kırmızı zeminde diğer renklerle çiçek desenli bir yarım şalvardır.

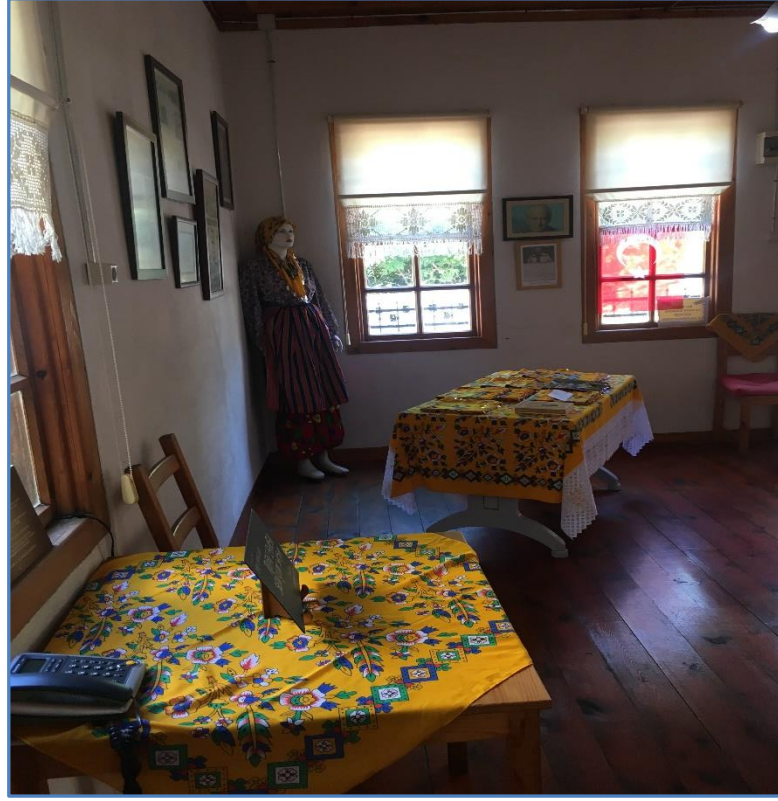
Peştamal: Daha çok kırmızı-lacivert ve ekseri kırmızı-sarı, kırmızı- beyaz ve mor-beyaz, dikine geniş çizgili(sopalı) ve arkadan bağlanan özel dokuma bir önlüktür. Bele bağlanır ve boyu diz kapağını örter, yani paçalığın üzerindeki beyaz donu peştamal kapatır.

Entari: Basma kumaştan üretilmiş diz altlarına kadar uzanan, yanları peşli, sırtı robalı, göğsü fırfırlı, bazen kurdeleli, desenli bir elbisedir.

Çorap: Genellikle, yaz aylarında beyaz çorap, kış aylarında beyaz örme yün çorap. Azda olsa yaz çorapları farklı renkte olabilir

Çarık: İşlenmemiş sığır derisinden üretilmiş bir nevi ayakkabı” (Yalçınkaya, 2011, S:107-108).

Fotoğraf 33: Cide Yöresine Ait Kıyafetler

Yöresel El Sanatları: Geleneksel ve dekoratif izler taşıyan el sanatları ile turizm arasındaki sıkı bir bağ bulunmaktadır. Bu durum turistlerin ziyaret ettikleri mekanlarda üretilen özgün kültürel eserlere sahip olma güdülerinin bir sonucu olarak turistik alışverişe yansımaktadır. Ayrıca turizm ve yöresel el sanatları arasındaki bu ilişki yörenin ekonomisine ve ziyaretçiler tarafında tercih edilmesinde de rol oynamaktadır (Öter, 2010).

Günümüzde değişen ve gelişen dünya teknolojilerine ve endüstrileşmeye bağlı olarak yoğun insan emeğinin bir ürünü olan el sanatlarının önemini yitirmesine neden olmuştur. Ayrıca bu durum eski önemini yitirerek kaybolma derecesine gelen el sanatları üretim biçimleri ve fonksiyonları dışında yeni fonksiyonlar yüklenme çabalarına maruz kalmıştır. Ancak bilindiği üzere geleneksel el sanatları ait olduğu coğrafyanın kültürel kimliğine dair izler yansıttığı sürece orijinal ve değerlidir (Kahveci, 1998).

Cide Yöresel El Sanatları: Araştırma sahasında el emeği ürünlerinde hammadde olarak genellikle ahşap ve metal kullanılmaktadır. Cide ormanlarından kolaylıkla elde edilen ahşap malzemeler yöresel el sanatlarında ahşap işçiliğinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Cide'nin ahşap malzeme kullanılarak üretilen el sanatı ürünleri olan çeyiz sandığı, kaşık ve sultan kayığı maketleri yörenin kültürünü yansıtmaktadır. Bahsi geçen ürünlerin imalatı zanaatkarlar tarafından tamamen el işçiliği ile yapılmaktadır.

İnceleme alanında Fakaz, ve Tosos (Kuşkayası) köylerinde bıçak imalatı yapılmaktadır. Söz konusu imalat daha çok ev tipi atölye tarzında istek ve taleplere göre yapılmaktadır. Ancak gerek bahsi edilen zanaatı icra edecek ustaların azalması gerekse de teknolojik gelişmeler el sanatlarını önemini yitirmesine sebep olmuştur. Araştırma alanında Soğuksu Köyünde ahşap ve metalden imalat yapan bir usta mevcuttur. Ancak pandemi nedeni ile usta ile görüşme imkânı olmamıştır.

3.8. Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Turizm ve İlkeleri

Sürdürülebilirlik ihtiyaçların karşılanması ya da gelecek nesillerin gereksinimlerini riske atmadan korumayı gerektirir. Aynı zamanda doğal, ekonomik ve sosyal kaynakların dengeli bir şekilde kullanılmasıdır. Diğer yandan kavram olarak sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik adına yapılabilen şeylerin zaman içinde özünü korumasıdır (Heinberg, 2010). Bahsi geçen kavram sadece çevreye duyarlı olmak şeklinde telaffuz edilirken diğer alanlarda da kullanılmaktadır. Ancak sürdürülebilirlik kavramının daha çok çevre politikalarında yaygın olarak kullanımı vardır (Brown, Hansen, Liverman ve Merideht, 1987).

Sürdürülebilirliğin ilk örnekleri Roma şehir düzeninde görülmektedir. Şehirlerin ticari yollar etrafında büyümesi, iktisadi ve idari manada şehrin yaşanılabilir bir ekosistemde bulunması sürdürülebilirliğin pratik hayata yansması olarak görülmektedir (Göney, 2017). Diğer yandan geleneksel tarım uygulamalarında da sürdürülebilirlik bulunmaktadır. İnsanların ihtiyaçlarına göre ürün elde etmesi sürdürülebilirlik prensiplerinin doğal ortamda gerçekleştiğine işaret etmektedir (Varnacı Uzun, 2012).

Sürdürülebilirlik için çalışmalar yapılırken diğer yandan çevreci örgütler doğanın korunması konusunda girişimlerde bulunuyor ve çaba sarf ediyordu. Dünya genelinde ise 1962 yılında kaleme alınan çevresel kirlenmeyi hedef alan “*Silent Spring*” adlı çalışma tarımsal ilaçların doğa üzerinde meydana getirdiği deformasyon üzerinde durmuştur (Bozdoğan, 2005). 1972 yılında Roma Kulübü’nün yaptırdığı bilimsel araştırma olan “*Limits to Grow*” Türkçeye Ekonomik Büyümenin Sınırları şeklinde çevrilmiştir. Sürdürülebilirlik kelimesi çalışmada yer almamasına rağmen verdiği anlam gayet basitti. Sanayileşmiş ekonomilerin mevcut kitlesel ekonomik tüketim tarzı sürdürülemezdi. İnsanlık kendisine zarar verecek küresel felaket veya sürdürülebilir bir dünya seçmek zorundaydı. Kısa vadede tahminler gerçekleşmedi ancak toplum yararına yaptığı çıkarımlar doğrudu (Bañon Gomis, Guillén Parra, Hoffman ve McNulty, 2011).

1968-1969 yılları arasında Genel Kurul Kararıyla İsveç’in Stockholm kentinden bir kongre yapılması kararlaştırılmıştır. Temel amacı hizmet etmek, rehberlik etmek, insanın çevre ile olan münasebetlerini düzeltmek ve önlemek olan söz konusu kongre Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından taslak olarak hazırlanmıştır. Daha sonra İnsan Çevresinin Korunması ve Koruması şeklinde evrensel bir bildirge haline dönüşmüştür (Handl, 2012).

Stockholm’de konferansta sunulacak metin Çin’in talebi üzerine özel bir çalışma kurulu tarafından gözden geçirildi. Bu doğrultuda metin 21 ilkeye indirildi ve bunlara ek olarak 4 ilke daha eklenmiştir (Handl, 2012). Brezilya’nın itirazlarına rağmen çalışma grubu metinden bazı ifadeleri sildi ve Genel Kurula sevk etti. Genel Kurul konferansa nükleer silahlar ile ilgili bir madde ekleyerek ilke sayısını 26’ya çıkarmıştır. 1972 yılında düzenlenen konferansta ortaya konulan maddeler kabul edildi ancak bazı ülkeler madde hükümleri hakkında çekincelerini dile getirirse de bildirgenin kendisine itiraz etmediler. Başta Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği (Rusya) ve müttefikleri bildirgeyi boykot etse de 112 kabul ve 10 çekimsiz oy Genel Kurul kararı ile kabul edilmiştir (Handl, 2012).

İnsan ve Çevre Konferansınının 26 maddelik bildirgesinde Birleşmiş Milletler çevreye bağlı olarak küresel meselelerin çözümü ile ilgilenmiştir (Liu, 2003). Aynı zamanda söz konusu konferans küresel sorunlar üzerine Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen konferansların ilkidir (Hardy, Beaton ve Leonie, 2002). Bunlara ek olarak sözü geçen konferans doğal kaynakların durumu ve gelecekteki mevcut pozisyonu, kalkınma ve çevre arasındaki ilişkilerin ele alınması açısından önemlidir (Bora, 2018).

Sürdürülebilir kelimesinin kökeni 1970’li yıllardan önce çıkan çevreci yaklaşımlara dayanmaktadır (Liu, 2003). 1960’lı yılların sonunda gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde sıçramalar gösterebilmek için sanayilerini geliştirmeleri ve demografik açıdan arttırmaları çevreye olan baskının artmasına neden olmuştur. Başta İngiltere olmak üzere çoğu Avrupa ülkelerinde çevrenin yok edilme pahasına kullanımını halkın dikkatini çekmiştir. Ayrıca 1970 yılında Greenpeace Örgütünün kurulması bahsi edilen hareketlere tepki olarak doğmuştur. İnsanoğlunun doğayı bilinçsiz bir şekilde kullanımını diğer bir ifadeyle tüketmesi çevresel protesto hareketlerin başlamasına neden olmuştur. Basın, yayın ve görsel medyada dile getirilmesi hareketin global ölçekte yankı bulmasını sağlamıştır (Bramwell ve Lane, 1993). Bu kapsamda ekonomik ilerleme ve gelişim kaydedilmiş, bir yandan insanoğlunun temel gereksinimleri karşılanırken diğer yandan çevreyi koruma ihtiyacı doğmuştur. Kullanılan kaynakların tükenme noktasına gelmesi sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kaynakların sürekli korunması, kendi döngü içerisinde yenileme sınırlarını aşmadan kullanımını sürdürülebilirlik kavramının ana motivasyonunu oluşturmuştur (Kervankıran, 2011). Öte yandan sürdürülebilirlik başta tarım ve ormancılık olmak üzere birçok alanın ilgisine girerek çok disiplinli bir konu haline gelmiştir. Söz konusu kavram ekonomik kaynakların korunup gelecek nesillere sağlıklı bir gelecek bırakmayı vaat etmektedir (Bora, 2018).

1980 yılında Uluslararası Doğal Kaynaklar Koruma Birliği (IUCN) tarafından yayımlanan raporda Dünya Koruma Stratejileri belirlenmiştir. 1987 yılında yayımlanan Brutland Raporu bu raporla paralel düşünceler beslemektedir. Strateji ve ilkeler olarak baskı grubu eylemler olarak ifade edilmektedir (Kervankıran, 2011). Uluslararası Doğal Kaynaklar Koruma Birliği’ne göre **sürdürülebilirlik;**

- ekolojik döngüyü koruma
- hayat sistemlerini destekleme
- genetik çeşitliliğin muhafaza edilmesi
- türlerin ve ekosistemlerin sürdürülebilirliğini hedef almaktadır (IUCN, 1980).

Tarihsel olarak sürdürülebilirlik için bu gelişmeler yaşanırken, küresel ısınma, doğal afetler ve salgın hastalıklar sürdürülebilir yaşamın önemini gözler önüne sermektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir kavramına yönelik olarak sayısız tanım bulunmaktadır. Günlük dilde desteklenebilen, katlanabilen veya zaman içerisinde korunan anlamlarına gelmektedir (Bañon Gomis vd, 2011).

Sürdürülebilirliğin temel muhatabı insandır. İnsanın doğal ortamda ilişkileri çok yönlü olduğundan kavramı tek yönlü değerlendirmek yanlış sonuçlar doğurur. Ayrıca post modern toplumların üretim-tüketim ilişkisi kullan-at şeklinde daha çok tüketim toplumuna dayalı olduğu için doğanın kendisini yenilemesi zorlaşmaktadır. Bilinçsiz tüketim çevresel tahribatları artırırken (Kervankıran, 2011) doğa üzerindeki dengeleri de sarsmaktadır.

Turizm Coğrafyası özelinde sürdürülebilirlik kavramı incelendiğinde ise doğal kaynaklar, insan yapısı ve sosyokültürel kaynaklar üzerine kurulduğu olduğu görülür. Bunlardan ilk iki unsur turizmin dayandığı en önemli bileşenlerdir. Turizmin gelişme sağlayıp ömrünü devam ettirebilmesi için doğal kaynakların korunması gereklidir (Akış, 1999). Bu kaynakların uzun dönemde gelecek kuşaklara aktarılması ve ekolojik dengenin sağlanabilmesi için bilinçli bir planlama alt yapısının hazırlanması gereklidir. Turizm varlıklarının korunması, biyolojik ve ekolojik dengenin sürdürülebilmesi için yerel paydaşların da turizme katkısı gerekmektedir (Yurtsal, 2019). Dolayısıyla turizmin dünya ekonomisinde önemli bir yer edinmesinden dolayı bölgelerin istihdam problemlerini çözmeye, ekonomik anlamda istikrarlı bir büyüme sağlanabilmesi için sürdürülebilir bir ortamda karşılanması gerekmektedir (Kozak, 2014).

Sürdürülebilir Turizm: Hem ekonomik hem de coğrafi anlamda turizm dünyanın en geniş sektörleri arasında yer almaktadır. 1990 yılında turizm endüstrisi yıllık olarak 5.3 milyon dolar değere sahipti (Schloegel, 2007). Diğer yandan 2019'da 1,5 trilyon dolardır. 2020 yılında pandeminin etkisi ile 1,2 trilyon dolara düşeceği ileri sürülmektedir (Özden, Şehen ve Arslan, 2020). Turizm sektörünün bu denli geniş finansal boyutu sektörel olarak büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Diğer yandan turizm kişilere, iş, eğlence ve diğer amaçlar doğrultusunda rekreasyon imkânı sunmaktadır. İnsanların gündelik hayatın yoğunluğunu atmak için turistik faaliyetlere başvurmaları turizm hareketlerinin gelişmesini ve yenilenmesini artırmıştır. 1980'li yıllarda sürdürülebilirlik kavramı turizm sektörünün içerisinde yer almaya başlamıştır (Bora, 2018). İnsanların talep ve beklentilerine paralel olarak turizm türleri çeşitlenmiştir. Doğa, macera ve ekoturizm türleri ortaya konularak turistik destinasyonlar piyasaya göre uygun talep ortamı oluşturmuş ve turlar düzenlenmiştir (Schloegel, 2007).

Sürdürülebilir turizm konusunda çok farklı tanımlar yer almaktadır. Dünya Turizm Örgütüne göre;

-Turizmin gelişiminde önemli bir unsur olan çevresel kaynakları en iyi şekilde kullanılmasına, ekolojik döngüyü sürdürmesine, doğal miras ve kültürel çeşitliliğin korunmasına yardımcı olmaktır.

-Toplumların sosyokültürel özelliklerini koruyup, kültürel miras ve geleneksel değerlerin korunarak kültürler arası hoşgörüyeye katkıda bulunmaktır.

-Uzun vadede ekonomik bir istikrar sağlamak, toplumlara sosyoekonomik olarak gelir kazandırmak ve paydaşlara adil bir dağıtım sağlamaktır (UNWTO, 2005).

Sürdürülebilir turizm sınırsız bir zaman diliminde sürdürülen bir turizm çeşididir (Butler, 1989).

Mccoll ve Moisey 2008'e göre sürdürülebilir turizm, genellikle küçük ölçekli yapısı bulunan politika kararlarında yerel katılımını destekleyen ve saygı duyan sosyokültürel ve çevresel etkilere duyarlı bir turizm çeşidi olarak ifade edilmiştir (Mccoll ve Moisey, 2008).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) 2015'e göre sürdürülebilir turizmin hedefleri;

Ekonomik Canlılık; Turizm destinasyonlarının rekabet gücünü canlı tutmak ve uygulanabilirliğini sağlamak

Yerel Refah; Turizme ev sahipliği yapan ülke ya da bölgenin refahını en üst düzeye çıkarma ve ziyaretçi harcamalarını maksimize etme

İstihdam kalitesi; Turizm amacı ile açılan yerel işyerlerinin sayısını ve kalitesini güçlendirmek, hizmet koşullarını en üst seviye çıkarmak

Sosyal eşitlik; Ekonomik ve sosyal kaynakların adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak

Ziyaretçi Memnuniyeti; Ziyaretçiler için güvenli, tatmin edici bir deneyim sağlamak

Yerel Kontrol; Topluluklara planlama ve karar verme süreçlerinde yardımcı olmak geleceğe dönük kararlar istişare etmek

Toplum Refahı; Yaşam kalitesini koruma

Kültürel Zenginlik; Tarihi miras, otantik kültür, geleneklere ve geleneklere saygı duymak ve geliştirmek.

Fiziksel Bütünlük; Şehirlerin ve kırların kalitesini koruma, çevreye verilen zararı asgari düzeye indirmek

Biyolojik Çeşitlilik; Doğa alanları, habitatlar ve vahşi yaşam alanlarının korunmasını desteklemek

Kaynak Verimliliği; Yenilemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek

Çevre Sağlığı; Turizm işletmeleri ve ziyaretçiler tarafından hava, su ve toprak kirliliğini ve atık oluşumunu en aza indirmektir (UNEP, 2005).

Sürdürülebilir turizmin gelişme kaydetmesi için turizm destinasyonlarının korunması gereklidir. Ayrıca çevresel ve kültürel kaynaklara yerel halkın saygı ve koruma güdüsü ile hareket etmelidir (Sonuç, 2014). İşletmeci ve yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri gibi birçok kuruluş sürdürülebilir turizm için birlikte olmalı ve destek vermelidir.

Sürdürülebilir turizm, doğal ortamın korunmasını hedef alır. Buna bağlı olarak toplumsal, tarihi ve kültürel miras unsurları bu ortamda birbiriyle iç içedir. Doğal olarak turizmde sürdürülebilir gelişme kaynakların verimli şekilde kullanımı ve turistlerin deneyimlerini maksimuma çıkarmaya odaklanmalıdır (Bora, 2018).

Sürdürülebilir turizm doğa dostu olarak bilinmektedir. Ancak bahsi edilen turizmin beşerî kullanıma bağlı olarak negatif etkileri de bulunmaktadır. Ayrıca turizm destinasyonunda yerel sakinlerin söz konusu turizmi nasıl algıladıkları ve katılım düzeyleri, turizmde sürdürülebilirliğin hangi yönde gelişme sağlayacağını ipuçlarını vermektedir (Rasoolimanesh ve Jaafar, 2016). Turizmin kendiliğinden doğal olarak gelişimi gerek sosyal yapıların düzensizliğine gerekse doğaya verilen tahribatın fazla olmasına neden olur. Bu durum plansız ve sağlıklı bir gelişim modelinin tecrübe edilmesine neden olur. Turistler turizm destinasyonlarının çekici unsurları kadar doğal ve beşerî çevrenin düzeni, organizasyonu ve konforunu da göz önünde bulundurur. Bu noktadan hareketle sürdürülebilir turizm olgusu doğal ve beşerî ortamın aynı anda senkronizasyonunu gerektirir. Bunların dışında bir bölgede kendiliğinden oluşan yığılma ya da taşıma kapasitesine aşan talep boyutu (Bora, 2018) sadece sorunlar oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda turistik destinasyonun çekiciliğine de zarar vermektedir. Kısa süre zarfında belli olmayan söz konusu durum yıllar içerisinde fark edilerek turizmden elde edilen gelirin düşmesine ve destinasyonun marka değerini zedelenmesine neden olur. Turizm faaliyetlerinin devamı için bahsi edilen unsurların bütünleşik bir yönetimle yapılması gereklidir.

Son olarak ülkelerin sosyal, psikolojik, kültürel ve ekonomik sebepleri turizmi etkilemektedir. Herhangi bir alanda oluşan negatif ya da pozitif unsur turizmin değer kaybetmesi ya da kazanması ile alakalıdır. Aynı zamanda salgın hastalıklar sürdürülebilir turizmin yapılmasını engellemektedir. Dünya çapında uygulanan sıkıyönetim ve acil sağlık önlemleri Turizm destinasyonlarının daha az ziyaret edilmesine neden olmuştur. Bu durum

dünya ekonomisi zarar vermiş ve turizm endüstrisini olumsuz yönde etkilemiştir (Bhuiyan, Hassan, Darda ve Habib, 2020).

Sürdürülebilir Turizm İlkeleri: Sürdürülebilir turizmin pratik olarak uygulanabilmesi için belirli ilkelerin yerine getirilmesi gereklidir. Hazırlanan yönergeler ve kurallar bütün destinasyon alanlarında turizm çeşitlerine yönelik olarak uygulanabilir olmalıdır. Aynı zamanda ilkelerin sosyal, ekonomik ve çevresel faktörler dikkate alınmalıdır (Bora, 2018). Sürdürülebilir turizm bütünlük bir yönetim olarak düşünüldüğünde bahsi edilen faktörlerin bir arada uygulanması olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Bir turizm merkezinde sürdürülebilir turizmi pratikte uygulamaya koyabilmek için yapılacak çalışma ve planların titizlikle kontrol edilmesi ve kriterlere uygun bir şekilde hareket edilmesi beklenir. Aynı zamanda sözü geçen kriterler uluslararası standartlara uygun hale getirilmelidir. Kriterlerin bir ölçek etrafında geliştirilmesi ve paydaşlar tarafından kontrol edilmesi zorunludur. Bu sayede kriterlerden bir sonuca varmak mümkün hale gelir (Bora, 2018). Dolayısıyla turizm destinasyonları sürdürülebilir turizm alt yapısına sahip olur ve ulusal/uluslararası turizme kazandırılmış hale gelir.

Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi (ICOMOS) tarafından sürdürülebilir turizm ilkeleri şu şekilde ifade edilmiştir;

- Doğal ortam turistik açıdan önemli bir değere sahiptir. Bu yüzden gelecek nesillere aktarılacak olan varlıklar tahrip edilmemelidir
- Turizm, destinasyon ve ziyaretçiler önemli bir unsur olarak kabul edilmeli, topluma yararı göz önünde bulundurulmalıdır
- Turizm ve çevre arasındaki ilişki uzun yılları kapsayan bir zaman dilimini içerisine alacak şekilde olmalı, turizm varlıklarına zarar verilmemeli, sürdürülebilir bir yönetim benimsenmelidir
- Destinasyonlarda ziyaretçi ve halk arasında kaynaşma sağlanmalıdır
- Konjonktürel değişimlere adapte olmalı ve sürdürülebilir turizm ilke ve hedeflerinden ödün verilmemelidir
- Turizm yönetimindeki bütün paydaşlar birbirlerine saygılı olmalı ve birlikte çalışılmalıdır (Mckercher, 2003).

Diğer yandan sürdürülebilir turizm ilkelerini ele alan farklı bilimsel çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan Buhalis ve Flether 1995 (akt, Kervankıran, 2011) yılında hazırlamış

olduğu araştırmasında 10 temel ilke belirlemiştir. Turizmin gelişimi, sorumlulukları ve gelecek adına eğilimlerini ortaya koyduğu çalışmada;

-İhtiyaçların tanınması ve harekete geçilmesi

-Zayıf unsurlar, yerler ve toplulukların desteklenmesi

-Bir hiyerarşi içerisinde gelişmenin aşamalarını belirleme

-Turizm alanı ve turizm varlığı için kontrol mekanizması oluşturma, aktif bir politika belirleme ve izleme

-Yerel halkın önceliğini unutmama

-Doğayı koruma, talebe göre değil arza göre turistik düzenlemelerin yapılması

-Tarım ve orman alanlarını koruma, kullanım sahalarını güçlendirme

-İktisadi aktiviteleri genişletme ve belirli bir düzen içinde yapma

-Yerel mimariyi koruma ve kültürel ve folkorel unsurları muhafaza etme

-Turizm pazarlamasını en iyi şekilde yürütme (Buhalis ve Fletcher; 1995 Akt. Kervankıran, 2011).

Sürdürülebilir turizm için başta Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve diğer kuruluşlar kendine has ilke ve gerekçeler hazırlamaktadır. Bu gerekçeler her birisi kapsam ve içerik olarak fazla olduklarından dolayı çalışmada detaylı bir şekilde verilmemiştir. Diğer yandan sürdürülebilir turizm ilkeleri sürdürülebilir kalkınmaya destek vermektedir. Turizmin diğer sektörler ile yakın bir ilişki içerisinde olması, bireylere istihdam alanı oluşturmaktadır. Bu durum ticari hayatı desteklediği gibi yerel ve bölgesel anlamda yatırım potansiyelini de doğurmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir turizm yerel ekonomileri destekleyen, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayan dinamik bir alandır (Sonuç, 2014).

Sürdürülebilir turizm kriterleri günümüzde birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Turizmin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve gelecek nesillere aktarmak adına önem taşımaktadır. Ayrıca kriterler turizm konusunda ortak bir kurul oluşturulmak amacıyla yapılmalıdır.

3.9. Sürdürülebilir Turizm Paydaşları ve Türkiye'den Sürdürülebilir Turizm Örnekleri

Dünya Turizm Örgütü'ne (2004) göre sürdürülebilir turizmin başarıya ulaşması için güçlü bir siyasi liderliğin yanı sıra ilgili tüm paydaşların katılımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu

paydaşlara turizmle uzak veya yakın ilişkisi bulunan tüm kişi ve kuruluşlardır denilebilir. Yerel ve ulusal yöneticiler, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, yerel halk ve turistler sürdürülebilir turizm faaliyetlerinde öne çıkan paydaşlardır.

Sürdürülebilir turizmin gelişim sürecinde gerek karar alma aşamasında gerekse uygulama aşamasında yöneticiler önemli bir rol oynamaktadırlar. Çünkü başarılı bir sürdürülebilir turizm uygulamasından söz edilebilmesi için sürecin sürekli olarak kontrol edilmesi ve gerekli önleyici veya düzeltici tedbirlerin alınması gerekmektedir (Selvi ve Şahin 2012, s.26). Bunun sağlanmasında ise yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilir turizm potansiyelinin bulunduğu yerin gerek hukuki açıdan koruma altına alınması gerekse ilgili paydaşların bir araya getirilerek uyumlu bir şekilde çalışması ancak yöneticiler aracılığıyla sağlanabilmektedir. Fakat sürdürülebilir turizm politikalarının başarılı bir şekilde uygulanmasında yukarıda belirtildiği gibi sadece yöneticilere değil tüm paydaşlara görev ve sorumluluklar düşmektedir (Genç ve Eryaman 2014).

Swarbrooke (1999), yöneticiler dışında turistlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın sürdürülebilir turizmin en önemli paydaşları arasında yer aldığını savunmaktadır. Sürdürülebilir turizmin önemli paydaşları arasında yer alan turistler farklı özelliklere sahiptirler (Öter ve Özdoğan, 2005). Bu farklılıklar; sosyo-demografik özelliklerin yanı sıra turizm faaliyetlerinden beklentiler şeklinde de olabilmektedir. Turistlerin farklı özelliklere sahip olması isteklerinin de farklılık göstermesi sürdürülebilir turizmin planlanmasında doğrudan etkide bulunmaktadır (Varnacı Uzun, 2012, s.66)

Sürdürülebilir turizmin paydaşları arasında yer alan bir diğer önemli paydaş ise yerel halktır. Yerel halk, turizmi kendisine fayda sağlayacağı beklentisiyle olumlu yönde karşılayabileceği gibi bu beklentinin karşılanamaması durumunda farklı bir tavır da sergileyebilmektedir (Tayfun & Kılıçlar, 2004, s.3). Beklentilerinin olumlu karşılanması yerel halkın, sürdürülebilir turizmi sahiplenici ve destekleyici bir güç olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Sarıahmetoğlu ve Vatansever Toylan 2020, s.2164). Bu nedenle yerel halkın sürdürülebilir turizmin gelişimine dahil edilmesi, karşılıklı fikir alışverişinin yapılması ve yerel halkın kendilerini turizmin bir parçası olarak hissetmeleri oldukça önemlidir (Karakaş ve Şengül,2017, s.184). Yerel halkın bilinçlendirilerek sürdürülebilir turizmi destekleyici bir rol üstlenmesinde hem yöneticilere hem de sivil toplum kuruluşlarına görev ve sorumluluklar düşmektedir (Sarıahmetoğlu ve Vatansever Toylan 2020, s.2173).

Çevrenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik olarak ulusal ve uluslararası ölçekte faaliyetler gerçekleştiren çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır (Bekci ve

Şahin,2019, s.84). Bunlardan; Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (UNCSD), Avrupa Çevre Ajansı (EEA) gibi kuruluşlar uluslararası kuruluşlara örnek olarak verilebilirken Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV), Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), Türkiye Otelciler Birliği (TÜROB), Turist Rehberleri Birliği (TUREB), Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV) gibi kuruluşlar ise Türkiye’de sürdürülebilir turizme katkı sağlayan kuruluşlara örnek teşkil etmektedir.

Ulusal ve uluslararası kuruluşların sürdürülebilir turizmi geliştirmek amacıyla ortaya koyduğu çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı tarafından Mavi Bayrak programı, TUROB, Bureau Veritas ve Sürdürülebilirlik Akademisi’nin iş birliği ile ortaya koyulan Yeşillenen Oteller Projesi (Greening Hotels) veya Kültür ve Turizm Bakanlığının öncülüğünde başlatılan Çevreye Duyarlılık Kampanyası (Yeşil Yıldız) bunlara örnek olarak verilebilir.

Türkiye’den Sürdürülebilir Turizm Örnekleri:

Aşağıda yer alan örnekler Türkiye’de sürdürülebilir turizm konusunda yapılmış bilimsel makalelere ait çalışmalardır.

Eser, Dalgın ve Çeken (2010), “*Sürdürülebilir Kültür Turizmi: Efes Örneği*” adlı makalede sürdürülebilir turizm yaklaşımı kapsamında Efes ve çevresinin kültür turizmi açısından önemini vurgulamak ve Efes ören yeri ile ilgili alan yazına güncel bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada başlangıçta sırasıyla sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve kültür turizmi konuları incelenerek sahanın durum analizi ortaya konmuştur. Bu doğrultuda çalışma sahasında yer alan kültürel turizm varlıkları ve doğal kaynak ilişkisi, sürdürülebilir kalkınmadaki rolü, turist taşıma kapasitesi ve sürdürülebilir turizmin temel amaçlarından bahsedilmiştir. İnceleme alanının sürdürülebilir kültür turizmi kapsamında değerlendirilmesi amacıyla oluşturulan Swot analizi yardımıyla sahanın güçlü ve zayıf yönleri ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmada sürdürülebilir turizm yaklaşımının başarılı olması toplumun ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaya dayandırılmıştır. Bu doğrultuda sahanın kültürel kimliği ile ön plana çıkarılması, ilgili kurum ve kuruluşların birbirleri ile koordineli çalışarak bütünsel bir strateji geliştirmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Adıgüzel (2018), “*Sürdürülebilir Turizm Kalkınması Kavramının Ayder’in Yerel Turizm Paydaşlarınca Değerlendirilmesi*” adlı makalenin “Temel amacı kavram tanımlarının

önemi doğrultusunda paydaşların sürdürülebilir turizm kalkınması kavramını değerlendirmeleridir” (Adıgüzel, 2018, s:49).

Makalede ilk olarak çalışmanın teorik dayanağını oluşturan sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kalkınma gibi kavramlar konusunda bilgiler verilmiştir. Çalışmanın içeriğini oluşturan diğer başlıklarda ise sürdürülebilir turizm kalkınması ve turizm paydaşlarının rolleri incelenmiştir. Bu kapsamda yazar tarafından oluşturulan birtakım sorular ile sahada mülakatlar gerçekleştirilerek Ayder sürdürülebilir turizminin güncel durumu ve temel problemi tespit edilmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen mülakatlar ve araştırmalar neticesinde paydaşlar arasında iş birliğinin bulunmadığı ve sürdürülebilir turizm kapsamında bilgi düzeylerinin yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle konuyla ilgili olarak bölgede ikamet eden uzman kişilere başvurulması gerek sivil toplum kuruluşları gerekse özel girişimcilere eğitim verilmesi ve gerçekleşecek yatırımlarda sahanın coğrafyasını bilen uzmanlara başvurulması gerektiği vurgulanmıştır.

Dağlı (2018), “Sürdürülebilir Turizmin Gelişimine Yönelik Yerel Halkın Tutumlarını İncelemeye İlişkin Bir Araştırma: Akçakoca Destinasyonu” adlı çalışma yerel halkın sürdürülebilir turizmin gelişimine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada literatürde yer alan sürdürülebilir turizm yaklaşımına ait çeşitli tanımlara ve temel ilkelere değinilerek literatürde yer alan eserlere ait bilgiler verilmiştir. Ayrıca çalışmanın amacına yönelik olarak 382 katılımcıya uygulanan anket formu aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Yerel halkın katılımı ile uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler sonucunda Akçakoca’da sürdürülebilir turizme karşı yerel halkın olumlu tutumlar sergilediği aktarılmıştır.

3.10. Sürdürülebilir Turizm Açısından Cide İlçesi

Turizm her geçen gün büyüyen bacasız endüstri olarak ekonomik sektörler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda söz konusu sektör birçok ülke için gelir kaynağı olmanın yanı sıra uluslararası ticarete önemli bir saygınlığa sahiptir (Sangkakorn & Suwannarat, 2013). Dünya genelinde turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve yerel halk üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Diğer yandan COVID-19 pandemisi turizm etkinliklerinin yavaşlamasına hatta durmasına neden olmuştur. Bahsi geçen sektörden kazanç sağlayan birçok ülkenin ekonomisi olumsuz olarak etkilenmiştir. Turizmin birçok kolu zarar gördüğü gibi sürdürülebilir turizm aktivasyonları da bu durumdan küresel olarak zarar görmüştür. Bahse konu olan unsur turizmin kırılğan yönünü gösterdiği gibi aynı zamanda aslında turizm etkinliklerinin bir zincir halkası gibi birbirine bağlı olduğunu

ortaya çıkarmaktadır. Pandemi döneminde devletlerin aldığı tedbirler turizm faaliyetlerini belirli bir dönem sekteye uğratmıştır. Aynı zamanda birçok turistik destinasyon işletmeleri kapatmış ya da belirtilen kurallara uyarak yarı zamanlı işletilmiştir. Pandemi döneminde ortaya çıkan bu durumlar turizm etkinliklerinde devamlılığın zorunlu olduğunu göstermektedir. Nitekim bir yörede sürdürülebilir turizmin gelişebilmesi için yerel halk desteklenmeli ve bu konuda uzun süreli çalışmalar yapılmalıdır (Lee, 2013). Pandemi döneminde turizm işletmelerinin devlet tarafından destek görmesi gereklidir. Gerek işletmenin hayatta kalması gerekse sürdürülebilir turizm anlayışının gerçekleşmesi için hayati önem taşımaktadır. Arazi çalışmalarında yapılan sözlü görüşmelerde pandemi döneminde birçok işletmeci büyük miktarda zarara uğradığını, finansal açıdan gerekli destek görmediğini ifade etmektedir. Bu durum Cide’de sürdürülebilir turizm etkinliklerinin kişisel çabalarla sürdürüldüğünü göstermektedir. Araştırma alanı sürdürülebilir turizm merkezleri arasında aday gösterilebilecek yerler arasındadır. Sahip olduğu doğal güzellikler ve sakin doğasıyla turistleri kendisine hayran bırakmaktadır. Daha çok kıyı turizmiyle bilinen Cide, aslında sürdürülebilir turizm kapsamında yeterince değerlendirildiğinde önemli bir potansiyele sahiptir. Sürdürülebilir turizme ait değişkenlerden olan tanıtım-konaklama-tesisleşme olgusu tamamlandığında Cide uluslararası alanda kendine yer bulacaktır (Ünlü, 2017). Aynı zamanda doğal ve kültürel turizm destinasyonlarına sahip olan Cide, ulaşım ve tanıtım problemleri tamamlandığında sürdürülebilir turizm anlayışı daha çok ön plana çıkacaktır (İbret, Aydınöz ve Baştemur, 2013).

İnceleme alanında bulunan Küre Dağları Milli parkı sürdürülebilir turizm temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Doğal, kültürel ve estetik açısından zengin bir bölge içerisinde yer almaktadır. Milli park içerisinde çok sayıda kanyon, park ve vadiler bulunmaktadır. Klimatik özelliklere bağlı olarak zengin bir flora yapısına sahip olan alan, fauna varlığı açısından da gelişmiştir (Öztürk, 2005). Karstik şekiller açısından zengin olan saha önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Milli park bünyesinde yer alan doğal ve kültürel değerlerin korunmasına bağlı olarak rekreasyonel faaliyetler yapılmaktadır. Bölge ekoturizm değerleri açısından zengindir. Diğer yandan ekoturizm kapsamında trekking, kanyoning, mağara turizmi, dağ turizmi, kampçılık, foto safari, balıkçılık yaban hayatı izleme gibi birçok faaliyete ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda sürdürülebilir turizm yerel halk için önemli bir gelir kaynağıdır. Söz konusu turizmin planlı ve dikkatli bir şekilde yapılması için doğal dokusu korunmalı, yerel halkın bu konuda bilinç düzeyi artırılmalıdır. Ayrıca marka değeri de yükseltilmelidir.

Sürdürülebilir turizm kapsamında araştırma alanında en dikkat çeken turizm varlığı Valla Kanyonu'dur. Valla kanyonu ile ilgili olarak Cide'nin doğal turistik çekicilikleri kısmında ayrıntılı yer verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde tekrara düşmemek amacıyla söz konusu kanyona ait bilgilere kısaca değinilecektir. 12 metre derinliğe sahip olan kanyon, 1000-1200 metre arasında değişen yükseltisiyle karstik bir vadi özelliği göstermektedir. 07.07.2000 tarihinde milli park olarak ilan edilen Küre Dağları Milli Park bünyesinde yer alan Valla Kanyonu, kesintisiz 12 km uzunluğa sahiptir. Devrekani Çayı içerisinde yer almaktadır. Kanyonun yükseltisi ve uzunluğu turizmin estetik yönü açısından güzel manzaralar sunarken, rehber eşliğinde gezilmesi gereklidir (Böyükylmaz ve Oğan, 2020) (Fotoğraf34). 600 metreden sonra kanyonda karstik oluşumlar gözlenebilmektedir. Kanyonun sahip olduğu jeomorfolojik özelliklere bağlı olarak tek başına gezilmemesi tavsiye edilmektedir. Genellikle ekipman ve teçhizatlar eşliğinde gidilmesi gereklidir. Bünyesinde fazla miktarda su bulundurması ve bazı yerlerde 7-8 metre ipler yardımıyla inilmesi kanyonun topografyasını anlamaya yeterli olacaktır (Böyükylmaz ve Oğan, 2020).

Fotoğraf 34: Valla Kanyonu Seyir Tepesi

Araştırma sahasında sürdürülebilir turizm etkinliklerinin yapılabileceği bir diğer destinasyon Aydos Kanyonu'dur. Aydos Çayı üzerine kurulu bir alanda yer alan söz konusu alan derinliği 100-200 metre arasında değişmektedir (Kazancı, 2009). Ayrıca 10 km yürüyüş parkuruyla doğal güzellikleri görme imkânı bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Aydos Kanyonu Cide şehrine 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Bu durum kanyonun erişilebilirlik açısından kolay

bir güzergahta konumladığını göstermektedir. Yukarıda ifade edilen kanyonların haricinde Gömeran ve Malyas kanyonları da yer almaktadır. Gömeran Kanyonu ortalama uzunluğu 800 metredir. Derinliği ise 300-350 metre arasında değişmektedir (Belkayalı ve Aydın, 2016). Malyas Kanyonu, Cide ilçesi Gökçeler Köyü'ndedir. Sürdürülebilir turizm kapsamında ziyaret edilebilecek destinasyonlar arasındadır.

Araştırma alanında bulunan kanyonlarda foto safari, yaban hayat gözlemciliği, doğa kampçılığı ve rafting yapılabilmektedir. Küre Dağları Milli Parkı bünyesinde söz konusu sahalar turistlerin günlük yaşamın rutinliğinde uzaklaşıp doğa ile baş başa kalmaları adına önem taşımaktadır. Özellikle Valla Kanyonu'nun jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri jeopark ve jeosit anlamında önemli bir potansiyeli bulunmaktadır. Bahse konu olan alan önemli bir turizm çekicilik alanı oluşturabilir (Böyükıılmaz ve Oğan, 2020).

Araştırma sahasında sürdürülebilir turizm unsurlarından bir diğeri de plajlar ve koylardır. Kıyı turizmin yoğun olarak yapıldığı alanlardan birisi olan Cide Batı Karadeniz sahil kesiminde birçok plaj ve koya sahiptir. Bunlardan en bilineni Gideros Koyu'dur. Doğal güzellikleri ve tarihi dokusuyla binlerce yıllık kültürel birikimleri üzerinde taşıyan alan sürdürülebilir turizm açısından son derece önemlidir. Her yıl belirli sayıda turistleri ağırlayan alana daha çok Bartın, Ankara, İstanbul ve çevre illerden ziyaretçiler gelmektedir. Söz konusu koyun mevcut yapısı korunarak gelecek nesillere aktarılmalıdır. Diğer yandan inceleme sahasında Gökçekale, Uğurlu, Güble, Kapısu, İnciraltı gibi plajlar bulunmaktadır. Yılın belirli bir bölümünde özellikle Temmuz-Eylül ayları döneminde kıyı turizminin yapıldığı alanlar doğal güzelliklerini korumaktadır. Bahse konu olan plajların çevre düzenlenmesi daha iyi hale getirilip kalite standartları yükseltilerek sürdürülebilir turizme kazandırılmalıdır. Mevcut haliyle her yıl turistleri ağırlayan sahalar bakım ve onarımları düzenli olarak yapılmalıdır.

Cide'de sürdürülebilir turizm kapsamında değinilecek son unsur şelalelerdir. Şelalelerin jeolojik ve jeomorfolojik yapıları turistlerin istek ve tercihlerine göre ziyaret edilebilmektedir. Ekoturizm algısının yaygınlık kazanmasıyla bir başka deyişle turizmin kıyıdan daha çok karasal alanlarda kayması insanları alternatif turizm türlerine yönlendirmiştir. Aynı zamanda şelalelerin gerek turizm çekicilikleri arasında yer almaları gerekse buldukları yöreye ekonomik açıdan katkı sağlamaları açısından olumlu yansımaları bulunmaktadır (Atayeter, Yayla ve Tozkoparan, 2019). Araştırma alanında bulunan Evken ve Poyracık şelaleleri sürdürülebilir turizm kapsamında önemli bir turistik çekim merkezidir. Ayrıca sahip olduğu doğal ve kültürel miras varlığıyla yeterince değeri anlaşılmamıştır. Şelalelerin turizme kazandırılması, gerekli tanıtımın sağlanması konusunda Cide Belediyesi'ne büyük işler

düşmektedir. Ayrıca değişen turist tercihleri dikkate alınarak Cide'nin doğal ve kültürel yapısını ön plana çıkararak turizm paketleri hazırlanmalıdır. Sürdürülebilir turizm anlayışının basın, yayın ve medyada karşılık bulabilmesi için yörede çalışmalar koordine bir şekilde yapılmalıdır. Yerel halkın tutum ve davranışları da göz önünde bulundurulduğunda yerel halka gerekirse sürdürülebilir turizm konusunda gerekli eğitimler verilmelidir. Cide ilçesi sürdürülebilir turizm potansiyeli bulunmasına rağmen adını duyuramamıştır. Bunda en büyük etken ulaşım ve tesisleşmenin istenilen seviyede olmamasıdır. 2023-2030 projeksiyonunda sürdürülebilir turizme ait bir fizibilite raporu hazırlanarak Cide'yi daha ileri seviye götürülmek hedeflenmelidir.

3.11. Cide'de Yerel Halkın Turizme İlişkin Görüşleri

1980 yıllarında alan yazında yer almaya başlayan sürdürülebilir turizm kavramı, 1990 yılına gelindiğinde ise toplum temelli bilinen etkisini göstermeye başlamıştır. Bu durum söz konusu konunun tüm zamanların en çok değinilen konular arasında yer almasına neden olmuştur. Sürdürülebilir turizm ilkelerinden etkilenen ve yerel halkın turizme dahil eden aynı zamanda sürdürülebilir turizmi geliştirmek için bir araç olarak kullanımı yeni fırsatların doğmasına neden olmuştur (Pawson, D'Arcy ve Richardson, 2017). Bu durum sürdürülebilir turizm içerisinde ekoturizm başta olmak üzere diğer turizm türlerinin ortaya çıkmasını sağlamış, turizmin kitlesel ölçeğini değiştirmiştir.

Kırsal alanlar sahip olduğu turizm varlıkları, yaşam biçimleri ve özgünlükleri ile çekici noktalar arasında yer almaktadır (Uslu ve Kiper, 2006). Diğer yandan turizm doğal ve kültürel değerleri sayesinde bir ilin sosyo ekonomik olarak kalkınmasında ve mekânsal değişikliklerin yaşanmasında önemli bir etkiye sahiptir (Özdemir ve Kervankıran, 2011). Ayrıca yerel halkı turizmin gelişim sürecine dahil etmek, bu konudaki fikir ve görüşlerini almak gelecekte turizmin nasıl bir seyir kaydedeceği ve ivme yakalaması konusunda fikir alışverişi yapmak son derece önemlidir. Çünkü yerel halk beyan edeceği fikirler ile karar merkezlerini etkileyebilir ve kendilerini turizme aidiyet hissetmeleri açısından oldukça kritiktir (Karakaş ve Şengün, 2017).

Yerel halkın sürdürülebilir turizme yönelik görüş ve tutumları turizmin gelecek nesillere aktarılması ve turist memnuniyeti açısından önemlidir (Arslan Ayazlar, 2017). Dolayısıyla turizm sektörü yoğun emek ve insan gücüne ihtiyaç duyduğu için bölgeye gelen turistlere sunulan ürünler çoğunlukla yerel halk tarafından karşılanmaktadır. Yerel halk hem kendi ürünlerini pazarlarken hem de turizm sektörüne destek vererek turizmde bir paydaş olmaktadır. Yerel

halkın turizme yüksek oranda katılımı turizme olumlu etkiler bırakmasını sağlayacaktır (Filiz ve Yılmaz, 2017).

Araştırma alanında yapılan sözlü görüşmeler; *Cide'nin turizm potansiyeli, turizm faaliyetlerinin olumlu-olumsuz yanları, alternatif turizm kaynakları, turistik kaynakları korumaya yönelik yapılan çalışmalar ve turist-yerel halk ilişkisi* gibi konularda yerel halkın turizme yönelik olarak düşünceleri alınmış ve bu doğrultuda bilgiler edinilmiştir. Aşağıda yer alan sorular arazi çalışmalarında adaylara yöneltilen soruların bir kısmını oluşturmaktadır. Soruların tamamı ekler bölümündedir.

Cide'nin turizm potansiyeline ilişkin olarak;

*Cide'nin turizm potansiyeline ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

*Cide'de turizm potansiyelinin geliştirilmesine dönük olarak yapılan uygulamalar nelerdir? Bu uygulamaların turizm potansiyelini geliştirilmesine ilişkin neler söylenebilir?

*Cide'nin turizm potansiyelini oluşturan doğal ve beşerî kaynaklar nelerdir?

Turizmin faaliyetlerinin olumlu-olumsuz yönlerine ilişkin olarak;

*Cide turizminin itici ve çekici yönleri nelerdir?

*Turizm faaliyetlerinin olumlu-olumsuz yönleri nelerdir?

Cide'nin alternatif turizm kaynaklarına yönelik olarak;

*Cide'de turizmin ağırlıklı yönü nedir?

*Cide'de alternatif turizm faaliyetleri var mıdır? Varsa nelerdir?

Turistik kaynakları korumaya yönelik yapılan çalışmalara yönelik olarak;

*Cide'de turistik kaynakları korumaya yönelik yapılan çalışmalar/uygulamalar nelerdir?

*Cide'de koruma alanları var mıdır?

Turist-yerel halk ilişkisine yönelik olarak;

*Cide'de turistle yerel halk arasındaki ilişki ne düzeydir?

Cide'nin turizm potansiyeli konusunda, K1 ve K6 "*Cide turizm potansiyeli daha çok kültür ve doğa turizmi faaliyetlerinde öne çıkmaktadır*" şeklinde cevap vermiştir. K2 ise turizm destinasyonları içerisinde Cide'de deniz ve doğanın yan yana olmasının Cide'yi özel bir

lokasyon haline getirirken, yeterince değer kazanamadığını düşünmektedir. Zaman içerisinde hak ettiği konuma geleceğini düşünen konuşmacı *“Türkiye ölçekli değil Avrupa ve dünya ölçekli bile özel bir yer”* olduğunu ifade etmektedir. Diğer yandan K3 ve K5 ise iklimik özelliklere bağlı olarak deniz turizminin Cide’de kısa sürdüğünü belirtmektedir. *“Cide’nin eşsiz doğasına bağlı olarak doğa ve kültür turizmi açısından yoğunlaşması gerektiğini”* beyan etmektedir. Doğa yürüyüşleri ve kamp yapılabilecek alanların fazla olduğunu düşünen konuşmacı, Cide’de bu potansiyeli ortaya çıkaracak yatırımcı, girişimci eksikliğinden dert yanmaktadır. K4 ise pandemiden dolayı konaklama sürelerinin kısa tutulduğunu belirtmektedir. Bunlara ek olarak *“Bartın’da bulunan plajların pandemi nedeni ile kapalı tutulması Cide’ye gelen turist sayısının artırdığı”* bilgisini vermektedir.

K6 ise *“Küre Dağları Milli Parkları içerisinde yer alan Cide, şehir hayatından sıkılan ve yorulan bireyler tarafından ziyaret edilmektedir. Ziyaret sonrasında buraya yerleşenler vardır. Doğaya dönük sessiz sakin yapısı ilçenin turizm potansiyelini oluşturmaktadır”* şeklinde ifade etmektedir. Son olarak K7 *“13 km sahil var yabancı turist gelmiyor gelenler yerli turist. Onlarda kamp ya da karavanla konaklıyor”* şeklinde cevap vermiştir. Kıyının yeterince kullanılmadığı ve konaklamak amacı ile gelenlerin sayıca az olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmada turizm potansiyelini ölçmeye yarayan bir diğer soruda turizm faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yanlarına cevap aranmıştır. Olumlu özellikler olarak K1, K2, K3 ve K6 *“ilçe tanıtımı ve yerel ekonomiye katkı sağladığını”* belirtmektedir. K5 ise *“Cide’de bulunan insanların maddi olarak istihdam edilmesine katkı sağladığını”* düşünmektedir. Olumsuz özellikler ise turistik amaçlı yöreye gelen turistlerin K1 *“turistlerin doğal çevreye verdikleri zarar fazla olduğunu”, K2, “temizlik konusunda bilinçsiz insanlar olduğunu”* beyan etmektedir. K3, turizm etkinlikleri ile kültürel bozulmaların yaşandığını düşünmektedir. K4, turistik alanların kirlenmesi ve tahrip olmasını öne sürmektedir. K5 ise sıra turizm kapsamında ilçeye gelenlerin otellerin konaklama kapasiteleri konusunda yoğunluk yaşadığını ifade etmektedir.

Bu amaçla doğrultusunda aynı tarih aralığında çok kişinin gelmesi, turistlere ulaşma ve hitap etme noktasında güçlükler doğurmaktadır. Aynı zamanda nüfus artışına bağlı olarak *“su kaynakları çöpleri toplamada yetersizlik yaşıyor etrafta kötü görüntü oluşturuyor. Ayrıca bu dönemler beraberinde trafik sorunları getiriyor normalde 5 dakikalık yolu 45 dakikada geldiğimiz oluyor”* şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. K6 ise yoğun kalabalığa bağlı olarak gürültü kirliliğinden şikayetçi olduğunu kaydetmektedir. K7, çevreye bırakılan maddelerden dolayı kirliliğin fazla olduğunu söylemektedir.

Alternatif turizm kaynakları hakkında yerel halkın görüşleri incelendiğinde; K2, alternatif turizm seçenekleri arasında en güçlü doğa turizmi olduğunu, K3 ise kamp ve doğa yürüyüşlerinin yapılabileceğini ifade etmektedir. Diğer yandan K4 “Alternatif olarak birçok alternatif bulunabilir fakat elimizdeki potansiyeli değerlendirmek daha öncelikli olmalı” şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. Bu durum Cide’nin mevcut potansiyelinin yeterince değerlendirilemediğini ve geliştirilmenin elzem olduğuna işaret etmektedir. K5, ise “Yelken kulübü açıldı zamanında fakat kurucusu devlet memuru idi tayini çıkınca gitti. Turistik yat organizasyonları yapıyordu dışardan yelkenli yatları davet ederek organizasyon yapıyordu. Yelkencilik üzerine eğitim veriliyordu” fikri ile değişik organizasyonlar ile fırsatların oluşturulabileceğine dikkat çekmektedir.

Cide ilçesinde turistik kaynakları korumaya yönelik yapılan çalışmalarda K1 düzenli bakım ve onarım yapıldığına işaret etmektedir. K2 “Belli alanlar var ama korumaya yönelik pek bir uygulama yok” tarzı cevap vermektedir. K3, Kültür Bakanlığına bağlı tahta ve ahşap evlerin olduğunu belirtmektedir. K4 bu konu hakkında çekimser kalmıştır. K5 doğal alanlar ile milli parklar kapsamında korunduğunu belirtmektedir. K6 ise “bakım ve koruma yapılıyor ama oda sözde” şeklinde cevap vermiştir. Bu durum ilçe genelinde bakım ve onarım çalışmalarının yetersiz olduğunu, kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmede zafiyet yaşadığını göstermektedir.

Araştırma sahasında turist-yerel halk ilişkisi incelendiğinde K1 ve K4 “İlçe halkı ve turist arasında misafirperverlik anlamında sıcak ilişkiler” olduğunu söylemektedir. K2, turistlere yönelik olarak ilişkilerin kuvvetli olduğunu düşünmektedir. Turistlerden de bu konuda olumlu dönütler alınmıştır. K3 ise “Cide’de insanlar turiste ticari yaklaşır ama buna ek olarak Anadolu kültürünün verdiği etkiyle misafirperver şekilde ağırlanır” şeklinde cevap vermiştir. Bu durum turistik yerlerde en fazla karşılaşılan durumdur. Yerel halkın belirli kazanımları sağladıktan sonra bu durum zamanla kaybolmaktadır. K5 ise “Cide’de işletmesi olan yerel halk bu turizm yoğunluğundan çok memnun fakat burada yaşayan sıradan vatandaşlar kışın bulduğu sakin hayatı bulamıyor yoğunluktan dolayı kafa dinleyecek oturup çay içecek sakin bir yer bulamıyor bu durum onların memnuniyetsizliğine sebep oluyor. Turistler genelde yerel halkı hoşgörülü ve samimi buluyor bu anlamda memnuniyet söz konusudur” şeklinde düşünmektedir. Bahsi edilen durumda yerel halk yaz aylarında yaşanan yoğunluğa bağlı olarak sakinlik ve dinginlik anlamında istediklerini bulamadığına dikkat çekmektedir. K6 Cide’nin İstanbul ile kültürel yakınlıklarından dolayı “Cide halkı İstanbul’da yaşamının vermiş olduğu kültürden dolayı olsa gerek yabancı insanı seviyor kötü bir tutum sergilemiyor” ilişkilerin yoğun

olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan K7 ise misafirperverlik konusunda herhangi bir olumsuzluk yaşanmadığını belirtirken, “*genel işletmelere bakınca balığı pazardan 50 TL ye alıyor 250 TL'ye satıyor bu nedenle pahalılık insanları kaçırıyor. İşletmeler yakalamışken kazıklayım gözüyle bakıyor işletmelerin fiyatları denetimsiz*” yerel halkın daha fazla kar elde isteği ve turizm bilinci oluşmadığından dolayı gelen turistlerin bir daha gelmediğini vurgulamaktadır.

Alan yazında (Özdemir ve Kervankıran 2011; Karakaş ve Şengün, 2017; Filiz ve Yılmaz, 2017; Altay ve Aydın, 2020) çalışmalarda yerel halkın turizmi il ekonomisine katkı sağlayan, kültürel ve doğal güzelliklerin tanıtımını gerçekleştiren bir unsur olarak görmektedir. Diğer yandan Altay ve Aydın (2020) çalışmasında turizm faaliyetlerinin; ekonomik anlamda refah getirdiği, istihdam şartlarını artırdığı, ulaşım imkanlarını geliştirdiği, yabancı dil öğrenme isteğinin arttığını tespit etmiştir (Altay ve Aydın, 2020). Ayrıca çalışmada tarihi yapıların korunmasında bilinç düzeyinin arttığı ve kültürel aktivitelerin düzenlenme sıklığının arttığı belirlenmiştir. Dolayısıyla turizm bunlara ek olarak park ve rekreasyon alanlarının artmasına fayda sağladığı gibi trafik yoğunluğuna da neden olmaktadır. Alan yazında yerel halkın turizm ilişkin görüşleri olumlu olduğu gibi olumsuz da olabilmektedir. Bacasız sanayi olarak görülen turizm bulunduğu bölgede sosyoekonomik anlamda kalkınma sağlarken, prestij ve reklam açısından da olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Diğer yandan insan kaynaklı kullanımlara bağlı olarak doğal çevre tahribat uğramakta ve sürdürülebilir bir turizm anlayışına genellikle dikkat edilmemektedir.

3.12. Turizmin Cide'ye Sosyo-Ekonomik Etkileri

Turizm düşük seviyede gelir düzeyine sahip olan sahaların ekonomi düzeylerini geliştirmede olumlu etkileri bulunan sektörlerden birisidir. Turizm faaliyetlerinin olumlu özellikleri; gerçekleştiği sahalarda vergi gelirlerini artırması, ziyaretçilerin harcamalar yapması, ulaşım ve haberleşme ağlarını geliştirmesi, altyapı hizmetlerinin artması ve bu duruma bağlı olarak iş gücüne duyulan ihtiyacın artması ile yeni istihdam alanlarının açılması turizmin ekonomiye olan olumlu etkilerindedir (Yazıcı ve Cin, 1997; Uçar, Uçar, Kurnaz ve Akyurt Kurnaz, 2012; Korkmaz, 2011, Kervankıran ve Bulut, 2015). Ancak turizmin olumlu etkilerinin yanında doğrudan ya da dolaylı olarak olumsuz etkileri de bulunmaktadır (Yazıcı ve Cin, 1997). Yeme içme ve barınma gibi temel ihtiyaçların maliyetinin artması, emlak fiyatlarının yükselmesi ve kamu hizmeti maliyetlerinin artmasıdır (Korkmaz, 2011). Bahsi edilen olumsuz etkiler turizmin ilişkilendirildiği bütün alanlarda görülebilir. Dolayısıyla burada hepsine tek tek değinilmeyecektir.

Araştırma sahasında yerel halka turizmin sosyoekonomik etkilerini tespit edebilme amacı ile “*Turizm faaliyetlerinin olumlu olumsuz etkileri nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Söz konusu soru yerel halkın turizme ilişkin görüşleri başlığında da ölçüt olarak ele alınmıştır. İlgili bölümde bütün değişkenler dikkate alınmıştır. Ancak çalışmanın bu bölümünde sadece sosyoekonomik yönü seçilmiştir. Bu kapsamda K1 “*Cide’ye gelen ziyaretçilerin yaptığı harcamalar ile doğrudan ekonomik olarak katkı sağlıyor*”, K2 “*turistler yaz aylarında yapmış olduğu harcamalar dışında yerel halkın istihdam edilmesine ve halkın işlerini idame ettirmesine yardımcı oluyor*”, K3 “*Ekonomik açıdan çok olumlu etkileri var*”, K4 “*Olumlu olarak ilçe ekonomisine katkı sağlar*” ve K5 ise “*turizmin olumlu etkileri ise maddi anlamda bir kaynak sağlıyor. Cide’de bulunan işletmelere ekonomi sağlıyor. Bu işletmelerde ilçede yaşayan insanların istihdam edilmesinde pozitif etki oluşturuyor*” şeklinde görüşlerini beyan etmiştir. Son olarak K6 “*ekonomik bir getirisine*” vurgu yapmıştır.

Diğer yandan turizmin sosyokültürel etkileri de bulunmaktadır. İnsan ilişkilerine bağlı olarak gerçekleşen turizm olayı ekonomi dışında birey, aile, toplum ve sosyal sınıflar gibi birden fazla değişken üzerinde rol oynamaktadır. Bu durum toplumların yaşayışlarına olumlu ve olumsuz yansımaları bulunmaktadır (Civelek, 2010).

Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri Yıldırım ve Öztürk Deniz (2018)’e göre; turizmin destinasyonlarında bulunan toplumlarda kültürel saygınlık, kültürel bilinci artırma, yerel sanatların korunması, yerel ekonominin kalkınmasına yardımcı olma, soyut ve somut kültürel mirası koruma, tarihi yapıları sürdürülebilirliğini sağlama, yerel halkın turizm bilincini yükseltme gibi çok sayıda unsur üzerinde etkisi vardır.

Diğer yandan turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri ise; yerel kültürün ticari unsur olarak görülmesi, folklorik değerlerin itibarsızlaşması, geleneksel aile yapısının bozulması, kültürel değerlerin zayıflaması, nüfus artışı, kriminolojik vakaların artması, çevresel kirlilikler ve turizm varlıklarının korunması şeklinde sıralanabilir (Yıldırım ve Öztürk Deniz, 2018).

3.13. COVID-19 Pandemisinin Cide Turizmine Etkisi

Salgın hastalıklar tarih boyunca birçok insanın yaşamını yitirmesine neden olmuştur. Kara veba, İspanyol Gribi, Sars, kuş gribi, domuz gribi, Mers ve Ebola salgın hastalıkları bunlardan bazılarıdır. Bu gruba en son örnek COVID-19 virüsüdür (Alaeddinoğlu ve Rol, 2020). Küreselleşmenin meydana getirdiği insan sirkülasyonu nedeni ile salgın hastalıkların önüne geçilmesi zorlaşmıştır (Kılıç ve Çınar, 2021). Son 20 yılda meydana gelen salgın hastalıklar ekonomik anlamda ülkeleri dar bir çıkmaza iterken, turizm sektöründe de talebin

azalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla turist sayısı ve turizm gelirlerinde belirgin düzeyde azalmalar yaşanmıştır. Pandemi döneminde işletmelerin salgın nedeni ile kırılğan bir ekonomik atmosferin içerisine girmesi turizm ekonomisine darbe vurmuş, yüz milyarca insan işsiz kalmıştır (Alaeddinoğlu ve Rol, 2020). Dönemsel işçi çıkarmaları ve geçici olarak iş durdurulması, kepenk kapatılması turizm sektöründe daralmanın belirgin göstergeleri arasında yer almaktadır (Büyük ve Can, 2020). Küresel olarak COVID-19 salgının ortaya çıkması birçok sektörün değer kaybı yaşamasına neden olduğu gibi dünya üzerinde ekonomik dengeleri de sarsmıştır. İnsanlar sağlık güvenceleri nedeni ile seyahat etme kısıtlamaları ile karşı kaşıya kalmıştır. Bu durum global olarak işlerin aksamasına neden olmuş ve insanları çıkmaz bir boğaza sürüklemiştir.

Pandeminin global ölçekte turizm üzerindeki etkileri ile ilgili (Gössling, Scott ve Hall, 2020; Jones ve Comfort, 2020) çalışmalar bulunduğu gibi, Türkiye’de (Alaeddinoğlu ve Rol, 2020; Akbaba, 2020; Atay, 2020; Büyük ve Can, 2020) konuyla ilgili çeşitli araştırmalar yer almaktadır.

Arazi çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen sözlü görüşmelerde bazı kimseler, pandemi döneminde turizm etkinliklerinin artış kaydettiğini diğer bir deyişle Cide’ye gelen turist sayısının fazla olduğu belirtmiştir. Diğer yandan bir diğer grup söz konusu dönemde turizm gelirlerinde azalma meydana geldiğini bunun da direkt olarak gelirlerine yansıdığı aktarmıştır. Öncelikle yapılan görüşmelerde turizmin olumlu etkiler bıraktığı grup ilk olarak verilecek, ardında negatif etkilerin yaşandığı bir diğer grup açıklanacaktır. Daha sonra sahaya yönelik olarak gözlemler ve çıkarımlardan bahsedilecektir.

Cide ilçesinde pandemi döneminde turistik faaliyetlerin arttığını düşünen kesimde K1 “*Pandeminin Cide turizmi açısından olumlu etkileri olmuştur. Bu sezon gelenlerin sayısında ilk kez bu kadar artış olmuş ilk kez sayı 145.000’e ulaşmış. Turizm konaklama yerleri tam kapasite dolmuş market vesaire gibi alışveriş noktalarında satın alınacak ürün kalmamış*” şeklinde cevap vermiştir. Pandemi nedeni ile deniz turizminin sınırlı olması insanları alternatif turizm seçeneklerine itmiş, söz konusu dönemde temizlik, hijyen ve daha az insanla temas kurma özelliği insanların kırsal destinasyonları daha fazla tercih etmesine neden olmuştur.

Diğer yandan K2 ise “*Cide pandemiden karlı çıktı çünkü insanlar kalabalıktan kaçıp daha tenha yerler aradı ve burayı tercih etti. Bunun en büyük örneği bu yıl sahildeki çadırların yoğun olmasına sebep oldu. İnsanlar merkezi kamp alanlarını kullandı bu tercihte kamp yaparken temel ihtiyaçların merkezden giderilmesi göz önünde bulunduruldu*” şeklinde düşünmektedir. Cide sahil boyunda çadırlarda kamp kuran insanlar pandemi döneminde bu tür

çözüm yolu bulmuştur. Aynı zamanda Cide merkezden ihtiyaçların karşılanması ulaşım tercihlerinin ön planda olduğunu göstermektedir. Salgın döneminde insanların bu tarz yerleri tercih etmesindeki temel neden doğal güzelliklerin keşfedilme arzusudur.

Olumlu görüş bildiren K3 ise *“İlçenin izolesini oluşturan coğrafi özellikleri nedeniyle geri dönüşler yaşandı. Temmuz ayında tüm konaklama tesislerinde tam kapasite ile doluluk oldu. İlçenin turizmine bu tür olumlu etkileri oldu”* tarzı cevap vermiştir. Cide'nin Batı Karadeniz kıyısında büyükşehirlere görece mesafeli konumu tercih edilebilirliğini artırmıştır. İlginç bir şekilde konaklama tesisleri tam kapasiteyi yakalamış, turizmden elde edilen gelirler yüksek meblağa ulaşmıştır.

Olumlu görüş bildiren bir diğer konuşmacı ise K7 ise *“Corona olduğu için ziyaretçilerin. Sayısı çok arttı. Bu hastalığın verdiği psikolojik daralma ile parası olanda olmayanda Cide'yi ziyaret etti. Fakat hepsi bayrama yoğunlaştı ve kısa bir zaman sürdü”* şeklinde yanıt vermiştir. Salgın döneminde hastalığın verdiği, ruhsal, psikolojik ve sosyolojik etkileri turizm ziyaretleri sıklığını artırmıştır. Ancak bayram tatillerinin kısa bir zaman aralığına denk gelmesi çok sayıda insanın bölgeye gelmesine neden olmuştur.

Cide ilçesinde olumsuz görüş bildiren konuşmacılar ise K1 ve K2 turistik amaçlı gelenlerin corona virüsü beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir. Ayrıca K2, *“Aynı zamanda daha fazla olması beklenen ziyaretin pandemi nedeniyle iptal edilmesi insanların istediği gibi oturup kalkmasını gezip görmesini engelledi”* şeklinde düşüncelerini beyan etmiş ve Pandeminin olumsuz yönüne dikkat çekmek istemiştir. Bir diğer olumsuzluk ise K4, *“otelimize rezervasyon için ulaşan insanlar doluluğu görünce vazgeçerek başka yerleri tercih etti”* şeklindedir. İnsanların daha az insanla temas kurup temiz bir tatil düşünme isteği bazı işletmelerin tercih dışı kalmasına neden olmaktadır.

Olumsuz görüş bildiren son grup ise K4 *“Turizme olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorum çünkü kazancımız çok az seviyelere düştü. Bunun sebebi de insanlar corona dolayısıyla dışarıda yeme içme faaliyetlerini azalttılar”*, K5 *“Olumsuz olarak gelen insanların sayısı düştü yıllardır aynı tarihte otele gelen müşterilerimiz bile bu sene gelmedi”*, K6 *“Cide bu dönemde çok kalabalık oldu ben bunu olumsuz olarak nitelendiriyorum. Steril bir ortam olan Cide'ye hastalık getirdiler. 12 ay Cide' de yaşayan insanların sosyal hayatları durdu”* 'dır. Bunlar ek olarak K7 Bayramda gelen ziyaretçilerin vaka sayılarında artışa neden olduğunu belirtmiştir.

Pandemi döneminde Türkiye'ye giriş çıkan yapan ziyaretçi sayılarında büyük düşüşler yaşanmıştır. 2020 Haziran ayında normalleşme sürecine geçilmesine rağmen turizmde elde edilen gelirler bir önceki seneye göre belirgin bir oranda azalmıştır. 2020 yılı Ocak-Haziran döneminde Türkiye gelen turist sayısında yaklaşık %70(69,4), turizm gelirlerinde ise %65 oranında kayıplar yaşanmıştır (Kervankıran ve Bağmancı, 2021). Bu durum pandemi döneminde turizm endüstrisinin kırılganlığına işaret etmektedir.

Türkiye geneli 2020 Ocak-Eylül döneminde ise otel ve konaklama tesislerinin doluluk oranları bir önceki seneye göre yaklaşık %50 oranında (%47,8) düşmüştür. Söz konusu dönemde doluluk oranları %35,4'tür (Kervankıran ve Bağmancı, 2021). Diğer yandan Kastamonu ilini 2019 yılında 38.796 kişi, 2020'de ise 11.305 kişi ziyaret etmiştir. Oransal açıdan değerlendirildiğinde %70 düşüş mevcuttur. Ayrıca 2019-2020 döneminde 3,4 katı daha az turist gelmiştir. Bahse konu olan düşüşlerin temel nedenleri hava yolu ulaşımın durması, sınır ve seyahat yasaklarının uygulanmasıdır (Büyük ve Can, 2020). Bu durum pandemi döneminde turizm konaklama ve seyahat sektörünün olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir.

Araştırma alanında pandemi döneminde ziyaretçi sayısı, otel ve işletmelerin doluluk oranları gibi parametreler sene içerisinde değişkenlik göstermektedir. Arazi çalışmaları esnasında işletmelerle yapılan sözlü görüşmelerde turizm tesislerinin Ramazan ve Kurban bayram dönemlerine kadar düşük yoğunlukta olduğunu kaydederken, turizm sezonun açıldığı 2020 Haziran ayından sonra doluluk oranlarının arttığını ifade etmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında normalleşme sürecine geçilmesi büyük oranda etkilidir.

Pandemi döneminde düşüş beklentisi olmasına rağmen turizm tesislerinin doluluk oranlarında %100'e ulaşıldığı sahada yer alan işletmeciler tarafından ifade edilmiştir. Diğer yandan araştırma sahasında yer alan turizm ve konaklama işletmelerinin tamamıyla görüşme talep edilmiş ancak kişisel tutum ve gerekçelerle görüşme sağlanamamıştır. Pandemi döneminde turistler tarafından sıkça tercih edilen Cide Bayram Yusuf Aslan Uygulama Oteli ve Cide Konukevi doluluk oranları açısından pozitif gelişmeler kaydederken, sahada yer alan diğer işletmelerde söz konusu durumu söylemek güçtür. Yılın belirli zamanlarında gerçekleştirilen arazi çalışmalarında durum yerinde gözlemlenerek tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak salgın döneminde psikolojik ve mental açıdan rahatlamaya çalışan insanlar daha çok kırsal destinasyonları seçerek, bilinen tatil merkezlerinden uzak kalmayı tercih etmiştir. Pandemi döneminde turizm tercihlerinin değişmesinde temizlik ve güvenlik faktörlerinin ön planda tutulması gelmektedir (Kervankıran ve Bağmancı, 2021). Bütün bunlar bir arada

değerlendirildiğinde söz konusu dönemde turistlerin destinasyon olarak Cide'yi tercih etmeleri Cide'nin sosyoekonomik açıdan kalkınmasını sağlamış ve bölgede bulunan işletmelerin önemli miktarda kazanç elde etmelerine neden olmuştur.

Sıla turizmi kapsamında yukarıda ifade edilen destinasyon tercihleri bazı bölgelerde salgının görülme sıklığını arttırmıştır. Bu durum gerek bölgede gerekse turizm destinasyonunda bulunan insanların sosyal hayatlarını sekteye uğratmıştır. Ayrıca salgın döneminde kısıtlamalara daha az uyulması ve keyfi davranış gösterilmesi turizm destinasyonlarında vaka sayılarının ciddi oranda artmasına neden olmuştur. Turizm alanlarına gelen insanların beraberinde virüsü getirmeleri Cide ilçesinde yaşayan insanlar için panik havası oluştururken, burayı seçmeyi düşünen yerli ve yabancı turistlerin tercihlerini değiştirmesine neden olmuştur. Son olarak pandemi döneminde konaklama, yeme-içme ve diğer hizmet grubunda temel ihtiyaçların fiyatlarının artması, dar bir boğazda olan insanların turizm etkinliklerine katılırken yeniden düşünmesine neden olmuştur. Bu durum insanların kararsız kalmaları ya da evde izole bir hayatı tercih etmesine neden olmuştur.

SONUÇ

Cide bulunduğu konum itibarı ile doğal, beşerî ve kültürel turizm çekiciliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Söz konusu çekicilikler Cide'yi turizm potansiyeli açısından ön plana çıkarmaktadır. Ancak bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısının az olması bahsedilen potansiyelin yeterince değerlendirilemediğini göstermektedir. Bu durum Cide'nin turizm destinasyonları arasında tercih edilebilirliğini geri plana atmaktadır. Ayrıca tanıtımın az olmasına bağlı olarak Cide, yerli ve yabancı turistler tarafından pek bilinmemektedir. Daha çok sula turizmi kapsamında ziyaretçilerini ağırlamakta ve Cide'ye sosyoekonomik açıdan daha az katkı sağlamaktadır. Diğer yandan Cide'de turizm sezonunun geç başlaması (Temmuz ayında sezonun açılması) turistlerin farklı destinasyonlara yönelmelerine neden olmuştur. Turistlerin deniz-kum-güneş üçlüsüne bağlı olarak daha çok turizm sezonunu erken açan destinasyonlara akın etmeleri, turizm sezonunu geç açan bölgeler için dezavantaj oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Karadeniz'in Ege ve Akdeniz'e göre ilkbahar ve yaz mevsiminde deniz suyu sıcaklıklarının farklılık göstermesi turistlerin tercihlerinde bir etken olarak değerlendirilebilir.

Cide'yi turizm alanları arasında geriye iten nedenlerin başında ilk sırada ulaşım imkanları gelmektedir. Karadeniz Sahil yolunun batı kesimini oluşturan Cide D010 ve D759 karayolları güzergahındadır. Özellikle D010 karayolunun bakımsız ve kıyı boyunca sürekli virajlar içermesi bölgeye gelen turistlerin ulaşım açısından konforlarını etkilemektedir. Ayrıca yolun mesafe olarak kısa olmasına rağmen uzun bir sürede kat edilmesi turizm destinasyonunun çekiciliğini gölgelemektedir. Bu nedenlere bağlı olarak turistler daha çok başka merkezlere yönelmektedir. Kıyı gerisinde bulunan dağlar iç kesimle ulaşımı güçleştirdiğinden dolayı araştırma alanında beşerî ve kültürel turizm çekiciliklerine ulaşma konusunda sıkıntılar doğurmaktadır. Dolayısıyla bahse konu olan durum Cide'de turizmin sadece plaj turizmi yapılabilir şeklinde bir algı oluşturmaktadır. Ancak Cide yılın tamamında dağ turizmi, kültür ve sağlık turizmi gibi çeşitli turizm aktiviteleri için uygun koşullar barındırmaktadır.

Cide turizm aktivitelerinin istenilen seviyede olmamasının önemli sebeplerinden bir diğeri de nitelik ve nicelik bakımından kalite standartlarına uygun yeterli sayıda turistik tesislerin olmamasıdır. Ayrıca mevcut tesislerde turizm alanında eğitim görmüş kalifiye eleman sayısının az olması turistik memnuniyeti olumsuz etkilemektedir. Yöreye gelen turistlerin arttığı dönemde yoğunluk yaşanmakta ve hizmet konusunda eleman açığı ortaya çıkmaktadır.

Cide ilçesinin beşerî turizm kaynaklarını oluşturan mimari yapıların insanlar tarafından bilinçsiz bir şekilde kullanımı ve tahribatı turizm unsurların zarar görmesine neden olmaktadır.

Özelikle sahada bulunan birçok kale ve tarihi evlerin bakımsızlık nedeniyle kaderine terk edilmesi turistik mekân olarak değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle turizmin ilçe genelinde birkaç noktadan toplanmasına sebep olmaktadır. Ayrıca Cide’de bulunan kişilerin turistik değerlere yaklaşımı ve turist ile ilişkileri de turizmin gelişmesi ve değerlendirilmesi noktasında önem arz etmektedir. Diğer yandan toplumların kültürel özelliklerini gelecek nesillere taşıma önemli bir parametre olan müzeler kültürel turizmin gerçekleştiği mekanlar arasında yer almaktadır. Cide’de yer alan Rıfat Ilgaz Kültür ve Sanat Evi kültürel turizm kapsamında turizme kazandırabilir. Gerekli düzenlemeler sonucunda söz konusu yapı ekonomik açıdan önemli katkılar sağlayacaktır. Araştırma sahasında arkeolojik çalışmalar bilim insanları tarafından devam etmektedir. Elde edilen kültürel birikimler bir müze kapsamında muhafaza edilerek turizme kazandırılması düşünülebilir. Böylece Cide’ye bir müze kazandırılmış olacaktır. Bu durum hem Rıfat Ilgaz Kültür ve Sanat Evi’nin değerlendirilmesine hem de arkeolojik unsurların korunmasını sağlayacaktır.

Cide sürdürülebilir turizm varlığı açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Kanyonlar, koylar ve plajlar, şelaleler, kaleler ve milli park gibi önemli doğal turizm çekiciliklerini içermektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bölgeye birçok turist tarafından ziyaret ediliyor izlenimi ortaya çıkmaktadır. Ancak ifade edilen turizm unsurlarından en fazla tercih edileni kuşkusuz plaj turizmidir. Diğer unsurların önemi henüz anlaşılmış değildir. Küre Dağları Milli Park bünyesinde araştırma sahasında trekking, panoramik fotoğrafçılık ve kampçılık gibi çok çeşitli turizm aktivitelerinin potansiyeli ortaya çıkarılmalıdır. Bahse konu olan unsurlar milli park bünyesinde çeşitli paket program ve turlarla içerik açısından zenginleştirilebilir. Ayrıca vadi ve kanyonların jeomorfolojik özelliklerine bağlı olarak rafting, kampçılık, foto safari gibi birçok sportif faaliyetler yapılabilmektedir. Cide’nin doğal turizm çekicilikleri Cide İl Kültür Turizm Bakanlığı ve Cide Belediyesi tarafından daha fazla gündeme getirilmelidir. Arazi çalışmasında elde edilen kişisel gözlemler neticesinde turizm varlıkları doğallığını korumasına rağmen bazı unsurlar bakımsız konumdadır. Örneğin araştırma sahasında yer alan kalelerden birisi olan Timle Kalesi zaman içerisinde ilgisizliğe bağlı olarak orman örtüsü içerisinde kalmıştır. Uzun süre bakım ve onarım faaliyeti yapılmayan turizm varlığı unutulmaya yüz tutulmuştur. Gerek turizm varlığının bakımsızlığı gerekse ulaşım açısından erişilebilirlikten uzak olması nedeniyle turizm faaliyetleri kapsamı dışında kalmıştır. İfade edilen durum araştırma sahasında yer alan kalelerin çoğu için geçerlidir. Zengin bir kültürel geçmişe sahip olan Cide’de kaleler âtil konumdadır. Diğer yandan mağaralarda da söz konusu durum geçerlidir. Mağaraların jeomorfolojik özellikleri turistleri büyülemektedir.

Ancak mağaralara erişim noktasında güçlüklerin yer alması daha fazla ziyaretçi almasını gölgelemektedir. Sürdürülebilir turizmin bilinçli ve planlı bir şekilde yapılabilmesi için araştırma sahasında yer alan turizm varlıkları öncelikle turizme kazandırılmalıdır. Turizme kazandırılırken sürdürülebilir turizm felsefesine sadık kalınmalıdır. Bunlara ek olarak turizmin en önemli unsurlarından birisi olan ulaşım ve konaklama tesislerinin nitelikleri artırılmalıdır. Ayrıca turizm paydaşlarından birisi olan yerel halk sözü geçen duruma katılarak turizmde bütünlük sağlanmalıdır.

2012-2020 yılları arasında Cide'ye giriş-çıkış yapan ziyaretçi sayılarında artışlar yaşanmıştır. Son zamanlarda kültürel ve psikolojik bağlarını devam ettirmek için sıla turizm (homeland visiting) yapılmaktadır. Aynı zamanda bu amaçla doğum yerine aidiyet duygusu güçlenmektedir (Iorio ve Corsale, 2013). Araştırma alanının yaşlı nüfus özellikleri göz önünde bulundurulduğunda emekli göçü kapsamında gelenlerin 5000'den az olduğu saptanmıştır. Gelenlerin büyük bir kısmı İstanbul ve Ankara gibi büyükşehir belediyeli illerdedir. Bu göçler doğup büyüdüleri ata topraklarına yönelik olarak yapılmaktadır. Bahsi geçen durum Cide ilçesinde sıla turizm kapsamında değerlendirilmesi söz konusudur. Diğer yandan insanların sıla turizmi kapsamında Cide'yi tercih etmesinin nedenleri arasında pandemi döneminde değişen turizm algısı ve Cide'nin prestijinin basın ve yayın organlarında nispeten artmasıdır. Bir yandan Cide'ye gelen turist sayılarında artış yaşarken, diğer yandan bazı çevresel problemler de oluşmaktadır. Bunlardan en önemlileri, konut fiyatlarındaki artışlar, düzensiz yapılaşma, ikincil ev sayısının artması, gürültü kirliliği ve trafik yoğunluğudur. İnceleme alanında gerçekleştirilen arazi çalışmalarında bu sorunların başlangıç aşamasında olduğu tespit edilmiştir. Cide'de kıyı gerisinde yer alan iki ya da üç katlı evler son 10 yılda sayıca artmıştır. Özellikle Gebeş-Cumhuriyet mahalleri arasında bir hat boyunca yoğunlaştığı görülür. Bu durum yerleşmelerin dikey anlamda büyümesine neden olmuştur. Dolayısıyla kooperatif tarzı yapılaşmaların daha fazla görülmeye başlamıştır. Her turizm destinasyonlarında görüldüğü gibi sezonun yoğun olduğu aylarda ulaşım hizmetleri aksamaktadır. Bu durum Cide'de özellikle Atatürk, İnönü ve Fethi Bey caddelerinde gözlenmektedir.

Cide'de ziyaretçi sayıları artarken, doğal çevreye olan baskı her geçen gün artmaktadır. Doğu Karadeniz kıyı kuşağında yer alan önemli turistik destinasyonlardan Uzungöl, imarsız yapılaşma ve doğal dengenin bozulması sonucu turizm varlıkları iş alanları, ticaret merkezleri ve binaların içerisinde adeta yok olmuştur (Yeniçağ, 2020). Uzungöl etrafındaki bu oluşumları turizm varlıklarının doğal ve kültürel yapılarının bozulmasına neden olmuştur. Bu kapsamda Cide'de turizm geliştirelim derken, yerleşmelerin yoğunluğunun artırılması ve doğal

güzelliklerin tahrip edilmemesi gereklidir. Uzungöl'ün başına gelenlerin Cide'nin tecrübe etmemesi için bu konudan ders çıkarılması gereklidir.

Son olarak Cide'nin sahip olduğu 11 km'lik kesintisiz plajı bulunmaktadır. Ancak plajda yer alan kumsalın tane boyutunun büyük olması nedeni ile plaj turizminde istenilen seviye gelinememesine neden olmaktadır. Bu konuda çalışmalar yapılmalı ve mevcut durum ileriye götürülmelidir. Turizmin geliştirilmesi için uzman kişilerden bir ekip oluşturulmalıdır. Söz konusu ekip tarafından bir turizm stratejisinin oluşturulması gereklidir. Başta belediye ve turizm işletmecileri, iş adamları, siyasetçiler ve bürokratlar turizm konusunda daha fazla sorumluluk alarak Cide'nin sorunlarına çözüm yolları aramalıdır. Cide'de sahip olduğu turizm varlıkları değerlendirilerek sürdürülebilir turizm açısından uygun bir noktaya taşınmalıdır.

ÖNERİLER

Cide’de turizmi geliştirmek adına çözüm önerisi olarak;

1. Sürdürülebilir turizm kapsamında başta Timle Kalesi olmak üzere diğer kaleler ve mağaralar sürdürülebilir turizm anlayışına uygun olarak turizme kazandırılmalıdır.
2. Söz konusu unsurlar bir plan ve proje eşliğinde geliştirilmeli ve hedefler doğrultusunda sürdürülebilir kalkınma sağlanmalıdır.
3. Sürdürülebilir turizm varlıklarını koruma ve geliştirmeye yönelik olarak Cide Belediyesi ve Cide İl Kültür Turizm Bakanlığı turist ve yerel halk memnuniyeti odaklı çalışmalar geliştirilmelidir.
4. Cide’de turizm tesislerinin istenilen kaliteye gelmesi için alt ve üst yapı faaliyetlerinin tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca bahse konu olan faaliyetler çevre koruma bilinci çerçevesinde yapılmalıdır.
5. Cide’de turizm faaliyetlerinin artması için ulaşım ağlarının geliştirilmesi ve kalite standartlarının yükseltilmesi gereklidir.
6. Cide’ bulunan Çoban ve Timle kaleleri gibi tarihi ve kültürel değerleri bulunan mimari eserler özgün yapısı korunarak restore edilmelidir. Diğer yandan başta araştırma sahasında yer alan mağaralarda tanıtım reklamları hazırlanmalı, söz konusu yapılara erişim imkânı geliştirilmelidir.
7. Cide Belediyesi ve Cide İl Kültür Turizm Bakanlığı bünyesinde Cide turizmine ait SWOT analiz yapılmalıdır. Bahse konu olan çalışma AR-GE çalışmalar ile desteklenmelidir.
8. Cide mutfağına ait yerel tatların marka değeri yükseltilmeli, gastronomi turizmine kazandırılmalıdır
9. Cide’nin tanıtımı açısından önem taşıyan “Cide Uluslararası Kültür, Sanat ve Gençlik Festivali” gibi etkinlikler çeşitlendirilerek gerek yerli gerekse yabancı ziyaretçilerin katılımı sağlanmalıdır. Ayrıca gelen ziyaretçilerin diğer turizm faaliyetlerine katılımları sağlanarak konaklama süreleri uzatılmalıdır.
10. Cide’ de yer alan Valla, Malyas, Gömeren ve Aydos kanyonları jeopark ve jeosit özellikleri göz önünde bulundurularak sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmelidir.
11. Trekking, kanyon turizmi, yaban hayatı gözlemciliğı, panoramik fotoğrafçılık gibi sportif faaliyetler başta Valla Kanyonu olmak üzere Gömeren, Manyas ve Aydos kanyonlarında her yıl düzenli olarak yapılmasına imkân sağlanmalıdır. Diğer yandan

- Küre Dağları Milli Parkı'nın floristik ve fauna özellikleri göz önünde bulundurularak turizm cazibesi artırılmalıdır. İfade edilen alanlara turizm paket turları düzenlenmelidir.
12. Cide'de bulunan turistik tesislerin sayıları, kapasiteleri, nitelik ve nicelikleri artırılarak gelen ziyaretçilerin taleplerini karşılayacak duruma getirilmelidir.
 13. Cide'de turistik işletmelerde turizm konusunda eğitim almış, yörenin kültürü ve sosyal yapısını bilen yerel halk istihdam edilerek sahanın kalkınması sağlanmalıdır.
 14. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 kapsamında Batı Karadeniz Kıyı Koridoru olarak belirlenmiştir. Bu alan batıda Şile (İstanbul) doğuda Sinop'u kapsamaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara, 2007). Batı Karadeniz Kıyı Koridorunda yer alan Cide ilçesi kıyı özellikleri, doğası ve kültürüyle söz konusu stratejiye uygun çeşitli alanlar barındırmaktadır. Cide'de bulunan Gideros Koyu, Cide Limanı, Denizkonak Köyü ve İlyasbey Köyü limanları yat limanı ve balıkçı barınağı olarak değerlendirilmelidir.
 15. Cide'ye gelen ziyaretçilerin gerekli organizasyonlar düzenlenerek Cide balıkçılarının bir gününü deneyimlemesi sağlanabilir. Bu kapsamda turistlerin sabah erkenden kalkarak onlar gibi giyinip kahvaltı yapıp denize açılarak balıkçıların günlük rutinlerini deneyimleyebileceği aktiviteler düzenlenebilir. Böylece Cide'de balıkçılık faaliyetlerinin yapıldığı Kapısuğu, Yenice, Denizkonak, Akbayır ve İlyasbey Köyleri turizme kazandırılabilir.
 16. Deniz Fenerleri tarihi, mimarisi ve manzara güzellikleriyle turizm potansiyeli taşıyan yapılardır. Cide'de bulunan Kerempe Feneri müze, otel, restoran ve çay bahçesi gibi turistik bir işletme olarak ziyaretçilere hizmet verecek kapasitededir.

KAYNAKÇA

Açıksöz, (2017). “Cide Cumhuriyet İlkokulunun Tarihi Belli Oldu”, <http://www.aciksoz.com.tr/gundem/cide-cumhuriyet-ilkokulunun-ihale-tarihi-belli-oldu-h17003.html>, Erişim Tarihi: 04/11/ 20 tarihinde erişildi.

Adıgüzel, B. (2018). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması Kavramının Ayder’in Yerel Turizm Paydaşlarınca Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 35-54.

Akbaba, M. (2020). COVID-19 salgını kapsamında turist yorgunluğunun turistlerin satın alma, tavsiye etme ve daha fazla ödeme niyetlerine etkisinin belirlenmesi, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 225-240.

Akbulut, G. (2016). Türkiye’nin Ulaşım Coğrafyası, *Türkiye Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası (Ed. Serkan Doğanay ve Mete Alım içinde)*, 231-252, Pegem Akademi, Ankara.

Akış, S. (1999). Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, (10), 36-46.

Akman, A. (2020). Küre Dağları-Milli Park, *Aigialos*, (10), 67-70.

Alaeddinoğlu, F. ve Rol, S. (2020). COVID-19 Pandemisi ve Turizm Üzerindeki Etkileri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 233-258.

Albayrak, M. (2018). Candaroğulları Beyliği’nin Kuruluşu ve Osmanlı Beyliği ile Münasebetlerine Dair Bir Değerlendirme, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4(7), 73-100.

Anonim. (2011). *Küre Dağları Milli Parkı ve Tampon Bölgesinin Hızlı Alan Değerlendirmesi* (UNDP-TURPROJ(KURE)-PSC09/04 Final Raporu. Anadolu Çevre Ormancılık Haritacılık İnş. İç. Ve San. Ltd. Şti. Ankara.

Arslan Ayazlar, R. (2017). Kırsal Turizmde Yerel Halkın Tutumu. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1) 53-69.

Atalay, İ. (1989). *Toprak Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.

Atalay, İ. (1994). *Türkiye Vejetasyon Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Atalay, İ. (2004). *Doğa Bilimleri Sözlüğü*. İzmir: Meta Basım.

Atalay, İ. (2016). *Toprak Oluşumu Sınıflandırılması ve Coğrafyası (5.Baskı)*. Ankara: Palme Kitapevi

Atay, L. (2020). COVID-19 Salgını ve Turizme Etkileri. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(1), 168-172.

Atayeter, Y. Yayla, O. Tozkoparan, U. (2019). Gümüşhane Tekke (Çorçol) Şelalesi ve Turizm Potansiyeli, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(42), 103-122.

Ateş, S. Oktay, K. (2019). *Kastamonu Festivalleri (Ed. İrfan Mısırlı İçinde)*. Kastamonu: Detay Yayıncılık.

Avcıkurt, C. (2003). *Turizm Sosyolojisi: Turist-Yerel Halk Etkileşimi*. Ankara: Detay Yayınları.

Aydınöz, D. (2002). Küre Dağları Doğu Kesiminin Bitki Coğrafyası. (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aylar, F. ve Çoban, A. (2006). İncesu Yarmavadisi (Çorum-Ortaköy) (Break-River Of İncesu). *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 122-136.

Bacak, G. Yılmaz, S. A. (2011). Karadeniz Ereğli (Zonguldak) Andezitlerinin Petrografik-Jeokimyasal Özellikleri ve Endüstriyel Kullanılabilirliği. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi*, 1(1), 23-36.

Bañon Gomis, A. J. Guillén Parra, M. HOFFMAN, W. M. ve McNulty, R. E. (2011). *Rethinking the Concept of Sustainability*. *Business and Society Review*, 116(2), 171–191.

Başbüyük, A. (2005). Doğu Anadolu Bölgesinde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 67-94.

Bekci, M., ve Şahin, S., (2019), Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir İnceleme. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (1), 81-105.

Belkayalı, N. ve Aydın, M. (2016). Küre Dağları Milli Parkı Su Kaynaklarının Rekreatif Amaçlı Kullanımı. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(10), 893-902.

Bhuiyan, A.H. Hassan, S. Darda, A. Habib, W. (2020). Aspects of Sustainable Tourism Development and COVID-19 Pandemic, Preprints, 2020080418, <https://www.preprints.org/manuscript/202008.0418/v1>, Erişim Tarihi:27.02.21.

Bora, Ö. (2018). Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri ve Göstergeleri Açısından Alaçatı (Çeşme/İzmir) Turizminin Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bozdoğan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.

Böyükıılmaz S. ve Oğan, Y. (2020). Kastamonu İlinde Bulunan Kanyonların Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, (3)2, 203-222.

Bramwell, B. ve Lane, B. (1993). Sustainable Tourism: An Evolving Global Approach, *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 1-5.

Brown, B. J. Hanson, M. E. Liverman, D. M. ve Merideht, R. W. J. (1987). Global Sustainability: Toward Definition. *Environmental Management*, 11(6), 713-719.

Butler, R. W. (1989). Alternative Tourism: Pious Hope or Trojan Horse?. *World Leisure & Recreation*, 31(4), 9-17.

Büyük, Ö. ve Can, E. (2020). COVID-19 Salgınının Türk Turizmine Etkisi: Seyahat ve Konaklama Endüstrileri Üzerine Değerlendirme. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23(2), 312-331.

Büyükkol, S. ve Arda, Z. (2016). Türk Kültüründe Hamam Geleneği ve Resim Sanatına Yansımaları. *İdil Dergisi*, 5(27), 2047-2062.

Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

Civelek, A. (2010). Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350

Çetin, E. (2018). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Otel ve Misafirhanelere Dair Düzenlemeler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 63- 76.

Çimen, N. (2016). Loç Vadisinde Bayram, *Aigialos*, Sayı:2, s.57-60

Çokışler, N. Türker, A. (2015). Mutfak Kültürünün Turizm Ürünü Kullanım Etkinliğinin İncelenmesi: Ayder Turizm Merkezi Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, (14), 122-126.

Dağlı, Z. (2018). Sürdürülebilir Turizmin Gelişimine Yönelik Yerel Halkın Tutumlarını İncelemeye İlişkin Bir Araştırma: Akçakoca Destinasyonu, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 603-619

Daşdemir, İ. ve Güngör, E. (2008). *Küre Dağları Milli Parkı Optimum Yönetim Stratejisinin Belirlenmesi*, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 10(13), 23-36.

Davras, G.M. ve Aktel, M. (2018). 2015-2016 Krizinin Türkiye Turizmine Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9 (21), 27-38.

Demiryuğuran, A. T. (2018). Kastamonu ili Doğanyurt -Cide ilçeleri toprak ve sahil kumu numunelerindeki doğal radyasyon seviyesinin belirlenmesi. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.

Diker, O. Deniz, T. Çetinkaya, A. (2016). Jeoturizm Kapsamında Safranbolu’da Coğrafi Kaynakların Değerlendirilmesi ve Safranbolu Jeoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 334-348.

Dinek, İ. (2016). Tarihsel Süreçte Cide Köylerinin İdari Yapı İçerisindeki Yeri, *Aigialos*, (2), 13-19.

Dinek, İ. (2021). (Kişisel İletişim, 15.05.2021).

Doğanay, H. Özdemir, Ü. Şahin, İ. F. (2016). *Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya* (7. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H. Özdemir, Ü. Şahin, İ. F. (2018). *Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya* (8. Baskı), Pegem Akademi, Ankara.

Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşerî Coğrafyası Genişletilmiş ve Güncellenmiş* (4.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H. ve Zaman, S. (2016). *Türkiye Turizm Coğrafyası* (5. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H., & Orhan, F. (2017). Şavşat İlçesinde Hayvancılık ve Hayvansal Üretim. *Atatürk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 513-530.

Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, İ. F. (2011). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi, Ankara.

Doğanay, S. Alım, M. (2016), *Türkiye Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası* (1.Baskı). Pegem Akademi, Ankara.

Doğaner, M. S. (2014), *Turizm Coğrafyası*, Auzef Yayınları, <https://yokdersleri.yok.gov.tr/#ders> Erişim Tarihi: 29.01.2021.

Dökü, F. E. (2008). Paphlagonia Bölgesi Kaya Mezarları ve Kaya Tapınakları, (*Yayınlanmamış doktora tezi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

During, B, ve Glatz, C. (2010). The Cide Archaeological Project 2009: First Results *Anatolia Antiqua*, XVIII, 203-213.

During, B. ve Glatz, C. (2010a). 28. Araştırma Sonuçları Toplantısı 1.Cilt (24-28 Mayıs 2010), *2009 Cide Arkeoloji Projesi: İlk Sonuçları*, Kültür Turizm Bakanlığı, Kültür Turizm ve Genel Müdürlüğü, Ankara, Allame Tanıtım.

Emir, G. (2018). Amasra'da ev Pansiyonculuğu ve Uygulama Soruları, (*Yayınlanmamış doktora tezi*), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erdoğan, H. (2019). Turizm Coğrafyası Açısından İnegöl'de (Bursa) Turizm, (*Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Ergene, A. (1987). *Toprak Biliminin Esasları (Genişletilmiş 4.Baskı)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Erinç, S. (1957). *Tatbiki Klimatoloji ve Türkiye'nin İklim Şartları*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Hidroloji Yayınları.

Erol, O. (1991). *Genel Klimatoloji (4.Baskı)*. İstanbul: Gazi Büro.

Erol, O. (2004). *Genel Klimatoloji (7.Baskı)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Eser, S. Dalgın, T. ve Çeken, H. (2010). Sürdürülebilir Kültür Turizmi: Efes Örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, (19)2, 27-34.

Evliyaoğulları, S. (1989). *Genel Turizm Bilgileri*. Ankara: Şahsi Yayın

Filiz, A. ve Yılmaz, Ö. D. (2017). Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumları: Mazı Köyü Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 10 (2), 1799-1824.

Gedik, İ. Aksay, A. (2002). *Zonguldak E29 Paftası (No:25)*. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Ankara: Jeoloji Etütleri Dairesi.

Gedik, İ. ve Aksay, A. (2002a). 1/100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları *Zonguldak-E29 Paftası*, Ankara: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Yayınları.

Genç, K. Atay, L. ve Eryaman, M. Y. (2014). Sürdürülebilir Destinasyon Yaratma Sürecinde Örgütlenmenin Önemi: Çanakkale Turizmi Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 49-61.

Giritoğlu, İ. Avcıkurt, C. (2010). Şehirlerin Turistik Bir Ürün Olarak Pazarlanması Örnek Şehirler ve Türkiye'deki Şehirler Üzerine Öneriler (Derlemeden Oluşmuş Bir Uygulama). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 74-89.

Gökoğlu, A. (1952). *Paphlagonia-Paflagonya- (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve civarı)*. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.

Göney, S. (2017). *Şehir Coğrafyası I (4. Baskı)*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Gössling, S. Scott, D. ve Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-20.

Gül, M. ve Gül, K. (2017). Özel Müzelerin Kültür Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi: Balıkesir Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 52-65.

Güner, S. ve Gülay, İ. (2018). Havalimanı İşletmeciliği ve Türkiye’de Havalimanlarının Mülkiyet Yapısı. *Ulakbilge*, 6(29), 1327-1348.

Güneş, M. (2014). Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili. *Akademik Bakış Dergisi*, 8(15), 221-240.

Güngördü, E. (2011). *Türkiyenin Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güçlü, Y. (2008). Alanya-Samandağ Kıyı Kuşağında Konforlu Olma Süresi ve Deniz Turizmi Mevsiminin İklim Koşullarına Göre Belirlenmesi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 50, 1-20.

Handl, G. (2012). Declaration Of The United Nations Conference On The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 And The Rio Declaration On Environment And Development, 1992, *United Nations Audiovisual Library of International Law*, pp.1-11. <https://legal.un.org/avl/ha/dunche/dunche.html>, Erişim Tarihi:25.02.21.

Hardy, A. Beeton, R. J. S. & Pearson, L. (2002). Sustainable Tourism: An Overview of the Concept and its Position in Relation to Conceptualisations of Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*,10(6), 475–496.

Heinberg, R. (2010). What Is Sustainability?, *The Post Carbon Reader: Managing the 21st Century’s Sustainability Crises* (Ed. Richard Heinberg and Daniel Lerch), California.

Iorio, M. & Corsale, A. (2013) Diaspora and Tourism: Transylvanian Saxons Visiting the Homeland, *Tourism Geographies*, 15(2), 198-232,

IUCN, (1980). *World Conservation Strategy Living Resource Conservation for Sustainable Development*, IUCN Press, <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf>, Erişim Tarihi: 25.02.21.

İbret, B. Ü. Aydınözü, D. ve Baştemur, C. (2013). A Geographic Study on The Effects of Coastal Tourism on Sustainable Development: Coastal Tourism in Cide. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, (20)2, 134-141.

İbret, Ü. ve Cansız, E. (2016). Kanyon Turizmi ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre: Küre Ersizlerdere-Karacehennem Kanyonu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), s.107-117

İnaldık, H. (1957). *Kıyı Morfolojisi ve Deniz Altı Reliefi*, İstanbul: Anıl Yayınevi.

İpek, G. G. (2020). Güren çayı (Cide-Kastamonu) yüzey suyu kalitesinin coğrafi bilgi sistemleri ile mekansal analizi. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Nevşehir.

İrdem, İ. ve Mutlu, A. (2016). 6360 Sayılı Yasayla “Kır-Kent” Kavramlarının Muğlaklaşması Sorunu ve Olası Sonuçları. *10. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, (159-176), İzmir.

Jones, P. & D. Comfort, (2020). The COVID-19 Crisis, Tourism and Sustainable Development. *Athens Journal of Tourism*, 7(2): pp.75-86.

Kahveci, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları, Folkloristik. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mucella_kahveci_21.yuzyila%20girerken_geleneksel_turk_el_sanatlari.pdf. (Erişim Tarihi:10.02.2021).

Karakaş, A. ve Şengül, İ.H. (2017). Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Yönelik Tutumları. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 183-202.

Karal, E. Z. (1995). *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı-1831*. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Karasalihoğlu, M. (2014). Antikçağ Kaynaklarında ve Sonraki Seyahatnamelerde Kastamonu Kıyıları. *Mediterranean Journal of Humanities*, 151-165.

Karasalihoğlu, M. (2020), Poyracık Şelaleri, *Aigialos*, (10), 39-44.

Kastamonu Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2019). *Kastamonu İli 2018 Yılı Çevre Durum Raporu*, https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/kastamonu_2018_cdr_son-20190923144535.pdf. Erişim Tarihi: 15.08.2020.

Kazancı, N. (2009). *Milli Parklarda Jeolojik Miras – 7 Küre Dağları Milli Parkı ve Çevresi Jeositleri (Kastamonu-Bartın)*, Ankara: (TÜBİTAK Çaydag-106Y043).

Kazancı, N. Suludere, Y. Mülazımoğlu, N.S. Tuzcu, S. Mengi, H. Hakyemez, Y. (2009). Milli Parklarda Jeolojik Miras – 7 Küre Dağları Milli Parkı ve Çevresi Jeositleri (Kastamonu), [jemirko.org.tr/wp...KURE_MILLI_PARKI...JEOSITLERI.pdf](http://jemirko.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/KURE_MILLI_PARKI...JEOSITLERI.pdf). Erişim Tarihi: 28.01.2021.

Keleş, H. (2015). *Kentleşme Politikası (14.Baskı)*, Ankara: İmge Kitapevi.

Kervankıran, İ. (2011). Afyonkarahisar İlinin Başlıca Doğal, Tarihi ve Kültürel Kaynaklarının Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi. (*Yayınlanmamış doktora tezi*), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kervankıran, İ. ve Bağmancı, M.F. (2020). Bildiğimiz Turizmin Sonu Mu? COVID-19'un Türkiye'deki Turizm Hareketliliğine Etkisi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 76, 19-32.

Kervankıran, İ. ve Bağmancı, M.F. (2021). COVID-19 Sürecinde Türkiye Turizminin Mekânsal Görünümü: Hangi İl Nasıl Etkilendi?. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 19(1), 263-287.

Kervankıran, İ. ve Bulut, E. (2015). Antalya ili turizminin gelişimini ve etkilerini yerel halk nasıl değerlendirmektedir?. *Türk Coğrafya Dergisi*, (65), 35-45.

Kılıç, P. ve Çınar, F. (2021). Pandemi ve Medikal Turizme Genel Bir Bakış. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 77-86.

Kızılırmak, İ. Albayrak, A. ve Küçükali, S. (2014). Yöresel Mutfağın Kırsal Turizm İşletmelerinde Uygulanması: Uzungöl Örneği, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4(1), 75-83.

Koday, S. (2005). *Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Korkmaz, S. (2011). Turizmin Ekonomik ve Sosyal Etkileri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 46 .391-417.

Kozak, M. (2014). *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar Uygulamalar (Editör: Metin Kozak)*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Köksal, A. (1994). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Kitapevi.

Kurter, A. (1971). *Kastamonu ve Çevresinin İklimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Kuzka, (2013). Cide İlçe Analizi, https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_LG5Z01PC_cide_ilce_analizi.pdf. 23.05.2021 tarihinde erişilmiştir.

KTB, (2007). Türkiye Turizm Stratejisi (2023). https://www.kuzka.gov.tr/dosya/turizm_strateji. Erişim Tarihi: 20.06.2021.

KTB, (2021). Turizm İstatistikleri, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 23.05.2021.

KTB, (2021a). Genel Müdürlüğün Kuruluş ve Tarihçesi, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43034/tarihce.html>. Erişim Tarihi: 23.05.2021.

Kutay, O. İşlek, E. ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu’da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 2(9), 47-57.

Lee, T. H. (2013). Influence Analysis Of Community Resident Support For Sustainable Tourism Development. *Tourism Management*, 34, 37-46.

Liu, Z. (2003). Sustainable Tourism Development:A Critique, *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 459-475.

Mccoll, S. F. Moisey, R. N. (2008). Introduction: Pathways and pitfalls in the search for sustainable tourism, *Tourism, Recreation and Sustainability (Ed.Mccoll, S.F. ve Moisey, R.N) 2nd Edition*, USA.

Meydan Uygur, S. ve Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.

Milliyet Gazete, (2013). Kastamonu Havaalanı 54 Yıl Aradan Sonra Açıldı, <https://www.milliyet.com.tr/> Erişim Tarihi: 08.05.2021.

Mortan, K. Atalay, İ. (2008). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası (Gen. 4. Baskı)*, İstanbul: İnkılap Yayınları.

Oktay, K. İşlek, E. ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu’da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 47-54.

Ozanoğlu, İ. (2017). Cide Tarihçesi, *Aigialos*, Sayı:4, s. 25-29.

Öter, Z. (2010). Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Milli Folklor*, 22(86), 174-185.

Özçağlar, A. (2015). *Yönetmel Coğrafya (1.Baskı)*. Ankara: Nika Yayınevi.

Özdemir, M.A ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 1-25.

Özdemir, Ü. (2015). *Beşerî ve Ekonomik Coğrafya Açısından Amasra (1.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Özdemir, Ü. (2016). *Türkiye Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası (Ed. Doğanay, S. ve Alım, M.) Türkiye'nin Yerleşme Coğrafyası*, Pegem Akademi Yay. Ankara.

Özdemir, Ü. (2016a). Demografik Dönüşüm Bağlamında Türkiye’de Yaşlı Nüfus Üzerine Bir Değerlendirme, *International Conference on New Horizons Education Proceedings Book*, Vol:1 (İçinde s. 674-680).

Özden, A. Seheri, Ö. ve Ersan, Ö. (2020). Turizm Sektörü, <https://www.atbank.com.tr/documents/TURIZM%20SEKTOR%20RAPORU%20-%20MAYIS%202020.PDF>. Erişim Tarihi:27.02.21.

Özer Kaya, C. (2017). Akveren Formasyonunun Maastrichtiyenden Selandiyene Planktonik Foraminifer Biyostratigrafisi ve Paleoeolojik Özellikleri Batı Karadeniz Türkiye. *Maden Tetkik Arama Dergisi*, 154, s.85-109.

Özgüç, N. (2017). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitapevi.

Özgürel, G. Alan. R. ve Bingöl, Z. (2015). Yerel Kalkınmada Bir Araç Olarak Festivaller: Munzur Kültür ve Doğa Festivali. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 113-121.

Öztaş, C. (1992). Cide Örneğinde Nüfus ve Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişkisi. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk, S. (2005). Kastamonu – Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Rekreatif Kaynak Değerlerinin İrdelenmesi. *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 6(2), 138-148.

Pawson, S. D'Arcy, P. Scott Richardson (2017). The value of community-based tourism in Banteay Chhmar, Cambodia, *Tourism Geographies*, 19(3), 378-397.

Rasoolimanesh, S. M. ve Jaafar, M. (2016). Sustainable Tourism Development And Residents' Perceptions In World Heritage Site Destinations. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(1), 34-48.

Resmî Gazete (1924). Terkibi Cumhuriyeti Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.05.2021.

Resmî Gazete, (2005). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2005/1), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/10/20051025-8.htm>, Erişim Tarihi: 20.02.2021.

Sangkakorn, K. & Suwannarat, S. (2013). Local people participation in tourism development: The case study of Chiang Mai. *2nd Conference on Asian Economic Development*, Chiang Mai University in Faculty of Economics, (August 14) (İçinde s. 1-10).

Sariahmetoğlu, İ. ve Vatansever Toylan, İ. (2020). Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Algılarının Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi Tutumları Üzerine Etkisi: Ayder Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 2163-2178.

Schloegel, C. (2007). Sustainable Tourism, *Journal of Sustainable Forestry*, 25(3-4), 247-264.

Selvi, M. S. ve Şahin S. (2012). Yerel Yönetimler Perspektifinden Sürdürülebilir Turizm: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 23-36.

Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Sonel, N. Sarı, A. Coşkun, B. ve Tozlu, E. (1989). Boyabat (Sinop) Havzası Ekinveren Fayının Petrol Aramalarındaki Önemi, *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 32, 39-49.

Sonuç, N. (2014). Sürdürülebilir Turizm: Tanımı ve İçeriği, *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar Uygulamalar (Editör: Metin Kozak)*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Sunal (1998). Cide-Kurucaşile Dolayının Jeolojisi. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Management*, UK: CABI Publishing.

Şahin, B. (1992). Cumhuriyet Öncesinde Kastamonu'nun İdari -Nüfus ve Etnik Yapısı 1839-1903. (*Yayınlanmamış doktora tezi*), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Enstitüsü, Ankara.

Şahin, S. (2010). *Geçmiş Günümüz ve Gelecekte Nüfus Gerçeği (2.Baskı)*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Şener, Ş. Kırılancı, E. (2014). Efteni Gölü (Düzce) Sulak Alanı ve Çevresinin Hidrojeoloji İncelemesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 14(2), 13-25.

Şengür, B. (2020). Zamanın Ötesinden Gelen Ses:" Hoca Yakup Ağa Camii", *Aigialos*, 10, s.51-53.

Şerifoğlu, T. E. During, B. S. ve Glatz, C. (2012). Cide ve Şenpazar 2009-2010 Yılı Arkeolojik Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu, *Belleten*, Cilt: LXXVI, 277, 719-739.

Kuşcu, H. (2016). Kastamonu Arkeoloji Müzesi'nde Yer Alan Hellenistik Çağ Bıtyhnia– Paphlagonia – Pontos ve Bosporos Sikkeleri Işığında Paphlagonia Bölgesi'ne Bakış. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Tanoğlu, A. (1969). *Beşeri Coğrafya Nüfus ve Yerleşme (2.Baskı)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Tanrısever, C. İbret, B. Ü. Aydınözü, D. Cansız, E. (2016). Geomorphologic Features And Tourism Potential Of The Valla Canyon Kastamonu/Turkey. *Karadeniz Araştırmaları*, 50, 191-202.

Taşlıgil, N. (1993). Kastamonu İlinin Nüfus Gelişimi ve Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisinde Yeri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 28, 215-224.

Tekeş, A. (2017). Atalay Yöntemine Göre Arazi Kullanım Kabiliyeti Sınıflandırması: Manisa- Şehzadeler İlçesi. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Toprak, Z. (1993). Seyyah 'tan 'Turiste, Sınâat'tan 'Endüstri'ye: Ecânib Sınâatı, (Türkiye'ye Ecânib Sınâatı ya da Turizm Endüstrisi), *Tarih Vakfı Yayını*, 6, 66-69.

Tuğ, R. (2006). Cide Çevresinin İklimi ve Çevresel Etkiler, (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2012). *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2015). *Beşeri Coğrafya İnsan-Kültür-Mekân (15. Baskı)* Çantay Kitabevi, İstanbul.

Türkdoğan, O. (1999). Kırsal Kalkınma Modelleri Doğu ve Güneydoğu Gerçeği. *Journal Of Economy Culture and Society*, 43, 11-42.

Türker, N ve Çetinkaya, A. (2009). *Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Türker, N. (2013). Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Bir Ekoturizm Rotası Önerisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 1093-1128.

Tüysüz, O. Aksoy, A. Yiğitbaş, E. (2004). *Batı Karadeniz Bölgesi Litostratigrafi Birimleri.*, MTA Yayınları, Ankara: Stratigrafi Komitesi Litostratigrafi Birimleri Serisi 1.

Uçar, M. Uçar, H. Kurnaz, A. ve Kurnaz Akyurt, H. (2012). Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi ve Fethiye Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22): 75-82.

Uğuz, M. F. ve Sevin, M. (2010). *Kastamonu-E30 ve D30 Paftaları (No:135)*. Ankara: Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, (2013). Kastamonu Havalimanı, <https://www.dhmi.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 08.05.2021.

Uluslararası Cide Kültür Sanat ve Gençlik Festivali, (2018). <https://www.alemfm.com/etkinlikler/alem-fm-cide-kultur-sanat-ve-genclik-festivalinde-897326>, Erişim Tarihi:27.11.2020 tarihinde erişildi.

Ulusoy Binan, D. (2017-2018). Tarihi ve Mimari Kültürel Miras Alanlarının Sürdürülebilir Korunması. *Şehir ve Toplum*, 9, s:23-32.

UNEP, (2015). Making Tourism More Sustainable A Guide for Policy Makers, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8741/-Making%20Tourism%20More%20Sustainable_%20A%20Guide%20for%20Policy%20Makers-2005445.pdf?sequence=3&isAllowed=y, Erişim Tarihi:27.02.21.

UNWTO (2021). Tourist Arrivals Down 87% in January 2021 as UNWTO calls for Stronger Coordination to Restart Tourism, <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>. 06.05.2021 tarihinde erişilmiştir.

UNWTO(2020). <https://www.eunwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.6>, Erişim Tarihi:3/12/20.

UNWTO, (2005). Sustainable Development, <https://www.unwto.org/sustainable-development>, Erişim Tarihi:27.02.21

Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, (3)3, 305 – 314.

Uzun Varnacı, F. (2012). Ihlara Vadisi Kültürel Peyzaj Alanında Sürdürülebilir Turizm. *(Yayınlanmamış doktora tezi)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünlü, İ. (2017). Amasra-Cide Kıyı Boyu Yerleşmeleri; Özellikler, Sorunlar-Çözüm Önerileri, *(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

WTO, (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations*. Madrid: Guide Book.

Yakupoglu, C. (2009). Selçuklular, Beylikler ve Osmanlılar Döneminde Kastamonu Çevresinde Ahiler, *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 55, 157-174.

Yakupoglu, C. ve Musalı, N. (2018). Çobanoğulları Uç Beyliği Dönemine Ait Gideros Fetihnamesi (683 / 1284): Çeviri ve Değerlendirme. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 37(63), 77-134.

Yalçınkaya, U. (2011). *70 Yıldan Bu Yana Cide Sosyal Tarihi*, Kastamonu: Cide Başak Ajans Yayınları.

Yazıcı, H. ve Cin, M. (1997). Uzungöl Turizm Merkezinde Coğrafi Gözlemler, *Türk Coğrafya Dergisi*, 32, 57-77.

Yıldırım, M. ve Öztürk Deniz, F. (2018). Turizmin Yerel Halkın Sosyo-Kültürel Yapısına Etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79-91.

Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi, *Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.

Yılmaz, A. (2018). Batı Karadeniz Bölümünde Sıcaklık ve Yağış Verilerinin Trend Analizi, *(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Yılmaz, R. (2016). Gideros (Cyturus Koyu), 2, 35-39

Yurtsal, K. (2019). Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm, *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4, 61-70.

Yücel, T. (2019). Nadide Bir Pusula” Kerempe Feneri” *Aigialos*, 9, 59-62.

Yüksek, Ö. (1994). Derin Keşif, *Atlas Dergisi*, 10, 18-29.

Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası Türkiye Genel ve Bölgeler Turizm Coğrafyası (2.Basım)*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Zeybek, H. İ. Aylar, F. Dinçer, H. (2018). Kılıçlı Mağarası (Kastamonu) ve Turizm Açısından Önemi, *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 24(40), 363-381.

Zeyrek, A. G. (2013). *Cide İlçe Analizi*, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.

İNTERNET KAYNAKLARI

24 Cide Rıfat Ilgaz " Sarı Yazma Kültür ve Sanat Festivali" 11-12-13 Temmuz, (2019), [Http://Cide.Gov.Tr/24-Cide-Rifat-İlgaz-Sari-Yazma-Kultur-Ve-Sanat-Festivali-11-12-13-Temmuz-2019](http://Cide.Gov.Tr/24-Cide-Rifat-İlgaz-Sari-Yazma-Kultur-Ve-Sanat-Festivali-11-12-13-Temmuz-2019), Erişim Tarihi:27/11/2020 tarihinde erişildi.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Cide İlçesi Jeoturizm Kaynakları.....	26
Tablo 2: Cide İlçesinin Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (°C) (1984-2016).....	32
Tablo 3: Cide Aylık Toplam Güneşlenme Süresi (1984-2016)	33
Tablo 4: Karadeniz Kıyısında Yer alan İstasyonların Aylık Ortalama Deniz Suyu Sıcaklıkları (2020)	33
Tablo 5: Cide'nin Ortalama Bulutlu Gün, Açık Gün ve Kapalı Gün Sayıları (1984-2016) ...	38
Tablo 6: Cide'nin Yıllık Nisbi Nem Değerleri (%) (1984-2016).....	39
Tablo 7: 1831 Tarihli Kastamonu Salnamesine Göre Cide Kazasının Nüfusu.....	52
Tablo 8: 1892-1901 Kastamonu Salnamesine Göre Cide Nüfusu	52
Tablo 9: Cide İlçesinde Nüfusun Değişimi (1927-2020)	53
Tablo 10: Cide Nüfusu Cinsiyet Oranı (1927-2020).....	55
Tablo 11: Cide'de Nüfusun Dar Aralıklı Gruplandırmaya Göre Cinsiyet ve Yaş Yapısı (2020)	57
Tablo 12: Nüfusun Geniş Aralıklı Gruplandırmaya Göre Cinsiyet ve Yaş Yapısı (2020)	58
Tablo 13: Cide İlçesinde Doğum Sayıları (2014-2019)	59
Tablo 14: Cide İlçesinde Ölüm Sayıları (2009-2019)	59
Tablo 15: ADNKS'ye Göre Cide İlçesi Göç Oranları (2012-2019)	60
Tablo 16: 2012-2020 Cide Eğitim Kurumları Öğrenci Sayıları.....	63
Tablo 17: Cide İlçesinde Görevli Öğretmen Sayıları (2020-2021).....	63
Tablo 18: Cide Nüfusunun 2008-2019 Yılları Arası Eğitim Durumu.....	64
Tablo 19: Cide'de Mahallelere Göre Nüfus Yoğunlukları (2020)	67
Tablo 20: Cide İlçesi'nin Arazi Kullanım Durumu (2019).....	78
Tablo 21: Ekili Dikili Alanlardaki Ürünler-Ekiliş Alanları ve Üretimleri (2019)	79
Tablo 22: Cide'de Yetiştirilen Hayvanların Türlerine Göre Dağılımı (2010-2020)	81
Tablo 23: Ülkelere Göre Gelen Turist Sayısı (Milyon) (2017-2020)	87
Tablo 24: Ülkelere Göre Turizm Gelirleri Milyon Dolar (\$) (2017-2020).....	88
Tablo 25: Türkiye'nin 2003-2020 yılları Turizm Gelirleri	89
Tablo 26: 2012-2020 Yılları Arası Cide Ziyaretçi Sayıları.....	95
Tablo 27 : Kastamonu İli ve Cide İlçesine Ait Konaklama Sayıları (2012-2020)	96
Tablo 28: 2020 Yılı Cide Mevcut Konaklama Tesisleri	100
Tablo 29: Cide'nin Doğal Turistik Çekicilikleri	101
Tablo 30: Cide'nin Beşerî ve Kültürel Turizm Çekicilikleri	121

Tablo 31: Cide Mutfağına Ait Yemeklerin Bir Kısmı 135

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Cide İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri (1984-2016)	32
Şekil 2: Cide İlçesinin Aylık Yağış Ortalamaları (mm) (1984-2016)	34
Şekil 3: Cide İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (1984-2016)	35
Şekil 4: Cide İlçesi Yönlerine Göre Yıllık Rüzgâr Esme Sayısı (1984-2016)	39
Şekil 5: Cide Nüfusu (1927-2020)	53
Şekil 6: Cinsiyet Oranına Göre Nüfusu (1927-2020)	56
Şekil 7: Cide Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2020)	57
Şekil 8: Kastamonu ve Bolu Sancağının 14-15 yy. İdari Açısından Durumu	72
Şekil 9: Cide İlçesi Arazi Kullanım Durumu (%)	78
Şekil 10: Cide'de Konaklama Tesislerinin Hava Fotoğrafından Görünümü	101
Şekil 11: Okçular Kaleini Mağara Planı	109
Şekil 12: Uçak Dibi Mağara Planı	110
Şekil 13: Cide Ev Planı	135

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Cide İlçesi Lokasyon Haritası.....	16
Harita 2: Cide İlçesi Fiziki Haritası	20
Harita 3: Cide İlçesi Jeoloji Haritası	22
Harita 4: Cide İlçesi Jeomorfoloji Haritası	27
Harita 5: Cide İlçesi Ocak Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası	30
Harita 6: Cide İlçesi Yıllık Ortalama Sıcaklık Haritası	31
Harita 7: Cide İlçesi Yıllık Ortalama Yağış Haritası	36
Harita 8: Cide İlçesi Ocak Ayı Ortalama Yağış Haritası.....	37
Harita 9: Cide İlçesi Vejetasyon Haritası.	42
Harita 10: Cide İlçesi Toprak Haritası.....	44
Harita 11: Cide İlçesi Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası	46
Harita 12: Cide İlçesi Hidrografya Haritası.....	48
Harita 13: Cide İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası	66
Harita 14: Cide İlçesi Yerleşme Dağılışı Haritası.....	75
Harita 15: Cide ilçesi Ulaşım Haritası	93
Harita 16: Cide İlçesinin Doğal Turistik Çekicilikleri Haritası.....	102
Harita 17: Cide ilçesinin Beşerî ve Kültürel Turizm Çekicilikleri	122

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Cide İlçesinde Yer Alan Cumhuriyet İlkokulu	62
Fotoğraf 2: Cide Abdülkadir Köyünde Yer Alan Fındık Bahçelerinden Bir Görünüm.....	79
Fotoğraf 3: Cide Bayram Yusuf Aslan Turizm Uygulama Otelinden Bir Görünüm.....	99
Fotoğraf 4: Cide Konuk Evinden Bir Görünüm	99
Fotoğraf 5: Küre Dağları Milli Parkı Pınarbaşı İlçesi Giriş Kapısından Bir Görünüm	104
Fotoğraf 6: İlgarini Mağarası Girişinden Bir Görünüm.....	105
Fotoğraf 7: İlgarini Mağarası İçerisinden Bir Görünüm.....	106
Fotoğraf 8: Kılıçlı Mağarası Girişinden Bir Görünüm	107
Fotoğraf 9: Kılıçlı Mağarasına Ait Karstik Şekillerden Bir Görünüm	108
Fotoğraf 10: Loç Vadisinde Bir Görünüm.....	112
Fotoğraf 11: Valla Kanyonu Yürüyüş Parkurundan Bir Görünüm.....	113
Fotoğraf 12: Valla Kanyonu Seyir Terasından Bir Görünüm.....	114
Fotoğraf 13: Valla Kanyonu Giriş Kapısından Bir Görünüm.....	114
Fotoğraf 14: Malyas Kanyonundan Bir Görünüm	115
Fotoğraf 15: Aydos Kanyonundan Bir Görünüm	116
Fotoğraf 16: Evken Şelalesinden Bir Görünüm.....	117
Fotoğraf 17: Gökçekale Plajından Bir Görünüm	119
Fotoğraf 18: Gideros Koyu Batı Girişinden Bir Görünüm	119
Fotoğraf 19: Cide Plajından Bir Görünüm.....	120
Fotoğraf 20: Cide Plajına Ait Farklı Bir Görünüm.....	121
Fotoğraf 21: Gideros Kalesi Doğu Ucu Kalıntılarından Bir Görünüm.....	124
Fotoğraf 22: Gideros Kalesi Batı Ucu Savunma Duvarlarından Bir Görünüm	124
Fotoğraf 23: Çoban Kalesi Karadeniz'den Görünümü	126
Fotoğraf 24: Günümüzde Kara Mustafa Paşa Camiinden Bir Görünüm	128
Fotoğraf 25: Gideros Cami Girişindeki Osmanlıca Kitabeden Bir Görünüm	128
Fotoğraf 26: Gideros Camiinden Bir Görünüm	129
Fotoğraf 27: Yakup Ağa Camisine ait Osmanlıca Kitabe	130
Fotoğraf 28: Yakup Ağa Camisinden Bir Görünüm.....	130
Fotoğraf 29: Arap Abdullah Efendi Hamamından Bir Görünüm	132
Fotoğraf 30: Tarihi Cide Evi Ön Girişinden Bir Görünüm.....	134
Fotoğraf 31: Cide Mutfağında Yer alan Pırasa Dolması ve Pırasa Kavurması	136
Fotoğraf 32: Cide Mutfağında Yer alan Kuru Yufka Tiridi	137

Fotoğraf 33: Cide Yöresine Ait Kıyafetler	138
Fotoğraf 34: Valla Kanyonu Seyir Tepesi	151

EKLER

Sayı : 89650301-492-E.9208
Konu : Fatih YAVRU'nun Dilekçesi

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Yazı İşleri Müdürlüğü

02/10/2019

SAYIN FATİH YAVRU
Cebeci Mahallesi 2504 Sokak No:4 Kat:3 Sultangazi/İSTANBUL

Karabük Üniversitesi Coğrafya Bölümü öğrencisi olduğunu ve "Cide İlçesinin Turizm Coğrafyası" adlı tez çalışmasını yürüttüğünü beyan eden Fatih YAVRU tarafından Valiliğimize e-posta yoluyla gönderilen bila tarihli dilekçe ekte gönderilmiştir. Adı geçen tez çalışmasıyla ilgili bilgi ve belge taleplerinin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Kurumunuzca değerlendirilmesini rica ederim.

Vedat YILMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: Dilekçe (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
CIDE KAYMAKAMLIĞINA
CIDE BELEDİYE BAŞKANLIĞINA
KASTAMONU METEOROLOJİ
MÜDÜRLÜĞÜNE
KASTAMONU ORMAN BÖLGE
MÜDÜRLÜĞÜNE
KASTAMONU İL TARIM VE ORMAN
MÜDÜRLÜĞÜNE
KARAYOLLARI 15. BÖLGE
MÜDÜRLÜĞÜNE
KASTAMONU İL KÜLTÜR VE TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜNE
KASTAMONU ESNAF VE
SANATKARLAR ODASI BİRLİĞİNE
KASTAMONU İL NÜFUS VE
VATANDAŞLIK MÜDÜRLÜĞÜNE

Bilgi:
Sayın Fatih YAVRU
Cebeci Mahallesi 2504 Sokak No:4 Kat:3
Sultangazi/İSTANBUL

Bu evrakın 3070 sayılı Kanun gereğince
E-İmza ile imzalandığı tasdik olunmuştur.
02/10/2019
Havva SAYMAZ ÖZDEMİR
Büro Personeli

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (EXgOYc-9w) cXL-v0WGO6-v3Vz5w-1VU3Saa9) kodunu yazınız.

Hükümet Konagi 2. Kat- Kastamonu
Telefon No: 0366)214 11 22 Dahili: 2035 Faks No: 0366)214 01 19
e-Posta: valilik@kastamonu.gov.tr, İnternet Adresi: <http://www.kastamonu.gov.tr>

Bilgi için: Havva SAYMAZ ÖZDEMİR
Büro Personeli
Telefon No:

GÖRÜŞME FORMU SORULARI

- 1) Cide'nin turizm potansiyeline ilişkin genel düşünceleriniz nelerdir? Turizm sahalarında öne çıkan faaliyetler nelerdir?
- 2) Son yıllarda Cide'de turizm potansiyelinin geliştirilmesine dönük olarak yapılan uygulamalar nelerdir? Bu uygulamaların ilgili potansiyelin geliştirilmesine yönelik katkıları için neler söyleyebilirsiniz?
- 3) Cide turizminin itici ve çekici faktörler nelerdir?
- 4) Cide'de turizm sektörünün ekonomik faaliyetler içindeki konumu/payı nedir?
- 5) Cide'nin turizm potansiyeli oluşturan doğal ve beşerî kaynaklar nelerdir?
- 6) Cide turizm faaliyetlerinin tarihsel gelişim hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 7) Cide'de pansiyonculuk ne aşamada?
- 8) Cide'de turizmin ağırlıklı yönü nedir?
- 9) Cide'de alternatif turizm faaliyetleri var mı? Varsa nelerdir nasıl geliştirilir?
- 9) Turizm faaliyetlerinin olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
- 10) Cide'de ikinci evler var mıdır?
- 11) Cide'de turizm sektörünün karşılaştığı sorunlar nelerdir?
- 12) Cide de turistik kaynakları korumaya yönelik yapılan çalışmalar/uygulamalar nelerdir?
- 13) Cide'de koruma alanları var mıdır?
- 14) Cide'de turist ve yerel halk arasındaki ilişki ne düzeydedir?
- 15) Cide'de turizme ilişkin eğitim kurumları var mıdır?
- 16) Pandeminin Cide turizm faaliyetlerine etkisi nelerdir? Neleri değiştirdi?

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğretimini İstanbul'da tamamladı. Lisans eğitimine ise 2013 yılında Karabük Üniversitesi Coğrafya bölümünde başladı. Lisans eğitimini 2018 yılında bitirdi. 2019 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Bölümü yüksek lisans programına başladı. Orta derece İngilizce bilmektedir.